

Riksdagens protokoll

2010/11:110

Tisdagen den 7 juni

Kl. 13.00 – 16.04

18.00 – 23.47

Protokoll
2010/11:110

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 30 maj.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Abir Al-Sahlani* (C) av sagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet från och med den 8 juni.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval till utskott och EU-nämnden

Tredje vice talmannen meddelade
att Centerpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Ola Johansson som suppleant i socialutskottet,

att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Christina Karlsson som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet och Anna-Lena Sörenson som suppleant i EU-nämnden samt

att Moderaternas riksdagsgrupp anmält Hannes Beckman som suppleant i EU-nämnden under Marta Obminskas ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade valda *från och med den 8 juni* till

suppleant i socialutskottet

Ola Johansson (C)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet

Christina Karlsson (S)

suppleant i EU-nämnden

Anna-Lena Sörenson (S)

suppleant i EU-nämnden
Hannes Beckman (M)

4 § Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 9 juni kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C), statsrådet Maria Larsson (KD), miljöminister Andreas Carlgren (C), statsrådet Nyamko Sabuni (FP) och statsrådet Stefan Attefall (KD).

5 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Tredje vice talmannen meddelade att votering skulle äga rum *onsdagen den 15 juni kl. 16.00*.

6 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2010/11:398

Till riksdagen

Interpellation 2010/11:398 Offentlig upphandling och djurskyddskrav av Ann-Kristine Johansson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 17 juni 2011.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 20 maj 2011

Socialdepartementet

Stefan Attefall (KD)

Enligt uppdrag

Lars Hedengran

Rättschef

Interpellation 2010/11:404

Till riksdagen

Interpellation 2010/11:404 Kastrering av smågrisar av Jens Holm (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 juni 2011.

Skälet till dröjsmålet är att det är fullt i kammaren den 7 juni.
Stockholm den 23 maj 2011
Landsbyggsdepartementet
Eskil Erlandsson (C)
Enligt uppdrag
Mats Wiberg
Expeditionschef

Prot. 2010/11:110
7 juni

Interpellation 2010/11:407

Till riksdagen
Interpellation 2010/11:407 Öppenhet i EU:s jordbruksstöd
av Jonas Sjöstedt (V)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 juni 2011.
Skälet till dröjsmålet är att det är fullt i kammaren den 7 juni.
Stockholm den 23 maj 2011
Landsbyggsdepartementet
Eskil Erlandsson (C)
Enligt uppdrag
Mats Wiberg
Expeditionschef

Interpellation 2010/11:425

Till riksdagen
Interpellation 2010/11:425 Invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden
av Amineh Kakabaveh (V)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 juni 2011.
Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang som inte kan ändras.
Stockholm den 30 maj 2011
Arbetsmarknadsdepartementet
Erik Ullenhag (FP)
Enligt uppdrag
Monica Rodrigo
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2010/11:426

Till riksdagen
Interpellation 2010/11:426 Ungas boende
av Amineh Kakabaveh (V)
Interpellationen kommer att besvaras den 14 juni 2011.
Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 23 maj 2011
Socialdepartementet
Stefan Attefall (KD)
Enligt uppdrag
Marianne Jenryd
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2010/11:428 Initiativ i regionfrågan
av Sven-Erik Österberg

Interpellationen kommer att besvaras den 14 juni 2011.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 maj 2011

Socialdepartementet

Peter Norman (M)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2010/11:429

Till riksdagen

Interpellation 2010/11:429 Miljöbalkens ändamålsenlighet
av Sven-Erik Österberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 juni 2011. Miljöministern har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 maj 2011

Miljödepartementet

Andreas Carlgren (C)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2010/11:431

Till riksdagen

Interpellation 2010/11:431 Turkiets parlamentsval
av Hans Linde (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 juni 2011.

Skälet till dröjsmålet är resor och tidigare inbokat engagemang.

Stockholm den 1 juni 2011

Utrikesdepartementet

Carl Bildt

*Svar på
interpellationer*

**7 § Svar på interpellation 2010/11:370 om kost- och näringsfrågor i
vård och omsorg**

Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Laila Olsen har frågat mig om jag avser att ta initiativ till en utredning om att låta matkostnaderna ingå i maxtaxan för äldre.

För mig är det av stor betydelse att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Kost och näring för äldre är en mycket viktig fråga. Mat och måltid är en av dagens allra viktigaste aktiviteter

och en naturlig källa till välbefinnande. Jag välkomnar därför den här debatten.

Garantipension och bostadstillägg ger ett ekonomiskt grundskydd så att alla äldre ska kunna klara sina vanliga hushållsutgifter. Maxtaxan skyddar, både genom förbehållsbeloppet och högkostnadsskyddet, äldre från stora utgifter för hemtjänst. I förbehållsbeloppet ryms skäligen kostnader för livsmedel. Förbehållsbeloppet ska bestämmas individuellt och ta hänsyn till stadigvarande merkostnader som den enskilde kan ha.

Genom regeringens stimulansbidrag till äldreomsorgen har mat och måltid fått en förstärkt uppmärksamhet i det lokala utvecklingsarbetet. I 187 kommuner och 14 landsting har stimulansmedel under 2007–2009 framför allt använts till att utveckla kommunernas kompetens när det gäller kost och nutrition genom rekrytering av dietister och genom att införa individuella kostprogram för att förhindra undernäring, utbilda vård- och omsorgspersonal om kost och nutrition och utveckla restaurangmiljön på särskilda boenden. Innan stimulansmedlen infördes saknade nästan alla kommuner en dietist med inriktning mot äldre. Nu finns det dietist i fler än 100 kommuner och ett kostombud i 163 kommuner. Dietisterna har framför allt arbetat med att utveckla kostplaner och handböcker och genomföra utbildningar och införa individuella kostprogram för personer som är eller riskerar att bli undernärda. Huvudmännen uppger att attityden till kost och nutrition har förändrats positivt med stöd av stimulansmedlen. Kostombuden stöder arbetet med att göra kosten till en viktig del i omvårdnaden.

Regeringen gav 2010 Livsmedelsverket i uppdrag att i samarbete med berörda organisationer och myndigheter ta fram och utveckla material riktat bland annat till personal inom äldreomsorg. Råd om bra mat i äldreomsorgen bygger på ett vetenskapligt underlag och har publicerats i början av 2011. Råden riktar sig till olika målgrupper som beslutsfattare, biståndshandläggare och chefer, kost- och kökschefer samt omsorgspersonal.

Under 2009 och 2010 genomfördes en serie konferenser – Måltidsresan – med syfte att inspirera till mer matglädje och njutning i äldreomsorgen i Halmstad, Östersund och Karlstad. Måltidsresan avslutades på Äldreriksdagen som genomfördes i april 2010 på Stockholmsmässan i Älvsjö. Måltidsresan var ett arrangemang i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, och Socialdepartementet, PRO och SPF.

Den studie om multisjuklighet som Sveriges Kommuner och Landsting har genomfört i 26 kommuner har finansierats av regeringen. Regeringens satsning på de mest sjuka äldre innebär att 3,75 miljarder kronor satsas under åren 2011–2014. Regeringen vill genom satsningen bidra till att kommunernas och landstingens verksamheter i form av hemsjukvård, äldreomsorg, vårdcentral och sjukhusvård samverkar bättre kring omsorgen och vården av de äldre. Nya sätt att samla insatser för ett bättre omhändertagande behöver utvecklas. Nya och intressanta sätt att arbeta finns redan på flera håll i kommuner och landsting, men mer behöver göras. Satsningen leds av regeringens äldresamordnare.

Kommunerna har olika system för hur man ordnar mathållningen för äldre. En del kommuner erbjuder måltidsservice där pensionärerna dels betalar för livsmedelskostnaden, dels för tillagningskostnaderna som en

del av hemtjänst inom ramen för maxtaxan. I andra kommuner erbjuds pensionärerna måltidsservice där de får betala ett pris som kommunen sätter med ledning av bestämmelserna om självkostnad enligt kommunallagen. En del av dessa kommuner använder också möjligheten att minska avgiften för maten för den som har låg inkomst. En person är dock inte tvingad att anta kommunens erbjudande om matservice om man till exempel tycker att det blir för dyrt. Man har enligt socialtjänstlagen rätt att ansöka om hjälp med inköp av livsmedel och hjälp med tillredning av måltider.

Beroende på vilken kommun man bor i kan kostnaderna för mathållningen variera mellan ca 1 500 kronor per månad och närmare 4 000 kronor per månad. Stora prisskillnader som utifrån sett förefaller svåra att motivera kan ge grogrund för missnöje. Kommunerna har ansvaret för äldreomsorgen och då också för hur man ordnar kring hjälp med mat och måltider till de äldre. Det är således kommunerna som i dialog med invånarna kan redovisa grunderna för sina prioriteringar.

Anf. 2 LAILA OLSEN (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret på min interpellation. Jag vet att statsrådet Maria Larsson arbetat mycket med dessa frågor. Jag vet också att de sätts högt på dagordningen. Så ska det vara, och så långt är vi överens, men det ändrar inte förhållandena. I dag är fortfarande en tredjedel av de äldre i särskilt och ordinärt boende undernärda. Siffrorna är i dag i stort sett likadana som för ett tiotal år sedan, och det ser likadant ut i hela landet trots att stimulansmedel på 5 miljarder kronor, 5 000 miljoner kronor, har delats ut till kommuner och lands-ting sedan ett tiotal år tillbaka för att förbättra situationen.

Ibland måste man ta nya grepp i stället för att lappa och laga i det befintliga systemet. Kostnaderna för sjukhusvistelser där undernäring är en av diagnoserna är stora i dag. Sveriges främsta forskare inom geriatrik och nutrition är i dag överens om att det saknas ett helhetsperspektiv i vården av och omsorgen om multisjuka äldre. Man efterlyser en samlad vård utifrån den enskildes behov. Vi behöver lokala och regionala äldre-vårdscentraler med kompetens om både de äldres sjukdomar och kostfrågorna. Samverkan är inte nog. Vi behöver en gemensam punkt där man kan identifiera, bemöta och planera de insatser som behövs för de äldre och återkommande följa upp hur behandlingen fungerar. Hur vi tar hand om äldre människor är en viktig framtidsfråga.

Jag har i dag frågat äldreminister Maria Larsson om hon tänker ta initiativ till en utredning om att låta matkostnaderna ingå i maxtaxan för äldre. Varför det? Jo, det finns ett gammalt talesätt: Det man förlorar på gungorna tar man igen på karusellen. Jag vill hävda att det är samhällsekonomiskt gynnsamt att ha en helhetssyn på omsorgen om äldre. Klinisk nutrition är ett etablerat forskningsområde. Vi vet att matbehandling fungerar. När det gäller andra grupper i samhället, till exempel barn i barnomsorgen, ingår måltiderna i maxtaxan. Skattefinansierade måltider i skolan är en självklarhet. Vi vet att utan tillräckligt med näring fungerar inte inläringen hos barn på ett optimalt sätt.

Fru talman! Vi borde tänka likadant i äldreomsorgen. Vi vet att kroppen behöver extra näring vid en läkningsprocess. Medicinförgiftningar hos äldre är ett stort problem i dag. Förklaringen är ofta att medicinen

ordineras och äts utan att kopplas till en ordentlig kosthållning. Utan mat som forslar runt medicinen i kroppen hjälper inte medicinen på rätt sätt. Den psykiska ohälsan hos äldre ökar också, och även förvirringstillstånd kan kopplas till undernäring. Mat är en del av den medicinska vården. Jag är övertygad om att kostnaderna i den regionala sjukvården minskar i större omfattning än vad kostnaderna för det förebyggande arbetet ökar om vi lägger in kostnaderna för maten i maxtaxan. Det viktigaste är dock att det mänskliga lidandet minskar.

Jag vill nu ställa en fråga till Maria Larsson. Varför har vi skattefinansierad mat i barnomsorgen och skolan men inte i äldreomsorgen?

Anf. 3 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Att kosten, måltiden och ett gott näringsintag har stor betydelsen för hälsan hos våra äldre är vi alldeles överens om. Det finns många belysande exempel på det runt om i Sverige.

Jag fick bland annat en rapport från Kalmar läns landsting. Där erbjöds multisjuka äldre inläggning med helhetssyn och man kunde göra bedömningen att kosten inte fungerade på ett tillfredsställande sätt för en person som kanske hade både bensår, diabetes och hjärtsvikt. När landsting och kommun tog ett samlat grepp kunde de där bensåren som hade funnits i flera år äntligen läka.

En helhetssyn på människan är precis det som vi arbetar så mycket med inom äldreomsorgen. Det är därför vi har satt en värdegrund på plats. Den handlar om äldres största möjliga välbefinnande. Vi har också tagit ett antal nya grepp i samband med att vi har genomfört stora äldre-satsningar. Det är de största, öronmärkta, ekonomiska satsningarna som kommunerna har fått för att förbättra äldreomsorgen. Alla dietister som har anställts runt om i kommunerna och alla kostombud som har tillkommit är ett resultat av de här stimulanspengarna. Jag är övertygad om att de kommer att göra stor nytta framöver.

Utöver det skulle jag vilja peka på en tydlig sak som är ganska färsk och som nu sprids över hela Sverige med en intensitet som överträffar mina förväntningar. Det är betydelsen och vikten av att arbeta med kvalitetsregister. Det har man gjort länge inom hälso- och sjukvården. Nu har vi ett gemensamt kvalitetsregister för att förebygga just undernäring. Det heter Senior alert, och vi ger både kommuner och landsting stimulansmedel för att ansluta sig till detta och börja bygga upp en dokumentation som gör att man får en ökad kunskap utifrån individsynpunkt.

Det här är ett mycket viktigt arbete, och jag tror att det också kommer att leda till att vi får en mycket bättre kontroll och ett bättre förebyggande arbete för att undvika undernäring.

Jag skulle också vilja peka på ett annat tydligt utvecklingsarbete. Det handlar om vikten av att få till stånd hela vårdkedjor och en helhetssyn på de äldre personer som har det största vårdbehovet, dem som vi ibland kallar multisjuka. De har stundtals ramlat mellan stolarna. Det här är vårt största utvecklingsarbete de kommande åren. Det är något som många har funderat på under år som har passerat, men ingen har riktigt lyckats lösa knuten. 3,75 miljarder är ruskigt mycket pengar, och så mycket pengar har vi för att utveckla det samlade omhändertagandet av våra mest sjuka. Där är kosten, maten, en mycket viktig del, men också måltiden. Människan behöver också ha en härlig upplevelse och inte bara ett

näringsintag. Man behöver uppleva glädjen över att inta en måltid tillsammans med andra och få en trevlig pratstund under tiden.

Inom ramen för äldreomsorgen har vi två olika typer av måltider eller mat. Den ena är det som serveras på våra äldreboenden. Där ser jag en positiv trend när jag är ute och inviger nya boenden. Det är fler tillagningssköt på plats nu där man börjar laga maten nära och tillsammans med de äldre som kan känna dofterna och därmed får en ökad hunger. Det tycker jag är mycket positivt. Jag tror att det är en viktig faktor i socialt hänseende och för att människor ska känna att de hinner bli hungriga av alla dofter redan innan maten är klar. Jag har också varit på äldreboenden där de äldre gör upp matsedeln tillsammans med personalen.

Den andra delen, som handlar om matleveranser till hemmet, ska jag be att få återkomma till i mitt nästa inlägg.

Anf. 4 LAILA OLSEN (S):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att jag inte fick något svar på min fråga om varför vi har skattefinansierad mat i barnomsorgen och skolan men inte i äldreomsorgen. Det kanske också kommer i nästa inlägg.

I april månad i år ställde jag en skriftlig fråga till statsrådet Maria Larsson om avgifter för mat i äldreomsorgen. Anledningen till frågan var att det i dag är många kommuner som tar ut en oskälig avgift för maten i äldreomsorgen. Maxtaxan för vården i äldreomsorgen inrättades, precis som Maria Larsson sade, 2002 för att skydda pensionärer mot för höga avgifter. Tyvärr hittade en hel del kommuner kryphål när det gällde avgifter för maten för äldre.

Det skiljer i dag 2 500 kronor i månaden mellan olika kommuners avgifter, alltifrån 1 500 kronor som är den matavgift som Socialstyrelsen rekommenderar kommunerna att ta ut upp till, som Maria Larsson sade, 4 000 kronor i månaden. I dag är det också stor skillnad på olika pensionärs levnadsvillkor. Taxe- och avgiftssystemet inom äldreomsorgen är i dag inte rättvist. De pensionärer med låg pension får i vissa kommuner betala höga matavgifter, och som en konsekvens får de leva under existensminimum. Det finns inte tillräckligt med skyddsfaktorer i dagens taxa.

Fler och fler kommuner har hittat andra vägar att få in avgifter när maxtaxan begränsar avgifterna för vården, vilket drabbar dem som är svagast i samhället, det vill säga äldre, ofta multisjuka, låginkomsttagare.

Statsrådet Maria Larsson svarade i april på min fråga att det kan vara så eftersom kommunerna i dag har rätt att ta ut olika avgifter. Jag tycker att det finns även andra skäl än rättvisa för att lägga in matkostnader i maxtaxan. Trots flera års riktade stimulansåtgärder för att uppvärdera matens betydelse är fortfarande en tredjedel av de äldre i särskilt och ordinärt boende undernärda. Vi vet att kost- och näringsfrågor inom vård och omsorg för äldre har grundläggande betydelse för kvaliteten i hela äldreomsorgen. Kostbehandling är en del av den medicinska vården och regleras av hälso- och sjukvårdslagen. Rätt mat i tillräcklig mängd och måltider rätt fördelade över dygnet är viktigt för multisjuka äldre. Då borde, enligt mitt sätt att se det, maten också ingå i maxtaxan för vården. Med en annan konstruktion på maxtaxan skulle ingen pensionär behöva leva under existensminimum.

Fru talman! Man kan uppskatta kostnaderna för undernäring i Sverige till 3 miljarder kronor per år. Det finns i dag inga statistiska beräkningar på detta. I Sveriges Kommuner och Landstings undersökning som publicerades i mars i år har man tittat på vårdkostnader för multisjuka äldre. Där konstaterade man att genom ett förebyggande arbete kan man få ned kostnaderna betydligt samtidigt som livskvaliteten ökar för den enskilde. Tycker inte statsrådet Maria Larsson att det är rimligt att ta ett initiativ för att utreda för- och nackdelar ur ett samhällsekonomiskt perspektiv om matkostnaderna skulle ingå i maxtaxan?

Anf. 5 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Maxtaxan konstruerades en gång i tiden av Socialdemokraterna. Man valde bort att ha med maten i maxtaxan. Jag har inte sett något sådant förslag från Socialdemokraterna heller. Interpellanten kanske skulle börja med att föra diskussionen inom sitt eget parti.

Precis som jag utvecklade i svaret skyddar maxtaxan genom både förbehållsbeloppet, som inkluderar skäliga kostnader för livsmedel, och högkostnadsskyddet. Det finns alltså möjlighet för alla äldre att inom ramen för bestämmelserna rymma utgifter för mat. Det jag däremot håller med interpellanten om och som är viktigt att påtala är att skillnaderna i kostnaderna mellan kommunerna kan se orimligt stora ut. Det är naturligtvis en mycket intressant fråga eftersom kommunerna inte får ta ut mer än det som är självkostnadspris. Då är det viktigt att kommunen kan redovisa sina kostnader. I de kommuner där det är höga kostnader ska man absolut be att få upp redovisningarna på bordet, så att kommunen verkligen håller sig inom ramen för det kommunallagen föreskriver.

Jag skulle vilja se mer av kreativitet när det gäller matleveranser till äldre. I Östersund finns ett flertal utförare som kan leverera mat, och sedan samordnas distributionen. Då kan också äldre välja utifrån olika prisklasser. Där har faktiskt den kommunala maten tappat mycket. Det var tidigare 82 procent som använde maten från kommunen, nu är det nere i 31 procent. Det har funnits andra aktörer som har presterat och levererat mer prisvärd mat, mat med bättre kvalitet eller bättre innehåll som har tilltalat de äldre mer. Jag skulle vilja se mer av den typen av utveckling i fler kommuner så att våra äldre får vad de längtar efter, det som de har som smakminnen från förr och vill ha lite oftare. Själv ska jag önska mig krockkakor hela livet, och jag hoppas få dem också när jag blir äldre.

Anf. 6 LAILA OLSEN (S):

Fru talman! Det är sant att maxtaxan inrättades under vår tid. I förarbetena till lagen om maxtaxa framgår att tillagning av mat ska ingå i maxtaxan. Det som har hänt i dag är att kommunerna tillämpar maxtaxan på ett sätt som det inte var meningen från början. Det finns inte i dag någon möjlighet för den enskilde att överklaga om man tycker att det har blivit fel.

Det är bra med andra aktörer som levererar mat till de äldre i kommunerna. Den erfarenhet jag har haft av de många små aktörerna är att de inte klarar av att laga mat med annan konsistens, och de klarar inte alltid av att laga energi- och näringsberikad mat på ett bra sätt. Det behöver utvecklas.

Fru talman! Som politiker har jag ett uppdrag att lyssna på medborgarna och den samlade expertisen, att analysera och värdera vad jag får till mig för att slutligen föreslå lösningar på olika problem. Jag har gjort min läxa, och jag tror efter att ha tagit till mig av den omfattande forskning som finns tillgänglig i dag att om vi arbetar utifrån ett förebyggande synsätt där maten är en del av den medicinska behandlingen både i särskilt och i ordinärt boende minskar de totala kostnaderna för vård av äldre. Som jag sade innan pekar alla utredningar, alltifrån den omfattande Senior 2005 som publicerades för snart tio år sedan till SKL:s undersökning i år, på att så är fallet.

Genom att arbeta på ett mer förebyggande sätt där vi ser på den enskilda människan utifrån en helhetssyn minskar trycket på platser i sjukvården och i särskilt boende, och framför allt ökar livskvaliteten för den äldre. Eftersom maten är en del av den medicinska vården behöver avgifterna också ligga i maxtaxan.

Anf. 7 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Tack för debatten i en angelägen fråga! Maten är central och viktig under alla livets skeden, och det tilltar faktiskt ju äldre vi blir. Det blir mer och mer intressant med mat. Det är viktigt att man får mat man tycker om. Man behöver äta, och man behöver speciellt mycket näringsintag när man har varit sjuk eller har behov av energitätad mat.

Erfarenheterna från dem som arbetar med olika aktörer har varit att det tar tid att formulera kvalitetskraven från början, men om man gör det på ett rätt och riktigt sätt får man också stora möjligheter att välja glutenfri kost, laktosfri kost, skonkost, konsistensanpassad kost. Det har växt fram hos de olika aktörerna.

Jag efterlyser mer fantasi och mer kreativitet på matområdet till gagn för de äldre. Jag tycker att man ska kräva en öppen redovisning från kommunerna. Man kan överklaga beslut om man till exempel inte vill använda sig av matleveranser utan i stället vill använda sig av hemtjänst som köper in och lagar mat. De alternativen finns i dag. Det är viktigt att vi berättar för våra äldre vilka rättigheter och möjligheter de har.

Maten är central för hälsan och för livskvaliteten, inte bara maten utan också möjligheten till måltidsgemenskap.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2010/11:413 om gårdsförsäljning

Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Gunnar Sandberg har frågat mig om jag gjort ställningstagandet att försäljning av alkohol i enlighet med utredningens förslag kan betraktas som så kallad gårdsförsäljning och om jag gjort ställningstagandet att utredningens förslag kan förenas med detaljhandelsmonopolet.

Som direkt svar på Gunnar Sandbergs frågor kan jag säga att jag inte gjort några sådana ställningstaganden. Att regeringen valt att sända ut förslaget på remiss innebär att vi vill få frågan allsidigt belyst.

Av utredningens direktiv framgår det med all önskvärd tydlighet att ett förslag till gårdsförsäljning ska vara förenligt med EU-rätten liksom detaljhandelsmonopolet och inte leda till negativa konsekvenser för folkhälsan.

Utredningens förslag är nu ute på remiss och vi får avvakta de synpunkter som kommer att komma in, men jag kan redan nu slå fast att jag inte kommer att lägga fram något förslag till riksdagen som skulle kunna få negativa konsekvenser för folkhälsan eller riskera detaljhandelsmonopolet.

Då Gunnar Sandberg, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmanen att Christer Engelhardt i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 9 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret å Gunnar Sandbergs vägnar. Även jag, som är här i Gunnar Sandbergs ställe för att ta emot svaret på interpellationen, tackar givetvis.

Det är naturligtvis glädjande att statsrådet tydligt ger uttryck för att hon, som hon själv skriver i svaret, ”inte kommer att lägga fram något förslag till riksdagen som skulle kunna få negativa konsekvenser för folkhälsan eller riskera detaljhandelsmonopolet”. I riksdagen har vi som statsrådet känner till en bred enighet om en svensk restriktiv alkoholpolitik. Vi har också vid ett flertal tillfällen i betänkanden från socialutskottet skrivit om att Systembolaget och detaljhandelsmonopolet ska värnas och bevaras men också försvaras.

Vi hade en alkohollagsutredning som skulle titta över alkohollagen. Den tittade också på gårdsförsäljning och konstaterade att den inte var förenlig med EU-rätten om man samtidigt skulle behålla detaljhandelsmonopolet. Bra, tänkte jag i min enfald – då nöjer sig väl regeringen med detta. Men icke! Regeringen valde att tillsätta en ny utredning för att specifikt titta på gårdsförsäljning. Jag upplevde det som att man inte riktigt nöjde sig med det svar som den tidigare utredningen gav. Man ville på något vis fråga tills man fick det svar man egentligen hade önskat.

Regeringen tillsatte som sagt den nya gårdsförsäljningsutredningen med ganska tydliga direktiv, som också statsrådet här har redogjort för. Det man också sade var att om det är så att utredningen konstaterar att detta inte är förenligt med detaljhandelsmonopolet ska regeringen under rättas om detta. Utredningen konstaterade att detta inte var förenligt med detaljhandelsmonopolet, men man underrättade inte regeringen utan valde att gå vidare i sitt arbete och lägga fram en utredning på bordet där någonting helt annat föreslås.

Jag kan referera till en av experterna i utredningen, Karin Eckerberg, som skriver i ett yttrande i utredningen: ”I slutskedet av utredningens arbete stod det klart att gårdsförsäljning såsom åsyftat i kommittédirektivet, inte var förenligt med EU-rätten. För att försöka komma förbi detta faktum har utredningen frångått såväl de uttryckliga som underförstådda förutsättningarna i kommittédirektivet dvs. att förslaget skulle avse försäljning av egentillverkade alkoholdrycker på svensk landsbygd och på

Prot. 2010/11:110
7 juni

Svar på
interpellationer

tillverkningsstället. Det aktuella lagförslaget omfattar alltså betydligt mer än vad som i normalt språkbruk avses med gårdsförsäljning.”

Det gör mig ännu mer förvånad när regeringen väljer att gå ut med den här utredningen på remiss. Vi återkommer till de frågor som Gunnar Sandberg ställt i sin interpellation. Varför väljer man att gå vidare med detta på remiss om man är så tydlig i sina kommittédirektiv och om man är så tydlig i sitt ställningstagande kring detaljhandelsmonopolet som statsrådet är i sitt svar?

Anf. 10 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Jag är också glad över den stora samsyn kring en restriktiv alkoholpolitik och nolltolerans mot narkotika som har funnits här i riksdagen och i den allmänna opinionen i Sverige under en mycket lång tid. Det har tjänat oss väl med en bra uppslutning kring restriktiviteten, någonting som i dag väcker internationellt intresse. Vi har många besökare från andra länder som tittar på både vår narkotikapolitik och vår alkoholpolitik och vill lära av Sverige och de erfarenheter vi har på detta område. Det är väldigt glädjande.

När det handlar om utredningen kring gårdsförsäljning är det riktigt att vi fick ett första förslag i utredningen inför en ny alkohollagstiftning. Men vi fick också i remissvaren en hel del kritik mot hur utredningen hade gjorts när det gäller gårdsförsäljning. Man menade att utredningen inte till fullo hade analyserat den finska modellen, som i mycket har tjänat som modell när vi har talat om gårdsförsäljning, och att inte alla stenar var vända.

Då tyckte vi att det var angeläget att titta på den frågan en gång till. Det är aldrig farligt att vända på stenar och ta reda på hur saker och ting förhåller sig. Men vi skrev mycket tydligt att det handlar om att inte riskera folkhälsan eller försäljningsmonopolet och att det ska vara förenligt med EU-rätten. Det var anledningen till att den andra utredningen kom till.

Vi fick då ett förslag som tydligt säger att den finska gårdsförsäljningsmodellen inte är framkomlig. Efter att ha benat upp det här och vänt på alla stenarna konstaterar man det i denna utredning. Den modell som vi hade tittat på är inte förenlig med EU-rätten, slår man fast.

Man föreslår i stället ett betydligt mer utvidgat förslag, ett parallellt system för försäljning av alkohol vid sidan av Systembolaget som går ut på att alla producenter av alkoholhaltiga drycker i Europa ska få sälja både sina och andras alkoholprodukter på försäljningsstället, där försäljningen är förenad med någon form av upplevelseaktivitet, dock inte nödvändigtvis med produktion på försäljningsstället. Man inför också begränsningar av hur mycket varje etablering får sälja. Som sagt är det ett mer omfattande förslag än vad direktiven gav vid handen. Men från utredningens sida hävdar man att det är förenligt med såväl EU-rätten som försäljningsmonopolet och folkhälsan. Det var själva grunderna för utredningen.

Det här är på remiss, och remisstiden går om jag minns rätt ut den 15 juni. Jag skulle vilja återkomma till vad jag sade inledningsvis: Det är aldrig farligt att lyssna på vad människor tycker. Det är en angelägenhet för en regering att ha stora öron och lyssna in så många synpunkter som möjligt. En klok regering gör det. Sedan ska man bestämma sig och be-

sluta utifrån alla de synpunkter som finns vid handen. Då är min ingång i det beslutsfattandet att vi inte kommer att fatta några beslut där vi riskerar försäljningsmonopolet eller folkhälsan. Vi lägger självklart inte heller fram några förslag som inte är förenliga med EU-rätten.

Prot. 2010/11:110
7 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 11 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Fru talman! Det är naturligtvis bra att vända på stenar och titta på saker och ting ur olika perspektiv. Det har jag full förståelse för. Men nu låter det lite på Maria Larsson som att man ändå kände till att utredningen var på väg åt ett annat håll. Det var inte den bilden jag fick av statsrådets kommentar när utredningen lämnade sitt förslag. Statsrådet sade bland annat i olika medieintervjuer att detta skiljer sig markant från det regeringen hade tänkt sig och är något helt annat än gårdsförsäljning i traditionell mening.

Det förslag som ligger på bordet och som nu remissbehandlas är ett tydligt och markant avsteg från de direktiv som regeringen gav, som statsrådet också säger. Regeringen tar emot en utredning som – på eget initiativ, som jag tolkar det, även om Maria Larsson vill ha det till att utredningen konstaterar detta utifrån den finska modellen – väljer att gå vidare och hitta ett system där man själv säger att det är ett tydligt avsteg från direktiven och någonting helt annat än den gårdsförsäljning man tänkt sig.

Då borde man kunna konstatera att vi är vid vägs ände och säga att detta var något som vi inte hade väntat oss och att vi därför väljer att inte gå vidare och inte låta detta gå ut på remiss. Man bör konstatera att detta inte är förenligt med det som vi hade tänkt oss och med hur vi definierar gårdsförsäljning. Det förslag som har kommit handlar ju inte alls om gårdsförsäljning på det sättet.

Jag hänvisar till vad Karin Eckerberg, som är expert i utredningen, själv säger: Vill man uppnå det som utredningen presenterar måste man lämna ordet gårdsförsäljning, för det är absolut inte det som det handlar om. Det handlar snarare om att skapa nya små försäljningsställen för såväl vin som likör och spritdrycker. Då är det alltså små spritbutiker, små systembolagsfilialer, som man måste inrätta om man ska följa utredningens förslag.

När regeringen ändå väljer att sända ut detta förslag på remiss med motiveringen att man vill få frågan allsidigt belyst undrar jag: Tror man från regeringens sida inte på det man själv har sagt i de kommittédirektiv som man lade fram när man tillsatte utredningen, eller är man inte riktigt övertygad om den restriktiva alkoholpolitik som vi har sagt att vi ska ha för folkhälsan och för att värna, bevara och försvara detaljhandelsmonopolet? En ansvarsfull regering, sade Maria Larsson, har stora öron och vill lyssna in. Men någonstans måste regeringen sätta ned foten och slå fast att det här förslaget inte var vad man hade tänkt sig. Det är därför det väcker stora frågor när man nu ändå väljer att låta det gå ut på remiss, speciellt när statsrådet själv har varit så tydlig om att detta var ett avsteg från direktiven och inte alls det man menade med gårdsförsäljning.

Återigen vill jag fråga dig, Maria Larsson: Varför väljer man att låta detta gå på remiss? Litar man inte på den bedömning man har gjort i de direktiv som man själv har gett utredningen?

Anf. 12 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Christer Engelhardt är en erfaren politiker som har varit med länge, men det är ändå en del konspirationsteorier som framläggs här och som förtjänar att bemötas.

Med tanke på hans långa erfarenhet blir jag dock lite förvånad över att han inte har förståelse för att en utredning arbetar självständigt. När vi har tillsatt utredningen och skrivit direktiven är det upp till utredningen att arbeta under självständiga former och komma tillbaka med ett förslag enligt utredningsdirektiven. Som statsråd är man inte inne och petar i processen under tiden. Man ska ha respekt för att de personer som är tillsatta och de direktiv som är givna kan fungera på ett självständigt och bra sätt. Det är alltså naturligt att en utredning arbetar på ett självständigt sätt.

När man tar emot en utredning är det också rimligt att man ger någon form av kommentar, men det naturliga och vanliga förfarandet är också att man skickar ut något på remiss. Det är åtminstone ett kännetecken för vår regering, och jag tycker att det är oroväckande om Christer Engelhardt inte tycker att förslag ska skickas på remiss. Då står vi ju där igen utan att människor har fått tycka till och säga sin mening om förslagen. Det tycker jag är farligt.

När man sedan ska fatta beslut utifrån alla de synpunkter som har lämnats in kommer den stora uppgiften för regeringen. För mig som politiker är det ett honnörsord att också vara lyssnande, och jag beklagar att Christer Engelhardt inte tycker att man ska lyssna om man har fått ett förslag som inte till fullo överensstämmer med det som man kanske hade väntat eller tänkt sig. Jag tycker att det är min plikt som politiker att alltid vara lyssnande. Sedan behöver jag inte tycka likadant. Säkert kommer det att finnas remissinstanser som tycker både så och så, men att sända ut förslag på remiss och lyssna på synpunkter är en bra signal på att vi vill ha frågan allsidigt belyst. Sedan kommer uppgiften för oss att bestämma hur vi vill göra fortsättningsvis.

Jag kan gärna upprepa, så att vi lämnar alla konspirationsteorier därhän, att hur vi går vidare i den här frågan handlar om ett bevarande av Systembolaget. Vi är inte i något parti beredda att riskera ett systembolag som är väldigt uppskattat av svenska folket. Vi är inte heller beredda att riskera folkhälsan. Det är utgångspunkterna för vårt beslutsfattande.

Låt oss nu se vad remissomgången ger. Återigen: Det är aldrig farligt att lyssna. Jag hoppas att också det socialdemokratiska partiet vågar lyssna.

Anf. 13 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Fru talman! Jag är fullt medveten om att utredningar arbetar självständigt. Jag har själv suttit med i tre stora statliga utredningar och vet precis vad det arbetet innebär.

Men min tveksamhet kommer när nu regeringen väljer att låta förslaget gå ut på remiss trots att förslaget var ett tydligt avsteg från de direktiv som utredningen hade fått av regeringen. I de utredningar som jag har suttit med i har vi varit väldigt noga med att penetrera de direktiv vi har fått av regeringen när våra förslag ska läggas fram och vi har verkligen sett till att hålla oss innanför de ramarna. Här tog däremot utredaren ett kliv över detta och lade fram ett förslag som inte följde direktiven.

Jag må vara erfaren men kan ändå vara ny i olika sammanhang. Det finns flera ledamöter här i riksdagen som har längre erfarenhet än jag här i kammaren. Det finns också ledamöter som är allianskolleger med Maria Larsson som också har riktat förvånade blickar med anledning av det förslag som har kommit. Carl B Hamilton säger så här: "Kasta det i papperskorgen. Skicka det inte på remiss." Det är ett tydligt svar från en av Folkpartiets talespersoner i den här frågan.

Detta handlar alltså inte om att jag är socialdemokrat. Det finns breda lager också bland partierna på den sida som Maria Larsson representerar som känner tveksamhet inför att regeringen har valt att skicka detta på remiss.

Vi får väl se vad remissvaren säger när de kommer in. Jag hoppas att de gör samma tolkning som jag, alltså att detta inte är förenligt med detaljhandelsmonopolet.

Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Remisstiden går ut den 15 juni. Vi har skickat ut utredningens förslag till 110 remissinstanser. Det är alltså en omfattande remiss. Det är många som har möjlighet att vara med och säga sitt. Det är alltid rimligt och riktigt att lyssna på vad remissinstanserna säger. Har man haft en utredning som har arbetat fram sitt förslag under en lång tid är det rimligt att lämna ut det till allmän belysning och bedömning.

Sedan ska regeringen fatta sitt beslut, och vi får säkert anledning att återkomma i den här frågan. Systembolaget kommer att också fortsättningsvis finnas kvar i Sverige. Det kan Christer Engelhardt vara fullständigt övertygad om. Vi kommer att värna folkhälsan i alla de beslut som vi fattar på det här området. Tack för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2010/11:397 om kontroll av kosttillskott

Anf. 15 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Lars Lilja har frågat barn- och äldreminister Maria Larsson vilka åtgärder ministern avser att vidta för att stärka kontrollen av kosttillskott som marknadsförs i Sverige.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Kosttillskott är avsedda att komplettera den dagliga kosten och klassificeras därför som livsmedel. Kosttillskott omfattar många olika produktkategorier och området är komplext. Många produkter som påminner om kosttillskott befinner sig i en gråzon mellan läkemedel och livsmedel. Om en produkt klassas som ett läkemedel är den definitionsmässigt inte ett livsmedel och kan därmed inte vara ett kosttillskott.

Det är Läkemedelsverket som avgör om en produkt ska klassificeras som ett läkemedel eller inte och det är läkemedelslagen (1992:859) som reglerar detta. Produkter som inte klassificeras som läkemedel blir livsmedel och eventuellt kosttillskott. Läkemedelsverket och Livsmedelsverket arbetar för att ytterligare förbättra rutinerna mellan verken för att få

en korrekt klassificering och snabb hantering av produkter inom detta område.

EU:s kosttillskottsdirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kosttillskott, 2002/46/EG) har införlivats i svensk lagstiftning i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2003:9) om kosttillskott.

Direktivet har införlivats i alla EU-länder. Det som dock kvarstår av arbetet med denna lagstiftning är att införa gränsvärden för vitaminer och mineraler i kosttillskott. Detta arbete pågår och sker på gemenskapsnivå. Så länge det inte finns sådana regler på EU-nivå får medlemsländerna ha nationella regler. Sverige har inga sådana detaljregler. Livsmedelsverket gör däremot riskvärderingar av vitaminpreparat där konsumenter riskerar att få i sig för höga doser då de kan utgöra en risk för hälsan.

För den offentliga kontrollen av livsmedel, när det gäller kosttillskott, ansvarar de kommunala kontrollmyndigheterna med stöd av Livsmedelsverket. Konsumentverket ansvarar för tillsynen av själva marknadsföringen av och reklamen för livsmedel. Kontrollen av läkemedel görs av Läkemedelsverket.

Jag är medveten om att oseriösa aktörer förekommer, och därför välkomnar jag branschorganisationernas egna initiativ till rådgivning och egensanering. Jag vill påminna om att företagen är ansvariga för att produkterna är säkra som de säljer och marknadsför och att märkningen inte vilseleder konsumenterna.

Förutom studien från Malmö stad hösten 2010, *Livsmedelskontroll av kosttillskott i hälsokostbutiker samt hos matmäklare*, som interpellanten åberopar, vill jag lyfta fram Livsmedelsverkets nyligen i februari 2011 avslutade projekt *Kosttillskott som säljs via Internet – en studie av hur kraven i lagstiftningen uppfylls*.

Livsmedelsverket gör förutom olika studier också särskilda riktade insatser tillsammans med olika kommuner när det gäller granskning av säkerhetsaspekter, märkning och hälsopåståenden. För närvarande arbetar verket aktivt med stöd till kommunerna för att höja deras kompetens i deras kontrollarbete genom till exempel vägledningar och utbildningar.

Min bild av den offentliga kontrollverksamheten är att det inte saknas ekonomiska resurser för livsmedelskontrollen, och därför ser jag inga behov av ytterligare åtgärder från regeringens sida.

Anf. 16 LARS LILJA (S):

Fru talman! Anledningen till att jag ställde interpellationen är att jag är, som en del i denna kammare väl känner till, hårt engagerad i kampen mot dopning. I det här fallet blir det landsbygdsministern som ska svara på frågan, eftersom kosttillskott per definition är livsmedel och ministern är ansvarig för Livsmedelsverkets arbete. Vi kommer måhända att tala lite grann förbi varandra eftersom vi har lite olika ingång i debatten.

När det gäller frågan om dopning finns det nu ett antal fall där framstående idrottsmän har ätit kosttillskott som har visat sig innehålla förbjudna medel utan att det har framgått av innehållsförteckningen på burken eller i samband med preparatet. Det har betytt att dessa idrottsmän – det är män som mest äter kosttillskott i de här sammanhangen – riskerar avstängning i två år. Detta är idrottsmän som satsar på OS i London 2012 som i princip får sin karriär spolierad på grund av att tillsynen och kon-

trollen av kosttillskott inte fungerar. Man kan alltid säga att tillverkarna borde ta ansvar för detta. Men det gör de tyvärr inte.

Kosttillskott handlar också om att det är många hälsopåståenden. Man ser den riktade reklam som nu finns mot oss äldre. Blir vi trötta ska vi ta det här preparatet, och är vi rädda för att få hjärtinfarkt ska vi ta det här medlet. Man försöker att få oss att tro att det är något slags quick fix att köpa preparatet som ofta är dyrt. När man väl tittar på hur det fungerar visar det sig att det kanske inte är så effektivt. Det är tyvärr en bransch som inte är riktigt seriös, och det är problemet.

Precis som ministern säger är det Livsmedelsverket som har ansvaret för detta. Men den organisation som ska utföra kontrollen av livsmedel och kosttillskottspreparaten är den kommunala miljö- och hälsoskyddsorganisationen. Det är den som ska göra kontrollerna.

Som det är nu kan man konstatera att i en del större städer har man gjort nedslag, tittat på preparaten, analyserat dem och sett att de innehåller ämnen de inte borde innehålla och att det bryter mot de bestämmelser som finns. Om en kommun gör en sådan upptäckt kan den se till att det blir förbjudet att sälja det preparatet, men då blir det bara i den kommunen.

Vi kan tänka oss hur det ser ut i mindre kommuner. I min egen hemkommun Vännäs till exempel är det två personer anställda inom miljö- och hälsoskydd. De har varken kunskaper eller ekonomiska resurser att göra dessa kontroller.

Det är här som jag ser att det stora problemet är. Det finns ingen rejäl kontroll av kosttillskottspreparaten. Ansvaret ligger på kommunerna, och de flesta kommuner har inte de resurser som krävs för att genomföra kontrollerna. Skulle man upptäcka att någonting inte stämmer med lagstiftningen kan man bara ha saluförbud i den egna kommunen.

Det stora problemet är att kontrollen inte fungerar som den ska. Därför vill jag ställa en fråga till ministern, som i svaret säger att han inte tänker göra någonting. Med det jag nu har sagt, finns det någonting som gör att ministern kan se att problemet är större?

Anf. 17 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Låt mig inleda med att återigen påminna om att det är företagen som är ansvariga för att produkter som tillhandahålls på en öppen och fri marknad, och som de säljer, är säkra. De ska ha en märkning som inte vilseleder den konsument som de är avsedda för. Jag sade också i mitt inledningsanförande att jag välkomnar att branschorganisationerna har tagit initiativ till en egensanering och rådgivning i det här sammanhanget.

Vad beträffar själva livsmedelskontrollen är det att konstatera att den är helt avgiftsfinansierad. Det innebär att det på så sätt inte saknas pengar för att bedriva den kontrollverksamhet är eller borde vara. Däremot kan jag se ett annat problem. Det är att få tag i kvalificerad personal på området. Det spänner över ett brett fält, och i många fall behövs det säkert speciella kunskaper som det inte är helt lätt att få i alla delar av vårt land.

När det gäller olika typer av närings- och hälsopåståenden och så vidare är det reglerat i en EU-förordning vilka påståenden som får användas. Det är också avsikten att det ska finnas ett register över vilka tillåtna närings- och hälsopåståenden för livsmedel som får göras för en produkt,

och det är under uppbyggnad. I registret kommer det att finnas listor över vilka produkter som har påståenden som är godkända eller icke godkända. Det kommer att ingå i detta, så visst händer det saker på området.

De svenska föreskrifterna på området om hälso- och kosttillskott finns sedan den 1 augusti 2005. I föreskrifterna finns bland annat en definition på vad som är kosttillskott men också regler för märkning av de kosttillskott som finns på marknaden.

Till detta ska slutligen läggas att kosttillskottsproducenter, importörer, exportörer och den som handlar med den här typen av produkter är skyldiga att följa samma lagstiftning som alla livsmedelshandlare när det gäller hygien, tillsatser, märkning och marknadsföring. Det är ett antal myndigheter som har ansvar för att det är på det sättet. Men det primära ansvaret, inte minst vad gäller hygien, har den kommunala tillsynen.

Anf. 18 LARS LILJA (S):

Fru talman! Det är det som landsbygdsministern sade på slutet som egentligen är grunden till problemet. Det är ett stort antal myndigheter som har ansvaret. Allas ansvar brukar ju till slut bli ingens ansvar. Det här tycker jag är en så stor fråga att det känns lite övermaga att lägga den på det kommunala hälsoskyddet. Som jag har sagt tidigare saknar många av dem resurser, även om jag är väl medveten om att det kommunala hälsoskyddet är en avgiftsfinansierad verksamhet.

Det är sant att det är företagens ansvar. Problemet är att företagen inte tar det här ansvaret. Vi kan tänka oss den idrottare som jag relaterade till som har tagit det här kosttillskottet. Han har köpt det av ett välrenommerat företag i branschen. Det innehåller en förbjuden substans. Han faller för dopning och blir avstängd i 24 månader. Hans karriär är spolerad. Vad kan han göra? Jag tror inte att han har råd, muskler och möjligheter att stämma det här företaget. Det kommer han att ha det jättejobbigt med.

Det jag vill säga är att även om det är branschorganisationerna som ska ta sitt ansvar talar det mesta för att det tyvärr inte fungerar. Som jag skrev i min interpellation noterade Malmö stad i sin rapport *Livsmedelskontroll av kosttillskott i hälsokostbutiker mm* att 21 av 85 granskade tillskott var läkemedel och över huvud taget inte borde få säljas som kosttillskott. 78 procent av resten var felmärkt på något sätt.

Sedan tycker jag också att det är intressant att landsbygdsministern hänvisar till den studie som Livsmedelsverket gjorde av kosttillskott som säljs via Internet. Det var en studie av hur kraven i lagstiftningen följs. Resultatet av den studien är ännu mer nedslående. Man köpte in 43 produkter. 41 av de 43 uppfyllde inte Livsmedelsverkets krav på märkning. 30 av dem innehöll växter eller växtextrakt som kan vara olämpliga i livsmedel och flera var märkta med otillåtna hälsopåståenden. En ytterligare analys visade att det fanns kända biverkningar i 28 av de här produkterna och 8 av produkterna skulle egentligen klassificeras som läkemedel.

Det jag vill säga med det här är ju att kontrollen inte fungerar. Läser jag landsbygdsministerns svar tycker jag också att jag mellan raderna egentligen kan se att regeringen är medveten om att det här inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det är det jag vill försöka peka på. Det är därför jag tycker att det vore på sin plats att ansvaret för kosttillskott, som per definition är ett livsmedel, låg centralt på Livsmedelsverket och

inte på kommunerna. Det blir ju sådana stora problem. Om man upptäcker att ett kosttillskott innehåller förbjudna preparat kan man bara förbjuda det i den egna kommunen. Det är en oerhörd process att kunna gå vidare och få ett saluförbud i hela landet.

Jag skulle önska att man tog det här faktiskt ganska stora problemet på större allvar och konstaterade att saneringen i branschen inte fungerar. Alla tester man har gjort för att kontrollera om branschen tar sitt ansvar visar att den inte gör det, trots att man säger att man ska göra det. Då finns det egentligen bara, utifrån mitt sätt att se, en rimlig lösning. Det är att de här produkterna borde kontrolleras av Livsmedelsverket innan de får säljas. Då skulle vi lösa den här problematiken och vi skulle få en bransch som fungerade mycket bättre.

Anf. 19 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Återigen, det är Läkemedelsverket som avgör om en produkt ska klassificeras som ett läkemedel eller inte. Detta styrs av läkemedelslagen. Produkter som inte klassificeras som läkemedel blir alltså livsmedel och eventuellt kosttillskott.

Det finns ett samarbete mellan Läkemedelsverket och Livsmedelsverket i de här frågorna. Jag vet att man håller på att ytterligare förbättra rutinerna mellan verken för att man ska få rätt klassificering men också en snabb hantering av de produkter som presenteras.

Det är riktigt, fru talman, att det inte krävs något godkännande eller tillstånd från Livsmedelsverket för att sälja kosttillskott i Sverige. Däremot ska den som tillverkar, importerar eller på annat sätt inför eller säljer kosttillskott registrera sig hos kontrollmyndigheten, i det här fallet den kommun där verksamheten bedrivs. Till detta ska kopplas att Livsmedelsverket har föreskrifter om vilka vitaminer och mineraler som får ingå i ett kosttillskott, men också om vilka former av vitaminer och mineraler som får användas som källor vid tillverkningen av de här tillskotten.

EU-kommissionen har därtill tagit fram en utökad lista över godkända föreningar av vitaminer och mineraler som får användas i kosttillskott. Den här listan bygger på yttranden från den europeiska livsmedels-säkerhetsmyndigheten Efsa. Självklart kommer den här listan att ytterligare utökas efter hand som företag presenterar och ansöker om godkännande hos EU-kommissionen för nya saker som de vill tillhandahålla på marknaden.

För att ytterligare öka säkerheten för konsumenterna har Efsa gjort en sammanställning också över växter och växtdelar som har rapporterats som giftiga, beroendeframkallande eller som innehåller andra hälsovådliga substanser. Denna sammanställning är ju ett hjälpmedel både för den som producerar och för de myndigheter som har att kontrollera de här sakerna.

Låt mig också säga att Livsmedelsverket är en central myndighet för livsmedelskontrollen och de ska stödja kommunerna i deras kontrollarbete. Verket har utarbetat en vägledning om kosttillskott och håller även på att ta fram en checklista som kommunerna kan använda sig av i samband med att man utför sitt arbete i form av till exempel kontrollbesök.

Därtill håller verket på med utbildning av de inspektörer som finns och ser också till att hjälpa till med aktualisering av den lagstiftning som

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

finns på området, men också med tolkning och tillämpning av denna lagstiftning.

De här centrala myndigheterna, som kan exemplifieras med Läkemedelsverket, Livsmedelsverket och andra statliga myndigheter, är till som ett stöd för dem som faktiskt utför kontrollerna, nämligen i det här sammanhanget kommunerna. Jag förutsätter att den samverkan fungerar.

Anf. 20 LARS LILJA (S):

Fru talman! Det är rätt och det är precis det som står, att Livsmedelsverket ska stödja kommunerna. Det är det som blir lite märkligt, tycker jag. Det här är preparat som säljs överallt i hela Sverige. Sedan lägger man ut på 290 kommuner att kontrollera om de är bra eller inte eller att de inte innehåller förbjudna substanser. Det är precis av den orsaken som det här blir så galet. Det är just därför som de här produkterna borde kontrolleras centralt.

Det vore rimligt att Sverige, precis som en del andra EU-länder gör, ställer högre krav på att de som tillverkar och distribuerar de här produkterna ska anmäla dem till Livsmedelsverket så att man får en översyn och faktiskt kan kontrollera att de inte innehåller förbjudna substanser, framför allt att de innehåller det som står på burken.

Det är också sant att Läkemedelsverket kan klassificera läkemedelsnära substanser som förekommer i kosttillskott. Man har gjort det i fyra fall hittills. Där skulle man kunna vara mycket konsekventare och hårdare i att klassificera läkemedelsnära produkter så att de inte kan hamna i kosttillskott.

För mig kvarstår problemet. Som jag sade tidigare får jag känslan av att regeringen är medveten om problemen men egentligen inte vill ta tag i dem på riktigt. Det handlar som sagt om idrottsmän som råkar illa ut, det handlar om människor som får i sig produkter med kända biverkningar, det handlar om människor som köper ett kosttillskott som man tror är ett livsmedel men där man i själva verket får i sig läkemedel eller läkemedelsklassade substanser.

Jag hade hoppats att vi skulle få tydligare svar. Det rimliga i det här sammanhanget vore att Livsmedelsverket tog det totala ansvaret, men tydligen är vi inte där.

Anf. 21 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Låt mig först tacka för interpellationen. Det är en viktig sak som tagits upp i denna debatt. Låt mig sedan konstatera att påståenden som görs måste vara sanna. Till exempel måste deklarationer i form av märkning vara korrekta, annars begås brott mot de regler som finns på området.

Samtidigt kan jag hålla med om att det finns mindre seriösa försäljare av exempelvis kosttillskott, och det är viktigt att de förhindras att vilseleda konsumenterna. Hur gör man det bäst? Jo, genom att bedriva en kontrollverksamhet som är nära försäljningsstället. Vilka offentliga myndigheter finns närmast i alla delar av landet? Vi har ingen låt oss kalla det för lägre organisation än kommunerna. De är närmast de försäljningsställen som finns, och till stöd för kommunerna och deras kontrollverksamhet finns de centrala myndigheterna; i det här fallet är Livsmedelsverket kanske det som ligger närmast.

Det kan vara svårt att bedriva kontrollverksamheten, och jag vill avslutningsvis i denna debatt ta upp en annan sak som är svår, nämligen försäljningen över Internet. De påståenden som görs över det fria nätet är jättesvåra att kontrollera. Det beror bland annat på att kommunerna kan ha svårt att rikta sanktionsbeslut mot och göra beslag hos någon när man inte vet var vederbörande har sitt tillhåll, som kanske säljer produkter med påståenden som inte är korrekta och som därmed alltså kan vara omöjlig att kontrollera.

Det finns således problem i detta sammanhang som vi behöver fortsätta att diskutera.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2010/11:110
7 juni

Svar på
interpellationer

10 § Svar på interpellation 2010/11:405 om idrott för alla

Anf. 22 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Berit Högman har frågat mig vilket ansvar jag tar för att målen med anslagen till idrotten följs upp och efterlevs samt vilka initiativ jag är beredd att ta för att vi i verkligheten ska ha idrott för alla.

I propositionen *Statens stöd till idrotten* (prop. 2008/09:126) bedömde regeringen att Centrum för idrottsforskning vid Gymnastik- och idrottshögskolan, förkortad CIF, bör ansvara för att genomföra en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens idrottsstöd. Uppföljningen bör göras i form av det statliga idrottsstödet betydelse utifrån ett antal indikatorer, fördjupade analyser och kompletterande forskning.

Regeringen biföll i december 2009 CIF:s förslag till indikatorer för uppföljning av det statliga idrottsstödet effekter. Modellen tar sin utgångspunkt i syftena med statens stöd till idrotten fördelat över fem så kallade målområden, bland annat idrottens ställning och omfattning som frivilligt organiserad folkrörelse, i vilken omfattning idrotten främjar god hälsa samt alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande. När CIF i nästa vecka har överlämnat sin redovisning får vi en god uppfattning om hur målen med statens stöd till idrotten uppfylls.

När regeringen tillträdde 2006 tog den initiativ till den särskilda satsningen på svensk idrott, Idrottslyftet, som syftar till att öppna dörrarna till idrotten för fler barn och ungdomar och att de väljer att fortsätta att idrotta högre upp i åldrarna. Riksidrottsförbundet har i sin rapport för Idrottslyftets tredje år kunnat redovisa att samtliga 70 specialidrottsförbund har deltagit och att drygt 10 000 föreningar har genomfört mer än 16 500 aktiviteter med totalt drygt 800 000 deltagare, alltså 800 000 barn och ungdomar.

Regeringen har nyligen beslutat om riktlinjer för den fortsatta satsningen på Idrottslyftet. Riksidrottsförbundet ska tillsammans med andra centrala organisationer som erbjuder motion och fysisk aktivitet för barn och ungdomar initiera samverkansprojekt. Det är framför allt angeläget att engagera föreningar som finns i områden där få barn och ungdomar motionerar. Verksamhet på lokal nivå som samverkar med skolor, idrottsföreningar och andra föreningar som erbjuder friluftsliv och fysisk

aktivitet för barn och ungdomar är särskilt prioriterad. Motion och annan fysisk aktivitet är viktigt, inte minst för barn och unga. Därför är det värdefullt att så många som möjligt ska kunna ta del av Idrottslyftet. Med denna satsning hoppas vi nå fler, både inom idrott och inom friluftsliv.

Frågan om statens stöd leder fram till idrott för alla är inte helt lätt att svara på då statsbidraget endast utgör en mindre del av idrottens totala finansiering. På samma sätt har vi svårt att veta hur det förhåller sig med antalet medlemmar inom svensk idrott. Den uppgift på 3,3 miljoner medlemmar för 2010 som Riksidrottsförbundet redovisar baseras på en urvalsundersökning där endast 5 000 personer tillfrågats. På kommunnivå visar den enkätstudie som Sveriges Kommuner och Landsting tillsammans med Statens kulturråd genomfört om kultur- och fritidsbudgetarna för 2010 jämfört med 2008 att ca 40 procent av kommunerna har ökat stödet till idrotts- och fritidsanläggningar under det att 30 procent har minskat stödet.

Sammanfattningsvis anser jag att vi med stöd av Centrum för idrottsforskning får en god bild av vad statens stöd till idrotten ger och att alla människor som så önskar har goda förutsättningar att idrotta.

Anf. 23 BERIT HÖGMAN (S):

Fru talman! Först vill jag tacka för svaret. Det är bra att Centrum för idrottsforskning ansvarar för en långsiktig uppföljning av statens stöd till idrotten. Det är befogat utifrån de mål som riksdagen varit med och satt upp. Egentligen är det synd att vi har den här debatten nu och inte när deras resultat har kommit, men vi får säkert anledning att återkomma.

Jag har skrivit interpellationen för att jag i motsats till statsrådet är rätt bekymrad över utvecklingen. Barns och ungdomars idrottande och fritid blir alltmer en klassfråga. Vi har en barnfattigdom som också tycks leda till en idrottsfattigdom eller en fritidsfattigdom. Det vittnar Riksidrottsförbundet om, liksom många andra som på olika sätt kommit i kontakt med idrotten.

Låt mig illustrera det med en episod ur verkligheten, med något som hände för ungefär 14 dagar sedan. En pappa ringer den lokala innebandy-föreningen för att anmäla sin son som medlem och deltagare. Han får svaret: Ja du, vi har fullt just nu, men om några månader höjer vi avgiften. Då ska du se att flera faller ifrån och då får din son plats.

Det är en utopi att en ensamstående mamma med en son som vill spela hockey i praktiken kan fixa det utan bil. I morgondagens Aftonbladet får vi läsa om Viking, 11 år, som inte har råd att ens spela fotboll som ju är en breddidrott. De allt högre avgifterna och kraven på egeninsatser i kombination med, på många ställen, brist på arenor ställer många barn och ungdomar utanför idrottandet. Det är både en ekonomisk och en praktiskt organisatorisk och kulturell fråga. I många bostadsområden finns det ingen traditionell infrastruktur när det gäller föreningar. Det finns inga föreningar som fångar upp de ungas intressen. När nu Idrottslyftet har fått ytterligare riktlinjer att samverka med andra föreningar är förutsättningen fortfarande att det finns föreningar.

I slutet på interpellationssvaret drar ministern en intressant slutsats. Hon anser att alla ”som så önskar har goda förutsättningar att idrotta”. Jag delar inte den uppfattningen.

I min hemkommun Karlstad har man frågat alla niondeklassare hur de uppfattar sin fritid. Många är väldigt nöjda – jag tror att det var drygt 80 procent – men hälften skulle ändå vilja byta fritidsintresse. Till vad, frågade man. Många flickor vill byta till dans eller gå på gym. Bägge aktiviteterna är dyra för individen och är nästan alltid privat drivna aktiviteter som inte omfattas av samhällets traditionella stöd, trots att det är väldigt bra motionsformer för att nå en bättre folkhälsa.

Saken blir inte bättre av att Svenskt Näringsliv har satt i system att kommunala gym inte får finnas – de bara måste drivas i privat regi.

Vad vill ministern göra för att unga tjejer ska ha råd att gå på gym?

Anf. 24 PETER JOHNSON (S):

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta med den bild som Berit Högman försöker förmedla till idrottsministern. När ett land växer, klyftorna växer och barnfattigdomen ökar är det självklart att det kommer att skapa, precis som Berit säger, en långsiktig idrottsfattigdom. Det som hela folk-rörelsen och idrottsrörelsen har vägt sina grunder på är att skapa förutsättningar för att alla barn och ungdomar på något sätt någon gång ska få syssla med någonting som är idrott eller friluftsliv.

Men nu ser vi ett land som växer fram där a-kassan försämras och socialförsäkringssystemet har raserats så att många föräldrar med barn har en situation som gör att man inte får vardagen att gå ihop. Det är det som är bekymret, det långsiktiga problemet. Det går inte att mäta just i dag, utan det mäter vi i morgon, om vi kan få en Zlatan eller Carolina Klüft som är förebilder för morgondagens ungdomar om de inte får möjligheten att utveckla sitt intresse inom idrott och friluftsliv.

I dag kostar det ca 3 400 kronor för ett barn att spela fotboll. Att spela ishockey kostar 10 500 kronor per år, och ridsport kostar 10 700 kronor. I en familj där en förälder antingen är sjukskriven långsiktigt eller har förlorat sitt arbete är detta en omöjlighet att finansiera.

Vi ser också att skolorna ändrar inriktning och fokuserar mer på kärnämnen. Det är jättebra – vi behöver duktiga elever som kan engelska, matematik och svenska i framtiden. Men vi behöver också ungdomar och vuxna i framtiden som orkar ta sig från den ena till den andra punkten, och på det sättet måste skolan vara ett forum där man får röra sig och får utlopp för sina intressen inom idrott och friluftsliv.

Jag tycker att det är bra att Idrottslyftet nu har en ändrad inriktning och i stor utsträckning är kopplat till skolorna. Men samtidigt tar skolorna ut avgifter för friluftsdagar eller studiedagar som är förutsättningar för att man ska ut och röra sig i naturen eller på annat sätt få möjligheter till friluftsliv.

Då har jag en fråga, eftersom detta var uppe i valrörelsen. Då sade man att just idrott och kultur inte tillhör kärnverksamheterna i den kommunala organisationen, utan att man fokuserar på helt andra områden, som skola, vård och omsorg, inte kultur- och fritidslivet. Jag vill ställa frågan: Anser statsrådet att fritids- och kulturverksamhet är en del av den kommunala verksamhetens kärna? På vilket sätt kommer statsrådet att verka för att minska klyftorna och se till att det inte skapas en idrottsfattigdom i Sverige i framtiden? Sverige förtjänar bättre, och dagens barn och ungdomar förtjänar en bättre politik som skapar förutsättningar för en idrott för alla.

Anf. 25 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-
ROTH (M):

Fru talman! Det är intressant att fler blandar sig i debatten. Jag instämmer med Berit Högman att det hade varit bra om vi hade haft rapporten från CIF, för jag tror att den kommer att ge betydligt mer stoff till den här diskussionen, som nu får bli mer tillbakablickande.

Det låter som att vi levde i ett eländes land. Så är det ju inte. Vi har en nästan historiskt låg arbetslöshet. Framför allt många människor som arbetar har mer pengar över än man någonsin hade när skatterna var så höga att det i sin tur var ett hinder för att ta del av kultur eller idrott. Åtminstone var det ett argument som ibland användes av Socialdemokraterna att människor inte hade råd att till exempel gå på museum eller till någon idrottsverksamhet.

Då är det intressant att se: Hur ser det ut i dag? Vi ligger i topp inte bara på kulturutövande utan också på idrottsutövande i Europa. Sverige, Finland och Danmark ligger i topp. Vi har haft besök av politiker från andra delar av EU som är intresserade av hur vi arbetar med idrottsfrågor för att få det breda engagemang som faktiskt finns inom idrotten, framför allt på barn- och ungdomssidan.

När det sedan gäller äldres möjligheter att idrotta – vi kan komma in på det senare under diskussionen – är det oerhört glädjande att vi ser en stor ökning.

När det gäller just barn och unga kan vi enas om att det är viktigt. Det är viktigt för hälsan och för samhörigheten. Det är viktigt att man hittar en idrott, för det ger så mycket, inte minst glädje.

Genom ett permanentat idrottslyft, vilket det inte var tidigare, med en betydligt större andel pengar såväl för idrottsrörelsen som indirekt för skolorna att ta del av finns det betydligt större möjligheter än det någonsin har funnits tidigare.

Jag anser att det är otroligt cyniskt om det stämmer att en förälder hade fått svaret från en innebandyklubb att det skulle bli ett lägre tryck om avgifterna höjdes. Vi kan återkomma till avgifterna också.

Under de år som Idrottslyftet har verkat har jag varit ute på många skolor och mött många föreningar i stora delar av Sverige där det har visat sig vilken betydelse skolans engagemang har, inte minst för de elever som kanske inte har tillgång till bil eller föräldrar som kan skjutsa. Därför är det viktigt att idrottsföreningarna kommer till skolan och visar upp sig och att eleverna får möjlighet att delta och testa flera olika idrotter, för det är inte säkert att man fastnar för just de stora idrotterna.

Detta är någonting som vi har tagit till oss, som vi bygger på och som utvecklas i en god dialog med Riksidrottsförbundet. Vi ser också att det finns många flickor, inte minst invandrarflickor, som är precis lika roade av att idrotta som pojkarna är. De har inte bara ett intresse, utan de idrottar också, men ofta vid sidan om den etablerade idrotten. Det är intressant att se hur vi kan följa upp det och se till att de möjligheterna blir bättre.

Den samverkan som vi nu vill att Riksidrottsförbundet ska ha med exempelvis svenskt friluftsliv, scoutrörelsen eller andra föreningar som är aktiva är otroligt betydelsefull för framtiden för att vi ska få fler unga att börja pröva en idrott, inte bara de som har det naturligt hemifrån utan framför allt de andra, och fortsätta idrotta högre upp i åldrarna.

Anf. 26 BERIT HÖGMAN (S):

Fru talman! Men då blir Peter Johnssons fråga väldigt central, för vad statsrådet nu pratar mer om är kommunernas ansvar. Frågan är: Ska vi se fritid och idrott som en kärnverksamhet i kommunerna? Då måste vi få hela samhället att göra det. Tidigare har kommunerna ägnat sig för mycket åt onödiga saker. Jag hade själv debatter med partikamrater till kulturministern som i valrörelsen talade om onödiga cykelvägar. Då måste vi bestämma oss för det. Det handlar om tillgänglighet i praktiken och ekonomiskt.

I 40 procent av kommunerna ökar stödet, och i 30 procent minskar stödet. Men vi vet inte om det är till kultur eller idrott, och vi vet ännu mindre om det är till bredden eller till eliten. När ett lag går upp i division och blir ett elitlag i någon form ställs det enorma krav på arenors beskaffenhet, och kommunen kan då känna ett tryck på att göra en anpassning av dem. Det behöver inte på något sätt innebära att det leder till förbättringar på bredden.

Det andra vi kan se när det gäller kommunerna – det är inte bara tyckande, utan det finns också bevis för det, för Riksidrottsförbundet skriver själv om detta år 2008 – är att det finns en tradition att kommunerna tar ansvar för idrottsanläggningar men att allt fler anläggningar får privata investerare, vilket kanske minskar kommunens möjligheter att ställa krav på tillgänglighet.

Det finns kommuner som ställer sådana krav. Sundsvall är en sådan, och Hammarö är en annan. De säger till idrottsföreningarna: Om ni inte släpper in alla barn och ungdomar i er förening och stöttar breddidrotten, då blir det inte lika mycket pengar.

Vi kan se på statens insats, 1,8 miljarder, relaterad till kommunernas insats på 6 miljarder. Vi vet absolut att det mesta av de 6 miljarderna går till anläggningar – inte till själva verksamheten. En anläggning i sig säger ingenting om pengarna går till eliten eller bredden. Skulle vi studera det befärar jag att vi skulle finna att de mest aktiva får de bästa tiderna, medan de som kanske behöver röra sig mest får det minsta.

I ett antal kommuner har man tagit saken i egna händer för att åstadkomma spontanidrott, som idrottsministern själv var inne på. Men det blir i kommunens regi, eftersom föreningslivet inte finns eller inte mäktar med att ha aktiviteter på exempelvis fredags- och lördagskvällar. Det visar också att spontanidrotten ger större tillfredsställelse för pojkar än för flickor, eftersom flickor vill göra andra saker.

Då kommer jag tillbaka till dansen. Som ett folkhälsomål skulle dansen vara precis lika bra. Men den hamnar förmodligen i en liten, trängd kulturbudget och får konkurrera med teater och annat, och därmed finns det en brist också för tjejers möjligheter till idrottande. En fråga som jag har till ministern gäller ytterligare insatser för flickors idrottande.

Slutligen: Anser ministern att staten har ett ansvar för de här målen? Är det kommunernas ansvar, eller är det individens ansvar? Och finns det ytterligare krav som statsrådet ser att vi bör ställa på idrottsrörelsen, för att den ska nå upp till bägge sina mål?

Anf. 27 PETER JOHNSSON (S):

Fru talman! Det var precis det svaret jag ville ha av idrottsministern, för det är precis det som statsrådet inte ser när hon svarar på min fråga

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

om just detta att klyftorna i samhället växer och att en del personer – i dag ganska många – lever under ganska knappa förhållanden, som familjer med en eller två vuxna som är arbetslösa eller där någon har en långvarig sjukdom. De omfattas inte av de gigantiska skattesänkningar som regeringen nu har gjort under de år som man har suttit och regerat.

Det är de barnen som jag pekar på. Det är deras barn som får problem att vara med och vara delaktiga i den idrottsrörelse och det friluftsliv som vi har här i landet. Det är det som bekymrar mig.

Jag har en grundtanke och en grundidé när jag vill bygga ett land. Det är att om de som har de allra sämst får det lite, lite bättre, då får alla det bättre. Det handlar om att samhället växer från grunden och inte ifrån toppen och lämnar dem där nere att klara sig på egen hand.

Detta blir bekymret även för idrottsrörelsen. Därför menar jag att idrottsfattigdomen kommer att växa långsiktigt. Det är inte så att resultatet kan mätas på ett, två eller tre år, utan resultatet måste mätas på flera år, precis som vi i dag mäter skolresultaten efter den gigantiska kraschen 1994, när kommunerna fick spara gigantiskt för att klara den svenska finansieringen på grund av den bostadsbubbla som fanns då. Det är det resultatet vi ser i dag bland de elever som går på högskola och gymnasium. Detsamma kommer det att bli när det gäller idrottsrörelsen – om statsrådet inte vågar se den utveckling som nu sker.

Det är bra att Handslaget blev ett idrottslyft, att regeringen fortsätter med den satsning som vi socialdemokrater startade. Det är också bra att man nu lyfter in skolan. Där har vi gjort ett bra gemensamt arbete.

Men det är samhällsbilden som jag pekar på. Jag hoppas och tror att den någon gång kommer att landa hos statsrådet.

Anf. 28 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Jag börjar med Peter Johnsson. Jag skulle förstå Peter Johnssons upprördhet om vi hade fått betydligt färre idrottsföreningar, om staten hade satsat mindre pengar på idrotten, om vi inte hade sett samverkansmöjligheterna med skolan och om färre ungdomar hade börjat idrotta. Då hade jag kunnat stå här och hålla med och säga precis som Peter Johnsson: Detta är ett stort bekymmer. Men det är ju inte så!

Det är mer pengar till idrotten från statens sida. Ser man på kommunerna ser man att det uppenbarligen är mer, även om jag kan instämma med Berit Högman att det kan vara svårt att se exakt vad som är kultur och vad som är idrott. Det är därför som CIF:s rapport bli viktig när den kommer nästa vecka.

Den bild som Peter Johnsson målar upp stämmer alltså inte.

Det är ett samhälles ständiga utmaning att försöka få så många som möjligt att känna sig delaktiga. Det kommer alltid – vilket vi inte önskar – att finnas människor som kanske inte känner sig välkomna i en idrottsförening, som kanske inte har råd med den idrott man vill utöva eller vad det vara må. Det är därför detta med arbetslinjen och låga skatter är så viktigt. Det är det på det här området som på alla andra områden.

Det är viktigt att vi nu har sett den betydelse som skolan har, den betydelse som finns i många andra organisationer och föreningar som finns på hela det här området och som kan vara aktiva.

Barn och ungdomar – det är där det börjar. Men det är också intressant att se hur stor andel av de äldre som nu är aktiva idrottande och som därmed kanske kan få med sina barnbarn i idrottandet, det som inte alltid är föreningsliv, för det kanske inte bara handlar om att man inte har råd, utan det kanske gällde att man inte riktigt känner för att gå in i en förening. Då måste det finnas andra möjligheter, och det är det som nu erbjuds.

Berit Högman tog upp dansen. Det tycker jag är ett intressant exempel, inte minst för att dansen har visat sig vara en av de populäraste kulturformerna när – med tanke på nästa debatt här – Skapande skola introducerades. Det tyder på att det finns många möjligheter att utöva dans, inte bara i några privata, dyra dansskolor. Det poppar upp dansskolor på alla möjliga håll. Jag har sett flera i Stockholmsområdet som har en mycket bred upptagning och som erbjuder allt från klassisk balett till showdans och hiphop. Det är otroligt intressant.

Att också den här delen av motionerandet fångas upp tycker jag är viktigt, och det blir nu möjligt via det utvecklade Idrottslyftet.

Sedan har vi drive-in-idrott. Det har funnits inom fotbollen och börjar dyka upp på flera andra områden. Min egen klubb Djurgården har haft drive-in-fotboll i flera av Stockholms förorter.

Det har givit positiva resultat som har fångats upp av inte bara andra föreningar i Stockholm utan också andra föreningar och andra idrotter i landet. Det är också något som Riksidrottsförbundet talar om alltmer som ett sätt att nå dem som inte är föreningsaktiva och kanske inte vill vara föreningsaktiva men som ändå vill röra sig och må bra.

Avslutningsvis: Vi har ett kommunalt självstyre, och det är bra. Men jag svarar alltid att jag tycker att kultur och idrott i någon mening är kärnuppgifter eller vad man vill kalla det i en kommun likaväl som i en stat. Om man ser till sin lokala ort tror jag inte att det finns någon människa som vill bo kvar på en ort eller i en stad där man inte tycker att kultur och idrottande är viktigt, och den medvetenheten tycker jag ändå är väldigt stor.

Anf. 29 BERIT HÖGMAN (S):

Fru talman! Det gläder mig verkligen att statsrådet tycker att kultur, idrott och fritid tillhör kommunernas kärnverksamheter. Det är bra om statsrådet också pläderar för det inför sina kolleger i regeringen.

Men även om det finns sådant som är bra tycker jag att det är viktigt att vi ser bristerna. De anslagsmodeller som finns i dag, både i staten och i kommunerna, kanske inte är optimala för att nå bredden, när vi inte vet hur arenorna används mellan elit kontra bredd. Det finns inte tillräckligt med fakta. Det är inte säkert att mer pengar till idrotten med automatik leder till en bättre folkhälsa. Det finns det också viss forskning om.

Jag vidhåller att vi har en begynnande folkhälsoklyfta i samhället. Professor emeritus Lars-Magnus Engström visar också på att så som man gör som barn gör man som vuxen. Förmår vi inte fånga upp barnen och få dem aktiva har vi en växande folkhälsoklyfta framför oss som inte alls behöver leda till att svenska folket lever allt längre, vilket är en vedertagen sanning i dag, som jag tillåter mig att tvivla på.

Världshälsoorganisationen har en rekommendation om att barn bör ägna 60 minuter per dag åt fysisk aktivitet. Om vi skulle göra en under-

sökning av det tror jag att vi skulle finna att det är en klar minoritet av barn och ungdomar som lägger 60 minuter per dag på fysisk aktivitet. Däremot finns det ett litet gäng som säkert gör det minst 60 minuter per dag.

Jag tycker att den här debatten har visat att statsrådet är ganska nöjd, att idrottsministern inte är beredd att öppna ögonen för det som håller på att hända i vårt samhälle. Jag beklagar det. Jag menar att det finns all anledning för oss att ta ett ordentligt grepp om ungas rätt till rörelse, sport och fritid. Jag kommer i höst att ta initiativ till att ett sådant arbete startas. Men tack, i alla fall, för debatten!

Anf. 30 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Ja, svaret till Berit Högman är: Man hör det man vill höra.

Man är väl aldrig riktigt nöjd, men jag är väldigt nöjd med vad vi hittills har lyckats uppnå på idrottsområdet. Det kommer jag att fortsätta att vara. Det innebär inte att det inte finns sådant man kan behöva göra ytterligare. Det kommer vi också att göra.

Vi har inte fått CIF:s rapport ännu, men vi tog en kontakt för att höra om det fanns någonting vad gällde det här med elit och bredd, som Berit Högman tog upp. Det finns ingenting som bekräftar påståendet att satsningar på de duktiga skulle ha gått ut över bredden. Mer konkreta siffror lär vi väl få i nästa vecka.

Sedan är det frågan om kostnader. Sådant är naturligtvis alltid relativt, beroende på vilken idrott man vill ägna sig åt. Det är inte säkert att den idrott som kan te sig dyrast också är det när det handlar om barn och unga. Golfen är till exempel relativt billig för barn och unga, vilket jag måste erkänna att jag inte trodde första gången jag hörde det. Men det finns också idrotter som har blivit billigare under 2010 eller under åren fram till 2010. Simningen är en sådan.

Sedan har Riksidrottsförbundet, liksom vi, noterat att det finns en hel del att göra på jämställdhetsområdet. Det är åtskilligt. Det är fortfarande, som när det gäller kulturvanor för unga, pojkarna som många gånger premieras medan flickorna får en mindre andel – det kanske beror på att de är tystare eller inte syns i andra sammanhang. Dansen har vi redan berört.

Vi kan konstatera, om vi tittar bakåt eller ser oss runt omkring, att kroppen har blivit någon form av vårt tempel, på gott och ont. Vi talar mycket om vår hälsa och vikten av en god hälsa, vilket gör att många idrottar. Vi har också sett baksidorna av det, i form av ätstörningar och anorexi. Att uppmärksamheten och medvetenheten är stor är väldigt viktigt. Det gäller också de etiska diskussioner som nu förs inom många idrottsklubbar, som jag tror är väl så viktiga för att det här samspelet ska kunna fungera. Därtill har vi, får jag lägga till, någonting mycket intressant som heter motion på recept.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 31 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Isak From har frågat mig om jag anser att Skapande skola ger likvärdiga förutsättningar för eleverna. Isak From frågar också om jag har för avsikt att ge Statens kulturråd tydligare riktlinjer för Skapande skola-satsningen, för att vi alla bättre ska se hur våra gemensamma medel spenderas för bästa utfall.

Fru talman! Det är alltid positivt att frågan om barns och ungas rätt till kultur diskuteras här i kammaren. Att barn och ungdomar, likaväl som vuxna, ska ha tillgång till högkvalitativ kultur är ett viktigt ansvar för samhället. Det avspeglas också i de satsningar regeringen har gjort, däribland Skapande skola.

De statliga kulturinstitutionerna har fått ett förstärkt uppdrag vad gäller barns och ungas delaktighet och inflytande. De har också fått i uppdrag att ta fram strategier för sin barn- och ungdomsverksamhet. På så sätt kan området bli synligt och ett målmedvetet arbete främjas.

Riksdagen har i enlighet med regeringens förslag beslutat om nya kulturpolitiska mål där barns och ungas rätt till kultur särskilt lyfts fram. Dessa mål är styrande för statliga verksamheter och vägledande och inspirerande för regionala och lokala parter, för det är många som delar på ansvaret för att alla barn och unga får tillgång till den kultur och eget skapande som de har rätt till.

En statlig satsning som Skapande skola bygger på att det finns ett lokalt intresse för att arbeta med bidraget. Ett statligt stimulansbidrag riktat mot kommunerna är alltid beroende av vilka lokala bedömningar som görs utifrån det kommunala självstyret.

Skapande skola är ett komplement till grundskolans kulturuppdrag och den undervisning som ges i de estetiska ämnena och estetiska läroprocesserna.

Att så gott som alla kommuner har ansökt om bidraget vittnar om en stor lokal vilja och medvetenhet att arbeta med mer kultur i skolan. Många unga som inte har fått med sig något kulturintresse hemifrån har sannolikt fått uppleva vad kultur kan innebära tack vare att satsningen genomförs just inom skolans ram.

Skapande skola är ett nytt stimulansbidrag. Att följa upp och utvärdera resultat och effekter är naturligtvis nödvändigt för att kunna förbättra och vidareutveckla gjorda insatser.

Den första uppföljningen som Statens kulturråd gjorde gav en bild av satsningens första två läsår. Då avsåg bidraget årskurs 7–9 och var ett helt nyinrättat stöd som dessutom förutsätter planering och samarbete, ofta över kommunala förvaltningsgränser. Att nära hälften av alla berörda elever redan då hade deltagit i Skapande skola ser jag som positivt.

Den långsiktiga målsättningen är givetvis att alla skolelever ska ha tagit del av Skapande skola-satsningar under sin skolgång.

Nästa uppföljning kommer att redovisas av Kulturrådet i februari 2012. I denna ingår bland annat att beskriva formerna för barns och ungas möte med konst och kultur liksom former för det egna skapandet.

*Svar på
interpellationer*

Den ska även visa hur barns och ungas delaktighet och inflytande har utvecklats samt ta till vara berörda kulturutövares erfarenheter.

Redovisningen kommer, fru talman, att bidra med viktig kunskap för att fortsatt utveckla och förbättra Skapande skola-satsningen.

Anf. 32 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag har frågat kulturministern om Skapande skola i dagens form är för alla barn. Bidraget kan sökas av alla skolhuvudmän, så det är i Kulturrådets och regeringens mening en reform för alla. Men Kulturrådets rapport visar att bara 43 procent av de berörda i årskurs 7–9 hade deltagit i Skapande skola under läsåret 2009/10. Det fick mig att vilja lyfta fram den här frågan i kammaren.

Jag tackar kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth för svaret och ser i svaret att det ändå finns en insikt om bättring i frågan när det gäller behovet av bättre utvärdering. Det tycker jag känns bra.

Nästa återsrapport från Kulturrådet kommer i februari 2012. Det gör att viktiga justeringar och en fortsatt utbyggnad av Skapande skola riskerar att dröja. Regeringen har i sin annars svaga kulturpolitik närmast lyft fram Skapande skola som ett guldägg i kulturkorgen. Då det kommer till skolan är det bevisat att skillnaderna mellan elever och mellan skolor i dag ökar. Idén med Skapande skola är att det ska vara ett verktyg för att öka skapande och kreativitet. Det är jättebra. Det kan nog de flesta skriva under på.

Efter tre år kan man då säga att Skapande skola har blivit grädden på moset för alla barn i alla våra skolor. Men jag tycker ändå att Kulturrådets återsrapport visar att det inte riktigt är så. Vart är vi då på väg?

Skapande skola är ju tänkt att innebära att kulturen ska komma in i elevernas vardag. Kulturen ska inte längre vara några enstaka besök på teatern, operan eller museet.

Riksdagen har beslutat att Skapande skola ska gälla hela grundskolan från och med 2011. Från och med detta år har 150 miljoner avsatts. Pengarna kan användas till barns och ungas eget skapande eller till att anställa professionella utövare i skolan. Under de tre verksamhetsår som hittills har gått har långt ifrån hälften av alla elever arbetat med Skapande skola-aktiviteter. Borde inte fler ha deltagit i satsningen om det är för alla elever?

Satsningen på området är naturligtvis jätteviktig. Skolan är och kan vara den miljö där elever, oavsett bakgrund, geografisk härkomst eller föräldrarnas resurser, kan möta kultur i olika former. Regeringen och kulturministern har på flera olika sätt framfört att Skapande skola – professionella kulturaktörer och kulturpedagoger tillsammans med lärarna – ska ge eleverna större möjligheter till personlig utveckling samtidigt som inspiration och nya former för lärande i skolan skapas, vilket vi tycker är jättebra.

Då kommer vi tillbaka till frågan om detta är en satsning för alla eller vad det egentligen är som krävs för att det ska bli en satsning för alla på riktigt. De 43 procent av eleverna i årskurs 7–9 som har deltagit hittills kan inte sägas vara en bra siffra. Och är det riktigt bra att bara 81 procent av alla skolhuvudmän har skickat in en återsrapport till Kulturrådet? Det tycker vi är lite slappt. Det borde finnas möjligheter till bättring på det området.

Naturligtvis har Kulturrådet rätt när man i sin återrapport också lyfter fram att det behövs en djupare analys, inte minst ur ett oberoende perspektiv.

Jag återkommer, fru talman.

Anf. 33 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Nu fick till och med Isak From Skapande skola att låta närmast som ett problem. Vi kan stå här och bolla siffror om hur många procent hit och hur många procent dit; jag vet inte om de som läser protokollet blir så mycket klokare av detta.

Vad jag kan konstatera är att när vi valde att introducera den här satsningen – som är en riktig satsning och inte bara något temaår som Socialdemokraterna var inne på under sin senaste regeringsperiod – så var det något långsiktigt, någonting konkret och handfast. Vad som var uppenbart redan då var att det här som ska vara tydligt, det vill säga att konst, kultur, estetiska lärprocesser ska vara en del i skolans arbete, förvisso var det i många skolor, men i många skolor var det det inte.

Den här satsningen är alltså otroligt viktig. Jag kommer att komma in på varför den är viktig också.

För att det här inte bara skulle bli pengar ut i tomma intet var det viktigt, och det tror jag också att Isak From vet, att skolorna skulle göra upp handlingsplaner. Det måste vara något som är mätbart, det måste vara konkret, man ska kunna arbeta med lärare över olika discipliner och det måste framför allt finnas kontakter utanför skolans värld.

Det här fanns inte tidigare. En del skolor fick relativt lätt ihop en väl fungerande handlingsplan. Andra skolor fick det inte. Det dröjde ett och ibland två år. Det är illa nog, men utan de här stimulansmedlen hade detta arbete kanske aldrig kommit i gång utan fortsatt att bäras, som det var tidigare, av några lokala eldsjälar som kanske inte fick det stöd som de hade förtjänat.

Nu finns den här möjligheten, och likt i den debatt vi hade nyss om idrott är en viktig och rolig del i att vara minister att man får resa runt i landet och se hur de reformer som vi har jobbat fram fungerar i verkligheten. Jag har sett så många positiva exempel just på hur Skapande skola används lokalt. Jag har också tyvärr kunnat se, framför allt första året när jag var ute, hur lite samverkan det var mellan olika verksamheter, hur man ofta bland skolorna inte hade en aning om vad kommunerna faktiskt erbjöd, trots att det i någon mening är samma påse och samma budget. Man tog inte till sig de möjligheter som fanns, men det sker i dag.

Vad som också har varit viktigt är att få med elevernas eget perspektiv. Det kan ses som en parallell till många andra frågor som rör barn- och ungdomskultur, exempelvis nedläggningar av ungdomsgårdar, som ofta är en följd av att man inte har frågat barnen själva vad de vill ha. Till slut blir det någonting som barnen inte är intresserade av.

Men vad tycker de är viktigt? Vad har de lärt sig av det här? Vad kan de skicka vidare till de elever som kommer efter? Det här ska ju vara något som också är till glädje och ska stimulera fantasin och kreativiteten och göra att lärandet i sig inte bara blir effektivare utan också mycket roligare. Det är därför som en koppling som dans och matematik är så otroligt intressant.

Prot. 2010/11:110
7 juni

Svar på
interpellationer

Det visar också, om Isak From har läst de delarna av Kulturrådets rapport, vad det här har betytt för eleverna själva: en ökad självkänsla, självständighet och en tilltro till att man faktiskt kan och att det blir roligare att gå i skolan.

Sedan är det så att det här inte ska vara någon gräddes på moset. Som någon person har sagt ska det vara jäst i degen. Det ska vara ett hjälpmedel för lärarna att introducera film i samhällskunskapen, drama i historieämnet, författarbesök i svenska och andra språkämnen och musik i språk, och det är det som nu sker.

Anf. 34 ISAK FROM (S):

Fru talman! Tack, kulturministern, för svaret! Självklart är det så att medlen i Skapande skola-satsningen används väldigt bra på många olika sätt ute i landet. Det är inte det jag har lyft fram, utan det jag har lyft fram i min frågeställning är varför det ändå är så få, för jag tycker ändå att 43 procent är alldeles för lite, som har tagit del av detta. Om det nu är en reform för alla borde alla också vara betydligt mer delaktiga än man ser i utvärderingen.

När man lanserar en så här stor reform får vi hålla oss till den, och då är det utifrån den reformen vi måste agera. Vi agerar utifrån att vi tycker att Skapande skola-satsningen har varit och är ett bra steg på vägen. Problemet som vi ser det är att den inte når ut i alla delar. Det vi också kan se och som regeringen själv lyfte fram väldigt tydligt när man lanserade reformen var att man skulle öka andelen kulturskapare ute i skolorna.

När jag träffar kulturskapare upplever de inte att de har blivit mer anlitade än tidigare. Det är klart att kulturskaparna också var delaktiga förut. Kultur i skolan finns väl formulerad i läroplanen 94, att det ska vara skapande arbete och lek och att det i väsentliga delar ska vara ett aktivt lärande. Regeringen själv lyfter fram detta, för Skapande skola-satsningen har ju tagit medel från andra delar. Då sade man också till kulturskaparna att det kommer att bli väldigt mycket mer uppdrag för dem ute i skolorna, och i vissa skolor har det nog blivit så.

Kulturrådet skriver också i sin rapport att detta kan bero på att en del av medlen går till resor och boenden. Då har jag ytterligare en fråga: Borde detta inte vara en likvärdig reform? Borde inte medlen räcka lika långt oavsett i vilken skola man går, i vilken del av landet?

Ytterligare en fråga som man kan ha och som kanske kulturministern kan kommentera är varför det är en sådan vitt skild medfinansiering från kommunerna – från ett par tusen kronor till flera miljoner, vilket ju måste räknas som jättebra för de skolor, skolhuvudmän och kommuner där man har sett behovet och möjligheten att vara med och finansiera i den omfattning man faktiskt har gjort. När det är sådana här stora skillnader, vad är det då som borde till för att fler ska inse att man borde gå in och medfinansiera?

Efter tre år med den här reformen borde det komma ut till alla. Min fråga till kulturministern är fortfarande: Kan vi förvänta oss att Skapande skola blir den succé som det var tänkt och att den når ut till alla elever? Hur ska kulturministern agera för att uppnå det?

Fru talman! Jag tycker att det är en stor succé. Jag tycker att det till och med har gått bättre än vad jag vågade hoppas med tanke på att det var ett delvis nytt arbete.

Att det ser olika ut i olika delar av landet är inte så konstigt. Det beror bland annat på politiskt styre i kommunerna och om det är en kommun med få invånare eller om det är en storstad. Behoven, förutsättningarna och önskemålen ser naturligtvis olika ut. Den regionalisering och den förändring av den nationella kulturpolitiken som infördes vid årsskiftet, där regionerna har fått större inflytande, kommer att betyda att kulturen och fritidsfrågorna hamnar högre upp på den politiska agendan än tidigare. Det innebär att fler får möjlighet att lära sig vad kultur är och vad man på olika sätt kan få ut av kulturen.

Isak From upprepar att andelen elever som har fått del av detta är 43 procent. Det är faktiskt upp mot 50 procent, enligt min kontakt på Kulturrådet. Vi har ändå kunskap om hur det har sett ut. Självfallet skulle det bästa vara om 100 procent – varenda elev från årskurs 1 till årskurs 9 – fick del av kulturen. Där är vi inte ännu. Det här var ju ingenting som Socialdemokraterna hade på sin agenda. Det här är ett alliansprojekt. Jag tycker att det är roligt att även Socialdemokraterna tycker att det här är bra. Vi ser att det går åt rätt håll. Mycket har skett sedan de första planerna formulerades. Det har blivit mer ambitiöst och mer långtgående och omfattar fler från år ett till år två.

Från hösten kommer medlen och ansökningarna som kommit in under våren och gäller de allra yngsta eleverna att bli aktuella. Vi får se hur det fungerar där. Att närma sig och arbeta med de allra yngsta eleverna är något nytt.

Isak From var också inne på hur många kulturskapare som har fått del av detta. Det är svårt att beräkna. Kulturrådet uppskattar att det är 1 000. I den siffran ryms såväl enstaka konstnärer som hela teaterensembler. Det måste ju ha betytt mycket. Det säger också Konstnärernas riksorganisation, som hoppas att den nya myndigheten för kulturanalys ska se vilken betydelse det har fått för olika konstnärsgupper. Det är intressant, om de maktar med att ta sig an också den uppgiften. De har en hel del annat att jobba med.

Det här är en otroligt viktig reform. Den kanske har spelat roll för den statistik vi nu har tillgänglig från Ungdomsstyrelsen som visar vilken betydelse kulturen har för eleverna på fritiden – alltså inte det som händer i skolan, utan det som händer efter skolan. Vi talar då om de lite äldre, de som är mellan 13 och 25 år. Av dem är runt 80 procent aktiva – flickor mer än pojkar, trots att pojkar även på det området får en större andel av de offentliga medlen. Ungdomsstyrelsen och vi tror att många har inspirerats av de kontakter man har fått via Skapande skola, trots att denna reform har pågått bara ett par år. Jag ser med tillförsikt fram emot att vi ska få satsningen att omfatta alla elever i grundskolan.

Anf. 36 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag vill ändå slå fast att Skapande skola är en viktig satsning. Men det är också tydligt att satsningen är för liten. Det måste vara

det som är felet eftersom vi hittills inte har sett att det har nått ut till alla så som det var tänkt.

När man genomför en så stor reform som Skapande skola borde man ha en plan för hur man kontinuerligt ska kunna utvärdera den. När man gör en utvärdering ska man kunna se hur man kan förbättra en sådan här satsning. Har vi gjort rätt? Har alla verksamheter kunnat delta?

Kulturutskottet har varit i Norge på studieresa. I den norska Skolesekken som är motsvarigheten till Skapande skola, är museisektorn betydligt mer involverad än vad museisektorn är i Sverige. Museerna i Sverige säger att man saknar pedagoger i den omfattning som skulle behövas, dessutom har frågan inte kommit från skolan.

Vi är då tillbaka i det som fortfarande gäller efter tre år, nämligen att det är upp till enskilda eldsjälar. Det är det som vi båda försöker komma ifrån. Hur kan vi komma ifrån det på bästa sätt?

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att man följer upp Skapande skola. Med en riktig utvärdering och inte bara en återrapport skulle det gå mycket bättre. En huvuduppgift för oss politiker är att fatta beslut. Besluten ska sedan kunna utvärderas. Man ska kunna göra förändringar om det behövs.

Vi kommer att fortsätta att ställa frågan: Hur ska vi utvärdera detta så att vi faktiskt kan skapa en fungerande Skapande-skola-satsning för alla barn?

Anf. 37 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Jag hör två olika röster från Isak From. Å ena sidan är detta en stor, viktig och bra satsning, å andra sidan är den inte särskilt viktig. Jag väljer att höra den första rösten.

Visst är det här en läroprocess. Det märkte vi redan år ett. Många skolor sade att man visste att det skedde en hel del bra på andra skolor och undrade hur man skulle kunna ta del av det. Kulturrådet har byggt ut en hemsida där det finns mycket inspiration att hämta. Vi fick oroande signaler om att en del kommuner såg det här stimulansbidraget som en möjlighet att dra ned på sina egna aktiviteter och satsningar på barn och unga inom kulturen på lokal nivå. Vi har mycket tydligt sagt att om det finns sådana tendenser blir det inga Skapande-skola-pengar. De ska ge mer kultur till barn och unga, inte mindre.

Det ska självfallet utvärderas. Syftet är att få fler elever att ta del av detta under längre perioder. Jag tror att vi kommer att få se det.

Isak From nämnde museisektorn med hänvisning till Norge. På de statliga museerna, som är de som jag kan råda över, är det fri entré för barn och unga upp till 19 år, även på specialutställningarna. Det var det inte under den socialdemokratiska eran, men det är det nu.

Museet i form av ett förlängt klassrum skulle kunna ta emot betydligt fler elever. Det tycker jag, precis som Isak From, är viktigt. Jag hoppas att man noga läser det som står i regleringsbrevet till de statliga museerna, nämligen att barn och unga är en viktig målgrupp och att man ska satsa på pedagogik så att museibesöket inte blir en negativ upplevelse utan en mycket positiv upplevelse som skapar längtan efter mer.

Anf. 38 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Sara Karlsson har frågat mig om jag avser att agera för att underlätta för ungdomar att få ett sommarjobb och därmed öka sina chanser att etablera sig på arbetsmarknaden.

Esabelle Dingizian har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att i samverkan med kommunerna ta ett långsiktigt ansvar för att ge alla skolungdomar möjlighet till ett sommarjobb i kommunen, det lokala näringslivet eller inom den ideella sektorn samt om jag avser att verka för att skapa bästa förutsättningar för ungas etablering på arbetsmarknaden, till exempel genom möjlighet till sommarjobb.

Jag delar uppfattningen att det är värdefullt för ungdomar att tidigt få kontakt med arbetsmarknaden för att få arbetslivserfarenhet och referenser. Det är bland annat därför som regeringen vill introducera en särskild anställningsform för gymnasielärlingar.

Sommarjobbssatsningen under 2010 var en tillfällig satsning på feriejobb inom kommuner, landsting och ideella föreningar. Satsningen gjordes mot bakgrund av att den ekonomiska krisen hade försvårat situationen för ungdomar på arbetsmarknaden och att möjligheten för många ungdomar att finna en sysselsättning under sommaren därför förutsågs bli begränsad.

Svensk arbetsmarknad reser sig efter den svåraste krisen på 80 år. Sommaren 2011 möter ungdomarna ett arbetsmarknadsläge som är betydligt mer gynnsamt än för bara ett år sedan. Antalet sysselsatta ungdomar hade i april ökat med 33 000 personer jämfört med samma månad förra året. Jobbchanserna ökar. Antalet nyanmällda lediga platser hos Arbetsförmedlingen har under de senaste månaderna legat på nivåer som under motsvarande månader bara har uppnåtts vid enstaka tillfällen de senaste 20 åren. Unga är en konjunktürkänslig grupp som drabbas hårt när ekonomin och arbetsmarknadsläget försämras men som också snabbt får ta del av ett förbättrat konjunkturläge.

Mot bakgrund av detta anser regeringen inte att det är motiverat att med statliga skattemedel subventionera sommarjobb för unga. Sveriges återhämtning från den ekonomiska och finansiella krisen är stark och snabb, kommuner och landsting uppvisar över lag goda ekonomiska resultat, och sysselsättningen bland unga ökar starkt.

Anf. 39 SARA KARLSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret.

Det är bra att Hillevi Engström också tycker att det är värdefullt för ungdomar att tidigt komma i kontakt med arbetsmarknaden. Vi vet att det är svårare att etablera sig på arbetsmarknaden ju senare man kommer i kontakt med någon arbetsplats. Det visar sig i undersökningar, och det säger arbetsgivarna. Vill man på sikt skapa bättre förutsättningar för unga att ta sig in på arbetsmarknaden är sommarjobb enormt viktiga. Men det är viktigt inte bara på sikt utan också här och nu. Det betyder också mycket för de ungdomar som arbetar sina första veckor, får ut sin första lön och erövrar självständighet.

Fru talman! Som jag skrev i min interpellation fanns det innan de borgerliga partierna tog över regeringsmakten statliga medel som gick ut till kommuner och landsting för att erbjuda sommarjobb till unga. Det var ett sätt för den socialdemokratiska regeringen att ta ansvar för ungas framtid. När den borgerliga regeringen tillträdde togs pengarna bort. För många kommuner och landsting innebar det att de inte längre kunde erbjuda sommarjobb eller att de kunde erbjuda färre sommarjobb.

Men pengarna kom tillbaka 2010. Om det var för att det var valår eller för att läget var exceptionellt kan man diskutera. Jag konstaterar i alla fall att ungdomsarbetslösheten gick upp till skyhöga nivåer redan 2009. Men då kom det inga pengar.

Hur som helst menar arbetsmarknadsministern att skälet till att regeringen inte tycker att man behöver finnas med och ta ansvar för att unga erbjuds sommarjobb är att siffrorna nu har vänt. Visst har det vänt. Men låt mig påminna om att arbetslösheten bland unga fortfarande ligger på nivåer över 20 procent – över 150 000 unga.

Jag träffar ungdomar som förtvivlat har sökt sommarjobb hela våren men som inte har lyckats få något. Jag skulle vilja höra Hillevi Engström förklara för dem att hon inte tycker att regeringen borde vara med och ta ansvar för det.

Vi socialdemokrater ger beskedet att om vi fick bestämma skulle staten ta ett större ansvar för att ge alla ungdomar möjlighet att sommarjobba. Vi ser nämligen att det är så viktigt för ungdomarnas självkänsla och för deras framtid. En regering med ambitioner om att få fler unga i arbete kan inte sätta sig på läktaren. Men det är det som denna regering ofta gör. Man sätter sig på läktaren och hänvisar till marknaden. Så löser man inte stora samhällsproblem som arbetslöshet. Politiken måste ta sitt ansvar, och det ansvaret är också nationellt.

Fru talman! Jag skulle vilja säga några ord om lärlingsplatser eftersom ministern tog upp dem i sitt svar. Det kan vara suveränt om det fungerar – en kombination av utbildning och arbete, och man skolas in på plats. Men av det som jag hittills sett komma från regeringen är det inte innehållet och kvaliteten i lärlingstjänsterna som sätts i fokus. I stället är det anställningsformen, alltså att dessa ungdomar ska få en provanställning i 18 månader i stället för i 6 månader. Då har man missat det som är det viktiga, nämligen att unga ska komma in på arbetsmarknaden och kunna känna trygghet.

Det är i och för sig ingen hemlighet att Moderaterna har varit starka motståndare till den svenska arbetsrätten. Men om det är den som man vill åt vore det kanske bättre att bara säga det. Diskussionerna om ungas situation på arbetsmarknaden handlar också om rätten till en trygg anställning och om den frihet som det ger. Moderaterna talar ofta om frihet, men de talar om arbetsgivarnas frihet – inte om arbetstagarnas. Det är helt fel fokus. Också unga ska få känna trygghet och frihet.

Anf. 40 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Dess värre är hennes svar inte någon tröst för de tusentals ungdomar som inte får något sommarjobb i år. Jag hade hoppats på ett mer utförligt svar där ministern talar om att hon har för avsikt att göra någonting åtminstone i framtiden och att ministern har en vilja att sträcka ut handen till kommu-

nera och fråga vad man kan göra tillsammans och om hon kan bidra till någonting.

Vi hörde tidigare i debatten kulturministern tala om att ge stimulansbidrag. Det är också ett sätt att se till att någonting händer. Jag hoppas att ministern i sitt andra inlägg säger att det är viktigt att ungdomar tidigt får lära sig att ringa, ta kontakt och skriva cv. Det kan man också göra när det handlar om sommarjobb.

Jag tolkar ministrarnas svar som att alliansregeringen inte är beredd att ta ett långsiktigt ansvar. Det innebär att om någon kommun inte prioriterar feriejobb eller sommarjobb rycker arbetsmarknadsministern på axlarna och säger: Detta är inte mitt ansvar utan ert ansvar. Men om några år när ungdomarna blir 20 år är jag beredd att göra någonting.

Jag tycker att ministern måste fundera på att vi kanske någonstans måste se till att unga inte misslyckas innan vi vidtar några åtgärder.

Det är också ett anmärkningsvärt svar med tanke på att Alliansen tydligt har sagt att arbetsmarknadspolitik är en statlig angelägenhet. Det är ganska kontraproduktivt utifrån arbetslinjen.

Vilka signaler ger ministern till alla unga som inte fick ett jobb? Det är inte så viktigt att ni jobbar denna sommar. Denna sommar finns det gott om jobb. Det är bara ni som inte kan söka dem.

Vilka signaler ger ministern till kommunerna? Vi väljer att spara 100 miljoner. Ministern skriver: Vi vill inte subventionera.

Jag menar att det ändå är en signalhandling att inte tala om att man prioriterar detta. Jag tror att ministern kommer att utveckla sitt svar. Det som sägs i svaret om en särskild anställningsform, som jag för övrigt inte tänker kommentera, är inte tillräckligt.

Ministern säger att det inte är någon ekonomisk kris och att det finns fler jobb i år. För vem finns det? Är det för 16–17-åringar? Vi talar inte om 20–25-åringar, utan vi talar om 16–17-åringar och om att ge dem bättre förutsättningar. Varför vill arbetsmarknadsministern inte ta ett långsiktigt ansvar? Den frågan återstår.

Anf. 41 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Jag börjar med att tacka interpellanterna för två viktiga interpellationer och tacka statsrådet för det uttömmande svaret som förklarar den satsning som gjordes 2010. Det antyds emellertid från en av interpellanterna att det skulle vara ett valår. Låt mig då påminna om att även 2006 var ett valår. När den satsningen gjordes från Socialdemokraterna var det i så fall kanske mot samma bakgrund som antyddes av interpellanten.

Att titta på vilka grupper som vi vill ha in på arbetsmarknaden är naturligtvis en viktig fråga, inte minst för den portfölj som statsrådet har att ansvara för. Vi vet att unga generellt sett har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Men det har också äldre som har förlorat arbetet. Det är faktiskt den grupp som alltmer har svårt att komma tillbaka när man är i arbetsför ålder.

Funktionsnedsatta har ett alldeles speciellt problem i fråga om att komma långt bort från arbetsmarknaden. Här handlar det inte bara om sommarjobb utan också om anställning utifrån den förmåga man har och om att anpassa de arbetsplatserna. Nyanlända invandrare är också en känd grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

När vi i efterdyningarna av den värsta finanskris som svept över världen 2009 och 2010 såg behov av att hjälpa alla dessa grupper att komma in vidtog regeringen mycket kraftfulla åtgärder både för att stimulera människor, arbetstagare, att vilja komma in på arbetsmarknaden och för att ge möjligheter hos arbetsgivarna att erbjuda jobb – nystartsjobb och instegsjobb; det är många termer som används när det gäller att få dem som står långt ifrån arbetsmarknaden att kunna komma in.

Det är också viktigt att lite grann titta på vad som varit alternativet, framför allt från socialdemokratiskt håll. Alternativet har oftast varit att erbjuda utbildningssatsningar snarare än det som ministern nämnt i sitt svar och som är väldigt viktigt, nämligen lärlingsplatser för dem som har önskemål om – som det oftast är – att komma in i hantverksyrken där en lång akademisk utbildning kanske inte är inträdesbiljetten och inte något av det viktigaste man kan ägna sig åt.

Kroniskt i det här landet har vi, skulle jag vilja säga, haft svårt att se lärlingsplatser som skolar in unga människor på arbetsmarknaden. Därför är en sådan satsning från regeringen mycket välkommen.

Fru talman! Något att fundera över när man resonerar utifrån varför inte subventionen för just de ungas sommarjobb eller feriejobb kommer på plats är detta med att det skulle vara en form av negativ signal ut till kommuner och landsting. Jag har lite svårt att förstå detta. Vi har begränsade resurser till det vi behöver satsa på.

Jag tror att de funktionsnedsatta är en sådan grupp som regeringen satsar väldigt mycket på för att få in dem på arbetsmarknaden, inte minst nu i och med reformeringen av socialförsäkringarna i form av sjukförsäkringen. 3 000 särskilda platser erbjuds funktionsnedsatta för att arbetsgivare ska vilja anpassa arbetsplatserna. Det här är riktigt viktiga uppgifter.

Om det, fru talman, vore så att varje avsaknad av en subvention upplevdes som att man inte skickar en riktig signal finns det väl ingen hejd på hur många subventioner vi borde ha i vårt samhälle för att skicka de riktiga signalerna.

Jag tror inte, fru talman, att en summa pengar på det sättet nödvändigtvis visar att man är mer engagerad i att hjälpa unga människor att komma in på arbetsmarknaden och att få fäste där än om man har mer strukturellt riktade åtgärder, särskilt i dåliga konjunkturer.

Förhoppningsvis har vi nu sett en av de svåraste finanskriserna i mannaminne blåsa över. Snarast ser vi framför oss en situation med brist på arbetskraft. Jag tror att friska unga människor kommer att kunna komma in på arbetsmarknaden utan att man nödvändigtvis har subventioner som bättre kan komma andra till del för detta syfte, precis som ministern angett i sitt svar.

Anf. 42 HANIF BALI (M):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret och även interpellanterna för deras frågor.

Det är väldigt roligt att försöka förstå sig på Socialdemokraternas och Miljöpartiets verklighetsbeskrivning. Om vi jämför de år som tas upp här, åren 2006 och 2011 men också 2010, ser vi att var tionde person som varit arbetslös inte längre finns med som arbetslös. Ungdomsarbetslösheten har minskat trots att vi hade en brinnande högkonjunktur 2006 och nu befinner oss i efterdyningarna av en global finanskris. Trots det är

alltså ungdomsarbetslösheten nu lägre. Det måste vara jobbigt att ha verkligheten som fiende!

Vi har här lyckats bevisa att sommarjobben är otroligt viktiga. Arbetsgivare och andra säger att sommarjobben är viktiga. Jag håller med om det. De är verkligen viktiga. Men ni lyckas inte bevisa varför just de kommunala sommarjobben är extremt viktiga – varför just de kommunala samlösningarna alltid är så viktiga, varför de skattefinansierade arbetena alltid är viktigast.

Vi kan titta på hur det ser ut i kommunerna. Av Sveriges 290 kommuner var det tolv kommuner som förra året inte gick med plus. Kommunerna har gott om pengar i sina kistor. Är det verkligen så att man tycker att det vi här talar om behövs, att man vill investera i det?

120 kommunstyrelseordförande i Sverige är socialdemokrater, så det är jättelätt. Det är bara att göra något. De har gott om pengar. Det är inte så många kommuner i Sverige som i dag har lite pengar. I stället finns det, som sagt, gott om pengar. Det är väldigt intressant att ni lyfter fram detta med subventioner för ungdomsarbetslösheten och att det är så hemskt.

Vi har ju redan en subvention för alla ungdomar. Varför ska vi ha en subvention för människor i kommunala jobb? Varför inte använda den subvention som finns för alla ungdomar, nämligen den halverade arbetsgivaravgiften?

I och med Alliansregeringen har det blivit billigare att anställa ungdomar. Varför är det fel? Nej, då är det McDonalds som anställer, och det är ju inte bra. Däremot är det alltid bra när kommunens parkförvaltning anställer. Detta låter väldigt märkligt!

För övrigt tycker nio av tio arbetsgivare att det är mycket bra att ha till exempel McDonalds eller andra inom servicesektorn som referens. Ni bör inte specificera en samlösning, utan ni kan ha en bredare syn på hur man kan lösa arbetslösheten i samhället och se till att statens insatser kommer *alla* till del, inte bara vissa parkförvaltningar inom kommunsektorn.

Anf. 43 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Också jag vill tacka interpellanterna för de frågor som ställts.

Även om jag är långt ifrån nöjd är det glädjande att se att 33 000 fler ungdomar i år fått jobb jämfört med hur det var för ett år sedan.

Som en interpellant tidigare påpekat finns det grupper som har betydande problem med att komma in på arbetsmarknaden. Vad som framför allt oroar mig är personer med funktionsnedsättning samt utrikes födda. Jag tänker inte bara på dem som kommer till Sverige utan också och framför allt på skillnaden i sysselsättningsgrad bland utrikes födda som länge bott i Sverige och dem som är födda i Sverige. Det gäller också unga utan skolunderbyggnad.

Men unga generellt har inte stora problem på arbetsmarknaden; det vill jag säga. Unga som inte slutfört skolan har dock betydande problem. Där är den allra viktigaste förebyggande faktorn att förbättra skolan så att alla barn och unga kan gå igenom skolan och ha en bra grund att stå på.

Regeringen satsar oerhört mycket pengar på arbetsmarknadspolitiken, totalt ungefär 69 miljarder kronor. Det som skiljer Sverige från andra

länder inom OECD är att vi i sammanhanget satsar två tredjedelar på en aktiv arbetsmarknadspolitik med många olika åtgärder.

Utöver de 69 miljarder kronorna kan framför allt den halverade arbetsgivaravgiften för unga nämnas. Det gäller också de satsningar som nu görs på skolan och på lärlingsutbildningar inom gymnasieskolan. Det är någonting annat än det vi tidigare pratat om och som gäller lärlingsprovanställningar. Där ska vi nu tillsätta en utredning.

Det finns alltså olika delar här som är viktiga att poängtera.

När det gäller jobb under ferier visar Arbetsförmedlingens redovisning av förra årets verksamhet att 89 procent av kommunerna finansierade sommarjobb med egna medel. Det var bara 11 procent av kommunerna som uteslutande använde statliga bidrag.

Jag tycker att det är viktigt att kommunerna och landstingen, som i år beräknas göra en vinst på 15 miljarder kronor, också i sina budgetar avsätter pengar till sommarjobbssatsningar – detta samtidigt som arbetsgivare inom det privata näringslivet och den ideella sektorn tar del av den möjlighet till nedsättning av arbetsgivaravgiften som finns just för att anställa ungdomar i åldern 15–24 år. Det finns alltså många viktiga aspekter på detta.

Avslutningsvis: Jag tror att man måste prioritera vad statens resurser ska användas till. Ska vi använda resurserna för att kommuner som har en god ekonomi ska producera fram jobb inom olika förvaltningar, eller ska vi satsa på en generell sysselsättningspolitik även för unga?

I år när ekonomin är så pass god, när det finns så många sysselsättningsplatser och när arbetslösheten bland unga sjunker har avvägningen blivit att det inte finns behov av ytterligare satsningar på unga. Det gäller alltså just i år.

Anf. 44 SARA KARLSSON (S):

Fru talman! Det talas här om halverad arbetsgivaravgift för arbetsgivare som anställer unga under 26 år. Anledningen till att jag vänder mig emot det är att det är dyra jobb. I den mån som detta skapat jobb rör det sig om väldigt mycket pengar per skapat jobb. Jag tror att det handlar om ungefär 900 000 kronor per skapat jobb. Det är dyra jobb och en ineffektiv politik. Det hade varit bättre att rikta satsningen mot arbetsgivare som anställer unga som är arbetslösa. Det hade varit ett mer effektivt sätt att lösa problemen, vilket nog var syftet med reformen.

När det handlar om kommunernas ekonomi är det faktiskt så att statsbidragen är lägre i år än de var förra året. Även fast man gick med överskott var det alltså svårt att göra satsningar som man skulle få ta bort året efter. Vi vet att det finns balanskrav i kommunerna, som gör att man har svårt att balansera över längre perioder även om man har överskott ett år.

Jag tycker att det är intressant med regeringens syn på subventioner. Det är enligt arbetsmarknadsministern inte motiverat att från statens sida se till att fler ungdomar erbjuds sommarjobb när arbetslösheten är hög och när vi vet att det är en avgörande faktor för ungas inträde på arbetsmarknaden att de har arbetslivserfarenhet. Sommarjobb är jätteviktigt. Det är dock motiverat att subventionera städning hos privatpersoner, restaurangbesök och annat.

Hur många jobb subventioner egentligen skapar är oklart, men om man utgår ifrån regeringens prognoser ska den sänkta restaurangmomsen

kosta ungefär 600 000 per skapat jobb. Enligt Konjunkturinstitutet är det en glädjekalkyl; de menar att det snarare rör sig om ungefär 1 miljon per skapat jobb. Även om fler jobb säkert kan skapas i restaurangbranschen om man sänker momsén där är det inte säkert att det ökar sysselsättningen.

Problemet om man går in och subventionerar en bransch är risken att det tränger undan annan konsumtion, och så får man ett nollsummespel. Man flyttar över pengar från det offentliga till det privata utan att ha vunnit något i sysselsättningen. Regeringens eget finanspolitiska råd har varnat för just detta. Ändå tycker regeringen att det är värt att gå in med subventioner som ska kosta 3 ½ miljard där, men att lägga 100 miljoner på att fixa sommarjobb till unga vill man inte göra. Det blir liksom lite märkligt.

En annan aspekt jag tycker att man kan ha med sig i denna diskussion är att vi snart kommer att stå inför ett stort generationsskifte inom vården och omsorgen. Vi vet att vi snart har brist på undersköterskor och sjuksköterskor när många går i pension och inte tillräckligt många står på kö för att rycka in. Det är något som regeringen också ser ut att förvärra nu med sin förändring av gymnasieskolan.

Där kan faktiskt sommarjobb spela en stor roll för att locka unga att söka sig till vården och omsorgen, få erfarenhet och få känna på jobbet. Det tycker jag är någonting man också borde ha med sig i dessa diskussioner.

Anf. 45 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern säger att hon tycker att det är viktigt att kommunerna satsar egna pengar. Nu vet vi inte riktigt hur utfallet blir i år, men jag ägnade en liten stund i går åt att titta på nätet. Varbergs kommun, som är moderatledd, har dragit ned på sommarjobben. Lidingö kommun, som är moderatledd, har inga sommarjobb 2011. Moderatledda Mölndal har inga sommarjobb. Jag tycker att det är lite anmärkningsvärt att det inte är samstämt hos Moderaterna.

Det som är mest oroväckande är dock det Lidingö kommuns styrelseordförande Paul Lindquist säger: "Arbetsmarknadspolitiken är dessutom ett statligt ansvar och därför har vi valt att inte prioritera detta i den kommunala budgeten. Förra året gjorde regeringen en satsning på sommarjobb för skolungdomar, i vilken Lidingö stad medverkade. I år har mig veterligen staten inte avsatt några medel för en liknande satsning och vi har heller inte budgeterat några kommunala medel för detta."

Det är just detta som oroar mig, när arbetsmarknadsministern inte visar att hon är intresserad av detta. Det må handla om en strategi bara, att sträcka ut handen – kanske inte så mycket om den subventionering vi talar om. Jag talar om sommarjobb; jag talar inte om ungdomsarbetslösheten i allmänhet. Detta är bara en pusselbit, ett sätt att rusta våra unga för en bättre framtid 10–30 år framåt.

Vi talar om just de ungdomar som ministern vurmar för – som vi alla vurmar för: funktionsnedsatta och nyanlända, dem som ministern prioriterade förra året. Är de inte längre prioriterade? Är de inte längre värda dessa 100 miljoner?

Jag tycker att vi ska tala om det interpellationen handlar om och inte om allt annat regeringen gör. Vi vet att tidig kontakt har stor betydelse

för alla. Därför är det för mig väldigt konstigt att regeringen inte på något sätt försöker visa detta utan talar om allt annat.

Sedan är ju ungdomsarbetslösheten strukturell. Den har funnits i många år och har ingenting med konjunkturen att göra. De ungdomar som är 16–17 år i dag kan bli morgondagens arbetslösa om vi inte gör någonting i dag. Det handlar för mig om prao, samverkan mellan skola och arbetsliv och att stärka syverksamheten. Det handlar om att visa för ungdomarna att det de gör i skolbanken har betydelse utanför skolan.

Anf. 46 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Det faktum att vissa kommuner inte anvisar skattefinansierade sommarjobb kan inte tas till intäkt för att man i dessa kommuner inte engagerar sig för att det ska finnas sommarjobb. Det kanske är kommuner som just har ett gott företagarklimat för små och medelstora företag, vilket gör att man utan att använda skattesubventioner som kan riktas till mycket mer utsatta grupper än unga, friska individer kanske ser till att det trots allt finns sommarjobb.

Alliansregeringen har faktiskt på olika sätt engagerat sig i ungas möjligheter att arbeta och samtidigt behålla andra rättigheter. Ett exempel är att vi höjer taket för de studerande inom ramen för hur mycket de får arbeta utan att förlora sitt studiebidrag. När det gäller funktionsnedsatta och dem som har det allra svårast med aktivitetsersättning, så kallad förtidspension, tillåts man nu alltmer komma in i arbete. Man kommer inte bara in i arbetsgemenskap utan tjänar även egna pengar utan att för den sakens skull förlora sin förtidspensionsersättning. Detta är ett sätt att attackera väldigt mycket viktigare frågor på sikt, för att unga människor ska kunna komma in i ett arbetsliv.

Det är också intressant att titta på interpellationerna, som handlar om att regeringen gjorde en satsning 2010 när det verkligen var en global finanskris som även Sverige drabbades av – om än, gudskelov, något mindre tungt än många andra länder i vår närhet. År 2006 fanns samma utställda löfte ifrån Socialdemokraterna.

Då hade vi ett helt annat, gynnsamt konjunkturläge, under vilket jag verkligen kan ifrågasätta hur man kan spendera skattebetalarnas pengar på att primärt se till att sommarjobb i kommunal sektor och landstingssektor stimuleras med skattemedel i förhållande till alla andra viktiga välfärdsfrågor vi har att ta ansvar för – i stället för att under högkonjunktur se till att små och medelstora företag vågar anställa även ungdomar under kort tid på sommaren. Det måste väl vara den rimliga strategin att i första hand överväga.

Anf. 47 HANIF BALI (M):

Fru talman! Vad är sommarjobb? Jo, det är oftast jobb som någon som är på semester har lämnat. Man fyller upp och utför ett arbete. Det är dock inte nog, så att säga, utan vi måste blåsa upp ett luftslott och skapa en massa jobb. Då undrar jag: Varför är det just inom kommunal sektor vi ska satsa dessa pengar? Ni är ju emot att man halverar arbetsgivaravgiften för ungdomar generellt sett. Varför vill ni ta bort ungdomars arbeten från andra sektorer och förflytta dem till kommunal sektor? Varför är det just kommuners parkförvaltningar som arbetena ska skapas i?

Det är detta jag undrar. Varför får inte ungdomar jobba inom andra branscher? Den generationsväxling vi talar om kommer inte bara att ske inom offentlig sektor, i kommuners parkförvaltningar, utan även i alla andra sektorer. Därför är det väldigt märkligt att ni vill skapa en slags ungdomsskatt och fördubbla skatten för att anställa ungdomar. Det är bättre att ha en bred politik som är konsekvent i stället för att hela tiden ha dessa konstiga särlösningar.

Vad är er lösning? Jo, vi ska satsa 100 miljoner på några parkförvaltningar ute i kommunerna och inte ha någon styrning på vad pengarna gör. Det får man nämligen inte heller ha; när man sätter ut pengarna får man max säga att de ska gå till sommarjobb.

Vad är det för erfarenhet de här ungdomarna får? Oftast är det begränsade timjobb som ungdomarna oftast inte heller får tillbaka. De undersökningar som SKL gjort visar att det är högst tillfälliga arbetsplatser. I privat sektor leder jobben oftast till en anställning i framtiden, och man får en rejäl arbetslivserfarenhet.

Då är jag tillbaka i frågan till er: Vad vill ni göra, förutom bara subventionera några små kommunala sektorer?

Anf. 48 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Tack, Sara Karlsson och Esabelle Dingizian, för en viktig interpellation! Det handlar om ungdomars rätt att få arbeta under en sommar, något som de mer grånade, som Hans Ekström och jag, fick möjlighet till redan vid 17 års ålder. Jag tror att vi fortfarande minns den arbetsplats vi fick stiga in på. Vi mindes hur det var att för första gången i livet få arbetskamrater, få ordning, få regelverk. Vi omvandlades plötsligt till mer vuxna från att bara vara barn. Det var det sommarjobbet gav.

Det är beklagligt att Hanif Bali uppenbarligen inte har erövrat den erfarenheten, ty då var det många arbetsgivare som lät överanställa och ge fler förutsättningar att arbeta under sommaren. Det är när det ansvaret har trätt tillbaka som det kommunala ansvaret har trätt till. Det tycker jag är utomordentligt bra. Upplysningsvis: Detta var inget socialdemokratiskt initiativ 2006, utan den dåvarande arbetsmarknadsministern Margareta Winberg, vill jag minnas, lade fram detta 1998, och sedan löpte det och anpassades efter de konjunkturförhållanden som var. Självklart är det önskvärt att de unga ska kunna få en sommaranställning var som helst och gärna på en breddad arbetsmarknad.

I diskussionen har även andra aspekter förts in om ungdomens arbetsmarknadssituation som jag tror är viktiga. Att få provjobba, och så säger arbetsgivaren efter en vecka: Det passar nog inte så bra. Lönen då? Jo, men du har ju bara provat. Eller också får man jobba på en tisdag, och så säger arbetsgivaren: Vi sms:ar om vi behöver dig fler gånger.

Jag har läst för många artiklar, jag har hört för många unga tala om en arbetsmarknad som tillhörde arbetarrörelsens barndom innan man lyckades etablera starka fackföreningar, innan man lyckades etablera ett mottryck mot de grupper som inte hade något intresse av att ge trygghet på arbetsmarknaden.

Jag skulle gärna vilja fråga arbetsmarknadsministern: Tror du att det finns ett samband med den inställning som regeringen har till arbetsrätt, till sjysta villkor på arbetsmarknaden, förhållandet till fackföreningar och

den situation som uppträder på arbetsmarknaden brett och på enskilda arbetsplatser? Tror du att det finns ett sådant samband?

Anf. 49 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Det är intressant att lyssna på debatten om förr och nu när det gäller ungdomar, ungdomars arbete och inträde på arbetsmarknaden. På Peter Persson lät det som att det var en dröm förr i tiden och att det är mycket elände nu för tiden. Jag tror inte riktigt att det är så. Vad som var mycket bättre förr var att innan Socialdemokraterna teoretiserade alla skolutbildningar fanns det många ungdomar som var begärliga på arbetsmarknaden. Man hade lärlingsutbildningar, yrkesskola och en kunskap som gjorde att det fanns någonting att få av ungdomarna. Något senare, när det blev teoretiserat i skolan, fanns inte den nyttan av att anställa ungdomar på samma sätt som tidigare. Det ska vi vara medvetna om när vi pratar om subventionerade ungdomssommarjobb. De behövdes inte förr i tiden. Jag håller med Peter Persson om att vi som har några år på nacken hade lätt att få sommarjobb. Det var det för att det fanns ett behov, och vi var mer kunniga kanske än många av de ungdomar är i dag som bara har suttit på skolbänken.

Det var inte så länge sedan det blev så att de skulle subventioneras. På 60-, 70- och 80-talet gick det bra utan subventionerade ungdomsjobb. Plötsligt skulle de subventioneras, och då är det detta som är den enda sanningen. Det måste naturligtvis vara konjunkturen, tillgång och efterfrågan på både arbete och arbetskraft, som avgör om det är möjligt för ungdomar att få jobb eller om man tvingas att subventionera. Det var det vår regering gjorde när det var en kris för något år sedan. Då insåg man att här gäller det att satsa extra, och så gjorde man det. Nu är vi tillbaka i en konjunktursvängning som närmast liknar det som var när det var högkonjunktur. Då bör det normalt inte finnas subventioner.

Den arbetsmarknad fungerar bäst som sköter sig själv, där inte politiker är med över huvud taget med pekpinnar eller subventioner. Det är min uppfattning och många andras också. Vi ska se till att stödja och hjälpa dem som behöver jobb så att de på ett naturligt sätt kan komma in på den bredd som finns i hela näringslivet, där det inte alltid är en ganska smal sektor inom kommunen med kanske den typen av jobb ungdomar inte vill ha. Ungdomar är ganska kräsna i dag. Vi ska inte säga att anledningen till att man inte har sommarjobb är att man inte får jobb; det finns de som inte heller vill ha.

Många skulle vilja vara ute på en tillverkande industri, ha tekniska jobb och annat, och det är inte alltid möjligt. Det måste vi komma tillbaka till. Med den nya gymnasieskola som börjar gälla i höst kommer vi att få allt fler som har bredare kunskaper, mer praktiska kunskaper och som på ett naturligt sätt kommer att efterfrågas även när det gäller sommarjobb.

Anf. 50 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att reagera på den ton som jag hör från regeringssidan i synen på arbetsmarknaden. Det verkar som om man har en bild av att på den gamla goda tiden, innan arbetarrörelsen sönderreglerade och skolan lärde ut teoretiska kunskaper, fick folk arbeten. Det var den bild jag fick av Katarina Brännström. Jag blir naturligtvis för-

tvivlad om den förändring av arbetsmarknad som har skett i alla civiliserade länder har gått Katarina Brännström förbi och de ökade krav som gör att den typen av enklare arbetsuppgifter inte finns som man lätt sätter in folk i och som folk i min och Katarinas ålder kunde ta. I dag är det ofta så att man får ett sommarjobb på mammas eller pappas jobb. Men den som inte har en mamma eller pappa som kan förmedla det jobbet får inte jobb. Därför, Hanif, behöver det offentliga ta ett ansvar för att erbjuda en inblick i vad arbete är för något.

Ni säger er företrädare den så kallade arbetslinjen. För mig är det fullständigt obegripligt att ni tror att arbetskraftsdeltagandet ska öka när man förmenar en hel del av den uppväxande generationen insyn i vad arbete är och vad deltagande i arbetslivet innebär.

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill först understryka att jag vill att alla som kan arbeta ska ha chansen att göra det, och förstås även unga, och att alla företag och arbetsplatser – jag tror att vi har 300 000 arbetsplatser i Sverige – också kan se över möjligheten att erbjuda ungdomar och andra som har det svårt på arbetsmarknaden att få ett jobb.

Jag vill också passa på tillfället att kommentera vad Esabelle Dingizian sade om unga. Unga är visst en särskilt konjunktürkänslig grupp. Det är unga som har kommit in som åker ut först, och det är unga som har svårast att ta sig in på arbetsmarknaden vid en konjunkturedgång. De är särskilt känsliga, skulle jag vilja säga.

Vi valde därför 2010 att göra en särskild tillfällig satsning på unga och feriejobb. Men i dag är arbetsmarknadsläget helt förändrat. Vi kan se att det är 120 000 fler som går till jobbet i dag, varav drygt 30 000 är unga, än för ett år sedan. Därför var det motiverat att sätta in den insatsen förra året.

Det är klart att vi skulle kunna satsa skattepengar på generella subventioner. Men är det rimligt att göra det nu när sysselsättningen ökar väldigt kraftigt och efterfrågan på arbetskraft är stor, när vi har så många fler lediga platser på Arbetsförmedlingen? Vi har inte haft så många lediga platser på tjugotalet år. Då vet vi ändå att det är bara 30 procent av de lediga platserna som anmäls till Arbetsförmedlingen.

Jag tycker att det är ansvarsfullt att fundera på vad vi kan lägga våra skattepengar på, var de gör störst nytta. Det är också rimligt att Sveriges 300 kommuner, som tillsammans med landstinget i år beräknas gå med ett överskott på 15 miljarder kronor, tar sin del av ansvaret och tillsammans med företagen anställer unga såväl som funktionsnedsatta och utrikes födda.

Skulle vi gå in med en satsning på 100 miljoner kronor till kommunerna i år är det ingen som vet hur många av de feriejobb som kommunerna planerat som skulle bli av. Det är väldigt svårt att se effekterna, vad den statliga subventionen skulle ge i form av feriejobb och vad kommunen kanske skulle dra in på sin egen satsning.

Jag hoppas att alla kommuner i Sverige kan satsa på att ta in grupper som har det särskilt tufft på arbetsmarknaden i jobb, men jag hoppas också att fler företag ska göra det. Och så ser det ut just nu.

När det gäller ungdomar kan det också förtjäna att påpekas att ungdomar generellt sett inte är en utsatt grupp på arbetsmarknaden – tvär-

tom. De har kortare arbetslöshetsperioder än andra grupper på arbetsmarknaden.

Jag tycker att det finns skäl att instämma i det som Finn Bengtsson sade, att när man ändå prioriterar, vilket vilken regering som helst måste göra, ska man titta på de grupper som har det allra tuffast. Där har vi funktionsnedsatta, utrikes födda och unga som har lämnat skolan utan godkända betyg, och de är, tack och lov, en mindre grupp av ungdomspopulationen.

Anf. 52 SARA KARLSSON (S):

Fru talman! Min interpellation handlade om just sommarjobben, som är avgörande för etableringen på arbetsmarknaden för unga. Vi har många andra förslag för en bredare arbetsmarknadspolitik, och jag tror att Hanif Bali säkert vet var han kan hitta dem.

Jag skulle lite grann vilja kommentera kostnadseffektivitet. Det är någonting som ofta framhålls av regeringen. Det verkar ofta vara något slags helig princip för regeringen, men inte när det handlar om halveringen av arbetsgivaravgifterna för att ha unga under 26 år anställda. Då gäller inte principen om kostnadseffektivitet, för resultatet av den reformen har snarare varit att man fört över pengar från det offentliga till det privata snarare än att skapa jobb.

Jag skulle vilja tacka för debatten. Den har varit bra. Jag tycker att skillnaden har blivit tydlig. Alla är överens om att sommarjobb är otroligt viktiga för ungas chans att etablera sig på arbetsmarknaden. Men regeringen är inte beredd att ta ansvar för det. Det är däremot vi. Det budgetalternativ som vi lägger fram i höst kommer att innehålla en bred satsning på att ge alla unga möjligheten att sommarjobba. Det tycker vi är värt att jobba för.

Anf. 53 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Jag skulle önska att vi mer pratade om våra ungas framtid än om det som har varit, för det hjälper inte dem som kommer.

Mitt mål är naturligtvis att hundra procent, alla 16–17-åringar, ska få ett sommarjobb i framtiden. Förra året gav regeringens 100 miljoner 25 000 jobb. Förmodligen skulle det också ge det i år.

Sedan vill jag bara säga till Hanif Bali att jag tror att ministern har läst min interpellation och att du olyckligtvis inte har gjort det, därför att där står att alla skolorna ska ha möjlighet till ett sommarjobb i kommunen, det lokala näringslivet eller i den ideella sektorn. För mig handlar det inte om att det är bara kommunala jobb. Det handlar om att ungdomarna måste få kontakt med arbetslivet. Vi skulle mycket väl kunna subventionera arbete i det lokala näringslivet, om du förstår vad jag menar. För mig handlar det om att ungdomar tidigt ska komma i kontakt med arbetslivet genom skolan och genom att skolan har mer samarbete med arbetslivet så att man ser sambandet mellan skolan och arbetslivet.

Sedan detta att det finns fler jobb i år – ja, det finns också fler högskolestudenter. De går faktiskt före 16–17-åringarna. När vi pratar om 16–17-åringar pratar vi oftast om att det inte är kvalificerade jobb där man själv kan ta ansvar för att till exempel sätta in en nål.

Jag hoppas att vi pratar om samma sak, vilket det ibland känns som att vi inte gör. Men jag vill i alla fall tacka ministern för debatten.

Prot. 2010/11:110
7 juni

Anf. 54 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Det har varit en intressant diskussion, och jag har noterat särskilt två saker.

Arbetsmarknadsministern har inte svarat på min fråga om hon tror att regering och riksdagsmajoritet, som står på de fackliga organisationernas sida, tydligt medverkar till att arbetsmarknaden är mer gynnsam ur löntagarnas perspektiv – detta mot bakgrund av alla dessa nya former: prov-jobba gratis, sms:a: kom omedelbart. Arbetsmarknadsministern går inte in på frågeställningen. Det gjorde däremot hennes partivän Katarina Brännström. Hon sade tydligt: Samhället ska helst inte lägga sig i. Marknaden ska sköta sig själv.

Jag tror att Moderaterna har ett väldigt slitage i den här frågan när det gäller deras egentliga grundhållning. Arbetsmarknadsutskottet voterade i dag om löntagarnas trygghet, och regeringspartierna fick dess bättre stryk i Lavalfrågan.

Jag noterar också till min oerhörda förvåning att det tydligen skrivs något papper i det moderata riksdagskansliet om att full sysselsättning råder i landet. Nu är vi nästan tillbaka till full sysselsättning, säger Katarina Brännström. När 8 procent står utan ett arbete, när tusentals på tusentals ungdomar i sommar inte får chansen att sommarjobba, då är det socialdemokratiska beskedet att vi ska ordna jobb åt alla ungdomar under sommaren extra viktigt.

Anf. 55 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Det är intressant det här med historiebereskrivning. Jag tror att vi alla här inne är besjälade av att alla ska få jobb, att vi ska se till att våra ungdomar tidigt får kontakt med arbetsmarknaden. Det finns många goda saker som vi alla vill, men det görs en verklighetsskildring och en historiebereskrivning som jag ibland inte kan känna igen.

Alldeles nyss sade Peter Persson att vi har 8 procent som står utan jobb och att det är en gigantiskt hög siffra. Det är ju nästan samma siffra som 2005 – jag tror att det var 7,9 procent – under högkonjunktur, när Sverige gick för fullt, när vi hade ett år kvar till valet och allting bara blomstrade i Sverige.

Om vi ska använda oss av siffror måste siffrorna vara lika mycket värda vid olika tillfällen. Och det är klart att ingen är nöjd med att vi har 8 procents arbetslöshet. Självklart vore det bra om många ungdomar fick sommarjobb.

I ofärd har staten ett ansvar, men när vi går mot normala tider måste det sköta sig självt. Det finns kommuner som av godhet eller på grund av att det saknas naturliga tillfällen till ungdomsjobb ordnar ungdomsjobb med kommunala medel, och det står varje kommun fritt att göra det.

Staten ska ta ansvar i tider av kris. Nu har vi ingen kris, och det ska vi vara glada för. Vi går mot ännu bättre tider då ännu fler kommer att få jobb. Jag är övertygad om att vi till nästa sommar har en betydligt lägre arbetslöshet, även för ungdomar.

Svar på
interpellationer

Anf. 56 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag är historielärare och intresserad av historiebeskrivning. Jag minns att Fredrik Reinfeldt 2005 talade om massarbetslöshet. Katarina Brännström kommer väl inte ihåg det. Då var det en siffra som var lägre än den siffra vi har i dag. Vi kanske kan hålla oss till den korrekta historiebeskrivningen i denna fråga.

Jag har inte årets siffra, och ungdomsarbetslösheten har ju sjunkit något, men 2010 hade Sverige en ungdomsarbetslöshet på 25,2 procent. EU 27 hade 20,7 procent och USA 18,4 procent. Sveriges ungdomsarbetslöshet efter fyra år av borgerligt styre var alltså högst av dessa tre.

År 2001, under den hemska socialistiska perioden, hade Sverige 14,9 procent och EU 27 17,3. Sverige hade alltså bättre siffror än EU 27. Den hemska socialistiska politiken hade tydligen bättre effekt på ungdomsarbetslösheten än vad den borgerliga har haft. Det förvånar mig att denna historiebeskrivning inte finns med.

Hanif talar lite föraktfullt om parkjobb. Varför tar man ofta till det? Jag har hört att Svenskt Näringsliv inte tycker om undanträngningseffekter av subventionerade jobb. Ett säkert område där man inte skapar undanträngningseffekter är exempelvis parkförvaltning – men det ger en insyn i vad arbete är.

Anf. 57 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar för debatten. Det känns onödigt att vi slår varandra i huvudet med statistik, för den kan man vända och vrida på. Statistiken har dessutom förändrats sedan den förra alliansregeringen. Tidigare mätte man 16–64, och man räknade inte in heltidsstuderande. Nu har vi dock en gemensam EU-statistik.

Arbetslösheten är på tok för hög. Den sjunker dock ordentligt. 120 000 fler är sysselsatta och 33 000 av dem är ungdomar. Det går alltså åt rätt håll.

Jag ska bemöta Peter Perssons något onyanserade påhopp. Det är viktigt att ungdomar får en bra introduktion på arbetsmarknaden med sjysta villkor och rejäla arbetsrättsliga regler. Det är därför viktigt för regeringen att värna den svenska modellen och de svenska kollektivavtalen. Arbetsmarknaden täcks till 90 procent av kollektivavtal, och det är en viktig princip.

Det är inte okej att ungdomar provjobbar gratis eller lite löst kallas på sms. Det ska vara ordentliga och sjysta villkor. Därför är det glädjande att fler företag tecknade kollektivavtal 2010. Det är en positiv utveckling.

Det är särskilt viktigt att det är bra eftersom det är ungdomars första kontakt med arbetsmarknaden. Det är också viktigt att facken har jour och bra medlemserbjudanden för ungdomar. I dag är det långt ifrån attraktivt att bli medlem i ett fackförbund, vilket är synd. Där kan man göra mer.

Jag vill att alla ungdomar som så önskar ska få sommarjobb, att fler företag och kommuner anställer ungdomar och att det ska vara sjysta villkor för såväl ungdomar som andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren beslutade kl. 16.04 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Svar på
interpellationer

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

13 § Svar på interpellation 2010/11:353 om utdrag ur belastningsregistret för arbetssökande

Anf. 58 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Josefin Brink har frågat mig om jag avser att verka för att Utredningen om integritetsskydd i arbetslivets förslag om att begränsa arbetsgivares möjligheter att begära ut registerutdrag av arbetssökande genomförs.

Frågan rymmer en rad komplexa frågeställningar och det är i dag för tidigt att säga vilka eventuella lagstiftningsförslag regeringen kan komma att lägga fram till följd av betänkandet. Utredningens förslag kräver noggrann analys av flera olika frågeställningar, eftersom det handlar om olika intressen som ställs mot varandra.

Jag delar interpellantens oro över utvecklingen att allt fler registerutdrag begärs ut av enskilda på uppmaning av arbetsgivare som inte själva har någon rätt att få ut uppgifter ur registret. Arbetsgivarna får härigenom tillgång till ett fullständigt utdrag ur belastningsregistret, det vill säga mycket integritetskänsliga uppgifter.

För ordningens skull bör dock anmärkas att de siffror som Josefin Brink hänvisar till verkar vara det *totala* antalet utdrag från belastningsregistret som enskilda begärt, det vill säga även de fall där det finns en lagstadgad skyldighet att uppvisa utdrag. Om man räknar bort sådana utdrag var antalet utdrag som enskilda begärde drygt 155 000 år 2010. Detta är dock i sig en oroande hög siffra, och enligt uppgift från Rikspolisstyrelsen håller utvecklingen i sig.

Den fortsatta beredningen av frågan om ett eventuellt förbud för arbetsgivare att utan författningsstöd begära att den enskilde visar upp registerutdrag är nära förbunden med frågan om i vilka fall en arbetsgivare har ett befogat intresse av att få tillgång till uppgifter i registret.

I vissa anställningsärenden har arbetsgivare rätt att i större eller mindre utsträckning få ut uppgifter ur registret. Det gäller till exempel vid anställning inom rättsväsendet, för vissa vårdyrken och inom Försvarsmakten. För vissa anställningar har arbetsgivaren till och med en skyldighet att göra en registerkontroll. Så är till exempel fallet inför anställning på skolans område, inom barnomsorgen och för vissa andra vårdinsatser. I dessa fall har lagstiftaren bedömt att en registerkontroll är adekvat och rimlig. Avsikten är emellertid inte att registerutdrag utan författningsstöd ska användas som så kallat straffrihetsintyg och att ar-

betsgivare ska kunna få tillgång till dessa genom att utnyttja den enskildes rätt att få ett utdrag om sig själv.

Lagstiftningen om belastningsregistret tillhör Justitiedepartementet och jag kan därför inte gå in på några detaljfrågor. Allmänt kan dock sägas att prövningen av frågor om tillgång till uppgifter i belastningsregistret ofta rymmer en konflikt mellan olika skyddsvärda intressen. Såvitt avser anställningsärenden finns å ena sidan arbetsgivares intresse av att ta del av vissa uppgifter i registret. Å andra sidan finns den enskildes intresse av integritetsskydd och upprätthållandet av principen att den som avtjänat sitt straff ska få delta i samhället på samma villkor som andra. Vid bedömning av frågor om rätt till registerutdrag krävs därför en grundlig analys och en noggrann avvägning av de motstående intressena. Inom Justitiedepartementet bereds för närvarande frågan om en översyn av regelverket på området.

Avslutningsvis är det viktigt att komma ihåg att personer som eventuellt är olämpliga för en anställning ofta inte förekommer i belastningsregistret. Det finns dessutom en risk att registerkontroller ger en falsk känsla av trygghet. Om arbetsgivare använder registerkontroller som någon form av sällningsinstrument kan det lätt leda till att man förbiser behovet av andra mer adekvata åtgärder som till exempel referenstagning, förebyggande insatser och ett systematiskt arbete med goda rutiner. Sådana åtgärder torde vara långt mer effektiva än registerkontroller. Det finns också en risk att en arbetsgivare väljer bort personer som är lämpade för anställning på grund av att de inte har ett fläckfritt förflutet.

Anf. 59 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Det är glädjande att ministern delar uppfattningen att det är ett problem att allt fler arbetsgivare använder utdrag ur belastningsregistret för att sortera bort arbetssökande.

Däremot har jag väldigt svårt att förstå vad det är som är så komplext och så komplicerat i den här frågan att regeringen inte kan komma till skott med ett lagförslag. Den här frågan är ju inte på något sätt ny. Den har behandlats på både längden och tvären i ett antal utredningar på senare år. Den senaste utredningen kom med sitt slutbetänkande för mer än två år sedan. Sedan dess har det hetat att frågan bereds i Regeringskansliet.

Jag kan inte låta bli att undra: Vad är det som måste beredas så här länge om vi är överens om att det här är ett problem? Utredningens experter tröskade ju igenom de här frågorna i tre års tid och vände och vred på varje tänkbar aspekt av just gränsdragningen mellan arbetsgivares intresse av att ta reda på så mycket som möjligt om anställda och arbetssökande och den enskildes rätt att skydda sin egen integritet liksom möjligheten att komma tillbaka till arbetslivet även om man har begått ett brott.

Den här utredningen kom fram till att när det gäller utdrag ur belastningsregistret bör det regleras genom ett generellt förbud men att det även i fortsättningen ska vara tillåtet om det finns särskilt lagstöd för att begära det. En sådan lagstiftning skulle ju avgränsa utdragen ur belastningsregistret till att gälla för just de yrken där riksdagen har beslutat att

här ska man göra en sådan kontroll. Det skulle också begränsa vilka brott man skulle tvingas visa för sin arbetsgivare.

Det här betyder att den som är dömd för barnpornografibrott eller sexuella övergrepp på barn alltså även fortsättningsvis skulle kunna nekas anställning i skola och barnomsorg. Däremot skulle den som söker jobb som bibliotekarie, butiksbiträde, chaufför eller kallskänka slippa hela proceduren med att vända sig till polisen, begära ut ett registerutdrag och sedan lämna ifrån sig det till än den ena än den andra arbetsgivaren om eventuella brott som i de flesta fall helt saknar relevans för det jobb som man har sökt.

Det är just de här utdragen som står bakom den stora ökningen av antalet registerutdrag. Mellan 2003 och 2010 har antalet sådana här begärda registerutdrag nästan tredubblats och den ökningen verkar fortsätta. Det är alltså uppenbart att allt fler arbetsgivare som inte har något lagstöd för att göra det här, både offentliga och privata, regelmässigt använder utdrag ur belastningsregistret för att sälla bland de arbetssökande.

Om ministern och jag nu är överens om att det här är ett problem borde det vara ganska enkelt att också bli överens om att det behövs en lagskärpning, till exempel utifrån den utredning som har lagt fram ett gediget sådant förslag. Därför vill jag ändå ställa frågan till arbetsmarknadsministern: Vad är det för skyddsvärda intressen hos arbetsgivare som i dag utan lagstöd begär sådana här utdrag som arbetsmarknadsministern vill skydda och därför inte kan komma fram till att lägga fram ett sådant här lagförslag?

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack för frågan! Det här är ett viktigt område. Precis som Josefin Brink påtalar har det varit flera utredningar. Det är också så att remissvaren är väldigt spretiga. Det finns ju olika syn på brott och straff. Nu kanske Josefin Brink och jag tillhör dem som verkligen tycker att människor ska få en ny chans och kunna komma in på arbetsmarknaden. Men det finns också intressen som till exempel tycker att ett narkotikabrott är ett allvarligt brott och att man kanske inte vill ha en person som har begått ett sådant brott anställd som chaufför. Det är den typen av invändningar som finns att läsa i remissvaren.

Det finns också stora krav, inte minst just nu, alltifrån scouterna till idrottsrörelsen om mer omfattande registerkontroller. Jag är av den uppfattningen att det där är falsk trygghet och att det just nu går lite grann av ett drev för att mer och mer ska kontrolleras, dokumenteras och lämnas ut.

Det är en bekymmersam fråga av flera skäl. Det finns också gallringsregler för de här uppgifterna. Men om ett brottsregisterutdrag finns hos en arbetsgivare kommer det heller aldrig att gallras bort. Jag delar interpellantens oro kring den frågan.

När man tittar på den här utredningen kan man se att de också lade fram flera andra förslag, till exempel om drogtester i arbetslivet. Där finns det också olika synpunkter. Ska det vara förbjudet eller tillåtet? Ska det vara kollektivavtalsreglerat? Utredningen tittade också på frågor kring andra register, till exempel Försäkringskassans register, som man också kan säga att en del arbetsgivare missbrukar genom att ta in uppgif-

ter om sjukfrånvaro eller vård av barn, alltså någonting som registren inte är avsedda för.

Jag fick själv en aha-upplevelse av detta när jag för ett antal år sedan hittade ett kuvert från Rikspolisstyrelsen i min egen brevlåda adresserat till min dotter och undrade: Vad har hon nu gjort för någonting? Det var en begäran om ett intyg och gällde ett vanligt jobb i detaljhandeln. Jag delar alltså interpellantens oro.

Vi bereder just nu frågan. Att det inte har kommit förslag tidigare beror på att vi haft ett val och fått nya statsråd på posterna. Jag tycker frågan är viktig och den ligger därför inte långt inne i någon byrålåda. Det kan jag försäkra interpellanten om. Det är angeläget att vi kommer fram till förslag, och de ska vara väl avvägda.

Anf. 61 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Att det finns motstridiga intressen och att det finns remissinstanser som inte ställer sig bakom ett förslag i en utredning, eller för den delen i ett senare skede en regeringsproposition, har tidigare inte hindrat regeringen från att gå till beslut, till exempel när det gällt att inskränka skyddet för den personliga integriteten. Enbart i arbetsmarknadsutskottet har vi haft mängder av exempel med arbetssökande där regeringen i strid med ett flertal remissinstanser redan inskränkt integritetsskyddet i Arbetsförmedlingens databaser. Det har tidigare inte hindrat regeringen från att agera, utan det måste vara någon annan typ av intressen som man här tycker väger särskilt tungt och som man vill skydda.

Det låter i och för sig som att arbetsmarknadsministern i grunden har samma uppfattning som jag, nämligen att det är viktigt att människor ska kunna komma tillbaka till arbetslivet, att få en möjlighet att ta sig in även om man en gång har blivit dömd för ett brott.

Jag skulle vilja uppehålla mig lite grann vid omfattningen av det här problemet. Det handlar ju inte om några amerikanska filmpsykopater som finns i dessa register, utan det rör sig om ungefär en och en halv miljon människor som finns i belastningsregistret vid varje givet tillfälle. Det är mer än var fjärde person som finns i arbetskraften. Det är alltså många människor som har all anledning att känna ett stort obehag inför kravet att visa upp ett registerutdrag. Det obehaget kan man känna oavsett om där finns några noteringar eller inte.

Precis som ministern tog upp tar det lång tid att bli av med en notering i belastningsregistret. Har man fått villkorlig dom, åtalsunderlåtelse, besöksförbud och liknande ligger markeringen kvar i tio år från det att domen föll. Har man blivit dömd till ett frihetsberövande straff ligger markeringen kvar i tio år efter att frihetsberövandet upphört. Speciellt för unga personer kan det vara helt förödande. Det kan vara det som grusar alla ens möjligheter att ta sig vidare och lämna en situation där man kanske befinner sig i riskzonen för att fastna i ett totalt utanförskap, en situation där man riskerar att hamna i en kriminell livsstil om man en gång gjort något dumt. Om man gjort någonting dumt när man var väldigt ung kan det hänga kvar ända upp i 30-årsåldern, precis under den perioden när man ska etablera sig i samhällslivet.

Det är ett stort och växande problem. Rikspolisstyrelsen berättar att de får desperata samtal från människor som ringer och gråtande frågar om de kan radera, ta bort markeringen. De undrar om Rikspolisstyrelsen

måste lämna ut alla de pinsamma saker som de gjorde kanske för länge sedan och som gör att de aldrig kan få ett jobb.

Om man gör en enkel Googlesökning på nätet får man mängder av träffar där människor uttrycker sin desperation över detta. De har haft möjlighet att få ett bra jobb men sedan nekats på grund av att de varit tvungna att lämna in ett registerutdrag om någon liten pinsam sak som gjort att arbetsgivaren direkt har kastat bort deras ansökan.

Det är inte så svårt att förstå dessa människor. Det är förnedrande för den enskilde individen att om och om igen tvingas skylta med detta. Dessutom är det oerhört dåligt ur arbetsmarknadspolitisk synvinkel om en och en halv miljon människor, som finns i belastningsregistret, drabbas av arbetslöshet och riskerar att sorteras bort varje gång de söker jobb. Då är det omöjligt att upprätthålla principen att alla människor har rätt till ett arbete, rätt att komma tillbaka till arbetslivet.

Jag menar, återigen, att lagstiftningen brådskar, och jag skulle gärna vilja höra vad det är för legitima intressen som arbetsmarknadsministern anser finns för att detta ska få fortsätta.

Anf. 62 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag delar inte interpellantens uppfattning att det är fråga om någon liten pinsam sak när man blir dömd för ett brott. Jag ser allvarigare på det än så. Reglerna om gallring har naturligtvis sitt berättigade behov och intresse. Justitieminister Beatrice Ask har ändrat gallringsreglerna för just ungdomar så att de snabbare ska gallras ut ur registret och kunna få en andra chans.

En arbetsgivare har ju rätt att besluta om en anställning, och det råder olika moralisk uppfattning om brott och straff i samhället. Man kan ha förståelse för att en arbetsgivare kanske inte vill anställa någon som till exempel blivit dömd för väpnat rån eller grovt narkotikabrott om arbetsgivaren har andra att välja på. I den ena vågskålen har vi arbetsgivarens behov av att veta vem man anställer och vad den personen har för bakgrund. I den andra vågskålen har vi individens behov av att rentvå sig, att man, om man suttit av sitt straff, ska få en andra chans att komma tillbaka i samhället. Det är alltså inte någon jätteenkel ekvation att se hur dessa vågskålar ska kunna kommunicera.

Om den lagstiftning som utredningen lägger fram förslag om kommer till stånd måste vi kunna lista vilka yrken det ska finnas laglig rätt att kunna begära registerutdrag om. Redan i dag finns en ganska omfattande lista. Frågan är om den i så fall kommer att behöva utökas eller förändras. Om det exempelvis gäller larminstallatörer, som är i människors bostäder och kontorslokaler och har tillgång till många nycklar, lås och koder, tycker jag att det kan vara rimligt att arbetsgivaren får veta att installatören inte har ett gediget brottsligt förflutet.

Dessutom vet vi att det finns en betydande risk för att man återfaller i brott, att det inte går bra för alla. Man skulle önska att det gick bra för alla brottsdömda och att de verkligen kom över på rätt sida och började leva ett hederligt liv, men vi vet att en oroväckande stor andel återfaller i brott.

Låt mig också nämna att alliansregeringen anser att arbetslinjen är lika viktig innanför som utanför kriminalvården. Inom kriminalvården finns numera en arbetslinje, och när man befinner sig inom kriminalvår-

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

den kan man kvalificera sig för att snabbare komma in i jobb- och utvecklingsgarantin och få hjälp och stöd för att på så sätt komma in på arbetsmarknaden. Samtidigt kan man i dag inom kriminalvården i större utsträckning än vad som var fallet tidigare lära sig ett yrke.

Med respekt för de olika intressena och det som jag sade tidigare är det ett bekymmer med den ökande mängden registerutdrag. Det stora problemet är nämligen att man tror att eftersom en person inte finns i misstanke- eller belastningsregistret är det en bra person att anställa. Samtidigt vet vi att de flesta kriminella personer i själva verket inte finns i dessa register. Det ska man också komma ihåg, alltså att de flesta inte är dömda.

Det är en problematisk fråga och jag tar den på stort allvar. Jag har varit i den här positionen ett drygt halvår, och frågan har kommit upp på agendan. Vi bereder den och kommer att komma med förslag, men när det blir vågar jag inte säga. Det finns flera olika delar i utredningen. Det handlar alltså inte enbart om registerutdragen.

Anf. 63 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Då får vi väl se fram emot att regeringen kommer med ett förslag så småningom. Vi kommer att debattera den här frågan igen om drygt en vecka eftersom Vänsterpartiet yrkat på att man ska genomföra Integritetsutredningens förslag. Då kommer även alla de andra saker som finns i utredningen upp.

Samtidigt tycker jag att det ibland är lite svajigt när arbetsmarknadsministern argumenterar. Vi är helt överens om att detta med registerutdrag ger en falsk trygghet. Det har vi argumenterat tidigare, bland annat när lagstiftningen om att kontrollera alla som ska jobba inom barnomsorgen och liknande infördes. Man måste ha andra rutiner för att se till att barn inte utsätts för risken att bli utsatta för övergrepp. Tyvärr är det en försvinnande liten minoritet av alla som till exempel begår övergrepp mot barn som finns i belastningsregistret. Där är vi helt överens.

Vi är också överens om att man måste få möjlighet att komma tillbaka när man sonat sitt brott. Samtidigt säger Hillevi Engström att man får förstå att en arbetsgivare kanske inte vill anställa någon som begått ett väpnat rån. Ja, i någon mån kan man förstå det, men det gäller just intresseavvägningen där man som politiker och beslutsfattare måste ta ett lite större ansvar. Om alla arbetsgivare ska ha rätt att säga nej till den som tidigare begått ett brott, vad ska då hända med alla dem som gjort det? Långt ifrån alla som finns med i belastningsregistret har begått väpnade rån. Det kan vara fråga om mycket mindre saker. Men även den som en gång begått ett väpnat rån måste väl kunna få möjlighet att komma tillbaka till arbetsmarknaden och slippa bära det med sig i all oändlighet, att bortom all kontroll behöva skicka i väg registerutdrag till arbetsgivare som inte har någon speciell skyldighet att hantera det på något särskilt sätt.

Anf. 64 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack för debatten! Det är viktiga och svåra frågor. Helt uppenbart har det gått inflation i dessa intyg, och vi kan också se att de kanske används mest bland de arbetsgivare som inte riktigt behöver dem. Det är oroväckande. Jag delar interpellantens synpunkt att man ska ha en

chans att komma tillbaka till samhället. Det är bara så vi kan uppnå målet att alla som kan arbeta ska få göra det. Men frågan bereds noga, och vi kommer att återkomma med förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2010/11:110
7 juni

*Svar på
interpellationer*

14 § Svar på interpellationerna 2010/11:362 och 389 om småföretagens behov av yrkesutbildad arbetskraft

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Hans Ekström har frågat närings- och energiminister Maud Olofsson vilka åtgärder hon avser att vidta för att småföretagen ska kunna anställa yrkesutbildad arbetskraft. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen. En annan interpellation som också gäller kompetensförsörjning kommer från Maria Stenberg, som har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta generationsväxlingen inom vård- och omsorgsyrkerna.

Jobben växer till i Sverige. Den svenska ekonomin fortsätter att utvecklas positivt, och sysselsättningen ökar i hög takt. År 2011 ser ut att bli ett starkt år med en kraftfull sysselsättningsuppgång och åtföljande sjunkande arbetslöshet. Antalet sysselsatta var redan i mars i år större än före krisen. Detta är naturligtvis glädjande, men jag är långt ifrån nöjd.

Nu när arbetsmarknadsläget förbättras är det viktigt att det finns tillgänglig arbetskraft så att den ökande efterfrågan kan omsättas i ökad sysselsättning. Det handlar om att säkerställa att de arbetslösa har rätt kompetens, är geografiskt rörliga och söker de jobb som finns.

Regeringen för en långsiktig politik för att stimulera arbetsutbudet, stärka rörligheten och säkerställa att de arbetslösa har rätt kompetens. Grunden för politiken är de stora satsningar och viktiga reformer som regeringen genomfört på bland annat arbetsmarknads-, skatte- och utbildningspolitikens områden. Regeringen har etablerat en arbetslinje. Inom utbildningsområdet har regeringen gjort stora satsningar på bland annat yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux), yrkeshögskolan samt universitet och högskolor. Jag är övertygad om att regeringens satsningar på utbildning leder till att fler personer väljer att utbilda sig. Det är dock viktigt att utbudet av yrkesutbildningar fortsätter att utvecklas i samklang med arbetsmarknadens behov av kompetens.

Arbetsförmedlingens uppdrag att förmedla jobb och de arbetsmarknadspolitiska programmens inriktning mot ökad sökaktivitet och korta insatser bidrar till att minska risken för överhettning på arbetsmarknaden.

Generationsväxlingen kommer att påverka samhället på många områden – vård och omsorg är ett av dessa. Generationsväxlingen är dock inte en plötslig företeelse utan något som vi kan förutse och inom våra olika ansvarsområden planera inför. Regeringen har därför gett ett antal centrala myndigheter i uppdrag att göra tillgänglig den kunskap de har om kommande demografiska förändringar och åldersavgångar. Den kunskapen ger sammantaget en bra utgångspunkt för kommuners, liksom utbildningsanordnares, planering.

Jag kommer att verka för att regeringen även fortsättningsvis kommer att prioritera strukturella åtgärder som förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt. Jag kommer också att verka för att arbetslinjen ska bestå.

Anf. 66 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret.

Jag är dock väldigt förvånad över att statsrådet inte med ett ord berör skadorna för svenskt näringsliv av att det samtidigt som vi fortfarande har en hög arbetslöshet saknas kompetent arbetskraft. Att det kan uppkomma en brist inom områden som kräver lång utbildning är förståeligt, och det tar lång tid att utbilda bort den typen av brist. Utifrån det tycker jag att delar av regeringens politik är förståelig och klok. Jag tycker dock att det är ofattbart att man inte satsar resurser på att utbilda bort flaskhalsar inom yrken där sådan lång utbildning inte krävs.

I Sörmland säger länets småföretagare i Småföretagarbarometern att de kan anställa fler om man löser bristen på yrkesarbetare. Svetsare, betongarbetare, snickare, CNC-operatörer med mera saknas, och ändå ordnas inte den typen av utbildningar. I stället ska man coachas och fas 3:as till jobb. Det är tydligen okej att jaga arbetslösa med blåslampa, men inte ta det ansvar som ligger på regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna att ordna utbildningar inom bristyrken.

Jag såg i Eskilstuna-Kuriren att Tuna Stålrör i Eskilstuna, för att ta ett lokalt exempel, kan anställa fler och ta nya order som de missar. När vd:n på företaget, som för en småföretagarvänlig regering borde kunna vara intressant, säger att man missar order därför att det inte finns utbildad arbetskraft är väl det ett litet problem?

För de berörda individer som hänvisas till fas 3 och coacher är det naturligtvis en individuell tragedi. Om inte det berör kanske man borde reagera när Stefan Fölster på Svenskt Näringsliv pratar om mismatchning och landets småföretagare i Småföretagarbarometern skriker efter utbildad yrkesarbetskraft samtidigt som arbetslösheten är hög.

Att det här är en näringspolitisk fråga var anledningen till att jag ställde interpellationen till näringsminister Maud Olofsson. Jag förstår indelningen av ansvarsområden i Regeringskansliet, men det var faktiskt en liten poäng att få näringsministern att förstå att det är en näringspolitisk fråga i högsta grad. Men hon kanske ägnar sig åt andra saker som hon vill lösa, samtidigt som företagen inte får tag på kompetent arbetskraft.

Jag måste tyvärr tolka svaret som att regeringen inte tänker vidta några åtgärder för att lösa den akuta bristen på yrkesutbildad arbetskraft.

Anf. 67 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! I dagar som dessa, när många unga tar studenten och därmed ska ut på arbetsmarknaden, passar den här debatten om generationsskiftet och rekrytering till vård- och omsorgsyren ypperligt. Att sjunga om studentens lyckliga dagar ska ju sedan avlösas av sånger om rätten till heltid, trygga anställningar och en arbetsmiljö som inte sliter ned och sliter sönder. Det tycker jag i alla fall.

Jag tackar för svaret, men jag tycker nog att arbetsmarknadsminister Hillevi Engström har gjort det lätt för sig i sitt svar på min interpellation. Statsrådet konstaterar att regeringen har gett ett antal myndigheter i upp-

drag att tillgängliggöra den kunskap som myndigheterna har om kommande demografiska förändringar och åldersavgångar. Punkt slut, enligt statsrådet. Det finns uppenbarligen ingenting mer att säga om rekryteringen till vård- och omsorgsyрken.

Inte en enda, eller ett enda litet frö till, politisk tanke eller tillstymmelse till politisk vinkel på min frågeställning kan jag se i svaret. Kan det möjligen bero på att regeringen har helt slut på tankar, idéer och förslag på arbetsmarknadens områden? Ja, det kanske statsrådet själv kan svara på.

Statsrådet kunde ha haft ett resonemang om hur och på vilket sätt rekryteringen till yrken inom vård och omsorg ska underlättas, kanske haft ett inlägg om vikten av heltidsanställningar och trygga anställningsformer eller någon tanke om hur vi ska bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Eller vad sägs om att statsrådet skulle kunnat ha en politisk idé om hur arbetsmiljön ska förbättras för att den ska bli ett bra verktyg i rekryteringen till just vård- och omsorgsyрken?

Nej, statsrådet nöjer sig helt sonika med att konstatera att tillhandahållandet av kunskap från myndigheter om demografiska utmaningar räcker. Det känns lite politiskt andefattigt, må jag ändå anse. Men förhoppningsvis kommer det mer i debatten.

Fru talman! Jag är ändå lite förvånad över statsrådets svala intresse för frågan om hur vi ska försäkra oss om att vård och omsorg har personal i framtiden. Moderaterna brukar i alla fall retoriskt säga att de värnar om den svenska välfärden. Då kan man undra om välfärdsyrken inte ingår i det resonemanget.

Statsrådet har en partikamrat, tillika finansminister, som inte skrädde orden inför arbetsgivarrepresentanterna i kommuner och landsting. Då handlade det om lönerna. Han deklarerade att ingångslönerna måste sänkas och att kommuner och landsting som arbetsgivare måste titta mer på sina lönenivåer.

Jag håller inte alls med finansministern och tittade lite närmare på lönestatistiken från fackförbundet Kommunal, som har många medlemmar inom kommun- och landstingsvärlden. Det är här är vad jag hittade – jag citerar nu från Kommunals hemsida:

”Lönestatistiken avser sammanlagt 363 000 anställda som i genomsnitt arbetar 85 procent av heltid. Medellönen uppräknad till heltidsarbete uppgår till 20 700 kronor per månad och den faktiskt utbetalda lönen uppgår i genomsnitt till 17 600 kronor per månad.”

Så var det med den höga lönen, som finansministern tyckte skulle sänkas, och så var det med heltiderna.

Jag hoppas att statsrådet i den kommande debatten har lite mer politiska tankar och idéer om hur rekryteringen till de viktiga välfärdsjobben ska kunna ske.

Anf. 68 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tror att vi kan vara överens om att det är viktigt att alla kommer i jobb. Alla som är i arbetsför ålder och som vill och kan utföra ett jobb måste också jobba. Det är bara så vi kan klara av den framtida utmaningen. Visst saknas det kompetent arbetskraft på många ställen och finns flaskhalsar. Det är tråkigt.

Vi är nog ganska överens om problembilden. Däremot tycker jag inte att vi är särskilt överens om varför det har blivit så här och vad vi ska göra åt det.

När man hör socialdemokrater låter det alltid som att det är snabba, korta Amsutbildningar, riktade yrkesutbildningar som ska lösa detta, när det egentligen borde ha varit skolans sak att för länge sedan se till att rusta människor för ett yrkesliv som vuxen. Men här låter det alltid som att det är Ams som ska ordna allting.

Tyvärr har det varit så under den socialdemokratiska regeringsperioden att yrkesutbildningar inte har haft särskilt hög status. Det tycker jag är tråkigt.

Det har också varit så att man har slopat många yrkesutbildningar, och många har blivit väldigt teoretiserade, vilket har gjort att alltför många har hoppat av skolan utan att ha vare sig färdiga betyg, en färdig utbildning, eller vara rustad för ett yrkesliv som vuxen.

Den här bristen har varit långvarig. Nu har den blivit akut, därför att vi går in i en ny högkonjunktur igen. Men bristen på yrkeskunnig personal inom många yrken har funnits väldigt länge.

Jag träffar 30-åringar. Jag träffade alldeles nyligen någon som sade till mig: Jag har aldrig haft en chans. Jag tyckte inte om att gå i skolan. Jag hatade skolan. Men jag har aldrig fått en chans.

Den personen hade för ett antal år sedan varit uppe till diskussion för att få förtidspension men själv sagt ”Det går jag bara inte med på” och hankat sig fram på diverse jobb som inte hade gett särskilt mycket.

Så kan vi inte ha det! Vi måste ha det så att unga människor skaffar sig grundkunskaper. Alla kan inte gå på universitet. Men genom att få grundkunskaper för vissa yrken får man lätt att komma ut i arbete. Här har det brustit sedan länge.

Alltför många fick också mixa ihop sin egen utbildning. På en arbetsplats på en tillverkningsindustri träffade jag tre kockar som nu faktiskt stod vid olika CNC-maskiner. En hade studerat restaurang och medier tillsammans. Tv-kock hade man möjligtvis kunnat bli, men det behövs inte så många sådana.

Det är likadant inom vård och omsorg, som också är uppe i debatten. De yrkena har haft låg status i årtionden – i 50 år, skulle jag kunna säga. Jag förstår inte varför man inte har ökat intresset, höjt statusen, förbättrat utbildningen eller för den delen också arbetat fackligt med att höja lönerna. Varför har man inte gjort mer tidigare? Varför tror man att nuvarande regering med något slags quick fix ska lösa allt detta på en gång? Så enkelt är det inte. Jag tycker att det är viktigt att man i en debatt sansar sig och också tar på sig en del av det ansvar som man har haft.

Nu kommer vi att få en annorlunda gymnasieutbildning med lärlingsutbildningar, yrkesinriktade utbildningar, yrkesvux och annat som kommer att se till att människor blir anställningsbara och också kan gynna industrin där det behövs.

Anf. 69 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill tacka interpellanterna för frågan.

Det här är en viktig fråga. Läser man Svenskt Näringslivs rapport *Mismatch* förstår man vilka stora utbildningsbehov som faktiskt finns och som det är efterfrågan på i arbetslivet. I det fall man går miste om

order handlar det inte om utbildningar som kan genomföras på ett halvår eller ett år inom arbetsmarknadspolitiken, utan det handlar om utbildningar som kräver lång tid i skolan.

Tittar man på de bristyrken som Arbetsförmedlingen har rankat för 2011 pratar man om civilingenjörer, läkare, VVS-ingenjörer, sjuksköterskor, forskollärare och så vidare. Det är inga utbildningar som man normalt sett kan ha inom arbetsmarknadspolitiken, utan det är utbildningar som kräver examen från vanliga skolor.

Därför är det viktigt att vi har gjort en stor satsning på skolan. Vi satsar ju 6 miljarder kronor extra de närmaste åren på en bättre skola. Det måste vara bättre redan från första årskursen för att varje barn och ungdom ska få en bra grund att stå på. Mycket av problemen i dag gäller att många ungdomar lämnar skolan utan en vettig skolutbildning.

Som Katarina Brännström mycket riktigt sade är det många som jobbar inom till exempel vården som inte har någon vårdutbildning. De har gått en medieutbildning som man redan från början visste att den troligtvis inte skulle kunna leda till jobb inom medierna, där antalet jobb är begränsat.

Det är viktigt att ungdomar får bra yrkes- och studierådgivning och att de går in på utbildningar där det finns en jobbefterfrågan, så att det finns en chans att få ett jobb, speciellt för de unga som inte är så benägna att flytta. Annars måste man ge beskedet: Du måste antagligen flytta inom Sverige eller kanske utanför Sveriges gränser, eftersom det finns så få jobb inom just den specifika delen.

Det är också viktigt med de satsningar som görs inom gymnasieskolan med en ny gymnasieutbildning, gymnasielärlingar och också lärlingsprovanställningar, som vi ska komma med en utredning om så småningom.

Med detta sagt är det tydligt att det går bra för Sverige. Det är 120 000 fler som går till jobbet en vanlig dag nu i vår jämfört med för ett år sedan. Långtidsarbetslösheten sjunker också. Vi har en av de lägsta långtidsarbetslöshetssiffrorna i Europa. Den är fortfarande för hög, men relativt andra länder ligger vi hyfsat till.

En outnyttjad resurs som jag tycker att arbetsgivarna borde använda sig mer av är alla de många utlandsfödda som finns hos Arbetsförmedlingen. Det finns människor med gedigen utbildning men också med gedigen erfarenhet som i dag inte blir anställda. Mer än hälften av de utlandsfödda som finns hos Arbetsförmedlingen har minst gymnasieskola eller akademisk utbildning. Det finns en stor kompetensreserv som jag hoppas att man kommer att kunna använda mycket mer.

Vad säger då oppositionen? Jo, till exempel att man inte ska flytta till de lediga jobben utan söka på hemorten 100 dagar, när vi vet hur viktigt den första tiden är som arbetslös. Det är en mycket märklig signal. Finns det ett ledigt jobb i Småland och jag har en utbildning som passar, varför ska jag inte vara beredd att ta det lediga jobbet? Sådana signaler tror jag är väldigt viktiga.

Men framför allt handlar det om att skolan måste förebygga arbetslösheten och att arbetsgivarna måste vilja anställa dem som finns. Även om de personerna är födda i andra länder kan de ha gedigna kunskaper och erfarenheter. Där har vi mycket att göra, för att minska fördomarna mot personer som har andra typer av kompetenser.

Prot. 2010/11:110
7 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 70 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Ja, det är naturligtvis bekymmersamt när den så kallade jämviktsarbetslösheten kommer på en högre nivå därför att det saknas kompetens. Det leder till att röntan måste höjas snabbare än vad den annars skulle göra, och det leder till att vi inte utnyttjar hela ekonomins potential.

Katarina Brännström uttrycker att det här är tråkigt, och det är den långsiktiga omställningen av skolan som ska lösa problemet. Då funderar jag. Under den här hemska perioden har vi jobbat under två borgerliga läroplaner. För de två senaste läroplanerna, som den borgerliga regeringen nu tar avstånd från, är ju framtagna av de borgerliga. Det var till exempel Britt Mogård, som var moderat skolminister. Hon gjorde tydligen helt fel. När det gäller läroplanen därefter var det också en borgerlig utbildningsminister.

Det är kanske ett gemensamt ansvar. Man kan inte bara pracka på och säga att det var några hemska socialdemokratiska propositioner, utan det var borgerliga propositioner bakom båda de här läroplanerna. Det kan vara klädsamt att ibland komma ihåg det.

Om Katarina Brännström skulle ha en poäng är det väldigt konstigt att man inte har något ansvar för alla dem som har blivit utbildade under de här två borgerliga läroplanerna. Jag pratar om omställningen, som de har rätt till för att komma tillbaka i en arbetslinje. Jag pratar inte om den långsiktiga utbildningspolitiken. Jag pratar om människors rätt att komma tillbaka och vikten för samhället, ekonomin och näringslivet av att de kommer tillbaka.

Jag tycker att en borgerlig regering kan ta ansvar för att de borgerliga läroplanerna i så fall har ställt till det så dant att man måste ge människor den rättigheten.

Dessutom har vi, som ministern är inne på, alla dessa nya svenskar. Jag delar ministrarnas uppfattning att det är en stor resurs som vi misshandlar med i landet. Men även där kan det vara så att utbildning behövs. Jag träffade en skraddare från Irak. Han hade sökt arbete, och på ett företag hade de sagt att de var villiga att anställa honom. Men det krävs lite annan kompetens också för en skraddare, och den omställningen kan man behöva hjälp med av arbetsmarknadsmyndigheterna.

Poängen med den där hemska Amspolitiken, som man kanske klichémässigt tar avstånd från, är just att man ska hjälpa till med den lilla omställningen. Om rätten till omställning kan rymmas i en borgerlig arbetslinje vore jag väldigt tacksam.

Anf. 71 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Då halkar vi tillbaka i problematiken med framtida rekryteringar inom vård och omsorg och välfärden, ni vet den som berör barn, gamla, skola och så vidare.

Jag är undersköterska till yrket och har arbetat deltid inom äldreomsorgen ända tills jag blev riksdagsledamot 2002. Möjligheten att få jobba heltid är begränsad till några tjänster per arbetsställe. Nu hoppas och tror jag att det blir bättre för de studenter som kastar sina mössor i skyn här under flera dagar. Men jag tvivlar på den saken när jag ser utvecklingen. Då pratar jag inte om den kommunala arbetsmarknaden och landstingsarbetsmarknaden, utan jag tittar mest på den privata tjänstesek-

torn, som är en annan del av arbetsmarknaden som har rätt många nya och unga anställda och som erbjuder ganska otrygga anställningar under väldigt korta tider.

Det är det jag menar. För dagens färdigutbildade undersköterskor, måltidsbiträden eller barnskötare, som står för upprätthållandet av välfärden, väntar deltidjobb och alltför sällan faktiskt en trygg visstidsanställning. De som nu ska hålla uppe välfärden ställs ju i något slags vänteläge i ett par år. Dagens problem är att det där vänteläget, väntan på en trygg visstidsanställning, bara blir längre och längre och längre.

Jag bor i Norrbottens inland i en väldigt liten kommun. Där oroar vi oss rätt mycket för hur vi ska lösa framtidens rekrytering när det gäller jobb inom välfärdssektorn. Det handlar inte om att vi inte har tagit del av statsrådets myndigheters kunskap om demografi, utan det handlar mer om att vi bor i en liten kommun med en åldrande befolkning, en krympande kommunekonomi och där inflyttningen är mindre än utflyttningen.

Statsrådet skulle kunna ringa till kommunstyrelsens ordförande i Arvidsjaur och prata med honom och höra hans berättelse om hur orolig han är över just rekryteringen till välfärdsjobben. Det handlar ju om vården av barn, sjuka och gamla. Därför säger jag så här: Lösningen för äldreomsorgen, skolan eller förskolan är inte, som jag ser det, det som finansministern framförde, nämligen att ingångslönerna i de här yrkena skulle behöva sänkas för att man skulle kunna förbättra rekryteringen.

Jag skulle vilja säga att det är tvärtom. Bättre löner och möjlighet till heltid och en god arbetsmiljö som inte sliter ned människor är väl en av framgångsfaktorerna eller medicinen för den framtida rekryteringen. Det finns nog inte en kommun eller ett landsting som inte har tittat på hur demografin ser ut. De vet vilka pensionsavgångar som väntar.

Det handlar om hela den här mismatchningen på arbetsmarknaden. Den borgerliga nya gymnasieskolan är en del av den framtida missen i matchningen. Unga är smarta, så smarta att de inser att de borgerliga nya gymnasieprogrammen kan bli en återvändsgränd för dem. Därför minskar söktrycket på yrkesprogrammen. Unga inser att om de går på det här gymnasieprogrammet innebär det att de blir vid sin läst, så att säga. Det vill man inte när man är ung i dag.

Min fråga är om arbetsmarknadsministern delar finansministerns, tillika partikamrat, uppfattning att en av lösningarna i fråga om rekryteringen för framtiden inom vård och omsorg är sänkta ingångslöner.

Anf. 72 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Vi kan alltid diskutera lösningar både nu och då. Det är intressant att göra det och att göra en tillbakablick. Ibland är det bra att man har några år på nacken, så att man minns hur det var vid vissa tider.

Ams var väl ändå som störst på 70- och 80-talet. Det var då det var flest som gick och omskolade sig, som det hette. Det var ett vedertaget uttryck, att man omskolade sig. Vad jag har förstått fanns det inte några borgerliga skolplaner som styrde det.

Det var också så att Socialdemokraterna tog bort det lärlingssystem som en gång fanns, tog bort de 1–2-åriga yrkesskolor som fanns, där man utbildade svetsare och andra inom industrijobb, byggjobb och hantverksarbeten. Det var väl även Socialdemokraterna som ändrade den utbildning som fanns inom vård och omsorg till att bli mer teoretisk. Visst

Prot. 2010/11:110
7 juni

*Svar på
interpellationer*

krävs det mer kunskap i dag för att klara moderna jobb, men alla kan inte vara där. Det måste finnas händer i värden på alla nivåer.

Det är också viktigt att vi känner ett gemensamt ansvar för att höja statusen, för att se till att våra ungdomar i dag faktiskt vill välja de utbildningar som finns. Jag tycker att det som vi precis hörde Maria Stenberg säga är skrämmande, att det inte är så många som vill söka till de tekniska yrkena. Det är sorgligt, för här kommer Sverige att halka efter som nation. Om vi inte ser till att det blir fler som utbildar sig till de yrken där det faktiskt är arbetskraftsbrist kommer vi att få en ännu större mismatchning framöver, vilket inte någon vill och inte gynnar någon.

Här menar jag att det gäller att inte bara hacka utan att också komma med konstruktiva lösningar och se till att det blir en positiv attityd till de yrken där det krävs utbildning.

Anf. 73 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Jag kommer från Jönköpings län, ett län med stor närvaro av mindre och medelstora företag, ofta samverkande som leverantörer till större företag. Jag minns så tydligt när jag var kommun- och regionpolitiker hur industrin bombades ut i vårt län 2007–2008. Det var 20 procent, 30 procent, 40 procent och ibland direkta nedläggningar av företag. Tusentals och åter tusentals metallarbetare och trähusanställda fick gå hem, och där har åtskilliga stannat.

Jag vill påstå att den sittande regeringen i två avseenden fullständigt har misslyckats med konjunktur- och strukturpolitik. När det gäller konjunkturpolitiken skulle man ha satt in åtgärder för att hålla folk kvar i företagen och utbilda dem som man exempelvis gjorde i Tyskland.

I stället rasade folk rätt ut, och det som har hänt i företagen är att den gamla strukturen, det enklare montaget har slagits ut. Nu är det mer kvalificerade uppgifter – uppgifter som de nuvarande arbetslösa inte har kapacitet att utföra. Och i det skriande behovet av utbildning för att kunna komma tillbaka erbjuder regeringen fas 3, där 2 procent kommer i jobb eller i utbildning. Resten är kvar i utslagning.

Jag var också med under 90-talskrisen. Jag ser fortfarande effekterna av att många handelsanställda och kommunalanställda slogs ut. De har blivit den grupp som vi i dag benämner som utsatt. Skillnaden mellan då och nu var att Socialdemokraterna fick arva sönderkörda statsfinanser. Men ni fick arva starka statsfinanser. Ni har och har haft möjligheten att faktiskt förhindra att en ny, stor, utsatt grupp inte kommer tillbaka till arbetsmarknaden.

Men jag tror inte att ni har en verklig vilja att göra detta, för ni tror på en annan teori. Ni tror nämligen att förutsättningen för att åstadkomma fler i arbete är att dra ned relativlönerna. Därför måste ni ha ut människor på en låglönearbetsmarknad genom ekonomiska instrument som RUT-avdraget, försämrade a-kassa och övrig stimulans till en ny sektor.

Vi socialdemokrater vill inte tillbaka till 20- eller 30-talet. Vi vill fortsätta utveckla Sverige med kvalificerade arbetsuppgifter, där vi tävlar med omvärlden med kunskap och inte med att tjäna i de besuttnas hem. Det gjorde vi en gång; den tiden är förbi och ska fortsätta vara förbi.

Jag skulle gärna vilja ha statsrådets svar: Tror Hillevi Engström att det är en gynnsam strategi att sänka det relativa löneläget i samhället?

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Om jag får påminna om vad interpellationerna handlar om så är det ingen lönedebatt.

Men jag tänkte passa på tillfället och replikera på en del, som jag tycker, väldigt viktiga frågor som Maria Stenberg tar upp när det gäller vård och omsorg. Där är det oerhört angeläget att vi har en bra kompetensförsörjning. Det är en väldigt könssegregerad arbetsmarknad, men det är också en för liten andel heltidstjänster.

Nu har man problem med rekryteringen, och då är det självklart att landstingen och kommunerna måste bli bättre arbetsgivare. De måste kunna erbjuda heltidstjänster i större omfattning. Det måste vara ett bättre ledarskap. Vården och omsorgen kännetecknas av att man har många underställda i förhållande till andra branscher.

Det finns också behov av lönekartläggningar och lönejämförelser. Inom denna sektor finns också tyvärr alldeles för få yrkesklassificeringar inom de kvinnliga yrkena i förhållande till maskinoperatörerna, vilka oftast är män.

Det jag har gjort under min tid som statsråd när det gäller just kvinnors arbetsmiljöer är satsningar till Arbetsmiljöverket på just belastningsskador inom vård och omsorg. Där fattade vi beslut ganska nyligen om en förstärkning på 20 ½ miljoner kronor. Vi har också en satsning på drygt 17 miljoner kronor mot hot och våld i arbetslivet, något som sprider sig inte minst inom yrken där kvinnor finns anställda, till exempel inom Försäkringskassan, socialtjänsten och så vidare.

Det finns väldigt mycket mer man kan göra där.

Det är bra om man kan attrahera ungdomar till att söka vårdutbildningar, för det leder inte till en återvändsgränd utan till ett riktigt meningsfullt och bra jobb. Det är alltså bättre att ungdomar går vårdutbildningar, men då måste man göra yrket mer attraktivt. Man måste erbjuda en bra arbetsmiljö med kompetensutveckling och en karriärutveckling. Även om man inte är akademiker måste man som barnsköterska eller undersköterska kunna ha en karriär- och löneutveckling. Det är väl inte direkt någon statshemlighet att det har varit svårt för de kvinnligt dominerade branscherna att hävda sig i bristen på resurser. Man kan se att det heller inte alltid är så lätt inom Kommunal när å ena sidan kvinnliga vårdbiträden och undersköterskor slåss mot den å andra sidan manligt dominerade brandkåren till exempel. Var ska man lägga den lönesumma man är överens om?

Det vi har gjort i mitt parti är att vi har haft mycket diskussioner med våra kommunala och landstingskommunala företrädare om att de måste bli bättre arbetsgivare, att det inte duger att inte kunna erbjuda en lön som man kan försörja sig på. Det är ju grunden i vår politik.

När det gäller yrkesutbildningar som några har varit inne på är slutförandet av en utbildning, alldeles oavsett vilken utbildning det är, en väldigt viktig förebyggande faktor mot arbetslöshet. Många arbetsgivare tycker att det är ett kvitto på att man klarat av någonting. Att kunna visa upp ett betyg på att man ändå har gått i skolan och klarat av någonting, även om det inte är så viktigt vad betyget var, är viktigt på samma sätt

*Svar på
interpellationer*

som det tidigare var viktigt att ha gjort lumpen eller ha erfarenhet från jobb, även om man söker ett arbete inom en helt annan bransch.

Därför tror jag att det är väldigt viktigt att gymnasieskolan nu görs om, för målsättningen som jag ser det är att fler unga slutför en gymnasieutbildning. Om man sedan blir motiverad att läsa in en högskolekompetens lite senare i livet finns ju den vägen öppen, och det tycker jag är viktigt. Man ska kunna komplettera och läsa vidare, men det är betydligt viktigare att man slutar skolan med godkända betyg i vilken gren man nu än har valt så att man kommer in på arbetsmarknaden.

Det var några reflexioner på frågorna.

Anf. 75 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Det finns två perspektiv på bristen på kompetens och bristen på arbetskraft. Det ena är de långa cyklerna, behovet av en rätt konstruerad gymnasieutbildning och högskoleutbildning. Den delen är svår att styra, för man vet inte vilka behov som finns om tio, tjugo eller trettio år. Så kan det vara. Därför sade jag också i mitt inledningsanförande att jag har förståelse för den svårighet som finns att se till att det inte är brist på någon ny grupp som borde ha utbildats för tio eller tjugo år sedan.

Men de krav som måste finnas på regeringen och på arbetsmarknadsmyndigheterna är att hjälpa företagen med de akuta behov som finns av utbildningar som går att ordna i lite kortare cykler och där man också kan hjälpa människor till omställning i livet. Där tycker jag inte att vi får några bra svar på hur det ska organiseras eller om regeringen avser att göra någon satsning som möter småföretagens skriande behov av kompetens i dagsläget.

Om vi tar det andra perspektivet, alltså inte företagens och arbetsgivarens utan den enskilda personens, var min erfarenhet som kommunalråd att vi gick in i en statlig arbetsmarknadspolitik och lade pengar på yrkesutbildningar som busschaufförer och lastbilschaufförer. Och se, det var ett sätt som var alldeles utmärkt för att få nya svenskar i arbete. Det var ingen kommunal angelägenhet, för arbetsmarknadspolitiken är statens, men vi hade naturligtvis ett ekonomiskt intresse av det. Vi tjänade försörjningsstöd på det, men jag menar att en väl fungerande arbetsmarknadspolitik är central.

Anf. 76 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Det är med viss förvåning jag hör statsrådet hänvisa till lönekartläggningen som ett verktyg när det gäller arbetsmarknadspolitik och hur det ser ut på arbetsplatserna. Jag vet inte om statsrådet helt har glömt att den borgerliga regeringen kraftigt har försämrat lönekartläggningen som ett verktyg för att upptäcka oskäligen skillnader i lön mellan kvinnor och män.

Om man har jobbat hela sitt yrkesliv inom en kår klappar naturligtvis hjärtat hårt för den. Vi socialdemokrater konstaterar att det gäller att skapa en vård och omsorg i världsklass för våra äldre och våra barn. Då behöver vi arbetskraft med bästa möjliga kompetens. Därför säger vi att det är dags att återinföra utbildningsvikariaten inom vård och omsorg. De ger den personal som finns inom yrkena möjlighet till nödvändig kompetensutveckling. På det sättet kan de kanske förhandla fram en bättre lö-

neutveckling. Utbildningsvikariatet skulle också ge en långtidsarbetslös möjlighet att få in en fot på arbetsmarknaden och upprätthålla arbetslinjen, som den borgerliga regeringen pratar så varmt om. Att införa utbildningsvikariat inom vård och omsorg är ett steg och en politisk tanke när det gäller hur man skulle kunna lösa rekryteringen.

Vi socialdemokrater har också konstaterat att rätten till ett sommarjobb är jätteviktig om man går på vård- och omsorgslinjen. Det är viktigt att veta att man har chans att få ett heltidsarbete när man är färdig med sin utbildning. Det finns politiska tankar, om man vill uttrycka dem.

Anf. 77 PETER PERSSON (S):

Fru talman! I mitt förra inlägg talade jag om alla de människor som drabbades av arbetslöshet i den industriella kris som var en effekt av finanskrisen. Åtskilliga av dem är fortfarande utan jobb eftersom de arbetsuppgifter de utförde är försvunna. Av landets industriella företag säger 70 procent att man skulle kunna rekrytera om det fanns utbildad arbetskraft.

Jag vill påstå att det är ett gigantiskt slöseri. Vi utnyttjar inte den möjliga produktionskapaciteten fullt ut; flaskhalsen heter utbildning. Jag tror att regeringen accepterar detta. Man vill ha en annan arbetsmarknad vid sidan av den vi har varit vana vid i Sverige.

Därför, Hillevi Engström, frågar jag om din syn på lönepolitiken. Arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik, lönepolitik och näringspolitik är ett sammanhang. Jag vill påstå att den moderatledda regeringen mycket medvetet arbetar för att skapa en ny låglönearbetsmarknad som inte tidigare har funnits i Sverige. Den slogs ut från Sverige för länge sedan. Offren på detta altare blir naturligtvis de många kvinnor och män som slogs ut från industrin och inte har möjlighet att återkomma i mer kvalificerade arbetsuppgifter eftersom de förvägras utbildning. Det tror jag är ett av de viktigaste elementen i Hans Ekströms angelägna interpellation.

Anf. 78 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Utbildning är viktigt. Det har varit omfattande satsningar på fler platser inom den reguljära utbildningen. Arbetsmarknadsutbildningen fyller också en funktion, inte minst inom de yrken som har nämnts i dag som CNC-operatörer, chaufförer och truckförare samt yrken inom vård och restaurang. Totalt fick 70 000 personer utbildning genom Arbetsförmedlingens försorg under 2010. Det är inte att förakta.

Många långtidsarbetslösa har bra utbildning och kompetens, men blir ändå inte anställda. Det kan bero på att man är för långt från arbetsmarknaden; man har ingen kontakt med arbetsmarknaden.

Vi kan titta tillbaka och se hur det var tidigare när de långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna hade varit det en viss period. Under den tidigare socialdemokratiska regeringen blev många förtidspensionerade trots att de ville arbeta. Det var en betydligt sämre politik, vågar jag påstå.

Jag vänder mig starkt mot att alliansregeringen skulle vilja ha en låglönemarknad. Vi vill tvärtom att alla som kan arbeta ska ha möjlighet att göra det. När det gäller lönebildning är jag en varm förespråkare för den svenska modellen där parterna sluter ansvarsfulla avtal om både löner

och andra anställningsvillkor. Jag tycker att den modellen ska fortsätta. Som politiker ska jag hålla fingrarna borta från lönebildningsfrågorna. Tack för en intressant debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellationerna 2010/11:369, 380 och 381 om kvinnors situation på arbetsmarknaden

Anf. 79 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Patrik Björck har frågat statsrådet Nyamko Sabuni om initiativ för att förbättra kvinnors situation på arbetsmarknaden. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Raimo Pärssinen har frågat mig vad jag avser att göra för att främja en bättre arbetsmiljö för kvinnor och vilka åtgärder jag avser att vidta för att fler kvinnor ska orka arbeta fram till ålderspensionen.

Kerstin Nilsson har frågat mig vad jag avser att göra för att få till stånd en likvärdig prövning och bedömning av kvinnors och mäns anmälda arbetsskador.

Interpellanternas frågor behandlar flera viktiga aspekter för ett jämställt arbetsliv och lika ekonomiska förutsättningar för kvinnor och män. Jag är medveten om att det alltfjämt i mångt och mycket råder skilda villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden. Löneskillnaderna minskar, men alldeles för långsamt. Vi har långt kvar till en jämställd arbetsmarknad. De livslånga effekterna i form av sämre ekonomi ända upp i pensionstillvaron, som Patrik Björck pekar på är allvarliga.

Skillnader i lön mellan män och kvinnor förklaras främst av den könsuppdelade arbetsmarknaden, det vill säga att kvinnor och män arbetar i olika yrken. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att bryta denna uppdelning. Det handlar om insatser för att främja kvinnors företagande, att få fler kvinnor i ledande befattningar och att få fler ungdomar att våga välja utbildningar som leder till jobb inom områden som domineras av det andra könet. Det finns inga enkla lösningar. En del handlar om att ta politiska beslut. En del är beroende av arbetsmarknadens parter som sköter lönebildningen. En del handlar om att förändra attityder så att individer gör val som ger ett mer jämställt samhälle. Jag tror att en bättre arbetsmiljö i de kvinnodominerade yrkena på sikt kan ge positiva effekter för att bryta könsuppdelningen på arbetsmarknaden genom att yrkena blir mer attraktiva för båda könen.

Arbetsmiljöfrågor är viktiga, och regeringen har därför tagit fram en handlingsplan för hur arbetsmiljöarbetet bör utvecklas. Regeringen lyfter i detta sammanhang fram att könsmässiga skillnader måste uppmärksammas särskilt. Jag delar helt Raimo Pärssinens uppfattning att frågan om kvinnors arbetsmiljö måste tas på fullaste allvar. Det är inte acceptabelt att fler kvinnor än män drabbas av arbetsrelaterade hälsoproblem. Det är inte acceptabelt att fler kvinnor än män tvingas avsluta sitt arbetsliv i förtid av hälsoskäl och med en låg pension som följd.

Regeringen har nyligen beslutat att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra en fyraårig satsning för kvinnors arbetsmiljö. Satsningen ska

ge ökad kunskap om kvinnors arbetsmiljö och bättre metoder för att i tillsynsarbetet uppmärksamma risker för belastningsskador. För att genomföra uppdraget får Arbetsmiljöverket 20,5 miljoner kronor.

Ett annat initiativ rör frågan om hot och våld i arbetslivet, något som i särskilt hög utsträckning drabbar kvinnor. Även här har Arbetsmiljöverket ett särskilt regeringsuppdrag. För åren 2009–2011 har regeringen tillskjutit 17,2 miljoner kronor för insatser för att förebygga hot och våld ur ett jämställdhetsperspektiv.

Samtliga dessa insatser syftar till att minska uppkomsten av arbetsskador för kvinnor. Om en arbetsskada ändå inträffar ska den självklart behandlas lika oavsett om det är en man eller kvinna som anmält skadan. Regeringen ser allvarigt på de skillnader som finns i beviljandet av arbetsskador för kvinnor och män. Regeringen gav därför i september 2009 Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) i uppdrag att granska hela beslutsprocessen vid prövning av arbetsskador utifrån ett jämställdhetsperspektiv, det vill säga såväl de underlag som kommer till Försäkringskassan som handläggningen på Försäkringskassan. Vidare ska ISF granska de åtgärder som Försäkringskassan vidtagit för att säkerställa att kvinnor och män behandlas lika inom arbetsskadeförsäkringen. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2011.

Jag vill avslutningsvis försäkra interpellanterna att regeringens arbete med jämställdhetsfrågorna kommer att fortsätta.

Anf. 80 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

Jag vill ge en bakgrund till interpellationen. Jämställdheten i Sverige går tyvärr bakåt. Vi har tidigare legat bra till. Vi låg på första plats på internationella listor som mäter olika kriterier för jämställdhet. Nu har vi halkat ned ett antal placeringar. I topp ligger nu i stället Island och Norge. Även Finland har passerat oss. Vi går alltså bakåt.

Männen drar ifrån på arbetsmarknaden. Skillnaden mellan män och kvinnor som jobbar är den största på 20 år. Sysselsättningsgraden för män var 76,3 procent, medan den var 71 procent för kvinnor. Det betyder att 229 000 fler män än kvinnor har jobb. Av dem som arbetar inom vården är 83 procent kvinnor. Inom industrin är det 77 procent män. 352 000 kvinnor i Sverige har visstidsanställning. Bland männen är det 250 000 som har det. Över 700 000 kvinnor jobbar mindre än 35 timmar i veckan. Bland männen är det 300 000 som gör det. Ca 66 procent av alla sysselsatta kvinnor jobbar heltid och 34 procent deltid. Bland männen är det 89 procent som jobbar heltid och 11 procent som jobbar deltid. Omkring 85 procent av kvinnorna har haft vikariat under en period. Bland männen är det 30 procent. 60 procent av kvinnorna har haft en tjänst av typen springvikariat jämfört med 35 procent av männen. Löneskillnaderna mellan män och kvinnor är 14,8 procent. Det innebär alltså att kvinnorna har 85,2 procent av männens lön.

När man summerar detta på punkt efter punkt kommer man fram till att de skillnader som finns på den könsuppdelade och ojämställda arbetsmarknaden innebär att detta är ett problem som växer under den regering där Hillevi Engström är ansvarig för detta.

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

Kvinnors arbetsinkomst var 18 600 kronor i månaden 2009. Mäns arbetsinkomst 2009 var 26 400 kronor i månaden. Det är en skillnad på 7 800 kronor i månaden.

Så här kan man fortsätta och räkna upp statistik och bevis för hur den ojämställda arbetsmarknaden i Sverige försämras under den borgerliga regeringen.

I svaret på dessa interpellationer säger arbetsmarknadsministern att det är viktiga aspekter som vi tar upp. Arbetsmarknadsministern säger sig var medveten om problemen och tycker att löneskillnaderna minskar för långsamt, att vi har långt kvar och att dessa effekter är allvarliga. Om arbetsmarknadsministern har den insikt som hon ger till känna i detta interpellationssvar kan man fråga vad arbetsmarknadsministern gör med denna insikt. Utifrån svaret kan jag tyvärr inte komma fram till någon annan bedömning än att arbetsmarknadsministern i stort sett inte gör någonting.

Det står i svaret att det inte finns några enkla lösningar. Men vilka lösningar ser arbetsmarknadsministern? Det tycker jag skulle vara spännande att få höra.

Det står också att en del är beroende av arbetsmarknadens parter som sköter lönebildningen. Arbetsmarknadsministern sade i ett tidigare interpellationssvar i dag att hon tycker att den svenska modellen där parterna sköter lönebildningen är en viktig del av den svenska arbetsmarknaden. Då skulle jag vilja ha arbetsmarknadsministerns kommentar till finansministern som faktiskt vill lägga sig i lönebildningen, men inte för att höja kvinnolönerna utan för att sänka dem. Hur kommenterar arbetsmarknadsministern det? Det skulle naturligtvis först och främst försämra den redan dåliga situationen i fråga om jämställdheten. Dessutom skulle det vara ett hot mot den svenska modellen genom att ministern lägger sig i lönebildningen.

Det svar som jag har fått från arbetsmarknadsministern väcker fler frågor än det besvarar.

Anf. 81 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsminister Engström för svaret. Hennes svar omfattar tre olika interpellationer som samtliga handlar om kvinnors situation på arbetsmarknaden, om kvinnors arbetsmiljö, hur de behandlas på arbetsmarknaden och av myndigheter.

I min interpellation frågar jag vad ministern gör för att få till stånd en likvärdig bedömning av arbetsskador för män och kvinnor. Enligt rapporter bedömer Försäkringskassan mäns och kvinnors arbetsskador olika, även när båda könen har likadana arbetsuppgifter och likadana besvär.

Det är 22 procent män och 11 procent kvinnor som får sina besvär godkända som arbetsskador. Nu tror jag inte att det är Försäkringskassans personal som av illvilja dömer till kvinnors nackdel. De arbetsskadehandläggare som jag känner gör i alla fall inte det. Men deras bedömningar grundar sig på anmälan, på den skadades arbetssituation men framför på det medicinska underlaget och försäkringsläkarnas yttranden. Är det i det medicinska forskningsunderlaget som problemet finns?

Vi vet alla att det finns vissa skillnader mellan män och kvinnor. Exempelvis muskelstyrkan hos kvinnor är i snitt 60–70 procent av männens muskelstyrka. Det i sin tur kan förklara varför kvinnor drabbas mer av

besvär i skuldror, nacke och axlar. Tyvärr har det mesta av forskningen även här bedrivits på män.

Jag frågar också om kvinnors och mäns arbetsskadeanmälningar ser olika ut. Det är många frågor som behöver svar. Jag hoppas att i alla fall få vissa svar när ISF kommer med sin rapport. Jag hoppas att den kommer före utsatt tid.

Egentligen är frågan om kvinnors arbetsrelaterade besvär vidare än Försäkringskassans bedömning. Utredning efter utredning och undersökning efter undersökning visar samma sak: Kvinnor missgynnas i mångt och mycket på arbetsmarknaden.

Man kan bara titta på de tillfälliga anställningarna inom vård och omsorg, inom handel, inom hotell och restaurang och inom lokalvård. Det är 100 000 fler kvinnor än män som har en visstidsanställning. Det är kvinnorna som är i majoritet inom dessa områden. Det är arbetsområden som är både fysiskt och psykiskt belastande.

Det är kvinnorna som inte kan planera sin morgondag eftersom en arbetsgivare med kort varsel kan ringa och be dem jobba. 60 procent av kvinnorna har haft en tjänst av en sådan typ att de kallas in vid behov. Men det är bara 35 procent av männen som har haft det. Det är kvinnorna som inte vågar säga nej när de erbjuds arbete på nattsiftet, på helger och på delade turer. Alltid, dygnet runt, alla årets 365 dagar har de beredskap.

Det är kvinnorna som inte vågar hävda sin rätt till lagstadgad dygnsvila. Det är kvinnorna som av rädsla för att telefonen ska tystna säger ja tack till de timmar som erbjuds.

Kanske är det inte alltid arbetsuppgifterna i sig som gör att kroppen värker, utan det kanske är situationen att stå med mössan i handen och säga ja tack. Kanske är det den ständiga beredskapen som sliter på kropp och själ. Är inte detta arbetsrelaterat?

Anf. 82 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Låt mig få börja med att uppmärksamma arbetsmarknadsministern och övriga i kammaren på en aktion som sker i morgon. Jag hoppas att hon lyssnar nu.

Antalet arbetsplatsolyckor ökar tyvärr återigen, och antalet dödsfall inom arbetslivet ökar. Det är mer än en människa per vecka som dör på sin arbetsplats. Därför har IF Metall och Byggnads organiserat en tyst minut runt om på arbetsplatser i Sverige. Man gör det i morgon kl. 12, och jag hoppas att arbetsmarknadsministern har möjlighet att visa sympati för denna aktion.

Fru talman! Vi kan konstatera att vi har gemensamma bekymmer när det gäller Sveriges framtid. Ett av de stora bekymren är att kvinnor i Sverige har så dålig arbetsmiljö. Vi är överens om att en god arbetsmiljö som håller en frisk och utvecklar en som människa samt utvecklar kunskaperna är en förutsättning för att vi ska klara av både välfärd och konkurrenskraft.

Tyvärr är det så att kvinnorna är de stora förlorarna. Ministern kanske märker att vi när vi har ställt våra interpellationer har försökt att fånga en helhet. Det handlar dels om villkoren när det gäller anställningsformer och annat. Det handlar om vad som händer sedan med de kvinnor som blir utslagna ur arbetslivet, och det handlar om ren arbetsmiljö.

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

Låt mig dock få börja med att prata om definitioner av arbetsmiljö. För oss socialdemokrater är arbetsmiljö en fråga om trygga anställningsformer, stimulerande och meningsfulla arbeten och rätt till heltid. Rimlig arbetstidsförläggning ingår också i arbetsmiljön. Naturligtvis ingår också god fysisk miljö och bra förhållanden ergonomiskt.

Men det gäller också det som är så viktigt, nämligen lika villkor mellan män och kvinnor, frihet från hot, våld och diskriminering samt en tillräcklig grundbemanning. Det är en fråga som ständigt kommer upp när jag gör mina besök på arbetsplatser: bemanningen. Man vill ha ett eget ansvar med befogenheter och delaktighet, och man vill att det finns möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling. Inte minst vill man att det finns goda kunskaper om hälsokonsekvenser av arbetet och arbetsmiljön och hur man kan förebygga belastning och stress. Allt detta ingår i vår definition av arbetsmiljö.

Om vi börjar med trygga anställningsförhållanden, som Handels kanske beskriver det – de hade sin kongress nu – kan vi konstatera, fru talman, att det är många som är tillsvidareanställda på noll timmar. Det finns många som är anställda på enprocentig arbetstid. Man har ingen anställningstrygghet och ingen sjukpenning, man får inget bostadslån och inte ens ett mobilabonnemang. Man har ingen möjlighet att planera fritiden. Så ser tillvaron ut för många. De blir fler i detaljhandeln, och nu börjar ett nytt b-lag dyka upp: f-skatten.

I mitt nästa inlägg kommer jag att gå in djupare på arbetsmiljöfrågorna. Låt oss dock vara överens om att detta är en jätteviktig uppgift som vi har gemensamt, och låt oss uppmärksamma den tysta minuten i morgon.

Anf. 83 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tycker själv att detta är väldigt viktiga och angelägna frågor, och jag tycker att det är bra att man ställer interpellationer i dessa frågor. Jag tror att det dessutom är ett problem som alltid kommer att vara aktuellt, för det har ju varit aktuellt väldigt länge. Det vet vi.

Patrik Björck tog upp att jämställdheten har blivit sämre och att vi i Sverige har halkat efter. Det är möjligt att vi gör det i någon sorts internationell liga, och det är aldrig roligt. Vi vill helst alltid vara i topp, och det ska vi väl vara. Samtidigt är det så att vi har varit väldigt tidiga. Vi har varit före, och nu kommer kanske andra länder i kapp.

Vissa saker som togs upp måste jag ändå kommentera. Det här med springvick är inget nytt. Jag jobbade inom landstinget på 70-talet, och där hade nästan alla springvick. Det är absolut ingenting nytt utan ett mycket gammalt problem. Löneskillnaderna tycker jag är fruktansvärt att det fortfarande är ett så stort problem – som det alltid har varit. Det har varit det under hela 1900-talet. Det är absolut inget problem som har dykt upp nu.

Varför är det så att kvinnor har en dålig arbetsmiljö? Jag tror att det beror på att väldigt många kvinnor jobbar inom offentlig sektor där man har mycket lite egen makt över sitt arbete. Där borde vi politiker kunna göra mycket mer för att förbättra. Man kan definiera arbetsmiljö, men det är klart att ökad frihet och att kunna bestämma själv – inte vara någon som så att säga bara utför pålagda uppgifter – inte bara förbättrar arbetsmiljön utan ökar också trivseln. Det tror jag är väldigt viktigt.

Faktum är att det inte fanns färre deltidsarbetande kvinnor förr. Var det inte ett problem då? När jag var ung jobbade nästan alla kvinnor deltid. Det var ett val man själv gjorde, och det kanske är ett val många gör också i dag. Jag håller med om det Kerstin Nilsson sade om att kvinnor rent fysiska styrka inte är samma som mäns. Kvinnor har också ett större ansvar för hemmet. Vi må tycka vad vi vill om jämställdhet på hemmaplan, men det är inte jämställt.

Kvinnor har mer psykosociala sjukdomar där kroppen värker och det ibland kan vara svårt att visa på riktiga symtom, även om man vet att de finns. Där kanske vi behöver titta på underlaget rent medicinskt. Jag läste i Dagens Arbete, tror jag att tidningen heter, i förra veckan om att IF Metall gick ut och sade att man inte tror på Arbetsmiljöverkets statistik när det gäller antalet anmälda arbetsplatssjukdomar och olyckor. Då börjar jag känna att vi är illa ute, om ett väldigt stort fackförbund plötsligt inte tror på den officiella statistik som finns. Man menar att det inte är någon idé att anmäla, för personen får ändå ingen ersättning.

Jag tror att vi när vi använder oss av statistik och siffror får vara lite försiktiga för att inte svartmåla mer än nödvändigt. Det är inte bra när det gäller kvinnors arbetssituation. Det är det inte; det finns jättemycket kvar att göra. Vi måste dock naturligtvis också se till den statistik som finns och som inte har förändrats i det hänseendet att vi räknar på annorlunda sätt.

Vi kan säkert återkomma till detta framöver, men det är absolut inget nytt problem. Jag blir lite ledsen när jag tycker att det låter som att detta plötsligt har uppstått. Det har det inte gjort. Det är ett alltför gammalt problem.

Anf. 84 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Först vill jag säga till Raimo Pärssinen att jag tycker att den utlysta tysta minuten kl. 12 i morgon, onsdag, som IF Metall och andra har anslutit sig till är en bra idé. Det är ett bra tillfälle att reflektera över sin egen arbetsmiljö och andras. Jag tycker också att det finns väldigt lovvärda initiativ, inte minst inom byggnadsbranschen, där man ser sig själv som sitt eget och sina kamraters skyddsombud även om man inte är formellt utsedd.

Det togs upp väldigt mycket siffror från Patrik Björcks sida. Det är förfärande siffror. Jag kan bara konstatera att vi inte har något jämställt samhälle. Även om Sverige är ett av de mer jämställda länderna kan vi vara långt ifrån nöjda. Däremot kan det vara glädjande att titta på några sysselsättningssiffror. Av de 120 000 personer fler som går till jobbet en vanlig dag är 62 000 kvinnor. Arbetslösheten minskar mer bland kvinnor just nu. Det är 93 000 personer under det senaste året som har fått en tillsvidareanställning, och av dem är 53 000 kvinnor. Vi kan också se att sjuktalen minskar i snabbare takt bland kvinnor jämfört med män.

Löneskillnaderna minskar också något, men förstås på tok för lite. Det är fortfarande så att det finns en oförklarlig löneskillnad, som man alltså inte koppla till utbildning, erfarenhet eller bransch, på 6 procent. Den handlar helt enkelt om diskriminering.

Det är också så att 40 procent av Sveriges kvinnor inte kan leva på sin lön enskilt utan är beroende av olika former av bidrag eller av stöd från sin partner. Det är av det skälet som vi tycker att det har varit så oerhört

angeläget att sänka skatten och ge människor mer disponibelt utrymme, särskilt de med låga och medelhöga inkomster.

När det gäller arbetsmarknaden har vi under den förra mandatperioden satsat 1,6 miljarder kronor på jämställdhetspolitiken. Det var en tiodubbling av resurserna från den tidigare socialdemokratiska regeringen. Det har genomförts en mängd jämställdhetsåtgärder och insatser.

Jag ska nämna några, och jag tycker att det här är ett angeläget område där mer förstås kan göras och mer borde ha gjorts långt tidigare. Vi har gett SCB i uppdrag att göra en studie om jämställt föräldraskap. Det är en ganska viktig fråga.

Vi har sett över sjukförsäkringen i Sverige. Vi har en större andel av kvinnor som nu kommer tillbaka till arbetsmarknaden; en del tillbaka till sitt gamla jobb, en del som närmar sig arbetsmarknaden och står till arbetsmarknadens förfogande. Sedan 2006 har kvinnors sjukfrånvaro minskat mer än männens.

Vi har startat nystartsjobben inom välfärdssektorn, och förra mandatperioden gav vi Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, FAS, i uppdrag att på regeringens initiativ initiera ett särskilt forskningsprogram om kvinnors hälsa. För det uppdraget fick FAS 30 miljoner kronor i tre år. Det är sammanlagt 17 olika projekt som de genomför med starten 2008 och som fortgår.

Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag att genomföra en kunskaps- och informationssatsning för att främja jämställdhet och motverka hot och våld i arbetslivet. Arbetsmiljöverket har också fått i uppdrag att utveckla och genomföra särskilda insatser med syftet att förebygga att kvinnor slås ut från arbetsmarknaden på grund av arbetsmiljörelaterade problem.

Vi gör en hel del insatser. Det allra största problemet är ändå strukturella skillnader i samhället och de val som flickor och pojkar gör utifrån de förebilder och stereotyper som de möter i form av att det är kvinnor inom vård och omsorg, skola och förskola och männen jobbar inom andra branscher.

Det är viktigt med jämställdhet i familjen. Där är jämställdhetsbonusen ett sätt att uppmuntra föräldrar till ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen.

Det är viktiga frågor där vi gör en hel del insatser och där målsättningen förstås är helt solklar. Jag är glad för Kerstin Nilssons beskrivning som jag instämmer i.

Anf. 85 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Faktum är att jämställdhetsarbetet under de borgerliga regeringsåren tyvärr gått bakåt. Arbetsmarknadsministern säger i sitt svar att det inte är ett jämställt samhälle, och det är vi helt överens om. Så säger arbetsmarknadsministern att Sverige ändå ligger hyfsat bra till. Det gör vi fortfarande även om vi är på väg bakåt. Det är det som är så oroande. Om arbetsmarknadsministern och den här regeringen får fortsätta att ha inflytande på politiken i Sverige kommer vi snart att vara i en situation där vi inte längre ligger bra till eftersom vi är väg bakåt. Det är det skrämmande faktum som jag vill belysa i den här interpellationsdebatten och där jag skulle önska att arbetsmarknadsministern hade några svar på hur hon tänker åtgärda detta.

Då kommer det här att man har sänkt skatten som ett förslag i jämställdhetsarbetet. Det var då en annorlunda vändning, kan jag säga. Visserligen är det en medicin som den borgerliga regeringen tar upp i alla sammanhang mot alla åkommor. Men patienten blir inte bättre av den här universalmedicinen. Sett utifrån någon sorts jämställdhetsaspekt blir det extra märkvärdigt eftersom regeringens skattesänkningar och nedskärningar totalt sett har missgynnat kvinnor. De har drabbat offentlig sektor och arbetstillfällen för kvinnor. Det är ett faktum, det är det som har skett. Dessutom har 57 procent av de samlade skattesänkningarna gått till män, medan bara 43 procent till kvinnor.

Ett av de få exempel som arbetsmarknadsministern lyckas ta upp på aktiv politik är sällsynt dåligt ur alla aspekter och särskilt ur jämställdhetsaspekt.

Ska vi gå vidare och titta på vad regeringen har gjort? Man har släppt trycket på näringslivet att bidra till ett jämställt samhälle genom att minska kraven på lönekartläggningar och jämställdhetsplaner. Det är ett faktum. Man har inga krav på fler kvinnor i bolagsstyrelsen. Man har genomfört vårdnadsbidrag som begränsar barnens rätt till förskola och minskar jämställdheten i familjeliv och arbetsliv. Det här är egentligen en tillbakagång från den tidigare familjepolitik i världsklass som har medverkat till att vi förut under socialdemokratiskt regeringsinnehav låg i topp när det gäller jämställdhet i arbetslivet.

Jämställdhetsbonus var arbetsmarknadsministern inne på. Det kan låta bra, namnet kan låta bra, men i själva verket har det inte fungerat. Papporna har inte tagit ut fler föräldradagar än tidigare. Konstruktionen har varit så bökig att man tvingas göra om den. Det här är fakta man ser när man tittar på den borgerliga politiken.

Vi socialdemokrater tror att vi kan vidga möjligheterna för alla människor. Vi tror att man kan bryta de strukturer som håller kvinnorna tillbaka. Vi tror att vi kan skapa ett annat och i djupare mening mänskligare samhälle. Vi har en rad förslag som jag skulle vilja nämna för arbetsmarknadsministern.

Heltidsarbete ska vara en rättighet och deltid en möjlighet. Om inte arbetsmarknadens parter löser detta är vi socialdemokrater beredda att lagstifta om det.

Vi vill ha ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen så att vi får ett mer jämställt arbetsliv och därmed en mer jämn lönespridning.

Vi vill ha kvotering i bolagsstyrelser. Vi vill ändra aktiebolagens regler så att minst 40 procent av vardera könet är representerat i de större bolagens styrelser.

Vi vill ha hårdare krav på lönekartläggning och sanktionsavgift om arbetsgivaren inte lever upp till det.

Se där några exempel på vad arbetsmarknadsministern skulle kunna göra om hon var allvarligt bekymrad över den minskande jämställdheten i svenskt arbetsliv.

Vi socialdemokrater har ett antal skarpa förslag till hur man skulle kunna förändra situationen. Arbetsmarknadsministern har i dag inte gett någonting.

Anf. 86 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Jag avslutar med frågan om inte det är arbetsrelaterat att man får stå med mössan i handen och vänta, den ständiga beredskapen. Ohälsotalet för kvinnor är 10 procent högre än för män. Under en månad får 80 200 kvinnor en utbetalning på grund av sjukskrivning. Motsvarande siffra för männen är 47 000.

Hur mycket av denna sjukskrivning är egentligen kopplad till arbete och arbetsmiljö? I stället bedöms det vara kopplat till livet och vardagens bekymmer. Jag tror att bedömningen hade varit helt annorlunda om det hade varit männen som varit de mest drabbade.

När det gäller arbetsskador vill jag lyfta fram en aspekt till. Andelen anmälda arbetsskador har minskat när det gäller dem som har en tidsbegränsad anställning. Jag tror att detta, förutom det jag tidigare anfört om att inte våga säga nej, beror på rädslan av att vara till besvär. Vem vågar ”bråka” med en arbetsgivare när det finns hopp om en fast anställning?

Jag vet att det finns ett antal privata arbetsgivare, mest inom vård och omsorg, som direkt uppmanar sina anställda, främst kvinnor, att inte göra anmälan om arbetsskada, för det ser inte så bra ut i statistiken. Horribelt, tycker jag. Det är viktigt att anmäla en arbetsskada så fort en skada eller en sjukdom uppstått, för vem kan bevisa det flera år senare?

Vad avser arbetsmarknadsministern att göra för att kvinnor ska våga hävda sin rätt, våga göra arbetsskadeanmälan och få jämlika bedömningar från vård, myndigheter med flera? Bland annat gäller det att hävda sin rätt till dygnsvila.

Till Katarina Brännström vill jag säga: Ja, jag tror att det finns kvinnor som väljer att jobba deltid av egen fri vilja. Men jag tror inte att de är så många. De finns inte i de yrken där arbetsskadorna är som störst – vård, omsorg, hotell, lokalvård. De flesta som arbetar deltid gör det inte av fri vilja. Ofta är lönen så låg i de här yrkesgrupperna att man inte ens kan tänka ordet deltid. Men jag vet att det finns kvinnor som väljer deltid, inte av fri vilja utan helt enkelt för att de inte orkar med sitt krävande yrke, och de finns oftast inom vård och omsorg.

Anf. 87 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Först skulle jag vilja fråga om arbetsmarknadsministern ställer upp på vår definition av arbetsmiljö. Det är väl egentligen den miljö som man vistas i på jobbet och med de saker som finns där.

Sedan skulle jag vilja tacka arbetsmarknadsministern för den tillfälliga satsningen på 20 ½ miljon till Arbetsmiljöverket. Den är alldeles förträfflig. Frågan är bara varför den är tillfällig, eftersom vi båda är medvetna om att det här är ett stort bekymmer som finns inom den svenska arbetsmarknaden. Vi kan läsa av det på olika sätt. Vi har också fått en del beskrivet här. Men det är alldeles förnämligt med den satsningen. Arbetsmiljöverket ska skaffa sig lite djupare kunskap i de här frågorna. Det är helt riktigt. Men då blir frågan: Varför lade man ned Arbetslivsinstitutet som hade en samlad arbetsmiljöforskning på detta område? Den tillfälliga satsningen kan vara bra, men varför kan vi inte se till att den blir permanent och får fortsätta?

I svaret som ministern har lämnat här säger hon att det inte är acceptabelt att fler kvinnor än män tvingas avsluta sitt arbetsliv i förtid av hälsoskäl och med låg pension som följd. Det finns i yrkesgrupper kvin-

nor som är tvungna att lämna arbetslivet elva år i förtid, vilket leder till en låg pension och också en sämre livsmiljö.

Om vi ser allvarligt på de här frågorna låt oss då inte raljera eller slå varandra i huvudet, utan låt oss se riktigt allvarligt på dem och gemensamt försöka göra någonting. Det krävs konkret handling, och då räcker det inte med, som jag ser det i alla fall, tillfälliga lösningar, utan det måste vara en bred satsning.

Varför ska det vara så, arbetsmarknadsministern, att vi nu också ser en tudelning på arbetsmarknaden? Maskinoperatörerna eller maskinbyggarna, som hon själv nämnde i en tidigare interpellation, får mer hela jobb, större arbetsinnehåll och mer utbildning, samtidigt som vi ser att fler och fler hamnar i enklare jobb i stycketillverkning. Den gamla Taylorismen slår igenom. Du sitter på jobbet och har ett arbetsmoment så kort som 60 sekunder. När du har gjort en sak kommer nästa och så vidare. Det leder också till förslitningsskador.

Det här är inte bra. Det finns massvis av exempel som vi kan beröra och göra något kraftfullt åt. Och det främsta verktyget som vi har är Arbetsmiljöverket. Se då till att Arbetsmiljöverket får ordentligt med resurser och kan skaffa sig hög kompetens och kunskap om bemanningsfrågor, arbetsorganisationsfrågor och hur man kopplar in en ständig kompetensutveckling! Bara detta att se till att man kan ha arbetsrotation för att slippa förslitningsskador och för att kunna öka sin kunskap inom flera områden! Se då till att fler frågor kan bli föremål för förhandling mellan den fackliga organisationen och arbetsgivarna när det gäller arbetsmiljön och att det kan göras djupa riskanalyser eller konsekvensanalyser.

Vi vet att det finns arbetsplatser där speciellt många kvinnor slits ut i förtid och kanske får lämna jobbet tio år för tidigt, och man gör det med lite smärtor också.

Anf. 88 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Vi har alla följt statistiken att arbetsmiljösjukdomarna och arbetsmiljöolyckorna minskar, och det har de gjort i rätt många år nu. En liten nedtrappning av minskningen var det i fjol, då det plötsligt blev ett otroligt ökat antal arbetade timmar som kan vara förklaringen till det. Det är klart att vi måste också ta på allvar att antalet anmälda olyckor och sjukdomar minskar. Det måste ändå vara ett friskhetstecken. Vi kan ju inte framställa det som ett sjukdomstecken. I så fall tror jag att vi är väldigt illa ute.

När det gäller jämställdheten, att vi skulle vara på väg bakåt så förfärligt som Patrik Björk säger här, tycker jag att det är en märklig syn. Jag menar att en jämställdhetsfråga är väl verkligen ohälsotalet, och kvinnors ohälsotal var absolut som störst år 2000. På 1990-talet och början på 2000-talet var det otroligt höga sjuktal i Sverige. År 2000 var de högst i hela Europa. Det är väl ojämnt och ojämnt på alla sätt?

Nej, jag tror inte, som Patrik Björck, att det är vare sig lönekartläggningar eller jämställdhetsplaner som är lösningen på det här problemet, inte heller krav på kvinnor i bolagsstyrelser. Det handlar om attityder. Det handlar om att förbättra arbetsmiljön, och då kan vi väl börja med de kommuner som vi själva har makten över. Det har ju visat sig att arbets-

miljön är sämst i socialdemokratiskt styrda kommuner. Här kan ni gå hem och göra er egen läxa, tycker jag.

Sedan är det klart att vi allihop har ett gemensamt ansvar. Kerstin Nilsson lyfter fram detta att kvinnor inte vågar säga nej, och jag tror att det ligger mycket i det. Här kanske vi alla måste jobba med gemensamma attityder.

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag satt och lyssnade på interpellanten Raimo Pärssinen. Det som slog mig var frågan om Raimo Pärssinen vill radera den svenska modellen, för jag får intrycket att det är Arbetsmiljöverkets roll att se över kompetensutvecklingsfrågor och andra arbetsorganisatoriska frågor. Jag tycker att det är jätteviktigt att värna den svenska modellen, där parterna har ett stort ansvar för att teckna kollektivavtal om såväl arbetsmiljö och kompetensutveckling som lön och anställningsvillkor, arbetsorganisation och så vidare, att det är viktigt med starka arbetsgivarorganisationer och starka fack.

Ett av skälen till att kvinnors arbetsmiljö och arbetssituation helt enkelt inte har blivit bättre än vad den är i dag är att det råder en ojämställdhet på den fackliga sidan. Det är väl inte direkt någon hemlighet.

Sedan diskuteras det mycket om vi ligger i topp eller inte när det gäller jämställdheten. Jag tycker att mycket kan göras och att mycket är väldigt bra i Sverige. Det finns också en avvägning att göra om det är rätt väg att gå att till exempel kvotera föräldraförsäkringen i hälften–hälften som det finns förslag på, men väldigt många familjer tycker att det är viktigt att faktiskt kunna få avgöra sådana frågor själva. Men det är klart att om man gör ett alexanderhugg och delar föräldraförsäkringen i hälften och kvoterar bolagsstyrelserna skulle Sverige snabbt ligga som nummer ett, och det är precis det som Island och Norge i viss mån har gjort. Det är en väldigt enkelt quickfixlösning. Men jag tror inte att det råder bot på de grundläggande problemen. Jag tror inte heller att det är det som svenska unga barnfamiljer önskar. Tvärtom vill de ha större bestämmanderätt kring sin egen familj.

Det som vi försöker göra inom staten, och där jag tycker att vi går före, är att vi har sett till att hälften av alla statliga toppjobb har gått till kvinnor och hälften till män. Det gäller även styrelseuppdrag och till exempel generaldirektörsposter, som regeringen utser. Vi har också öppnat upp processerna som har gynnat kvinnor som söker de här uppdragen i konkurrens med andra, till skillnad mot i utnämningsspolitiken där man skulle finnas med i olika svarta böcker. Där tenderade toppjobb att gå till dem som man kände bäst, kanske av sitt eget kön, i större utsträckning än vad de gör i dag med en bättre transparens.

Jag delar Kerstin Nilssons uppfattning. Det är klart att det är helt orimligt att kvinnor i dagens samhälle, 2011, ska stå med mössan i hand. Vi hade tidigare en debatt kring detta att ungdomar skulle jobba gratis och prova på eller bli kallade via sms. En av de viktigaste frågorna som facket måste driva igenom är att få rimliga arbetsförhållanden för såväl kvinnor som män. Ska vi kunna lösa kompetensförsörjningen måste vi kunna ge människor möjligheten att få drägliga och sjysta villkor.

Tack och lov är det en stor andel i Sverige, 90 procent, av arbetsmarknaden som täcks av kollektivavtal av parterna. Det som är förvå-

nansvärt trots allt är att det finns exempel på landsting och kommuner som är socialdemokratiskt styrda där den här typen av dålig arbetsorganisation och dåliga villkor för kvinnor inom välfärden också förekommer. Där tror jag att det finns väldigt mycket att göra på hemmaplan.

Det är förstås viktigt att man anmäler arbetsskador och tillbud, kanske inte bara för sin egen skull för att man ska få en livränta, utan också för att man förhindrar flera personer från att skadas, förolyckas eller bli sjuka på jobbet. Det är en oerhört viktig signal att arbetsgivare och fack är överens i den frågan.

Jag återkommer med en avslutning i mitt sista inlägg.

Anf. 90 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag konstaterar avslutningsvis att arbetsmarknadsministern anser att det finns ett antal förslag som skulle fungera. Arbetsmarknadsministern säger själv att en förändring av föräldraförsäkringen och ett förslag för bolagsstyrelsesammansättning skulle öka jämställdheten drastiskt. Arbetsmarknadsministern erkänner att de förslag som vi socialdemokrater står bakom skulle fungera – men avfärdar dem sedan omedelbart. Det är både märkligt och skrämmande.

Först konstaterar arbetsmarknadsministern i det skriftliga svaret att det inte finns några enkla lösningar. Efter debatten har arbetsmarknadsministern tagit till sig våra socialdemokratiska förslag och konstaterar att de med stor sannolikhet skulle fungera och åter placera Sverige högt upp på listan över mest jämställda länder – och sedan avfärdar hon dem. Det är ett mycket märkligt agerande från arbetsmarknadsministern.

Jag har redan förklarat varför de förslag som arbetsmarknadsministern själv lyft upp, skatterna och jämställdhetsbonusen, inte kommer att fungera.

Arbetsmarknadsministern avfärdar de förslag som hon själv inser skulle fungera. Vi är överens om att den nuvarande situationen inte är bra. Den är till och med allvarlig, sade arbetsmarknadsministern. Då återstår frågan, fru talman: Vad vill i så fall arbetsmarknadsministern göra? De förslag hon själv lagt fram fungerar inte. De förslag som vi lägger fram fungerar, men arbetsmarknadsministern vill inte lägga fram dem. Vad har arbetsmarknadsministern då för alternativ för att åtgärda den djupt otillfredsställande ojämställda situationen på svensk arbetsmarknad?

Anf. 91 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Jag är också glad över kollektivavtalen, Hillevi Engström. Alla borde omfattas av dem, även de som jobbar i Sverige bara ibland.

Det är arbetsgivarens ansvar att se över arbetsmiljön och så vidare, inte fackens.

Arbetssskadeanmälningarna minskade tidigare, men nu ökar de. En konsekvens av ökad arbetslöshet bör rimligtvis vara färre arbetsskador. När arbetslösheten nu minskar bör arbetsskadorna följaktligen öka. Det vore konstigt om det var på något annat sätt.

Anf. 92 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Det var en tråkig vinkel arbetsmarknadsministern drog upp. Jag försöker få till ett samförstånd när det gäller kvinnors usla arbetsmiljö i Sverige. Då får jag höra att jag är emot starka parter och så vidare.

I vanlig ordning lägger hon över ansvaret på någon annan, för det är ju inte regeringen som är ansvarig. Antingen är det en myndighet eller en organisation, till exempel facket. Facket är ojämntställt och borde ha gjort mer. Vi hörde i ett tidigare inlägg att lönerna är så dåliga i kommunen för att Kommunal inte drivit på tillräckligt.

Vi hörde en annan moderat, Katarina Brännström, säga att det gick bra på 70-talet. Då kan det väl gå bra nu. När hon var ung hade alla springvick och jobbade deltid.

I sista anförandet kommer Hillevi Engström säkert att säga: Regeringen gör jättemycket verbalt, men det är andra som har ansvaret.

Det gör att det blir konflikter hela tiden. De kvinnor som slits ut, utnyttjas eller sitter och väntar på att mobiltelefonen ska ringa är fackens ansvar, för regeringen har väl inget ansvar. Eller har man det? Har man inget ansvar kan man fråga varför det finns en minister i regeringen som kallas arbetsmarknadsminister.

Satsningen på 5 miljoner per år är jättebra. Kan vi inte ha en samsyn i detta? Stämmer verklighetsbeskrivningen att många kvinnor far illa i arbetslivet? Låt oss då göra något åt det. Kasta inte omkring en massa glosor som inte har med saken att göra. Kom till allvaret!

Anf. 93 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Regeringens pågående åtgärder nämnde jag i mitt första inlägg. Jag uppmanar Raimo Pärssinen att titta närmare på det, för det är ganska många delar som rör just arbetsmiljö och kvinnors situation.

Ytterst är det arbetsgivarna som är ansvariga för arbetsmiljön på den enskilda arbetsplatsen. Det får det aldrig råda någon som helst tvekan om.

Det finns mycket man kan göra. Jag är glad över att sysselsättningen har ökat markant, vilket jag nämnde tidigare. Det är en större sysselsättningsökning för kvinnor än för män. Andelen tillsvidareanställda är också högre bland kvinnor än män. Ohälsotalet minskar mer för kvinnor än män.

Det är glädjande när det går bra för kvinnor på arbetsmarknaden. Dock behöver det göras mycket mer, inte minst inom de kvinnodominerade branscherna vård, skola och omsorg. Där har vi politiker i kommuner och landsting ett ansvar.

Tidigare fick jag av interpellanten Maria Stenberg, som jag tror inte arbetade i en borgerligt styrd kommun, höra om problemet att alla jobbade deltid inom vård och omsorg. Det duger givetvis inte. Vi måste bli bättre arbetsgivare om vi ska kunna attrahera unga att söka utbildningar. Det måste bli en bättre arbetssituation där man kan arbeta heltid utan att bli sjuk eller skadad. Här är det en markant skillnad; i få branscher där män är i majoritet arbetar man deltid. Ytterst är det en fråga för arbetsmarknadens parter om vi tror på den svenska modellen.

Det går åt rätt håll, men det går för långsamt. Jag är långt ifrån nöjd. Det görs dock stora satsningar på Arbetsmiljöverket när det gäller kvinnors arbetssituation och arbetsmiljö.

Jag tackar för en viktig och angelägen debatt. Trevlig sommar!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2010/11:110
7 juni

*Svar på
interpellationer*

16 § Svar på interpellation 2010/11:373 om åtgärder för en fungerande arbetsmarknad

Anf. 94 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jennie Nilsson har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att utvärdera effekterna av den hittills förda politiken och i så fall när jag avser att göra det samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att rusta dem som står längst ifrån arbetsmarknaden så att de kan komma i fråga för de jobb som nu växer fram.

Regeringens främsta mål under mandatperioden är att föra Sverige mot full sysselsättning och därigenom minska utanförskapet. En rad reformer har också genomförts för att uppnå detta mål.

Jag delar inte Jennie Nilssons uppfattning att vår arbetsmarknadspolitik har varit misslyckad. Vi ser nu att Sverige reser sig starkt ur krisen och att jobben växer till. Antalet sysselsatta ökade med 120 000 personer i april 2011, och antalet långtidsarbetslösa minskade med 32 000 personer jämfört med samma månad förra året.

Min och regeringens uppfattning är att alla personer som kan komma tillbaka i arbete efter en lång tid av arbetslöshet eller annan frånvaro från arbetsmarknaden utgör en vinst både ur individens och ur samhällets perspektiv. Regeringen har en bred jobbstrategi som syftar till att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden ska komma i arbete. Jobb- och utvecklingsgarantin är bara ett av många verktyg som används inom ramen för denna strategi.

Regeringen har nyligen beslutat att arbetsmarknadsutbildning under 2011 kan erbjudas deltagare i jobb- och utvecklingsgarantins sysselsättningsperiod, fas 3. Ytterligare exempel på insatser är det särskilda anställningsstödet som förstärktes från årsskiftet och nystartsjobben som samtliga deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin har möjlighet att få del av.

Att öka och utveckla vår kunskap om arbetsmarknaden och om effekterna av olika insatser är av grundläggande betydelse vid utformningen av politiken. Ett väl underbyggt beslutsunderlag behövs för att bedöma vilka åtgärder som är prioriterade eller rimliga att vidta. Därtill är det viktigt att veta huruvida de åtgärder som regeringen har genomfört är framgångsrika.

IFAU, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, har i uppdrag att utvärdera effekter av arbetsmarknadspolitik och arbetsmarknadens funktionssätt. IFAU:s studier utgör viktiga underlag för regeringens bedömningar. Det finns även ett antal andra aktörer som löpande analyserar och följer upp arbetsmarknadspolitiken, till exempel Finanspolitiska rådet, Riksrevisionen och Konjunkturinstitutet.

Ytterligare exempel på regeringens arbete med att förbättra beslutsunderlagen är framtagandet och publiceringen av rapporten *Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktionssätt bedömas?* i samband med 2011 års ekonomiska vårproposition. I rapporten redovisas bland annat detaljerade effektberäkningar av regeringens reformer, vilka bland annat visar att regeringens politik sänker jämviktsarbetslösheten.

Arbetslinjen och en aktiv arbetsmarknadspolitik står i centrum för vår politik de närmaste åren.

Anf. 95 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att tacka för svaret men måste tyvärr konstatera att det är något av ett icke-svar. Ministern hänvisar till redan genomförda reformer som hon tycker har varit lyckade, men det är också i princip allt.

Betydande matchningsproblem med företag som inte kan rekrytera personal med rätt kompetens och därför tvingas tacka nej till jobb samtidigt som vi har hög arbetslöshet tycks inte vara något som oroar ministern. Hon väljer i vart fall att inte nämna det med ett enda ord.

Rekordhög ungdomsarbetslöshet trots högkonjunktur och innan årets studenter ens har skrivit in sig på Arbetsförmedlingen får heller inget utrymme. Ministern är nöjd med de åtgärder som redan pågår.

Långtidsarbetslösheten berörs genom att Hillevi Engström säger att regeringen har en bred jobbstrategi och att den kritiserade jobb- och utvecklingsgarantin bara är ett av många verktyg inom ramen för denna strategi. Det låter ju bra, men vad innebär det i praktiken och varför omnämns och framför allt används inte denna betydande verktygslåda om den nu finns?

Problemet är att regeringen inte har en bred jobbstrategi. Den är tvärtom väldigt smal och ensidig, något som påpekas av i stort sett alla externa bedömare, inklusive flertalet av dem som ministern hänvisar till i sitt svar.

Att man nu tvingas låta dem i fas 3 få tillgång till utbildning ändrar heller inte mycket. Det kommer inte som resultat av någon ny och djup insikt utan har tvingats fram av oss i oppositionen och av mediernas ihärdiga granskning. Jag har heller inte kunnat hitta att man har avsatt några extra medel, vilket för mig visar på bristande seriositet.

Fru talman! Mina frågor till ministern handlade om två saker, dels om hur och när ministern hade för avsikt att utvärdera resultatet av sin politik, dels om vilka åtgärder ministern avsåg att vidta för att rusta dem som står längst ifrån arbetsmarknaden så att de kan komma i fråga för de jobb som nu växer fram. Jag antar att jag måste tolka svaret som att ministern inte ser eller möjligtvis inte bryr sig om det här problemet. Oavsett vilket är det oroande.

Matchningsproblemet är verkligt och allvarligt. Det får konsekvenser på både kort och lång sikt. Riksbankens direktion har haft det som ett stående tema under flera månader. Det har sannolikt påverkat beslut om räntehöjningar och räntebanor. Att inte ta det på allvar, att inte ta sitt ansvar som minister och som regering är anmärkningsvärt inte bara utifrån ett samhälls- och tillväxtperspektiv utan också ur ett individperspektiv.

I sitt svar räknar ministern upp ett antal aktörer som löpande analyserar och följer upp arbetsmarknadspolitiken. Men hon säger ingenting om resultatet. IFAU har exempelvis tittat på jobb- och utvecklingsgarantins två första steg och konstaterat att aktivitetsnivån är anmärkningsvärt låg. 65 procent av deltagarna hade mindre än tio timmar i veckan i aktiva åtgärder. Den vanligaste åtgärden var organiserade jobbsökaraktiviteter.

Det sista steget, fas 3, har visat sig vara en återvändsgränd som fortsätter att växa kraftigt trots att konjunkturen nu har vänt. Enligt Arbetsförmedlingens egna prognoser är i dag 26 500 personer inskrivna i åtgärder. År 2014 räknar man med att antalet ska ha växt till 48 000 personer. Trots matchningsproblem, trots stora pensionsavgångar och trots högkonjunktur förväntas fas 3 att bara fortsätta växa. Menar ministern verkligen att det är exempel på lyckad politik?

Många med mig hävdar nu att alltför ensidigt fokus på att öka arbetskraftsutbudet genom sänkta ersättningsnivåer, utförsäkringar och generella lösningar som främst träffar dem som redan är anställbara och ändå får jobb samt sänkta skatter som patentrösning på alla problem har skapat en situation där arbetskraftsbristen nu växer fortare än arbetslösheten sjunker och där många av dem som har svagast förankring på arbetsmarknaden riskerar att hamna permanent utanför. Vad är ministerns svar på det? Mer av samma eller att det faktiskt är dags att tänka om?

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack för frågan, Jennie Nilsson! För mig som arbetsmarknadsminister finns det tre viktiga uppgifter. De heter jobb, jobb och jobb – att alla som kan arbeta också får chansen att göra det. Därför är det så klart glädjande, även om man inte kan vara nöjd innan alla har ett jobb, att det är 120 000 fler personer som nu går till jobbet en vardag i juni jämfört med för ett år sedan, att långtidsarbetslösheten sjunker och att det finns väldigt många jobbchanser. Det har inte varit så många lediga anställningar anmälda på Arbetsförmedlingen under decennier. Då ska vi också komma ihåg att det är toppen av ett isberg som anmäls till Arbetsförmedlingen. Det är ungefär 30 procent av de lediga jobben.

Vi kommer väldigt starka ur krisen. Det är också ett bra kvitto på att regeringens politik fungerar. Därmed inte sagt att den inte behöver utvärderas. Det är klart att det sker kontinuerligt av flera olika aktörer. Det nämnde jag också i mitt första inlägg. Vi har oberoende granskare som ser över effekterna, forskare som ger regeringen råd och som visar på vad våra reformer ger för effekt.

Inte minst måste vi satsa mer på aktivitet i jobb- och utvecklingsgarantin. Det insåg vi redan under förra året. Då fick också Arbetsförmedlingen i sitt regleringsbrev tydliga direktiv. Det är inte okej när bara sju av tio lämnar jobb- och utvecklingsgarantin innan fas 3. Jag vill att tio av tio ska lämna jobb- och utvecklingsgarantin till jobb.

Men det är också så, och det måste man ha stor respekt för, att de personer som är långtidsarbetslösa just nu har varit det i genomsnitt i åtta års tid. En stor andel personer har nedsatt arbetsförmåga. Många står väldigt långt från arbetsmarknaden. Under den tid som de har varit arbetslösa har de flesta också fått en mängd olika insatser. Men det har ändå inte lett till jobb.

Centralt för regeringen är arbetslinjen. Det som förvånar mig är Socialdemokraternas strategi att vilja förändra till exempel den regel som säger att man ska söka jobb och vara beredd att ta ett ledigt jobb i hela landet. Där vill man införa en begränsning. Man vill ta bort deltidsbegränsningen och höja bidragen för att inte arbeta. Man verkar dessutom principiellt vara motståndare till att vanliga löntagare får lägre skatt.

Det finns en hel del åtgärder som vi nu vidtar och som leder till att fler personer kommer i arbete. Där är förstås jobbskatteavdragen en viktig del. Men det är också viktigt att satsa på utbildning av dem som behöver det. 70 000 personer fick en utbildning genom Arbetsförmedlingens försorg förra året, med fokus på bristyrken. Vi har också satsat en stor del på den vanliga, reguljära utbildningen. Vi satsar numera drygt 6 miljarder mer på skolan så att varje barn och ungdom ska kunna få en bra grund att stå på.

Tittar man på näringslivets behov av rekryteringar och det som Jennie Nilsson nämner i sin interpellation ser man också att det är kvalificerad arbetskraft som arbetsgivarna efterfrågar, det vill säga att längre utbildning krävs, till exempel elektriker. För att bli elektriker måste man gå en treårig gymnasieutbildning, men det räcker inte. Man måste fortsätta och få praktik innan man får sin behörighet. Det är inte rimligt att en sådan lång utbildning ska bekostas och anordnas genom Arbetsförmedlingens försorg. Där behöver det reguljära skolväsendet vara kraftfullt. Yrkesvux är också ett exempel på hur man kan möta arbetsgivarnas behov av kvalificerad arbetskraft.

Visst, arbetsmarknadsutbildningen fyller en funktion. Enligt Långtidsutredningen är det nu en bra balans mellan hur många som går i arbetsmarknadsutbildning och vilka yrken man utbildar i.

Anf. 97 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag blir lite bekymrad när jag lyssnar på Hillevi Engström. Det är som att man tittar på en teoretisk modell och inte på hur det ser ut i verkligheten. Det är visserligen sant att arbetslösheten nu sjunker, att fler människor får jobb, att vi har en god ekonomi i landet, att det tuffar på. Borde inte det, Hillevi Engström, innebära bättre resultat på arbetsmarknaden än de som du genom att slå dig för bröstet redovisar här?

Vi har en av de bästa tillväxterna i hela Europa, men arbetslösheten har bara sjunkit med drygt 1 procent. Är det verkligen ett tillfredsställande resultat? Om det inte är det, och jag hoppas verkligen att vi inte har en arbetsmarknadsminister som går omkring och tycker att en sänkning från 9 till 8 procent är ett bra resultat, tycker jag att man borde fundera på vad det är i politiken som inte fungerar. Bevisligen är det någonting.

Det går an att säga att det är jobb, jobb, jobb som är fokus, men om inte resultatet blir jobb, jobb, jobb kanske man borde försöka flytta fokus lite grann och titta på andra saker. Oavsett om Hillevi Engström säger att det är ett problem med dem som finns i fas 3 och att det inte är så enkelt eftersom många av dem varit arbetslösa väldigt länge visar prognoserna att fas 3 bara växer. Det fylls på med nya människor hela tiden, och om bara något år förväntas där finnas nästan dubbelt så många som i dag.

Om inte de människor som står längst ifrån arbetsmarknaden har en chans att komma tillbaka när det är brinnande högkonjunktur, när menar

du då, Hillevi Engström, att de ska komma tillbaka? Om inte de åtgärder de får del av i fas 3 i dag gör att de faktiskt kommer tillbaka, borde inte Hillevi Engström då leverera något förslag som skulle kunna innebära att de fick en chans att komma tillbaka? Jag tycker att det hela är anmärkningsvärt.

Sedan säger Hillevi Engström att det inte är sant att man inte får utbildning. Hon sade att 70 000 fick en utbildning via Arbetsförmedlingens försorg under förra året. Det är säkert sant om vi räknar in coachning, jobbsökarkurser och så vidare, men om vi tittar på arbetsmarknadsutbildning i Arbetsförmedlingens egen statistik visar den att det 2010 handlade om 6 000 och nu 4 235 personer. Jag får inte ihop det till 70 000 hur jag än räknar, om vi nu ska tala om kvalificerad yrkesutbildning som kan leda till jobb för framför allt en grupp som står väldigt långt från arbetsmarknaden.

Jag inser att det är en ministers uppgift att i någon mening försöka försvara politiken även om man kanske inte har varit med om att utforma den. Jag kanske inte tror att Hillevi Engström i alla lägen ens hade valt att göra på det här sättet om hon fått utforma det hela från början, men det är en ministers ansvar att försöka vara seriös i vad man vill, ta ansvar för det som är nu och också vara seriös i vad man vill framöver.

Jag skulle därför vilja ställa några konkreta frågor till ministern och hoppas att hon besvarar dem i sitt nästa inlägg. Tycker Hillevi Engström att matchningen på arbetsmarknaden fungerar tillfredsställande när var femte rekrytering misslyckas? Tycker Hillevi Engström att fas 3 fungerar tillfredsställande? Är det okej eller enligt plan att den bara växer och växer? Om det inte är det, vad är i så fall den konkreta åtgärden eller det konkreta förslaget för att få till en annan tingens ordning?

Anf. 98 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Fas 3 är något som vi debatterat många gånger i kammaren. Jag vill passa på tillfället att påminna om, och få med i protokollet, den tidigare debatten som arbetsmarknadsministern hade med oss om fas 3. Som Jennie Nilsson säger ökar man, trots en stark ekonomisk uppgång, en högkonjunktur, antalet personer i den åtgärd som kallas för fas 3.

Jag har vid många tillfällen åkt runt och träffat grupper som är inskrivna i fas 3 och inte riktigt kunnat förstå varför dessa människor ska göras fattiga. Jag ställde den frågan till arbetsmarknadsministern i den förra debatten, alltså varför dessa människor ska göras fattiga. Utifrån tidigare debatter kanske Hillevi Engström säger att det nog inte är regeringens ansvar utan kanske individens eget ansvar.

Vi kan gå tillbaka till riksdagsprotokollet och se hur hon svarade då. Jag vet inte om hon kommer att svara likadant nu, men det kan vara roligt att höra. Då sade Hillevi Engström, beträffande varför man skulle göra folk fattiga, att den moderatledda regeringen har tagit ansvar för Sveriges ekonomi. Priset ska alltså betalas av de människor som inte lyckats komma in på arbetsmarknaden. Vi har tagit ansvar för Sveriges ekonomi, sades det. Det förstår alla att när jag tar upp det resonemanget med dem jag träffar och som är inskrivna i fas 3 blir de väldigt arga och undrar varför det ska vara så.

Prot. 2010/11:110
7 juni

Svar på
interpellationer

Samtidigt hänvisar regeringen till att man går vidare med årets skattesänkningar. Och när vi talar om skattesänkningar handlar det inte om de människor som är inskrivna i fas 3 utan om oss andra som har det relativt eller riktigt bra här i livet. Det är stora pengar som används till skattesänkningar. När Hillevi Engström pekar ut den här gruppen och säger att vi har låga ersättningar – en del är dessutom helt utan – därför att hon, Elmsäter-Svärd och andra i regeringen har tagit ansvar för Sveriges ekonomi är det upprörande.

På frågan varför man inte kunde få igenom åtminstone en timmes utbildning har regeringen blivit trängd av en allmän opinion och av medierna som gjort ett bra arbete när de granskat den skapelse som kallas för fas 3. Nu säger man att okej, finns det en arbetsgivare som tittar på mig som är inskriven i fas 3 och säger att om jag får en utbildning, kanske får ett busskörkort eller någonting sådant, kan han eller hon anställa mig. Men det kanske inte gäller i övrigt. När jag ställde frågan varför dessa människor inte kan få möjlighet till utbildning svarade Hillevi Engström att det inte är lönt, eller rättare sagt att det kanske inte är lönt eftersom de varit arbetslösa så länge.

Frågan är vad som är lösningen för dessa människor om man har den synen. Jag måste få säga att den synen är för mig upprörande eftersom den pekar på hur vi ser på människor. Vi ser på människor på olika sätt. Vi från Socialdemokraterna ser en möjlighet med människorna medan Hillevi Engström i sitt tidigare svar sade att det inte var lönt: Låt dem vara fattiga för man tar ansvar för Sveriges ekonomi.

Anf. 99 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Nu har arbetsmarknadsministern vid ett flertal tillfällen under kvällen tagit upp arbetslöshetsförsäkringen och ställt frågor till oss socialdemokrater. Då har det framför allt rört den så kallade 100-dagarsregeln som riksdagen häromdagen fattade beslut om skulle ändras. Det är en regel som ledande ekonomer, OECD:s ekonomer, har dömt ut, alltså regeringens utformning av regeln som innebar att man skulle vara tvungen att ta första bästa jobb. Med det förslag som riksdagen beslutat om har man möjlighet att under inledningen av sin arbetslöshetsperiod söka arbete inom sitt kompetensområde. Där uttalar sig forskare för att det stärker matchningen, att det är bra för den enskilde, att det är bra för samhällsekonomin, att det är arbetsmarknadspolitiskt riktigt att vidta en sådan åtgärd.

Regeringen har varit emot att förbättra matchningen. Regeringen har varit emot att låta företagen få rätt att anställa. Regeringen har varit emot att individer ska få anställning inom sitt kompetensområde. I den debatt som vi hade med arbetsmarknadsutskottets ledamöter försökte man hävda att det inte var bra. Då ställde jag tre gånger frågan till arbetsmarknadsutskottets ledamöter hur de kunde argumentera mot OECD:s ekonomer och vilket forskningsstöd de hade när de ville gå emot förändringen av arbetslöshetsförsäkringen. Jag fick inte svar av någon vilket forskningsstöd man hade för att det här skulle förbättra matchningen.

Nu har arbetsmarknadsministern tagit upp det här vid ett flertal tillfällen under kvällen, och då vill jag ställa frågan till henne: Har OECD:s ekonomer fel när de dömer ut den borgerliga arbetslöshetsförsäkrings

utformning? Vilken forskning stöder sig i så fall arbetsmarknadsministern på? Jag tycker att det vore hederligt att svara på den frågan.

Sedan vill jag fortsätta på spåret med arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsmarknadsutskottets ordförande flaggade i den debatt vi hade häromdagen för att man från den moderata regeringen nu var beredd att se över hela regelverket i a-kassan och diskutera utformning, ersättningar, arbetsvillkor och annat, om man kunde få arbetslöshetsförsäkringen obligatorisk. Då skulle jag vilja fråga arbetsmarknadsministern om det stämmer att regeringen har för avsikt att se över ersättningsnivåer, regelverk och hela arbetslöshetsförsäkringen, därmed byta politik och göra en U-sväng eftersom man har hängt upp väldigt mycket av sin arbetsmarknadspolitik på arbetslöshetsförsäkringens utformning. Det skulle vara spännande att få ett besked från arbetsmarknadsministern även på den frågan.

Men först och främst: Hur argumenterar arbetsmarknadsministern mot OECD:s ekonomer när det gäller den så kallade 100-dagarsregeln och hur det påverkar matchningen? Det skulle vara väldigt spännande att höra om arbetsmarknadsministern har något annat forskningsstöd när det gäller att hävda den uppfattningen.

Anf. 100 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Det är alltid intressant och upplyftande att debattera med arbetsmarknadsutskottets ledamöter.

Jag tycker att det är viktigt att se på resultatet av den förda politiken och göra en kort tillbakablick på hur det var under den tidigare högkonjunkturen, från 2003 fram till 2006 när vi tog över regeringsmakten.

Då var det slående få som fick jobb trots brinnande högkonjunktur och trots en hög tillväxt. Man talade till och med om en jobblös tillväxt där antalet timanställda ökade. Jag har tidigare här under kvällen redogjort för att det är antalet tillsvidareanställningar som ökar med 93 000. 120 000 fler personer går till jobbet en vanlig junidag jämfört med för ett år sedan. 33 000 fler unga har kommit i arbete på ett år. 32 000 färre är långtidsarbetslösa och går nu till jobbet. Arbetslösheten sjunker, och sysselsättningen ökar. Fler personer finns närmare arbetsmarknaden. Vi har också kunnat se att det har blivit en halvering av ohälsotalen.

Under den tidigare socialdemokratiska regeringen gick många en arbetsmarknadspolitisk utbildning som inte ledde någonvart. Forskningen visade till och med att det var direkt kontraproduktivt. Man var inlåst. Man hade en period av åtgärd, en period av stämpling, en period av åtgärd. Ett annat sätt att frisera siffrorna var att låta personer bli förtidspensionerade i en rasande takt. Det var så många som 140 personer varje dag under flera års tid.

Vi gick till val på arbetslinjen. Det är klart att det var olyckligt att vi hamnade i den djupaste lågkonjunkturen på 80 år, och vi ser att det tar ett tag att komma tillbaka även om vi nu kan se att sysselsättningstappet på grund av finanskrisen är återtaget. Det vi gör som är oerhört viktigt för att förbättra möjligheten till sysselsättning är omfattande satsningar på skolan i den reguljära utbildningen, och hela arbetsmarknadspolitiken har fått en annan utformning, där aktivitet ska gå före passivitet.

Men det vi inte tror på, till skillnad från oppositionen, är att långa kvalificerade yrkesutbildningar kan eller bör ges inom arbetsmarknads-

politiken. Arbetsmarknadsutbildningarna är dessutom tre gånger så dyra som vanliga utbildningar. Men den ordinarie skolan är också betydligt bättre på att leverera relevanta utbildningar än de som upphandlas inom Arbetsförmedlingen, där man inte heller kan upphandla kommunala utbildningar.

Jag har besökt en hel del arbetsplatser och har lyssnat med arbetsgivare vilka behov de har att anställa. Det finns många som gör studier på arbetskraftsbehoven framöver och även i dag, och det handlar till största delen om kvalificerade utbildningar.

Personer med låga utbildningar har väldigt svårt att få jobb, delvis också för att arbetsmarknaden har ställt om så att det finns en mindre andel jobb där det inte krävs utbildning.

Därför är det nu viktigt att bygga ut lärlingssystemen i Sverige. Det är det som skiljer Sverige från Tyskland och Nederländerna, där man har ett bra sätt att se till att alla kan få en plats på arbetsmarknaden, att genom studier eller genom praktiskt arbete lära sig ett yrke.

Jag är inte nöjd, men jag är betydligt mer nöjd med situationen nu i en uppgång av konjunkturen än hur det var på 90-talet när vi hamnade i en situation där människor slogs ut för alltid. Nu lämnar sju av tio jobb- och utvecklingsgarantin – det är inte tillräckligt bra, men det går ändå åt rätt håll. Vi kommer också att utöka aktiviteterna i jobb- och utvecklingsgarantins fas 1 och 2 så att betydligt fler än sju av tio ska lämna dem innan de kommer vidare i fas 3.

Anf. 101 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Det är spännande att Hillevi Engström börjar och slutar med att referera till hur det var när de tog över 2006. Jag tyckte att Peter Persson i ett tidigare anförande hade en fantastiskt bra beskrivning av verkligheten som jag tänkte upprepa.

På 90-talet tog vi över en fullkomligt raserad ekonomi när allting var lågkonjunktur. Det innebar att mycket av de arbetsmarknadsutbildningar och annat som gjordes hade för stora volymer och för låg kvalitet. Det var inte bra. Vi tittade på utvärderingarna av de utbildningarna, och vi har dragit lärdom av det. Vi föreslår andra typer av utbildningar med högre kvalitet som bevisligen leder till att människor kommer i jobb. 70 procent av dem som går i en arbetsmarknadsutbildning kommer i arbete, och har gjort det under en längre tid.

När den här regeringen tog över 2006, före den senaste lågkonjunkturen, tog man över en stark ekonomi. Man hade kunnat göra helt andra saker, men man valde att inte göra det.

Det som är så extremt spännande, sorgligt, skrattretande och allting på samma gång när man lyssnar på den här beskrivningen är att Hillevi Engström och hennes moderata kompisar 2006 tyckte att 6 procents arbetslöshet var att betrakta som massarbetslöshet. Man gick till val på att bekämpa denna massarbetslöshet och utrota utanförskap. Sedan har man haft en arbetslöshet på 9 procent. Under brinnande högkonjunktur är den nere strax under 8, och man är nöjd. Men det är inte det värsta, för det är klart att den kommer att ticka ned lite till. Enligt regeringens egna prognoser, som de flesta andra bedömare tycker är lite optimistiska, kommer den att ticka ned till 5 procent 2015.

Det är det som Hillevi Engström står här och säger är ett lysande resultat av hennes politik. Om man fortfarande har regeringsmakten 2015 har man under nästan tio års regeringsinnehav lyckats pressa ned arbetslösheten 1 procent. Då är det tydligen inte längre massarbetslöshet.

Prot. 2010/11:110

7 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 102 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Hillevi Engström pratar med precis samma retorik som vid valet 2006. Då undrar man hur länge det ska hålla om hon inte vill röra vid de frågor som vi ställer, som är ganska enkla frågor. Varför inte svara på dem? Hon gör en egen analys av vår politik förr i tiden.

Fas 3 ökar kraftigt, fas 3 låser in människor och fas 3 gör dem fattiga. Det är ett faktum. Det finns en stor opinion i landet mot att man utnyttjar människor på detta sätt. Ändå vill Hillevi Engström inte prata om det. Nu blir det visserligen en debatt här på torsdag om just fas 3 då det betänkandet ska behandlas. Men det vore ändå klädsamt om Hillevi Engström ville kommentera mina två små enkla frågor.

Varför gör ni människor fattiga? Det är precis vad de säger till mig. De säger: Kan inte ni socialdemokrater försöka påverka den sittande regeringen och se till att den slutar göra oss fattiga? Varför är det begränsat till utbildning? Varför ser man så på oss? Är det vårt eget fel att vi inte har något arbete, eller ligger felet någon annanstans? Vad kan vi göra gemensamt?

Vi har en jättehög arbetslöshet. Vi har goda tider – jättebra! Arbetslösheten sjunker – strålande! Men varför ska fas 3 öka så kraftigt och göra människor fattiga?

Anf. 103 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater har starkt forskningsstöd för att låta den arbetslöse inledningsvis söka inom sitt kompetensområde. Arbetsmarknadsministern tycker inte att det är en bra idé. Då ställer jag den enkla frågan: Vilket forskningsstöd finns för att man *inte* ska låta den arbetslöse inledningsvis söka inom sitt kompetensområde?

När jag ställde den frågan till arbetsmarknadsutskottets borgerliga ledamöter fanns det ingen som kunde svara på frågan. Jag kunde då konstatera att deras påståenden var lösryckta och att de inte hade någon som helst grund för sin politik. Jag kan nu också, efter att ha diskuterat detta med arbetsmarknadsministern, konstatera att arbetsmarknadsministerns påståenden är helt lösryckta och att det inte finns någon grund för arbetsmarknadsministerns politik.

Jag ställde dessutom en ytterligare fråga som jag inte fick svar på – man kan väl fundera över vad det står för. Frågan var: Kommer regeringen att lägga om sin politik när det gäller a-kassan så som arbetsmarknadsutskottets moderate ordförande har gett uttryck för?

Det skulle vara spännande om man är beredd att överge en stor del av den politik som man har gått till val på, eftersom man har insett att den inte fungerar. Det skulle naturligtvis vara en lycklig insikt och något som vi skulle applådera och se som en positiv utveckling.

Jag skulle bara vilja ha ett svar på om det faktiskt är så att vi kan göra den positiva tolkningen att det är det som är regeringens syfte – att lägga om sin politik när det gäller a-kassan.

Jag fick inget svar på den frågan. Vi får väl fortsätta att söka svar på den frågan. Att det inte finns något som helst stöd i forskningen för regeringens politik visste vi tidigare, och det kunde vi konstatera i dag igen.

Anf. 104 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! När det gäller regeringens politik kan vi se att det går åt rätt håll, att politiken fungerar. Prognosen är mycket riktigt att vi hoppas kunna nå en arbetslöshet på 5 procent år 2015. Då får man också komma ihåg – det gjordes ju en jämförelse – att regeringen lade om statistiken när vi tillträdde. Vi räknar nu enligt internationella mått personer mellan 15 och 74 år. Tidigare räknade man inte in heltidsstuderande, och man hade ett annat åldersspann. 5 procent år 2015 skulle motsvara ungefär 3 procents arbetslöshet enligt de tidigare måtten. Det kan vara viktigt att poängtera.

Vi utvärderar kontinuerligt, både själva och externt, regeringens reformer och politik, trimmar och förbättrar för att uppnå det mål som finns i arbetsmarknadspolitiken, att alla som kan arbeta också får chans att göra det. Därutöver satsar vi i år 69 miljarder kronor – en ganska stor summa pengar – på arbetsmarknadspolitiken. Det som skiljer Sverige från andra OECD-länder är att två tredjedelar av de 69 miljarderna går till aktiva åtgärder. Vi satsar också på mer aktivitet i garantierna, där arbetsmarknadsutbildningen är *en* del, men vi gör också satsningar på det reguljära skolväsendet.

Det är viktigt – vi kan se att Sverige skiljer sig från de flesta av Europas länder – att vi har en bra ekonomi, att vi har råd att göra satsningar. Med den tämligen ansvarslösa diskussion som förs fram här, med förslag på att i princip alla ska gå arbetsmarknadsutbildningar, långa yrkesutbildningar, skulle Sveriges ekonomi ganska snabbt raseras. Det är viktigt att ha en balans mellan rätt åtgärder som leder till ett bra resultat och en bra och stabil ekonomi. Det gynnas Sverige av, och det gynnas ytterst löntagarna av, som får större möjlighet att komma till egen försörjning och eget jobb.

Jag får önska ledamöterna en trevlig sommar.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2010/11:383 om åtgärder mot den växande klyftan i sysselsättning mellan kvinnor och män

Anf. 105 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag kan först säga att vi har försökt ändra tiden för att interpellanten skulle kunna komma hit, så det förvånar mig att hon inte är här. Hon får väl läsa i protokollet sedan.

Ylva Johansson har i vart fall frågat mig vilka konkreta initiativ jag kommer att ta för att åtgärda den växande klyftan i sysselsättning mellan kvinnor och män.

Jobben växer nu till i Sverige. Jag är dock medveten om att det alltfjämt råder skilda villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden, vilket bland annat medför skillnader i sysselsättningsgrad. Både kvinnor

och män har gynnats av den senaste tidens sysselsättningsuppgång. Ökningen har dock varit kraftigare bland män. Detta kan delvis förklaras av att sysselsättningsgraden sjönk mer bland män än bland kvinnor under den ekonomiska krisen, eftersom det var mansdominerade branscher som drabbades särskilt hårt.

Den senaste tidens positiva sysselsättningsutveckling har dock inneburit att gapet mellan kvinnors och mäns sysselsättningsgrad har ökat och återgått till samma nivå som före krisen. Jag är naturligtvis inte nöjd med att skillnaden kortsiktigt ökar.

Regeringen har höga ambitioner när det gäller att främja en jämställd arbetsmarknad. För att komma till rätta med faktorer som motverkar en jämställd arbetsmarknad samt för att ge kvinnor och män lika förutsättningar i arbetslivet krävs flera samverkande och långsiktiga åtgärder. För att motverka könsuppdelningen på arbetsmarknaden och därigenom bidra till en mer jämställd arbetsmarknad genomför regeringen flera insatser. Bland annat bereds inom Regeringskansliet förslag från de två delegationer som på regeringens uppdrag har analyserat behov av åtgärder inom skolan och högskolan för att komma åt underliggande orsaker till den könssegregerade arbetsmarknaden.

Regeringen har även genomfört en satsning för att främja kvinnors företagande. Satsningen innebär bland annat att regeringen har utsett 880 kvinnliga ambassadörer som, genom att tala i skolor, på universitet, i olika nätverk med mera, ska uppmuntra kvinnor i olika åldrar att se företagande som ett möjligt yrkesval samt öka deras kunskaper om företagande. Andra insatser som regeringen har gjort, som bland annat syftar till att öka sysselsättningen bland både kvinnor och män, är införandet av jobbskatteavdraget och skatteavdraget för hushållsnära tjänster.

Jag vill avslutningsvis försäkra Ylva Johansson att regeringen kommer att driva arbetet för en jämställd arbetsmarknad vidare.

Då Ylva Johansson, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmanen att Raimo Pärssinen i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 106 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Jag ska börja med att be arbetsmarknadsministern om ursäkt. Det är nu andra gången som vi skjuter upp debatten. Jag ska i alla fall ta debatten, för Ylva Johansson hade svårigheter.

Jag kan börja med att konstatera att det är männen som drar ifrån på arbetsmarknaden. Skillnaden mellan hur många kvinnor och män som jobbar nu är den största på 20 år. I januari var männens sysselsättningsgrad 76,3 procent och kvinnornas 71 procent. Det var 229 000 fler män än kvinnor som hade jobb. I den senaste arbetskraftsundersökningen från SCB i maj var trenden tydlig. Arbetslösheten bland kvinnor sjunker inte längre, men den fortsätter att sjunka för män.

Vad beror det på? Ja, det handlar naturligtvis om en återhämtning av krisen. Jobben inom industrin är på väg tillbaka. Det var flest män som varslades om uppsägning och blev arbetslösa. Men därefter har arbetsmarknaden gynnat män i mycket större utsträckning än kvinnor, eftersom den offentliga sektorn är återhållsam. Mansdominerade branscher åter-

hämtar sig, men den kvinnodominerade offentliga sektorn är mer återhållsam. Det är alltså en fortsatt uppdelad arbetsmarknad.

Kvinnor har också en svagare förankring på arbetsmarknaden. Till skillnad från de manligt dominerade arbetsplatserna har det i de traditionella kvinnoyrkena utvecklats en kultur av att det går att ta in nästan vad som helst. Då får man också en stor grupp som är löst knuten till arbetsplatsen. Vi har tidigare pratat om de kvinnor som väntar på att telefonen ska ringa. De är tillsvidareanställda, men de får inga timmar. Och varför inte tänka på alla som jobbar inom handeln, som är anställda på 1, 4 eller 7 procent.

Jämställdheten går bakåt. Jag skulle kunna ställa några frågor till arbetsmarknadsministern. Det fanns ett sysselsättningsmål. Det togs bort. Varför? Ministern kan naturligtvis inte vara nöjd med att det är den största klyftan vad gäller sysselsättningsgraden på 20 år. Nej, man är kanske inte nöjd med det. Men är man nöjd med någon skillnad när det gäller sysselsättningsgrad? I så fall undrar jag: Hur stor skillnad skulle regeringen och Hillevi Engström acceptera?

Vi ser de ekonomiska klyftorna, som också ökar. Vi har pratat om arbetsmiljö tidigare. Kvinnorna är förlorarna på arbetsplatserna, på de dåliga arbetsplatserna och med de otrygga anställningarna. De sliter ut sig. Det är 80 000 kvinnor inom IF Metalls avtalsområde som har 40 procents risk att drabbas av långvariga arbetsskador.

Vi har anställningsformerna, som jag nämnde tidigare. Man kan titta på hur det ser ut inom Handels, till exempel. Man kan titta på ett större varuhus eller en butik. Då visar det sig att det finns några som har 80 procents anställningsgrad. Det kanske är någon på 100. Men väldigt många kvinnor har väldigt låga tal.

Det var en kvinna som gick på föräldraledighet. Hon hade en anställning på 30 timmar i veckan. Hon blev ersatt av fyra personer. Oj då, tänker man, hon gjorde ett mycket stort jobb. Nej, men hon ersattes av två personer på tio timmar och två på fem timmar. Jämställdheten går bakåt.

Jag ställde några frågor. Jag hoppas få svar.

Anf. 107 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Nej, Raimo Pärssinen, jämställdheten går inte bakåt, men jag är inte nöjd.

Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män är tillbaka på samma nivå som före krisen. Det har inte ökat. Däremot kan vi se lite glädjande siffror. Av de 120 000 personer som har glädjen att gå till ett jobb varje dag är det en större andel kvinnor. 62 000 av dem är kvinnor. 57 000 är män. Arbetslösheten har minskat mer bland kvinnor än bland män. Det är 93 000 fasta anställningar. Vi kan se att det är 53 000 kvinnor som har fått en fast anställning eller en tillsvidareanställning. Det är alltså ett bättre resultat än för män. Vi kan också se att lönegapet minskar. Jag är inte alls nöjd, men det går åt rätt håll.

Jag tror att det är viktigt att vi håller oss till fakta. Sedan kan vi tvista om vilka åtgärder som är mest effektiva.

Jobbskatteavdraget har, enligt KI:s lönebildningsrapport 2011, gynnat kvinnor mer än män. Det är också viktigt att de hushållsnära tjänsterna

numera i större utsträckning utförs i en vit sektor där det finns regler och avtal i stället för, som tidigare, i den svarta sektorn.

Jag har tidigare under kvällen haft flera debatter och bland annat berört frågor om jämställdhet. Det är klart att när samhället inte är jämställt i grunden är det inte heller jämställt på arbetsmarknaden. En viktig faktor är att arbetsmarknaden i Sverige är otroligt könsuppdelad. När kvinnor och män finns i helt skilda branscher medför det bekymmer. Därför är det arbete som regeringen nu gör viktigt, där man analyserar de förslag som har lagts fram av Anna Ekström i delegationen om jämställdhet. Det finns en mängd kloka idéer och förslag.

Någonstans börjar jämställdhet redan på förskolan eller ännu tidigare i familjen, med de val som föräldrar gör. Det handlar om hur man tar hand om sina barn, hur man arbetar och hur man fördelar arbetet i hemmet. Jämställdhet börjar i hemmet eller kanske ännu tidigare, på barnavårdscentralen.

Det finns mycket man kan göra, men det går inte åt fel håll. Under den förra mandatperioden gjorde alliansregeringen en tio gånger så stor satsning på jämställdhet jämfört med tidigare socialdemokratiska regeringar. Det krävs ökad jämställdhet inom vården, inom skolan, inom arbetslivet – ja, kort sagt, inom alla områden. Där pågår det ett långt och mödosamt arbete. Men det är som en Atlantångare. Man vänder inte utvecklingen väldigt snabbt. Det handlar också om vilka värderingar som människor ytterst har och synen på kvinnoroll och mansroll, på flickor och pojkar. Där finns det mycket kvar att göra. Allting går tyvärr inte heller att lösa med politiska metoder.

Anf. 108 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Låt mig börja med alla de här kvinnorna, som i högkonjunkturen nu får jobb, vilket är väldigt glädjande. Jag måste fråga Hillevi Engström om de här 93 000, eller vad det var hon sade: Hur många av de här är tillsvidareanställda? Det kanske är alla som är det. Men kan man bli tillsvidareanställd på noll timmar? Då kan man väl säga att det är fasta och trygga jobb? Eller sitter man hemma och väntar på att telefonen ska ringa?

Man kan titta på ett sådant företag som Ikea. Man har – det är mycket bra – en policy där man säger: Vi ska försöka höja anställningsgraden till åtminstone 30 timmar i veckan för 70 procent av de anställda.

Det är klart att det är många som har fått jobb där också. Det går väl att dyka ned i statistiken och säga att det är väldigt många som får jobb. Men problemet är, Hillevi Engström, att det är väldigt ojämnt. De män som får jobb får ju jobb med mycket mer tjänstgöringstid. Det får inte kvinnorna. Då kan det väl inte vara någon lösning att säga: Ja, men då har vi ett RUT-avdrag, och det främjar kvinnorna, för det är kvinnorna som ska åka runt och städa.

Så var tanken när ni skrev den ursprungliga propositionen. Den låg-produktiva arbetskraften skulle få ställen att få jobb på.

Då är frågan: Vad har de för anställningsförhållanden? Vad har vi för kontroll på de här företagen? Vill vi ha kontroll på de här företagen? Man säger till och med i dag att det är många som kommer från andra länder och gör de här förtjänstfulla jobben, städar hemmen och så vidare. Men det finns en svart sektor här också. Vad har de då för fördelar gentemot

männen? Inga. Hillevi Engström vet också att det i samband med de här RUT-tjänsterna förekommer sexuella tjänster. Det växer upp en svart marknad.

Hillevi Engström säger att jobbskatteavdraget gynnar kvinnor. Jag hade debatter många gånger under förra mandatperioden, när jag satt i skatteutskottet. Då pratade man om procent, och man sade så här: Den som tjänar 100 000 fick mer i procent än den som tjänar 500 000 när man gjorde de här förändringarna. Man sade: Titta, det är mycket mer procent! Men jag säger som jag brukade göra när jag en gång i tiden förhandlade för IF Metalls medlemmars räkning: Vad köper ni mjölk och limpa för? Betalar ni med procent, eller betalar ni med kronor?

De undersökningar som är gjorda vad gäller effekter av skattesänkningarna visar att det är kvinnorna som är förlorare där också. Hillevi Engström kan inte stå här och påstå att de skatteförändringar som är gjorda gynnar kvinnor mer än män. Det är inte sant. Det vet Hillevi Engström också.

Jag vill inte pådyvla arbetsmarknadsministern att hon far med osanning i talarstolen. De sammantagna skatteförändringarna har gynnat männen. Statsministern sade det i en frågestund också. Ja, det är klart att männen har fått mer i skattesänkningar, för de tjänar mer. Ja, så är det, därför att man har utgått från den principen.

Jag ställde tidigare frågor, fru talman, till arbetsmarknadsministern om sysselsättningsgraden. Hur stor skillnad accepterar regeringen? Eller finns det en målsättning om att den ska bli totalt utjämnad? När ska det i så fall ske och på vilket sätt?

Anf. 109 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag begärde ordet när Hillevi Engström stod i talarstolen och sade att jobbskatteavdraget har gynnat kvinnor mer än män. Som Raimo Pärssinen precis sade är det inte sant. Det kan möjligtvis vara om man tittar på procentsatser hit och procentsatser dit, men det finns något väldigt ohederligt i att framställa det på det sättet.

All utvärdering av detta visar det motsatta – att klyftorna mellan kvinnor och män har ökat på grund av jobbskatteavdraget. På en fråga till Anders Borg här i kammaren under förra mandatperioden om den här effekten – jag tror det var riksdagens utredningstjänst som hade tagit fram och visat på siffrorna – svarade han lite mer ärligt än vad arbetsmarknadsminister Hillevi Engström gör att ja, det blir ju så för män tjänar mer, äger mer och arbetar mer. Då var liksom den logiska konsekvensen att de också tjänar mer på jobbskatteavdraget.

Jag måste säga att även om jag blir väldigt upprörd över att man kan ha en så cynisk syn på människor tycker jag i alla fall att det hedrar Anders Borg att han står för den politik som man faktiskt genomför. Jag blir snudd på lite förbannad när man står och säger att jobbskatteavdraget har gynnat kvinnor.

Om vi ska fördjupa oss i jobbskatteavdraget, vilket jag inte hann i min egen debatt, men jag kan få lov att göra det här nu då, så infördes det som ett sätt att skapa jobb. Det var liksom grundargumentet för varför man skulle ha ett jobbskatteavdrag. Det finns många som inte tror på det, men det finns också en del som faktiskt tror att ja, så skulle det kunna vara.

Men, säger de som faktiskt tror på det här, det vill säga de som är den ekonomiska expertis som den borgerliga regeringen från och till hänvisar till, detta förutsätter sänkta reservationslöner. Det är liksom förutsättningen för att jobbskatteavdraget över huvud taget ska generera några jobb, bortsett från att man kortsiktigt pumpar in mycket pengar i ekonomin vilket kan få en kortsiktig effekt. Men långsiktigt handlar det om sänkta löner.

Återigen vill jag referera till finansministern som jag ändå tycker, i någon mening och på ett bisartt sätt, står för någon form av hederlighet, för han har dessutom definierat var lönerna ska sänkas först, mest och tydligast. Han har identifierat Kommunals medlemmar. Han har stått på SKL:s senaste kongress och sagt att man inte har tagit sitt ansvar och hållit tillbaka lägstralöner.

Jag är själv vårdbiträde och kommunalare. Jag blev så heligt förbannad att jag gick in och kollade vad lägstralönen på Kommunals område var. Före den senaste avtalsrörelsen var det 15 850 kronor i månaden, tror jag. Efter den senaste avtalsrörelsen är det 16 065 kronor i månaden för den som har fyllt 19 år.

Det är den förskräckligt höga ingångslönen som ska hållas tillbaka inom den mest kvinnodominerade sektorn som ett sätt att se till att regeringens politik faktiskt kan fungera.

Sedan har man utöver detta identifierat Handels och Hotell och restaurang som branscher som också har för höga ingångslöner. Återigen är det de kvinnodominerade områdena som man kirurgiskt plockar ut och säger ska ta ansvar för politiken, som ska ta ansvar för att det som man vill åstadkomma ska kunna åstadkommas.

Jag tycker att det åtminstone får finnas någon skam i hur man väljer att använda retorik, även om jag har insett att mycket av den här regeringens politik är just bara retorik.

Anf. 110 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Ja, det finns en stor skillnad mellan alliansregeringen och Socialdemokraterna, där en viktig del är att människor som jobbar och sliter ska ha mer pengar kvar i plånboken. Det innebär en stor skillnad för den metallare som får en extra månadslön per år att kunna välja vad han eller hon vill göra för pengarna mot att lägga en ännu större andel i skatt, vilket kommer att bli följderna om oppositionens förslag skulle bli verklighet. Jag tror att det är otroligt viktigt framför allt för vanliga löntagare.

Det jag nämnde i mitt inlägg var att Konjunkturinstitutet i sin lönebildningsrapport har visat att jobbskatteavdraget har ökat arbetskraftsdeltagandet för kvinnor mer än för män. Det är också en tydlig profil mot låga inkomster och medelinkomster i samhället. Men det är klart att så länge kvinnors sysselsättningsgrad är så mycket lägre får den som jobbar mer timmar och har en högre månadslön förstås mer i plånboken i kronor räknat. Det är det gapet som vi måste försöka eliminera så att kvinnor och män inte har så stora löneskillnader. Det gäller framför allt den oförklarade löneskillnaden på 6 procent.

Som jag också nämnde ger den politik som förs effekt. Fler kommer i arbete, vilket också är grunden för trygga levnadsförhållanden. Det är därför jobblinjen är så oerhört viktig, inte bara för att kunna försörja sig

utan också för att kunna känna en meningsfullhet, känna sig behövd, känna att man har arbetskamrater och allt det där sociala som vi som har ett jobb har glädjen att uppleva varje dag.

Det är ett problem, och det har vi nämnt tidigare under kvällen, att kvinnor och män finns inom väldigt olika branscher på arbetsmarknaden, framför allt att kvinnor jobbar inom vården och omsorgen där vi politiker uppenbarligen inte tar tillräckligt bra arbetsgivaransvar och där normen snarare är deltid än heltid.

Det är klart att om inte vi förmår ändra vår egen arbetsgivarpolitik inom kommuner och landsting blir det väldigt svårt att få det privata näringslivet att bli ännu bättre. I dag är det staten som är ganska duktig, vågar jag säga. Löneskillnaderna är också ganska små inom kommunerna. Det är inom landstinget och den privata sektorn som de är som högst.

Det finns oerhört mycket man behöver göra för att förbättra i de här frågorna. Däremot tror jag inte att det är rätt väg att gå tillbaka till den tidigare förda politiken, för den gav ju inte fler jobb. Den var direkt skadlig för jobblinjen. Vi har nu socialdemokratiska ledamöter som tycker till om jobbskatteavdraget, och det kanske är bra att ge ett besked till väljarna. Är ni för eller emot de jobbskatteavdrag som är genomförda, och är ni för eller emot ett femte jobbskatteavdrag som jag tror att väldigt många löntagare med glädje skulle se fram emot?

Anf. 111 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Fru talman! Nu hör vi återigen att arbetsmarknadsministern låter som hon gjorde i valet 2006. Man håller sig kvar i samma frågor hela tiden, men det är ju så att det faller en verklighet över oss alla som visar på vad det blir för effekter.

För att ta ett exempel när vi talar om löneskillnader mellan män och kvinnor var skillnaden på ett år, räknat från 2009, 67 000 kronor netto som män fick mer än kvinnor. Det betyder mer än hela matkostnaden för en tvåbarnsfamilj. Om vi gör det spännande tankeexperimentet, Hillevi Engström, och säger att det gäller för tio år är det alltså 670 000 kronor netto. Det är en ganska fin sommarstuga, speciellt i Gävleborgstrakten.

Det är stora skillnader, och de bara ökar. Tidigare har vi nämnt ohälsotalen. Många fler kvinnor än män har aktivitets- och sjukersättning. Det är nästan dubbelt så många kvinnor som har fått en utbetalning på grund av sjukskrivning den senaste månaden jämfört med män.

Vad beror detta på? Det är klart att det är många faktorer. Men sämre sjukvård, sämre möjligheter till rehabilitering, den offentliga sektorn och dåliga arbetsmiljöer runt om i landet ger jättestora skillnader. Och är det så att ni moderater eller hela regeringen hävdar att linjen framåt är fortsätta skattesänkningar, och så ökar ändå den här klyftan, då kan jag bara säga att det kanske är bäst för Hillevi Engström att ändra retorik inför valet. Det blir spännande att mötas då.

Anf. 112 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Först och främst kan vi väl slå fast att det är kronor och ören man handlar för, Hillevi Engström, och inte procent.

Jag vänder mig emot att man retoriskt försöker göra gällande att vi skulle föreslå att man plockar bort alla jobbskatteavdrag. Vi har inte tyckt att det har varit det smartaste sättet att använda det ekonomiska

utrymme som finns. Det kostar oss 70 miljarder årligen i nuläget, och även om det hade bekostat eller varit orsaken till i princip vartenda jobb av dem som Hillevi Engström står och pratar om har vuxit fram i en högkonjunktur innebär det att varje jobb har varit förfärligt dyrt. Det är sannolikt att man hade kunnat skapa en långsiktig jobbtillväxt på ett smartare sätt än genom skattesänkningar.

Det är i första hand näringspolitik, utbildningspolitik och en aktiv arbetsmarknadspolitik som skapar jobb, inte sänkt skatt.

Här gör man ett stort nummer av att människor som arbetar och sliter ska få mer i plånboken. Det femte jobbskatteavdraget, vilket är det vi har att förhålla oss till just nu, ger, om jag kommer ihåg rätt, 189 kronor mer i månaden för en undersköterska med en snittlön på 22 000 kronor i månaden. Det är ungefär snittlönen för en LO-arbetare. Mig som riksdagsledamot ger det 650 eller 560 – jag minns inte vilket – alltså betydligt mer än de 189 kronor jag hade fått om jag hade jobbat som vårdbiträde. Det är bara att konstatera. Jag slet verkligen inte mindre när jag jobbade i vården än vad jag gör här. Det är ett kraftigt undervärderat yrke.

Vad är det man inte får för de här pengarna och som man drar bort? Det som har bekostat skattereformerna är sjukförsäkring, a-kassa och annat. Människor köper detta på en öppen marknad. De som kan köper sjukförsäkringar, vård och inkomstrygghet för betydligt mer pengar per månad än vad man har vunnit på jobbskatteavdraget. Det nämner inte Moderaterna och Hillevi Engström.

Anf. 113 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Det är svårt att följa retoriken om jobbskatteavdrag eller inte. Av det som Jennie Nilsson sade får man väl dra slutsatsen att jobbskatteavdrag inte är någon bra idé. Jag tror att det har gett mer frihet åt den sjuksköterska, polis eller metallarbetare som nu har lite mer pengar att röra sig med och kunna bestämma själv över. Det är också viktigt.

Det blir helt fel när ni talar om att jobbskatteavdraget har kostat oss. Vi har tvärtom gett tillbaka pengar så att människor har fått behålla mer av sin inkomst. Det var ett av de löften vi gick till val på och som vi fick uppskattning för av väljarna. Det ska löna sig mer att arbeta. Om man vill satsa mer pengar på att inte arbeta genom att höja a-kassan, förändra i sjukförsäkringen och höja nivåerna är det ett annat vägval. Jag tycker att det är viktigt att de som arbetar och sliter får behålla mer av sin lön.

Det är också viktigt att man gör det enklare och billigare att anställa, att matchningen på arbetsmarknaden blir bättre och att vi har en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Det kanske allra viktigaste är att resultaten i skolan blir bättre så att färre ungdomar slutar skolan i förtid och har små eller dåliga förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden. Det är den absolut viktigaste förebyggande åtgärden för att förbättra arbetssituationen för hela Sverige.

Jag tackar ledamöterna för en intressant kväll och en bra debatt. Trevlig sommar! Vi har ju en interpellationsdebatt den 27 juni.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 114 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Det har varit en spännande debatt att lyssna på, den som har handlat om arbetsmarknadspolitik. En viktig förutsättning för arbete och tillväxt är infrastruktur, vilket vi nu kommer att ägna resten av kvällen åt.

Peter Persson har frågat finansministern genom vilka åtgärder han avser att lösa den flaskhals för tillväxten som bristfällig infrastruktur utgör. Eftersom frågan i huvudsak berör transportinfrastruktur svarar jag på frågan.

Jag delar Peter Perssons bedömning att transportinfrastrukturen och infrastrukturen för elektroniska kommunikationer utgör en viktig grund för samhällets och näringslivets utveckling. I grunden är de båda infrastrukturen väl utbyggda och väl fungerande i Sverige.

För transportinfrastrukturens del har dock de två senaste vintrarna visat att framför allt järnvägssystemet är sårbart. Det är inte möjligt att uppnå en heltäckande motståndskraft mot störningar vintertid, men det är fullt möjligt att genom ännu bättre beredskap och effektivt samarbete mellan alla inblandade parter mildra konsekvenserna av extrema vädersituationer. Regeringen har tagit initiativ till att samla aktörerna inom järnvägssektorn för att förbättra beredskapen vid svåra väderlekssituationer dels för att snabbt kunna avhjälpa fel, dels för att förbättra informationen till resenärer och transportköpare. Det har även varit tydligt att mer resurser har krävts. Regeringen kommer under 2011 att fatta de nödvändiga beslut som behövs för att skapa det utrymme som krävs för att öka insatserna för banhållning med 800 miljoner kronor.

Ett större problem är att nyttjandegraden av kapaciteten i järnvägssystemet har ökat markant de senaste 15 åren, vilket ändå visar på något positivt, nämligen att resenärer och näringsliv använder järnväg i större utsträckning i dag.

Regeringen gav den 10 februari i år Trafikanalys i uppdrag att redovisa ett kunskapsunderlag om hur arbetspendling ser ut i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö, med en radie om ca 15 mil med olika trafikslag. Syftet är att med hjälp av resultatet söka efter åtgärder som kan underlätta arbetspendlingen för de människor som arbetar i våra storstadsregioner. Uppdraget redovisades den 31 maj i år.

Vidare gav regeringen den 10 mars i år Trafikverket i uppdrag att med nu gällande nationell plan för utveckling av transportsystemet som grund utreda behovet av ökad kapacitet i det svenska järnvägssystemet och lämna förslag till effektiviserings- och kapacitetshöjande åtgärder som kan vidtas för att tillgodose kapacitetsbehovet. Där ingår bland annat att titta på just flaskhalsar.

Åtgärder som föreslås för tidsperioderna 2012–2015 samt 2016–2021 ska delrapporteras senast den 1 oktober i år.

Analys av åtgärder som kan vidtas efter 2021 och fram till 2050 ska sedan ingå i den slutliga redovisningen av uppdraget som ska ske senast den 29 februari 2012.

Anf. 115 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Hennes konstaterande att den kommande debatten om infrastruktur också har bäring på arbetsmarknadspolitiken är ju korrekt. Man kan till och med säga att välfärdens förutsättning i vårt land är att vi har en ekonomisk tillväxt där den ekonomiska kakan växer och ger mer möjlighet till fördelning.

Det var grunden till att jag skrev tre interpellationer till Anders Borg. De handlade alla tre om tillväxtens förutsättningar. Det handlade om utbildning. Vi har i dag ingen utbildning inriktad mot arbete. Det är ett stort slöseri. Det handlade om bostadsbyggande. Vi har stor bostadsbrist i tillväxtregionerna, vilket hämmar expansion. Den här interpellationen, som jag med respekt ser överlämnad till infrastrukturministern, handlar om det nödvändiga hur vi ska kunna åstadkomma en effektiv trafikering och hur vi ska kunna ha trafiksystem som gör att människor känner trygghet vid den pendling som är nödvändig om vi ska bygga landet starkt genom regionförstoring när det gäller boendeval, studier och förutsättningar att skaffa andra jobb.

Denna härliga försommarskväll har man glömt vad som hände för några månader sedan och som fanns i mitt minne när jag skrev interpellationen, nämligen ett tillstånd i vintras då människor både på landsorten och i storstadsregioner bävade för att ta sig till jobbet. Det var timmar och dagar av förseningar. Jag tycker att statsrådet tar en smula lätt på frågeställningarna i interpellationen. Jag skulle vilja få förtydliganden genom tre kompletterande frågor.

I julas sade du: Det behövs inte mer resurser. Vi har de resurser som behövs. Har du nu ändrat uppfattning om det?

Min andra fråga är: Hur stora har de samhällsekonomiska kostnaderna varit för snökaoset i trafiken i denna region 2010 och 2011?

Du talar om 800 miljoner i tillskott. Det är fantastiska resurser att använda för underhåll. Min tredje fråga blir då: Är det mer underhållspengar 2011 angivna än vad som stod till förfogande 2010?

Jag tror att dessa frågeställningar i allra högsta grad är relevanta inför den fortsatta diskussionen som jag ser fram emot.

Anf. 116 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag ska börja med att svara på frågorna från Peter Persson.

I julas hade vi just antagit en av de största infrastrukturesatsningarna någonsin på närmare 500 miljarder för de kommande tolv åren fram till 2021. Efter fyra år med höjda anslag till drift och underhåll har vi fortsatt att höja anslaget, och det har aldrig satsats så mycket på såväl järnväg som vägar.

Däremot är det alltid viktigt att vi får in bra underlag. Jag har bett Trafikverket att se över hur standarden på våra vägar och framför allt på våra järnvägar ser ut. Med det som underlag fick jag i februari i år en rapport som visar att situationen för det svenska järnvägssystemet när det gäller eftersatt drift och underhåll är långt mycket värre än vad vi har kunnat tänka oss, inte minst när det gäller behovet av reinvesteringar där vi tittar på livslängden. Därför har vi höjt anslaget.

På den tredje frågan om man har mer pengar för underhåll 2011 än 2010 blir svaret ja, bland annat för att Trafikverket självt i slutet av 2010

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

omfördelade bland sina egna anslag. Men de 800 miljoner som man får använda redan i år gör att det blir ett tillskott för innevarande år även om det blir beslut om justeringar i budgeten 2010. Men man kan redan nu börja för att vinna tid, vilket är oerhört viktigt.

När det gäller den samhällsekonomiska kostnaden för förseningarna preciserade Peter Persson lite grann när det gäller Stockholmsregionen och kopplat just till vintern. Vi har tittat på vad arbetspendlingens förseningar och kanske flaskhalsar och kapacitetsproblem innebär för dem som arbetspendlar. Där har Trafikanalys på mitt uppdrag tittat på detta och redovisar en kostnad på ungefär 8 ½ miljard. Läger vi dessutom till de miljöne negativa konsekvenserna kan vi tala om i storleksordningen 11 ½ miljard, och det är inte bra.

Jag anser, och där tror jag i och för sig att Peter Persson kanske delar min uppfattning, att infrastrukturen är viktig för människors arbetsliv och vardagsliv. Men den är minst lika viktig för att företag över huvud taget ska kunna verka, existera och till och med växa.

Det som vi gör nu är att se detta i en fyrstegsmodell. Vad kan göras på kort sikt? Hur kan vi jobba till exempel i järnvägssystemet för att använda pengarna på bästa sätt? Det är precis det som Trafikverket nu tittar på. Var kan vi öka kapaciteten? Var finns flaskhalsarna? Vad kan vi göra på kort sikt? Det kan handla om att titta på banavgifter som differentieras. Det är nämligen inte trångt på alla ställen samtidigt. Men det är extra trångt i våra storstadsområden och inte minst i Stockholmsregionen. Här väntar vi på att till exempel Citybanan ska bli färdig, men det dröjer ett antal år. Vi tittar också på ekonomiska incitament för att hindra fel och störningar bland alla de aktörer som finns i järnvägssystemet.

Men jag tror att det viktigaste är att vi faktiskt vårdar det som vi redan har. Det är en av de bärande principerna som vi har enligt fyrstegsprincipen. Det som vi gör just nu och som jag tror är oerhört viktigt är följande: Hur och på vilket sätt jobbar aktörerna med bra och rätt information till dem som trafikerar så att den är trafikantrelevant? Hur jobbar vi mer med drift och underhåll och framför allt reinvesteringar och snabbar på den processen samtidigt som vi också tittar på var och när vi kan bygga mer och nytt? Det är det som är haken. Det går inte lika snabbt, och det vet också Peter Persson.

Anf. 117 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Standarden i nätet på järnvägar och för den skull också vägar borde inte vara en överraskning för Catharina Elmsäter-Svärd. Moderaterna har regelmässigt gjort en annan prioritering när det gäller järnvägsinfrastruktur. Jag går igenom vad Moderaterna har haft för politik sedan Socialdemokraterna återkom i regeringsställning 1994 fram till det år som de själva tog över regeringsmakten. Även under den tid som de var i opposition och kanske inte fullt ut behövde ta ansvar för sin politik lade de regelmässigt mindre resurser i miljardklass på järnväg. Det stämmer väl överens med finansministerns uttalande 2007 om att vi har överinvesterat i infrastrukturen.

Poängen med denna interpellation och med mina två tidigare om utbildning och bostadspolitik är att de hänger ihop. Moderaterna ser en väg som bärande för all ekonomisk politik.

Din företrädare här i interpellationsdebatten, arbetsmarknadsminister Hillevi Engström, sade i slutet av den långa debatten att människor går med glädje och väntar på det femte jobbskatteavdraget. Jag tror att många människor som väntade på bussen, tunnelbanan och tåget i julas med glädje skulle ha avstått några hundralappar dessa månader för att faktiskt kunna komma till jobbet.

Det finns ett direkt förhållningssätt i er politik där ett tungt element är att beta av statsskulden. Det är er avsikt att få utrymme för ännu mer skattesänkningar. Sedan riktar ni skattesänkningarna till andra prioriterade grupper.

Slutsatsen och konsekvenserna av denna politik blir i förlängningen naturligtvis att vi inte har råd att satsa på det gemensamma. För samhället blir det ett förfärande utfall.

Jag vill erinra om att de satsningar som du talar om i 500-miljardersklassen under tolv år är en mycket lång period. Den dåvarande oppositionen orkade faktiskt lägga till 100 miljarder, huvudsakligen på järnvägar men också på vägar. Jag vågar påstå att det inte skulle vara så kallt under kommande vintrar för de många pendlarna om det hade varit en regering som hade haft en annan ambition och en annan politik för infrastrukturen. Aldrig så retoriskt väl genomförda anföranden kommer till pass utan får ta stryk när ni lägger fram budgeten.

Den helt korrekta beskrivningen som du gör – 11 ½ miljard i samhällsekonomiska förluster – är ett steg i jobbskatteavdraget. Jag tror att människor gärna hade avstått från någon hundralapp för att tunnelbana, järnväg och buss skulle fungera.

Anf. 118 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag tror att det är ganska angeläget att man inte vare sig förringar eller förenklar denna debatt. Man skulle lätt kunna tro på Peter Perssons argumentation om att några extra hundralappar som människor inte skulle ha fått tillbaka skulle ha hjälpt denna vinter. Med tanke på hur lång tid som det tar när det gäller infrastruktur i fråga om både den ekonomiska planeringen och den fysiska planeringen skulle dessa hundralappar ha behövts för bra många år sedan.

Fru talman! Betänk att vi då hade riktigt höga skatter, men ändå satsades det inte fullt ut på infrastruktur.

Problemet är att det egentligen inte är själva vintern som är problemet. Men när det är extra kallt märks symtomen desto mer. I över 20 års tid har vi haft ett eftersatt underhåll på vår järnväg, inte minst när det gäller reinvesteringarna. Det ser vi inte minst på livslängden på kontaktledningar, på signalsystem, på växlar och på bärighet, alltså sådant som skulle ha gjorts för bra länge sedan.

Mitt fokus nu är snarare att se var pengarna gör mest nytta. Det är precis det Trafikverket nu tittar på: Var får vi mer kapacitet i så snar tid som möjligt, men också långsiktigt?

Det stämmer som Peter Persson säger att ni förvisso hade 100 miljarder mer. Tanken var att ni skulle bygga höghastighetståg. Vad skulle det ha hjälpt denna vinter? Vad skulle det ha hjälpt nästa vinter, och nästa vinter, och nästa vinter igen? Det tar nämligen minst 15 år. Under tiden skulle det nuvarande järnvägssystemet på 12 000 kilometer trafikerad järnväg fullkomligt raseras om det inte var så att ni var beredda att lägga

på ytterligare 100 miljarder för att klara också den infrastrukturen. Så ser dock inte verkligheten ut.

Vad vi har med oss in i denna regering är också att det i den förra åtgärdsplanen, när Socialdemokraterna tog ansvar och ville väldigt mycket, saknades 65 miljarder. Detta är lite grann problemet, eftersom infrastrukturen går över så många år. Vad jag tycker är viktigt är att vi med de kunskaper och underlag som nu kommer in får en riktig genomlysning av vad behovet är för att komma i kapp och få ett robust järnvägssystem. Det är nämligen där vi har de stora problemen. Vägarna kan vi säga är hyfsat okej, även om det finns ställen där det kunde vara bättre. Det är dock i järnvägssystemet vi har sårbarheten.

Vi har också behov av att människor som inte alltid kan eller vill bo i storstäderna utan bor utanför måste kunna pendla in på en rimlig restid. Vi vet även att företagen behöver ett större och större upptagningsområde för att hitta kompetens, och framför allt rätt kompetens. Jag tycker att det är viktigt att vi månar om människors tid, men också företagens tid. Det handlar nämligen om pengar för dem också. Det är därför vi tittar på hur vi kan se till att godstransporterna löper på rakare stråk utan hinder och problem och hur arbetspendlingen, inte minst i våra storstadsområden, kan bli bättre.

Jag skulle vilja lägga till, fru talman, det jag tror är viktigt. I den åtgärdsplan som är antagen för de kommande tolv åren – det är ändå den tidshorisont vi får ha – tittas det just nu också på om det finns någonting som kan göras i ett tidigare skede. När kan man i så fall göra det, och vad skulle det innebära i kostnad? Då får vi också titta på hur det ska finansieras. Så som det är i dag är nämligen inte okej, och det första steget, bland andra, från Anders Borg var att se till att redan i år möjliggöra 800 miljoner ytterligare till Trafikverket för drift och underhåll.

Anf. 119 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Det är naturligtvis korrekt att de tunga infrastrukturinvesteringarna i planering och genomförande har en tidsutdräkt. Avsikten med den politik som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet lade fram, med nya tunga investeringar i bland annat höghastighetsjärnvägar – som förlöjligats av moderata företrädare – var att avlasta det gamla nätet för att kunna möjliggöra ytterligare lokal och regional trafikering och inte minst föra in godstransporter. Det var det som var själva poängen. Man ville av klimatskäl avlasta de gamla systemen mer på järnväg.

Jag vill påstå att det inte bara handlar om den tunga infrastrukturen och investeringar, utan det är naturligtvis lönsamhetskraven på SJ som också har drivit fram den verkan som är och bristande anslag på Banverket. Att elektrifiera en växel tar inte 15 år. Att ha någon som åker ut och fixar fel tar inte 15 år. Att ha någon som ser till att det finns information tar inte 15 år. För att SJ ska ha råd att hyra in sig i de varmgarage som faktiskt är uppförda men där man inte klarar att betala hyran krävs bara ett anslag omedelbart.

Vi socialdemokrater säger: Det är bättre att tågen går än att SJ uppfyller sina vinstkrav. Jag upprepar att det finns ett samband mellan moderat skattepolitik och att människor får vänta i snödrivor på vintern.

Fru talman! Peter Persson säger att det inte tar 15 år att elektrifiera en växel. När det gäller just detta exempel tror jag att det kan vara bra att få veta hur lång tid det faktiskt tar. Det finns 6 000 växlar som man skulle behöva göra någonting åt. I dagens läge klarar man att byta ut ungefär 70 per år. Om man skulle tänka att man ökade takten till 200 per år skulle det ta 30 år att fixa dessa 6 000 växlar. Jag vill bara se till att vi får in lite perspektiv i sammanhanget, fru talman.

Min absoluta ambition är att verkligen ta människors resande på allvar, inte minst de som arbetspendlar varje dag. De måste kunna ta sig till och från jobb, och företag måste kunna lita på att det går att hålla förtroendefulla affärsöverenskommelser. Många av dem väljer och vill kunna använda tåget.

I dag har vi för mycket av sårbarhet på grund av eftersatt underhåll. Det är därför anslaget till drift och underhåll har höjts med mer än 40 procent de senaste fyra åren, sedan 2006, och vi höjer det ytterligare. Vi tittar också på var och när i tid vi kan utöka kapaciteten i flera steg. Jag kan nämna för Peter Persson att just den tidigare utredningen om höghastighetståg finns med även i detta underlagsarbete. Tanken i sig behöver nämligen inte vara fel, och det stämmer att man kan avlasta stambanetätet om man skulle ha en järnväg till vid sidan av. Vi måste dock också vårda det vi redan har, för annars kommer det här landet att kollapsa. Då får vi verkligen en flaskhals för tillväxt, och åtminstone jag tänker se till att det inte blir så.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2010/11:315 om flygledartjänsterna

Fru talman! Leif Pettersson har frågat mig om jag inte ser några problem ur säkerhetssynpunkt med att den enda begränsning för att ett företag tilldelas ansvar för flygtrafikledning är att företaget uppfyller ställda certifieringskrav och om jag avser att ta något initiativ i sammanhanget.

Det är tillsynsmyndigheten, i det här fallet Transportstyrelsen, som certifierar ett företag eller ett organ för att kunna utföra flygtrafikledningstjänster. Certifieringen sker mot uppställda säkerhetsregler. Därutöver ska Transportstyrelsen utnämna denne leverantör att ”med ensamrätt” tillhandahålla den aktuella flygtrafikledningstjänsten.

Vid utnämningen får Transportstyrelsen lägga fast de rättigheter och skyldigheter som ska uppfyllas av den som utnämns. Men en bedömning av ekonomisk bärkraft hos den aktuella intressenten görs också. Samma prövning görs oavsett om det är nya aktörer på den marknad för dessa tjänster som har öppnats genom nya luftfartslagens ikraftträdande i oktober 2010 eller om det gäller Luftfartsverket, som tidigare var den enda möjliga verksamhetsutövaren.

Alla aktörer inom flygtrafikledningssystemet ska följa uppställda säkerhetsregler. Transportstyrelsens tillsyn av verksamheten sker också på likartat sätt oavsett om det är en av staten ägd eller en annan tjänestetillhandahållare. Det är förordning (EG) nr 550/2004 om regler för flygled-

ningstjänster inom det europeiska gemensamma luftrummet och tillhörande genomföranderegler i kommissionens förordning som anger kriterier för bedömningen och hur densamma ska genomföras.

Svaret på frågan är därmed nej, jag ser inget behov av att göra justeringar på detta område.

Leif Pettersson har också frågat om jag anser att alla företag som uppfyller certifieringskraven är lämpliga att utföra flygledningstjänster. På den frågan måste jag återkomma till att det är Transportstyrelsen som certifierar och utnämner en tjänstetillhandahållare efter en ansökan och efter en prövning av intressentens lämplighet i förhållande till gällande regler.

Som jag har sagt sker både en säkerhetsmässig prövning och en bedömning av företagets bärkraft. Jag har därför inte sett någon anledning att ifrågasätta att Transportstyrelsens certifieringsprövning och utnämningsprövning skulle vara tillräcklig för att bedöma en tjänstetillhandahållares lämplighet.

Anf. 122 LEIF PETTERSSON (S):

Fru talman! Tack, fru minister, för svaret även om det inte gör mig mycket klokare. Ministern försöker gömma sig bakom myndighetsutövning i en fråga som i högsta grad är politisk. Det politiska ansvaret kan aldrig delegeras, inte heller i det här fallet. Det är på regeringens förslag som riksdagen fattat beslut om att konkurrensutsätta flygledartjänsterna. Det är regeringens förslag att vem som helst som uppfyller kraven ska kunna få utföra dessa tjänster. Det är regeringens ansvar att detta i mitt tycke dåliga och inte särskilt välöversädda förslag nu genomförs.

Endast ett fåtal länder har på detta sätt öppnat för marknaden inom flygledningen. Bara det borde vara en väckarklocka. Inte ens Margaret Thatcher kom på idén att privatisera flygledartjänsterna. Länder i vår omgivning och inom EU ser möjligheterna att effektivisera verksamheten utan att privatisera. Dessutom är det som nu håller på att genomföras, det så kallade Single European Sky, viktigt att ha i åtanke, även om det är långt kvar innan det är fullt genomfört. Det dröjer länge innan vi ser resultatet av det fullt ut.

Flygledartjänster är ett område som kräver stor samordning, ett område som därför lämpar sig synnerligen illa för privatiseringsexperiment. Vi har sett en rad sådana experiment de senaste åren, och långt ifrån alla är lyckade. Det finns även på ministrers område en del sådana exempel. Jag kan inte säga att mitt parti är utan skuld i den frågan, men det gör inte att vi behöver upprepa misstagen.

Dessutom måste jag lägga till att vi i Sverige har en samordnad flygledning, samordnad mellan civil flygtrafik och militär flygtrafik. Enligt ministern vore det fullt möjligt att exempelvis ett norskt, ett amerikanskt eller ett ryskt företag skulle kunna utföra dessa tjänster, bara de uppfyller villkoren. Det är det svar jag har fått. Finns det då inga betänkligheter från den sittande regeringen att de militära flygledartjänsterna hamnar under en Natoflagg eller en rysk flagg? Uppenbarligen inte, bara man följer reglerna. Privatisering och konkurrensutsättning går före.

Det skulle vara bra om ministern kunde redogöra för hur försvaret ser på den här frågan. Eller är det så att den högra handen inte vet vad den

vänstra gör, att försvaret i det här fallet har blivit totalt överkörda av ideologiskt betingad privatisering?

Än så länge har inte lagen fått några större konsekvenser. Det är bara i ett fall som en privat svensk aktör fått upphandlingen. Ett företag som i en av de ledande positionerna har Jan Carlzon, den förre SAS-chefen, vann upphandlingen som avsåg Växjö, Örebro och Västerås. Men när man skulle överlåta verksamheten i Västerås till denne privata aktör satte sig personalen på bakhasorna. Det gick inte att komma till ett förhandlingsresultat. Det har nu fått till följd att den gamla utföraren kommer att köra verksamheten som underentreprenör till det privata företaget. Det verkar som om hela denna så kallade reform lider av en rad problem – illa genomtänkt och som det verkar illa genomförd. Problem av den här karaktären kan i sin förlängning naturligtvis äventyra även flygsäkerheten.

Om nu regeringens våta dröm går i uppfyllelse och flygledartjänsterna läggs ut på en rad olika operatörer, såväl svenska som utländska, kommer man då att kunna garantera raka flygvägar, något som är oerhört viktigt för flygets miljöpåverkan? Kommer det inte i något läge att uppstå kommunikationsproblem? När ett företags hemligheter riskerar att avslöjas för konkurrenterna kan man då i alla lägen lita på att inte företgets bästa går först?

Anf. 123 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag förstår om det finns en hel del frågor eftersom detta är relativt nytt. Det var inte så att ens en gång Margaret Thatcher på sin tid hade kunnat föreslå detta därför att det här kom först i oktober förra året, och flera länder är på gång.

Man ska hålla i minnet att själva flygledartjänsten i tornet är det som marknadsöppningen gäller. Det innebär att det är på ett avgränsat terminalområde som rör in- och utflygning på den aktuella flygplatsen, till exempel Västerås, och det är upp till maximalt 3 000 meter. Det här påverkar alltså inte det som Leif Pettersson var orolig för – att man inte längre kan ha raka flygrutter, ett arbete där Sverige är väldigt drivande. Det är självklart att vi ska ha vårt arbete med Free Air Space Sweden, så kallade FRAS. Det kommer att kunna fortsätta ändå.

Det finns tre ledord i hela det här arbetet, och det är säkerhet, säkerhet, säkerhet. Det gäller oavsett vem som sköter själva trafikledningen i det aktuella tornet. Då är det utifrån de säkerhetsregler, de krav och de kriterier som finns och som är gemensamma inom EU och som bland annat Transportstyrelsen ser på när ett företag eller aktör vill gå in och ta över ett flygledartorn.

Det är alldeles riktigt, som Leif Pettersson säger, att vi har tre flygplatser där det här precis har börjat. Det är Växjö, Örebro och Västerås. Det är ett företag som heter ACR. I Örebro och Växjö har det inte varit något problem, men i Västerås, och då kommer man till en annan situation. Om personalen på plats inte vill gå över till den nya aktören krävs det att man har ett lokalt tillstånd. Det har man nu löst med att de utbildar sig. Under tiden köper man den här tjänsten av Luftfartsverket.

När det gäller diskussionen om vad som händer om vi till exempel behöver höjd beredskap, om det blir krig eller annat sådant, var Leif Pettersson inne på försvarets roll. Vi ska komma ihåg att det alltid är

Luftfartsverket som uttryckligen har det ansvaret även om vi har fått den här marknadsöppningen. Vi har nu senast i regleringsbrevet till Luftfartsverket uppdragit åt Luftfartsverket att i samråd med Försvarsmakten redovisa hur Luftfartsverket kan säkerställa tillhandahållandet av flygtrafiktjänster för såväl civil som militär luftfart över tiden för att det inte ska bli något glapp.

Jag tror att det här är någonting som vi kommer att se mer av. Jag vet att det finns andra länder inom EU som är på väg åt samma håll. Det viktigaste är att vi har fastställda kriterier så att det inte är vilken certifiering som helst, utan det här ska följas upp. Det är Transportstyrelsen som har tillsyn över att detta sker. Det är säkerhet, säkerhet, säkerhet som går före alltihop.

Fru talman! Frågan tillbaka till Leif Pettersson är: Vad är det som är det egentliga problemet? Är det att det är en marknadsöppning, bara för att begreppet avreglering kommer in och det finns en inneboende känsla att det aldrig kan vara bra? Eller är det verkligen oron för vad en certifiering innebär, såsom jag kan tolka interpellationen?

Anf. 124 LEIF PETTERSSON (S):

Fru talman! För mig är säkerhetsfrågorna oerhört viktiga, säkerhetsfrågorna i vid mening, alltså även försvarets säkerhetsfrågor. Om vi har en samordnad flygledning innebär det inte bara att man i krigstid flygleder försvarets övningar utan även i fredstid. Samtliga försvarets flygplatser, de finns i Jokkmokk och så vidare, finns med i detta samordnade system. Det är någonting som i dag skulle kunna läggas ut på en annan aktör. Den aktören kan mycket väl vara en utländsk aktör enligt vad ministern har redogjort för som svar på min fråga. Den utländska aktören skulle mycket väl kunna vara en rysk aktör eller en aktör från ett Nato-land.

För mig är det någonting som inte riktigt går ihop med svensk säkerhetspolitik. Därför ställde jag frågan till ministern om hon skulle kunna redogöra för hur försvaret ser på frågan. Jag fick inget svar, men det kanske ministern inte hann med, så vi får göra ett nytt försök.

En av de flygplatser som nu är utlagda har militär verksamhet, Örebro. Där finns militär verksamhet som är knuten till Arboga och de anläggningar som finns däromkring. Det hade alltså mycket väl redan nu kunnat vara ett utländskt företag. Nu är det en svensk entreprenör, så vi behöver kanske inte fundera på det.

En annan sak som jag tycker är viktig i det här sammanhanget är samordningen. Det kan ju mycket väl finnas flera olika kommunikationssystem som man kan använda, exempelvis. Om ett företag säger att det vill använda det kommunikationssystem som det har till sitt förfogande, då kommer vi att hamna i begrepp som företagshemligheter och sådana gränsdragningar mellan de olika aktörerna. Samordningen mellan de som har det övergripande ansvaret och de som har trafikledningen kommer då att försvåras.

Jag ser i alla fall framför mig en risk att flygsäkerheten på sikt är hotad eller i alla fall kan ifrågasättas, och det är inte en situation som jag tycker är bra.

Att jag sedan tycker att vi har haft nog med privatiseringsexperiment på infrastrukturens område är en annan sak. Det har inte riktigt med det

här att göra, utan det tycker jag nog är en bisats i sammanhanget. Men det blir inte bättre av att man ska utföra experiment på ett område som kräver extremt mycket samordning och extremt mycket säkerhet. Flyget är ju det säkraste av de olika transportslagen. Det är ytterst sällan som några olyckor inträffar på flygets område, och det ska vi vara tacksamma för.

Fortfarande undrar jag hur ministern ser på försvarets möjligheter att behålla sina hemligheter med en utländsk aktör i bakhasorna.

Anf. 125 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Flygledartjänsterna i tornen för in- och utflygning upphandlas av varje flygplatsägare som var och en gör en bedömning utifrån sin egen situation. Kriterierna för certifieringen bygger på säkerhet men även på ekonomiska förutsättningar för företaget att kunna ha det, som jag sade.

Ja, det stämmer som Leif Pettersson säger att flyget är oerhört säkert. Det är också internationellt harmoniserat. Och det fungerar faktiskt att flyga mellan olika länder även om det är olika aktörer som sköter flygledartjänsterna i de olika tornen, just för att man har så harmoniserade krav på regler för säkerhet naturligtvis.

Transportstyrelsen ska omhänderta Försvarsmaktens behov av flygtrafikledningstjänster genom att vid utnämningen säkerställa att aktuell leverantör kan hantera militära flygningar i den omfattning som kan bli aktuell vid den aktuella flygplatsen. Detta finns också med. Jag vill påminna om det som fanns med i regleringsbrevet, att Luftfartsverket tillsammans med Försvarsmakten ska redovisa hur man kan säkerställa detta tillhandahållande.

Nej, Leif Pettersson, jag kan inte ge dig ett bra svar på hur Försvarsmakten ser på frågan. Det har jag inte med, utan jag har tittat på den samlade bilden. Hur det här har arbetats fram har jag inte med mig.

Man kan naturligtvis problematisera och tycka att det har varit för mycket av privatiseringar. Det är lite grann där som jag tror att den riktiga skon klämmer, därför att när Leif Pettersson i en bisats nämnde att det måste vara nog med privatiseringar på infrastrukturens område antar jag att han åsyftade järnvägen. Där har vi egentligen bara erfarenheter från godstrafiken, där i stort sett ingen i dag vill gå tillbaka till det läge som var före 1990. När det gäller persontrafiksiden är vi inte ens en gång där, utan det börjar från och med nästa år.

När det gäller flygtrafikledningstjänsten i tornen går det i den här riktningen av olika skäl. Men jag är inte lika pessimistisk när det gäller säkerheten, för det är samma krav som ska uppfyllas oavsett om det är en statligt eller privat driven verksamhet. Annars får man inte tillståndet. Och det tror jag i grunden är det viktigaste, därför att människor ska kunna känna sig trygga oavsett var man ska starta eller landa.

Anf. 126 LEIF PETTERSSON (S):

Fru talman! Vi får väl hoppas att Transportstyrelsen inte på något sätt skulle äventyra säkerheten.

För mig börjar det nästan framstå som att man ska dela upp flygledningen i Sverige igen, att vi ska ha en militär och en civil flygledning som vi hade långt tidigare. Det var länge sedan vi gick ifrån det systemet

i Sverige. Det är ju inte så att de militära flygplatserna bara är Luleå, Ronneby och Sätenäs, utan de militära flygplatserna finns lite överallt. Vi har dels flygplatser som utför helikoptertjänster, dels flygplatser som finns ute i skogen och som inte trafikeras med något annat än militära flygplan och flygfarkoster.

Det är inte så enkelt att man kan säga att det här samordnas och fixar sig. Hela det system som vi har i dag bygger på att vi tillsammans tar ett stort ansvar för säkerhetspolitiken i Sverige, och även flygledningen är en del av denna säkerhetspolitik. Jag tycker att hela den problematiken inte alls verkar ha funnits med när man har tagit upp den här frågan, utan man har bara tittat på möjligheten att privatisera en verksamhet, och sedan har det blivit som det har blivit.

Jag tycker nog att ministern borde överväga att sakta ned takten lite grann och göra om det här och göra det på ett bättre sätt, och kanske också utesluta en del aktörer som inte är lämpliga av säkerhetsskäl.

Anf. 127 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag tror inte att ens jag kan säga att det här är enkelt. Vi är precis inne i någonting som vi upplever som nytt. Bara erfarenheterna från Västerås har givit lärdomen vad som händer när personal kopplad till ett torn inte vill gå över till en ny aktör och den som tar över inte har det lokala tillståndet. Hur lång tid man behöver för utbildningen, hur övergången ska se ut etcetera är diskussioner som vi också har haft med Transportstyrelsen. Nu löste det sig så att trafiken fortfarande kan vara i gång genom att man upphandlar tjänsten från Luftfartsverket tills man har fått tillståndet och rätt kompetens. Varje flygplats för sig får naturligtvis avväga vem man vill ska sköta tjänsten. Det ingår i uppdraget som sådant.

När det gäller hur försvaret ser på det här var mitt svar till Leif Pettersson att jag inte vet. Men i den förberedande processen inför förslaget framtagande, även innan jag kom på min post, skedde en gemensam beredning med flera olika myndigheter och instanser. Det är också därför som tillägget finns med i det regleringsbrev som jag tidigare nämnde, just för att det ska hänga ihop.

De frågeställningar som Leif Pettersson tog upp inledningsvis byggde egentligen på mitt ställningstagande att alla företag som uppfyller certifieringskraven är lämpliga att utföra dessa tjänster. I grunden måste det bygga på att rätt krav ställs för certifieringen, och det är det som Transportstyrelsen gör efter mycket strikta regler och också följer upp så att säkerheten aldrig kan ifrågasättas.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellationerna 2010/11:356, 363 och 366 om Västerdalsbanan och Lysekilsbanan

Anf. 128 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Lena Olsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Västerdalsbanan ska bevaras och utvecklas i framtiden och

för att underhåll och upprustning av så kallade lågtrafikerade banor på landsbygden kan försäkras en inriktning där dessa banor bibehålls och utvecklas.

Tina Ehn har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att de inom Sveriges järnvägsnät så kallade låg- och undertrafikerade järnvägarna, såsom Lysekilsbanan, får ett säkrat underhåll. Tina Ehn har också frågat mig om jag avser att medverka till att en utveckling med ett bortdraget underhåll av Lysekilsbanan, som medför en risk att banan kan komma att helt läggas ned, inte kommer till stånd.

Siv Holma har frågat mig vad jag avser att göra för att främja järnvägstrafik på Lysekilsbanan.

Jag har valt att besvara de tre interpellationerna gemensamt.

Regeringen gav den 10 mars i år Trafikverket i uppdrag att med nu gällande nationell plan för utveckling av transportsystemet som grund utreda behovet av ökad kapacitet i det svenska järnvägssystemet och lämna förslag till effektiviserings- och kapacitetshöjande åtgärder som kan vidtas för att tillgodose kapacitetsbehovet. Åtgärder som föreslås för tidsperioderna 2012–2015 och 2016–2021 kommer att remitteras av Trafikverket redan under juni månad och ska delrapporteras till regeringen senast den 1 oktober. Slutrapport blir den 29 februari nästa år.

Lågtrafikerade banor kan ha en viktig funktion – inte minst som matarlinjer till större järnvägsstråk, vilket regeringen år 2008 anförde i infrastrukturen *Framtidens resor och transporter*.

I infrastrukturpropositionen fastslogs att dåvarande Banverket, i dag Trafikverket, i samråd med övriga transportmyndigheter och regionala organ ska analysera vilka av dagens lågtrafikerade banor man utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv bör överväga att rusta upp till högre standard och för vilka banor standardhöjande åtgärder inte krävs för att upprätthålla funktionen.

Enligt regeringens beslut om fastställelse av nationell trafikslagsövergripande plan för utveckling av transportsystemet bör Trafikverket under planeringsperioden 2010–2021 löpande, i dialog med regioner och operatörer, se över möjligheterna att vidta ytterligare åtgärder på lågtrafikerade järnvägar.

På regional nivå är det trafikhuvudmännen, som ansvarar för planering och upphandling av kollektivtrafik, som noga ska analysera vilket underlag för kollektiv persontrafik som finns och som sedan ska avgöra i vilken form sådan kan bedrivas på ett för samhället effektivt och hållbart sätt.

Trafikverket ansvarar för prioriteringar av drifts- och underhållsåtgärder och övriga åtgärder som inte är direkt utpekade av regeringen. I det prioriteringsarbetet ska drift och underhållsinsatser på lågtrafikerade banor vägas mot motsvarande behov på mer trafikerade delar av järnvägssystemet.

Då Lena Olsson, som framställt en av interpellationerna, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmannen att Siv Holma även fick ta emot svaret på denna interpellation.

Prot. 2010/11:110
7 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 129 SIV HOLMA (V):

Fru talman! Tack för svaret, ministern, som dock inte gav några konkreta svar på interpellanternas frågor. I stället redogör ministern för ärendegången, det vill säga utredning, dialog med den regionala nivån, remissomgång och delrapportering. Vi fick även höra talas om en slutrapportering.

Jag förväntade mig att ministern skulle redogöra för var Västerdalsbanan och Lysekilsbanan ligger i själva planeringen. Vad har exempelvis Trafikverket för förslag för de nämnda banorna under den närmaste tiden? Kan vi räkna med att Västerdalsbanan och Lysekilsbanan kommer att ges reella förutsättningar att fortsätta trafikeras?

Ministern ser att lågtrafikerade banor kan behövas som matarlinjer till större järnvägsstråk, och kanske är det de som behöver upprustas och standardhöjas. I svaret talar ministern om att samhällsekonomiska hänsyn ska tas. Kan ministern konkretisera vad hon menar med samhällsekonomiska hänsyn?

Handlar det inte snarare om att infrastrukturministern inte fått gehör hos finansministern för mer pengar? Har det inte blivit så mycket snack för att dölja att regeringen har så lite verkstad och satsar så lite på de lågtrafikerade banorna?

Har inte Trafikverket rätt när de säger att om man vill minska förse-ningarna med 50 procent och öka godstrafiken med 50 procent behövs det i runda tal 2 miljarder mer per år i satsningar på underhåll och reinvesteringar?

Vänsterpartiet tycker att Trafikverket har rätt, och därför satsar vi de pengarna i vår budget. Vi satsar dessutom 1 miljard ytterligare varje år på de lågtrafikerade banorna.

Delar inte ministern vår uppfattning att det är klok politik att för framtiden förvalta de resurser som finns genom att underhålla, reinvestera och standardhöja?

Vänsterpartiet menar att det är ett stort resursslöseri att avskaffa redan befintlig infrastruktur. I stället borde vi se värdet genom att utnyttja infrastrukturen som vi redan har betalat för. Den största investeringen är redan genomförd i och med att banan finns där.

Vi behöver ett ekologiskt hållbart transportsystem. Här är järnvägen ett modernt, effektivt och miljövänligt sätt att förflytta både gods och människor på.

Att i det läget göra sig av med järnvägskapacitet är helt fel väg att gå. Tänk om man skulle använda samma logik på vägar, det vill säga riva upp dem bara för att pengar till underhåll saknas.

Fru talman, jag hade förmånen att besöka Lysekil den 11 april i år och blev informerad om de lokala önskemålen. Därefter har jag fått veta att Trafikverket har beslutat att upphöra med underhållet av Lysekilsbanan i år och har möjlighet att riva upp en elektrifierad järnväg 2015. Detta är samhällsekonomiskt förkastligt.

Underhållskostnaderna för Lysekilsbanan kommer att minska kraftigt efter en upprustning, när man går över från grusbarlast till makadam och betongslipers med helsvetsad räls. Slitaget på fordonen minskar; med upprustningen undanröjer man fenomenet med att skarvarna sliter på boggierna.

Även resandet kommer att öka när tågen går snabbt och bekvämt. Detta visar sig på alla ställen där man upprustat. Efter upprustningen är banorna inte lägre undertrafikerade utan man måste sätta in fler avgångar.

Detta är något som också infrastrukturministern borde tycka är en bra utveckling.

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 130 TINA EHN (MP):

Fru talman! Jag tackar infrastrukturministern för svaret. Järnvägen har debatterats mycket i Sverige den senaste tiden. Trycket på järnvägen är enormt. Allt fler åker tåg, vilket är glädjande. Byter man transportsätt från flyg och bil till tåg bidrar man till en mindre klimatpåverkan. Av samma orsak är det angeläget för många företag och industrier att kunna använda järnvägen för att transportera gods och varor.

Trots sin popularitet och de möjligheter järnvägen ger finns det banor som är undertrafikerade och till och med ofrafikerade. Det är ett faktum för den bana som jag interPELLERAT om och som vi nu debatterar. Det handlar om Lysekilsbanan som är en del av och gör en avstickare från Bohusbanan.

Även om banorna inte är i bruk är de beroende av underhåll. Om underhållet tas bort återstår endast några år innan en bana kan läggas ned helt och definitivt, om jag har förstått det hela rätt. Detta är något som hotar Lysekilsbanan, och man säger att det skulle kunna inträffa.

Järnvägen hör till framtiden. Vi tycker allihop att det är ett smart sätt att transportera sig på. Vi hyllar den från alla håll och kanter.

Lysekilsbanan, som ju är en del av Bohusbanan, ligger i ett mycket turisttätt område där turismen kommer att öka explosionsartat framöver. Bansträckan har varit i gång i många år, men för ungefär ett och ett halvt år sedan slutade man med all trafik.

Tidigare fanns det både persontrafik och godstrafik. Senare år har det bara varit godstrafik som har gått från hamnen i Lysekil och via Uddevalla. Sedan bytte Stora Enso sitt fraktsystem. Det gjorde att det fanns vissa hinder som man inte kunde ta sig förbi, det vill säga tunnlarna norr om Uddevalla. Effekten har blivit att banan har tappat en stor del av godset. Därmed har alla transporter slutat att gå.

Nu har det uppstått oklarheter runt Lysekilsbanan. Vi är många som är väldigt oroliga. Jag kommer själv från Bohuslän och har åkt den här banan flera gånger. Jag har träffat Järnvägsfrämjandet och många som är aktiva i den här frågan. Jag tycker inte att vi i Sverige ska behöva höra talas om att en elektrifierad järnväg över huvud taget ska hotas och kanske rivas upp, med tanke på de stora utmaningar vi har med både att hitta smarta transportlösningar och klimatutmaningarna.

Vi vet också, eftersom man har varit ambitiös och tagit reda på det, att det faktiskt i dag går att direkt köra persontrafik i 70 kilometer i timmen, vilket gör att det ändå är okej att kunna ta sig fram den vägen när man ska konkurrera med att sitta i bilköer, som många gånger händer på sommaren på de här vägarna.

Från regionens sida – det är ju det som det hänvisas mycket till i svaret, att det här är en fråga som många gånger sköts i regionen – har Miljöpartiet varit med för att se till att frågan om persontransporter kommer att tas upp i framtiden.

Jag skulle vilja få svar på hur det ser ut med de undertrafikerade järnvägarna från regeringens sida. Jag skulle också vilja ha ett säkrat svar på att man inte kommer att dra undan möjligheterna för dessa banors framtid.

Anf. 131 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag tror att Siv Holmas frågor hänger väl ihop också med Tina Ehns så låt mig börja med att besvara frågorna.

Den ena var: Var i processen befinner sig Västerdalsbanan och Lysekilsbanan? Jag tar dem ihop. Trafikverket jobbar på eget initiativ internt med fyra steg just utifrån frågan var de lågtrafikerade banorna kan finnas i systemet.

Det första är att de tittar på vilka banor som ska utredas.

Sedan ska man beskriva dagens trafik och framtida potential. Det kan vara nog så viktigt, inte minst utifrån det båda interpellanterna säger, att fler faktiskt vill åka på järnvägen eller transportera på järnvägen.

Det tredje steget är att man tittar på banans prestanda och behov av åtgärder. Nästan samtliga våra lågtrafikerade banor, inte minst Västerdalsbanan och Lysekilsbanan, är i stort behov av rejäla åtgärder.

Det fjärde är att titta på och utveckla en metod för samhällsekonomisk beräkning. Det var lite grann av den frågeställning som också Siv Holma var inne på. Det är precis det man ska räkna med. Det ingår också i det uppdrag som Trafikverket har, där man tittar på hur man kan öka kapaciteten i järnvägssystemet.

Västerdalsbanan ingår i ett pilotprojekt som man har tittat särskilt på. Där har man egentligen klarat av tre av de första stegen. Om jag har förstått det rätt kommer man inom en ganska snar tid att visa på hur man ska kvalitetssäkra de olika stegen när det gäller hur långt man har kommit i processen. Då får vi säkert mer svar på de olika frågorna.

Lysekils bana har man precis börjat titta på internt. Det är klart att det då finns en prioritering. Det stämmer som Tina Ehn säger att trafiken i dag har upphört. Då blir det naturligtvis en diskussion om i fall vi ska använda pengarna för drift och underhåll någon annanstans där vi har betydligt mer trafikerade banor.

Det steg som man nu ska gå vidare med är externt samråd. Då kommer ju regionen in och det lokala. Jag vet till exempel att Lysekils kommun vill gå in och diskutera ett delprojekt som handlar om att utreda om man kan göra en omlastningsstation i Halliden. Ska man på Lysekilsbanan skapa möjlighet för inte minst godstrafiken behöver man bredda ett antal tunnlrar, främst norr om Uddevalla som egentligen är på Bohusbanan, för att få både bättre bärighet och framför allt framkomlighet.

Naturligtvis diskuteras inte bara godssidan, även om det framför allt är till godset man har använt banan. Det förekommer även att Tåg i Bergslagen kör tre tåg per dygn i vardera riktningen, tror jag att det är, på Västerdalsbanan. Där har man i och för sig också tittat på – trafikhuvudmannen är ju landstinget eller regionen – om man ska köra mer tåg för persontrafik.

Man har regionalt prövat ett nytt signalsystem, ERTMS regionalt, som egentligen har ökat kapaciteten på godstågssidan. Men det är inte säkert att de som kör persontågen är intresserade av att införskaffa den här tekniken därför att det är för få som reser. I och för sig kan man

vända på resonemanget: Gick det fler tåg kanske fler skulle åka. Där för landstinget självt en diskussion om ifall man ska fortsätta med bussar i stället för tåg. Det är deras uppdrag att avgöra på vilket sätt de vill upphandla sin kollektivtrafik.

I grunden handlar det naturligtvis om prioriteringar. Var behövs resurserna mest? Är det på de mer trafikerade banorna där vi har ett stort behov eller är det på de mindre trafikerade? Det är precis det Trafikverket tittar på just nu.

Anf. 132 SIV HOLMA (V):

Fru talman! Lysekilsbanan skulle man vad jag har förstått kunna rusta upp till en relativt sett liten kostnad. Man beräknar 200–300 miljoner. Det i sin tur skulle resultera i minskade framtida underhållskostnader. Med rätt standard på järnvägen skulle man kunna köra persontåg i 120 kilometer i timmen och få en restid mellan Lysekil och Göteborg på en och en halv timme.

Prot. 2010/11:110
7 juni

Godstrafik skulle trafikera Lysekils hamn. Hamnen har ett perfekt läge mot Nordsjön med en rak och lätt insegling. Hamnen jagar transporter. Det gäller att få volymer så att det blir intressant att köra på järnvägen. I ett framtidsperspektiv behöver järnvägen uppgraderas. Ska vi utveckla järnvägen måste också Lysekilsbanan och, för den delen, Västerdalsbanan få tillgång till förebyggande underhåll.

Man kan ju fundera på följande frågeställning: Har den moderatledda regeringen råd att satsa 28 miljarder på Förbifart Stockholm borde man också ha råd att satsa drygt 1 miljard per år på att rusta upp låg- och undertrafikerade banor.

Fru talman! Den 28 maj anordnades en manifestation för att förmå just infrastrukturministern och hennes regering att satsa på Västerdalsbanan. Man hade specialchartrat tåg och omkring 150 personer deltog på torget i Stockholm, där flera tal hölls. Det var ett riktigt Västerdalsbanepropp. Drygt 3 500 namnunderskrifter med budskapet att satsa på Västerdalsbanan överlämnades till infrastrukturministern via hennes tjänstemän. Jag hoppas att ministern har noterat denna manifestation och namnlistorna.

Västerdalsbanan är en testbana för det som infrastrukturministern också nämnde, ett nytt signalsystem. Samtidigt har jag förstått att när man har fått det här specialuppdraget håller banan inte riktigt måttet. Från kommunerna runt Västerdalsbanan har man minskat turtätheten för att hålla uppe banan i avvaktan på att den ska rustas upp och så småningom även uppgraderas.

Banan har stor betydelse för näringslivet och för arbetspendlingen. Jag behöver väl knappt nämna att området har Skandinavians största vinteranläggning i Sälen med drygt två miljoner besökare. Där finns 70 000 bäddar och 6 500 fritidshus. För regionen planeras för 100 000 bäddar i södra fjällregionen och man räknar med ca 2 000 arbetstillfällen i samband med utökningarna.

Dessutom finns i området ett stort sågverk med cirka hundra anställda i Fiskarheden. Det genererar för närvarande ett hårt tryck på vägarna där drygt 60 lastbilar från och 60 till sågverket går varje dygn. När Västerdalsbanan används utifrån det potentiella behovet kan den gå från att vara en undertrafikerad bana till att bli en högtrafikerad bana.

Bansträckningen från Rågsveden upp till Malung har väldigt dålig kvalitet så även här kan infrastrukturministern göra investeringar. Utifrån en relativt låg nivå skulle man kunna generera vinster i framtiden både samhällsekonomiskt och företagsekonomiskt, inte minst miljö- och klimatmässigt. Ibland kanske man luras av att snålheten bedrar visheten. Jag vädjar till infrastrukturministern att göra precis tvärtom. Var klok nu för att göra vinster i framtiden!

Anf. 133 TINA EHN (MP):

Fru talman! Jag är glad för det intresse som finns från infrastrukturministern, liksom kunskapen om dessa banor. Det är jättekul att det finns så mycket detaljkunskap om dem för det är inte alltid rätt att hålla reda på alla banor.

Det finns ju politiker på olika nivåer, och det är viktigt att man har en helhetssyn i sin politik. När jag debatterat de här frågorna i min egen valkrets har jag anklagat en del av de lokala politikerna för att de inte

driver den här frågan lika hårt som de till exempel driver frågan om att bygga broar som kostar ett antal miljarder kronor. Det finns förslag från politiker i Lysekils kommun om att satsa på en bro över Gullmarsfjorden. Det skulle gå åt rätt mycket pengar som man i stället kunde ha nytta av i järnvägssatsningarna. Det skulle komma till nytta för betydligt fler invånare.

Behoven är jättestora när det gäller järnvägssatsningar. Det är stora behov överallt. När vi tittar på hur mycket pengar som läggs i en budget ser vi att det från regeringens sida läggs mer pengar på väg än på järnväg. Jag skulle vilja lyfta upp att vi i det rödgröna budgetförslag som vi lade fram i höstas hade 100 miljarder mer till 2021. Där hade vi plockat ut 9 miljarder mer till lågtrafikerade banor på landsbygden och till kollektivtrafiken. Jag undrar om det finns något sådant i regeringens politik, för i så fall blir det en riktad satsning på sådant som man tycker kan vara viktigt.

Jag blir lite orolig när jag hör talas om att man ska utreda var behoven finns och vad som är samhällsekonomiskt lönsamt. Där det finns glest med åretruntboende är det inte alltid samhällsekonomiskt lönsamt när man räknar på antalet årsboende. Men om vi ser på den potential som till exempel Bohuslän har, med den utveckling av turism som vi får räkna med kommer att ske och som vi också är beroende av, vill vi att det ska finnas en hållbar möjlighet att transportera sig.

En gång i tiden fick vi en motorväg som nu kommer att bli klar. Det har tagit många år. Jag och de flesta miljöpartister var inte intresserade av motorvägen, och det fanns även centerpartister som protesterade mot den. Nu är den på plats, men järnvägen är ändå den energieffektivaste och mest hållbara transportlösningen. Därför krävs det att man ser den som en utvecklingsmöjlighet i framtiden och inte bara tänker sig att satsa resurserna där det finns flest människor. Den diskussionen är viktig också när det gäller Lysekilsbanan. Det kan tyckas att den redan har utarmats ganska mycket och att den så småningom inte kommer att kunna överleva. Det är därför vi i dag lyfter upp den frågan från flera håll.

Lagt spår, spår som en gång lagts, ligger ganska bra där det ligger, och det vore intressant om vi fick möjlighet att utveckla Lysekilsbanan för framtida turistsatsningar och för transporter av både gods och människor.

Anf. 134 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! När det gäller hur mycket pengar som egentligen behöver satsas för att kunna använda exempelvis Västerdalsbanan eller Lysekilsbanan är frågan samtidigt vad man vill uppnå. Om vi tar Lysekilsbanan är högsta tillåtna hastighet i dag 40 kilometer i timmen. Ska man komma upp i det som Tina Ehn säger, 70 kilometer i timmen, lär det behövas mer av underhållsåtgärder. Ska man kombinera persontrafik och godstrafik på till exempel Västerdalsbanan kan det behövas flera hundra miljoner för att både persontåg och godståg ska fungera. Den banan behöver dessutom elektrifieras, och ska även det göras är vi uppe i över 1 miljard.

Jag förstår ambitionen och viljan, och om det ligger en bana på plats är det naturligtvis bättre att använda den än att inte använda den, om den är i ett sådant skick att den går att använda utan för mycket insatser. Hur

tråkigt det än låter är vi när det gäller hela järnvägen i en sådan situation att vi måste se på var vi får ut mesta och bästa nytta av varje krona som satsas, oavsett om vi har olika prislappar på hur mycket vi är beredda att satsa.

Att man kan prioritera förstår jag. Siv Holma frågar varför man ska satsa 28 miljarder på Förbifart Stockholm men inte kunna anslå åtminstone 1 miljard till de lågtrafikerade banorna. Det har sin förklaring i att vi har en storstadsregion med mycket vatten runt. Det går knappt att komma mellan de olika delarna i Stockholm; vattnet klyver hela regionen.

Tina Ehn säger att det finns de där hemma som hellre vill bygga broar för massor av pengar. Vi kommer naturligtvis alltid att få höra att det finns behov överallt. Till Tina Ehn skulle jag även vilja säga att det inte riktigt är så att det i den åtgärdsplan som har beslutats finns mer pengar till väg än till järnväg. Tittar vi på nya investeringar är det 49 miljarder under de kommande tolv åren på väg och 64 miljarder på järnväg. Förvisso kan det se ut som att det är mer pengar till vägarnas drift och underhåll än till järnvägens, men det finns tio gånger mer mil väg än järnväg. Därför ska det förhållandet finnas med där.

Man kan också fundera, fru talman, om det är rätt eller fel att satsa resurserna där det bor flest människor. I en tidigare debatt i kväll kunde vi konstatera att i storstadsregionerna där bland annat Göteborg ingår, med den kapacitetsbrist och den sårbarhet som finns, liksom de flaskhalsar som i dag finns i järnvägssystemet, har vi samhällsekonomiska kostnader på närmare 11 ½ miljarder som är negativa. Det är inte heller rätt använda pengar.

Jag tror att i det arbete som Trafikverket tittar på finns insikten om att de lågtrafikerade banorna är matarlinjer till större stråk men kan också användas för godstrafik eller för persontrafik. Den diskussionen finns med för att se vad vi ska satsa på, när vi kan göra det och vad det kommer att kosta. Sedan ställer vi det mot hela järnvägssystemet där det gör mest och bäst nytta. Jag tror att det är en rimlig väg att gå.

Anf. 135 SIV HOLMA (V):

Fru talman! Infrastrukturministern säger att man måste ha ambitionen att använda varje krona där den så att säga ger mest. Jag tycker att det är viktigt att man investerar på ett sådant sätt att det skapar förutsättningar för att vi ska få en klimatmässigt bra utveckling. Det är också viktigt att satsa pengar på en regionalpolitik över hela landet där det finns jobb, inte att bara satsa på storstäderna, något som jag tycker finns i infrastrukturministerns undertext. Ska man satsa på det som man kallar för arbetslinjen är det oftast möjligt genom att man satsar på kommunikationerna så att människor kan arbetspendla till de jobb som finns och genom att man för över gods från väg till järnväg. Då behövs de banor som jag har nämnt, det vill säga Västerdalsbanan och Lysekilsbanan. De har lite olika förutsättningar, men de är oerhört viktiga i sitt respektive sammanhang.

Jag hoppas, avslutningsvis, att den här diskussionen och de synpunkter som har kommit fram från oss interpellanter också kommer att synas i den fortsatta planeringsprocessen. Det ska bli väldigt roligt att åter besöka Lysekil och se att allting nu fungerar mycket bättre än när jag var där senast.

Anf. 136 TINA EHN (MP):

Fru talman! Det här att man inte kan köra på Lysekilsbanan i dag stämmer inte riktigt. Det har de arbetsgrupper som har jobbat med Bohusbanans framtid tagit reda på. Det går faktiskt i dag att köra 70 kilometer i timmen om man kör persontrafik med de moderna Reginatågen. Det är också på grund av det som man har drivit frågan i regionen, och därför har Miljöpartiet i regionledningen i Västra Götaland sett till att en enig regionutvecklingsnämnd har ställt sig bakom att utreda persontrafiken, i första hand sommartrafiken.

Hoppet är inte alls ute, men det krävs att fler jobbar för frågan och att man är medveten om att banans framtid också avgörs av om det finns resurser. Det är väldigt viktigt att vi satsar ordentligt.

Jag skulle vilja återkomma till detta att det handlar om prioriteringar. Precis som flera av oss har sagt finns det hela tiden ett omätligt behov av underhåll och satsningar. Men om man ska få den här climateffektiva och miljövänliga transporten att fungera i framtiden är det nog avgörande att man verkligen satsar de här resurserna nu, och det är hårda prioriteringar för att det ska bli en hållbar utveckling.

Anf. 137 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag tycker också att det är viktigt att investera för framtiden och att investera klimatsmart. Vi ser att trycket har ökat enormt bland människor som vill resa med tåg och transportera gods med tåg. Men vi är medvetna om att det är ett enormt arbete att se till att vi får tillförlitlighet och en mycket bättre robusthet i det järnvägssystem som vi har. Och vi behöver ha mycket mer av kapacitet både på kort och på lång sikt. Därför har Trafikverket fått det här uppdraget.

När det gäller det regionalpolitiska, att det inte bara ska vara storstäderna, är det självklart – även om det kan låta som att jag ofta pratar om storstäderna och även har givit Trafikanalys i uppdrag att titta på arbetspendlingen i storstadsområdena. Där görs långt mer än hälften av alla arbetspendlingsresor, och problem där kan få sårbara effekter för landet som helhet. Arbetspendlingen är viktig liksom att transportererna kan ske på ett tillförlitligt sätt.

När det gäller Lysekilsbanan är det som Tina Ehn nämnde en uppgift som jag inte har, att det går att åka 70 kilometer i timmen där. Det är bra att man tittar på det. Då är det kanske ännu bättre att nästa steg i Trafikverkets process är att ha det externa samrådet. Det har redan påbörjats inte minst, som jag nämnde tidigare, i Lysekils kommun.

Jag skulle bara avslutningsvis, fru talman, vilja säga om den uppvaktning lördagen den 28 maj som Siv Holma nämnde att jag tyvärr inte hade möjlighet att vara med den dagen. Men enligt den återrapport som jag fick var det ett väldigt bra möte och trevlig stämning. Själva ansatsen att komma ned har också framförts till mig, så jag har fått en genomgång. Jag får tacka för påminnelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2010/11:110

7 juni

Svar på
interpellationer

21 § Svar på interpellation 2010/11:376 om fyrstegsprincipen i EU

Anf. 138 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Annika Lillemets har frågat mig hur jag arbetar för att fyrstegsprincipen ska få genomslag på EU-nivå.

Bakgrunden till frågan är bland annat att det enligt Annika Lillemets i EU-kommissionens vitbok om transporter slås fast att minskad rörlighet inte är något alternativ och att det inte föreslås några åtgärder för att minska behovet av transporter.

Min utgångspunkt är att resor och transporter bidrar till en positiv samhällsutveckling, bland annat en ökad frihet att bo och leva där man vill och samtidigt ha tillgång till en god arbetsmarknad. Transportsystemet kan ses som samhällets blodomlopp, och det behövs för att det internationella utbytet av varor och tjänster som byggt vårt välbefinnande ska fungera effektivt. Det är därför inget mål i sig att minska resandet eller transportarbetet. Klimatutmaningen som mänskligheten står inför måste emellertid tas på största allvar, och transportsystemet behöver hantera denna utmaning samtidigt som det bidrar till en samhällsutveckling med hållbar tillväxt.

Det förhållningssätt som den så kallade fyrstegsprincipen representerar, det vill säga att man innan man använder resurser för att bygga nytt undersöker om man kan effektivisera användningen av det befintliga, är en viktig utgångspunkt för alla oss som anser att såväl effektivitet och rationalitet som sunt förnuft ska gälla vid planering av i alla dimensioner hållbar transportinfrastruktur. I EU-arbetet har jag med mig detta förhållningssätt. Jag har också med mig de principer som den svenska transportpolitiken sedan länge bygger på, det vill säga att transporter i huvudsak är marknadsstyrda med ett decentraliserat beslutsfattande hos enskilda individer, hushåll och företag och att efterfrågan på transporter bestämmer utbudet av olika transportlösningar, givet en samhällsekonomiskt effektiv prissättning av utnyttjandet av infrastrukturen samt en samhällsekonomiskt effektiv skötsel och utveckling av densamma.

Åtgärder för att förändra och effektivisera hur gods transporteras och människor reser i syfte att öka konkurrenskraften och skapa fler jobb samtidigt som utsläppen minskar är centralt i det europeiska arbetet inom transportområdet. Regeringen välkomnar att EU-kommissionen lagt fram en ny vitbok om den framtida transportpolitiken och delar synen att det övergripande målet för europeisk transportpolitik är att bidra till att få till stånd ett system som stöder ekonomiska framsteg, ökar konkurrenskraften och erbjuder transporttjänster med hög kvalitet samtidigt som resurserna används effektivare. Det är viktigt med en politik för en konkurrenskraftig transportsektor som ökar rörligheten och minskar utsläppen. De ambitiösa målen med åtgärder för att minska oljeberoendet och minska utsläppen av växthusgaser med 60 procent stöder detta.

Anf. 139 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Först vill jag tacka infrastrukturministern för svaret på min interpellation.

Ett långsiktigt hållbart samhälle ställer nya krav på planeringen inom trafik- och transportsystemet. Fyrstegsprincipen är en planeringsmetod för att hushålla med resurser och minska vägtransportsystemets miljöpå-

verkan. Den går ut på att steg för steg analysera hur ett trafikproblem bäst kan lösas, i första hand genom att minska behovet av transporter och valet av transportsätt, i andra hand genom åtgärder som ger effektivare utnyttjande av befintlig infrastruktur och fordon, i tredje hand genom begränsade ombyggnadsåtgärder och i sista hand genom stora nybyggen eller större ombyggnadsåtgärder.

En viktig förutsättning för hållbart resande är alltså en aktiv och genomtänkt samhällsplanering så att onödiga resor kan undvikas. Det handlar också om att föra över transporter till mindre utrymmeskrävande, säkrare och miljövänligare färdmedel, i klartext till tåg från bil och flyg.

I Sverige ska fyrstegsprincipen ligga till grund för trafikplaneringen. Detta slås fast bland annat i regeringens direktiv till trafikverken inför framtagandet av Nationell plan för transportsystemet 2010–2021 och uttrycks så här i budgetpropositionen för 2011:

”En viktig utgångspunkt vid planering av transportinfrastruktur är att det förhållningssätt som den s.k. fyrstegsprincipen (stegvis prövning av möjliga åtgärder i transportsystemet) representerar ska vara lika självklart som att de transportpolitiska målen ska uppnås.”

Gott så, men i praktiken är det fortfarande fler vägar och mer biltrafik som gäller.

Jordens Vänner har överklagat den nationella transportplanen till Regeringsrätten, bland annat därför att den inte leder till minskade utsläpp av vägtrafiken och att det ofta saknas alternativ, vilket är just det som fyrstegsprincipens första steg handlar om. Massiva satsningar på nya bilvägar kommer att bidra till ökade koldioxidutsläpp. Det värsta aktuella exemplet är den sexfiliga motorvägen Förbifart Stockholm. Även ute i kommuner och regioner är man fast i ett föråldrat tänkande där nya bilvägar fortsatt ges högsta prioritet.

I EU-kommissionens aktuella vitbok om den framtida europeiska transportpolitiken finns inslag som stämmer med fyrstegsprincipen. Det konkreta målet att överföra transporter från väg till mer klimatsmarta transportlösningar tycker vi i Miljöpartiet, till skillnad mot regeringen, är utmärkt. Det är också bra att man framhåller vikten av att göra fordon mer energieffektiva och att övergå till förnybara bränslen. Däremot är det allvarligt att kommissionen okritiskt förespråkar ökad trafik utan hänsyn till klimatpåverkan och oavsett om den är till glädje och nytta för människor eller ej.

Det är nämligen nödvändigt att snabbt och dramatiskt minska trafikens klimatpåverkan om vi ska klara utmaningen att minska utsläppen av växthusgaser och koldioxid så mycket som krävs för att begränsa den globala temperaturökningen till under två grader. Det räcker inte med teknisk utveckling, utan vägtrafiken behöver också minskas, enligt forskningen.

Vitboken ger uttryck för åsikten att ökade transporter är gott i sig. Minskad rörlighet är inget alternativ, heter det. Ministern säger också i sitt svar att minskade transporter inte är något mål i sig och även att det är viktigt med en politik som ökar rörligheten och minskar utsläppen. Men det går inte ihop. Om rörligheten ska öka och utsläppen minska, vad är det då för trollformel som ministern och EU-kommissionen har som inte vetenskapen har?

*Svar på
interpellationer*

Anf. 140 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Även om jag och Annika Lillemets har samma tanke i att fyrstegsprincipen är något bra kan jag ändå urskilja något där vi möjligtvis inte delar uppfattning. Det kan man belysa genom frågeställningen: Behövs transporter eller inte? Är det bra med rörlighet eller inte?

Jag är väldigt tydlig med att jag verkligen tror att transporter och rörlighet är oerhört avgörande, inte minst i ett land som Sverige, som är avlångt med långa avstånd och möjlighet att ta sig till och från jobb eller transportera varor, men även när man tänker sig utanför Sveriges lands gränser, med hela den handel och den rörlighet människor emellan som behövs internationellt.

För mig är det viktigt att tänka att de problem som man ser med transporter också kan vändas till möjligheter. Då måste vi vara mycket mer smarta. Målet i sig är egentligen inte att minska transporterna, om det inte finns ett behov av att minska transporterna. Då måste varje trafikslag för sig – oavsett om det är med flyg, på väg, på räls eller via sjön – fungera så effektivt, säkert och miljömässigt som möjligt.

Hur skulle man då kunna göra detta? Ja, vi kan bara ställa oss själva frågan: Hur kommer en vara fram till en affär eller från dörr till dörr? Det kan inte bara gå via järnväg. Vi kommer alltid att behöva bilen, lastbilen eller båten. Inte minst i våra städer handlar det om hur vi kan bygga en mycket mer effektiv citylogistik, hur vi kan ha terminaler och depåer för att lasta om på ett smidigt sätt i den konkurrens om våra utrymmen som finns.

Vad görs då exempelvis från Sverige som drivs även på EU-nivå? Det är till exempel gröna korridorer även när det gäller flyget, med så raka flyglinjer som möjligt. Man kan tänka sig järnvägen där man – oavsett vilket land man passerar – har mycket bättre management, att vi harmoniserar standarder, har korta ledtider och minskar stoppen, rent ut sagt förenklar för att göra det så smidigt som möjligt. Det gäller även exempelvis lastbilar, som vi vet kommer att behövas. Men vi måste vara mycket bättre på att ha längre lastbilar som kan vara färre än att ha många fler korta lastbilar. Det är också ett sätt att tänka mer effektivt. Det handlar också om vilka typer av bränslen som vi har.

Allt kanske inte fungerar bara med tekniken, som Annika Lillemets sade. Men vi har väldigt mycket mer som är på gång när det gäller att minska effekterna av till exempel partiklar, buller och annat. Det handlar mycket om kunskap.

Om man har insikten och tanken i maggropen att transporter i grunden kan vara bra där de behövs är nästa steg att göra det så enkelt som möjligt för människor och företag att göra ett val av vilken transport som ska användas. Hellre än att säga att vi ska flytta över transporter från ett trafikslag till ett annat tycker jag att vi ska tänka på hur transporterna kan samarbeta hela vägen på det mest effektiva och miljövänliga sättet.

Anf. 141 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Ökad tillgänglighet är ett bättre mål än ökad rörlighet. Transporter är medel – inte mål – för på vilket sätt är det bättre för människor att arbetspendla timtals varje dag än att fler finner jobb nära hemmet, med en genomtänkt stadsplanering som blandar lämpliga arbetsplatser och bostäder? På vilket sätt blir livet bättre för människor när allt fler

tvingas åka bil till avlägsna köpcentrum för att handla mat, när små butiker i bostadsområdena konkurreras ut? Nog vore många gladare om de hade tillgång till en butik nära hemmet än att få det tveksamma nöjet att öka sin rörlighet genom påtvingade bilresor.

Inte heller finns det något värde i att varor transporteras i onödan. För att uttrycka det lite hårdtagat: Varför skicka kakor mellan länder när man kan byta recept?

Ministern säger alltså att det är ”inget mål i sig att minska resandet eller transportarbetet” och vidare att ”klimatutmaningen ... måste ... tas på största allvar, och transportsystemet behöver hantera denna utmaning samtidigt som det bidrar till en samhällsutveckling med hållbar tillväxt”. Hur ska detta gå till om ökat resande överordnas allt annat?

Det är inte bara jag som undrar. Professor Lars-Göran Mattsson vid institutionen för transportvetenskap, skolan för arkitektur och samhällsbyggnad, ifrågasätter i KTH:s yttrande över EU-kommissionens vitbok den låga ambitionen för transportsektorn vad gäller utsläppsminskningar. För att klara tvågradersmålet måste alla samhällssektorer i EU minska sina utsläpp till 2050 med 85–90 procent. Men i vitboken är målet endast 60 procent för transportsektorn, vilket ministern menar är ambitiöst. Dessutom vill EU tillåta att utsläppen av växthusgaser först ökar med 8 procent till år 2030.

KTH menar i sitt yttrande att en sådan strategi inte är trovärdig och att det i praktiken torde vara omöjligt eller i alla fall mycket kostsamt för kommande generationer att så snabbt minska utsläppen så mycket. Professor Mattsson påpekar också att en samlad bedömning av forskningen talar för att ökningen av de totala transportvolymerna måste stoppas och helst att transporterna ska minskas. Det räcker inte med teknisk utveckling och överflyttning av trafik till mer klimativänliga transportslag för klimatets skull.

Ministern säger också i sitt svar angående hur hon agerar i EU: ”Jag har också med mig de principer som den svenska transportpolitiken sedan länge bygger på, det vill säga att transporter i huvudsak är marknadsstyrda med ett decentraliserat beslutsfattande hos enskilda individer, hushåll och företag och att efterfrågan på transporter bestämmer utbudet av olika transportlösningar, givet en samhällsekonomiskt effektiv prissättning av utnyttjandet av infrastrukturen samt en samhällsekonomiskt effektiv skötsel och utveckling av densamma.”

Detta skulle jag gärna vilja att ministern utvecklar. Vad betyder det i praktiken? Det var lite krångligt! Hur samverkar detta med fyrstegsprincipen eller motverkar den? Och jag undrar fortfarande på vilket sätt ministern arbetar konkret för att fyrstegsprincipen ska få genomslag i EU.

Anf. 142 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Förvisso skulle jag kunna hålla med Annika Lillemets om att tillgänglighet är ett bättre uttryck än rörlighet. Vad man söker är ju någon form av tillgänglighet, och för det behöver man använda sig av medlet att kunna röra sig, ta sig fram, där infrastrukturen bidrar till att leva upp till det som människor och företag behöver.

Däremot känner jag lite grann att verkligheten nog har förändrats något. Vi kan gå tillbaka till 50- och 60-talet i Sverige, när vi byggde de första ABC-områdena. Jag tror att Vällingby var det första som invigdes,

*Svar på
interpellationer*

där man hade både arbete, bostäder och centrum på samma ställe. Så ser verkligheten långt ifrån ut i dag, och jag vet inte ens om vi egentligen skulle vilja gå tillbaka till detta. Men det låter lite så när jag lyssnar på Annika Lillemets.

Företagens behov av kompetens kan vara vidsträckt när det gäller vilka människor man behöver ha tag på. Det kan till och med vara internationell kompetens som man behöver ha tag på. Likadant är det med behovet av varor som inte finns inom det egna området. Vad skulle till exempel LKAB göra om företaget inte fick transportera bort alla sina råvaror, där nästan allt behövs i övriga Europa eller i andra delar av världen?

Fyrstegsprincipen på till exempel EU-nivå kan gälla arbetet med de transeuropeiska nätverken, när det ska byggas vägar, som är ett sätt att transportera kollektivt, med teknikvänliga lastbilar eller miljövänliga bilar. Det handlar om hur man tänker sig hela vägen från punkt A till punkt B, att det håller ihop, att pengar som ska användas EU-gemensamt följer hela korridorer.

Men det kan vara lika viktigt att man tänker sig sjövägen. Hur ser landanslutningen ut från den svenska sidan när man använder till exempel Östersjön som en farled för att komma över på polska sidan och sedan fortsätta vidare ut i Europa? Det kan vara viktigt, så att vi inte använder pengar på fel saker.

Det kan vara ett sätt i det här, och det är ett arbete där man även har tagit till sig inte minst av kommissionen nu när man ser över de nya finansiella ekonomiska perspektiven framöver.

Men sedan hör jag lite grann, fru talman, att Annika Lillemets i grunden inte tycker att det är bra att vi kanske bygger vägar. Vi hörde återigen diskussionen om Förbifart Stockholm. Det är här som jag menar att varje trafikslag för sig måste kunna fungera så säkert, smidigt, robust och miljömässigt bra som möjligt. Men det är också kombinationen av det andra i till exempel en storstadsregion som Stockholm. Det handlar om behovet av mer och bättre kollektivtrafik. Det är 170 000 fordon som åker på till exempel Essingeleden i dag. Det skulle inte fungera om de skulle in i dagens kollektivtrafik. Vi behöver alltså ha både och. Jag tror att vi skiljer oss i den diskussionen.

Men i det arbete som vi har med fyrstegsprincipen i Sverige gäller det att först titta på hur man kan använda de färd sätt och de investeringar som redan i dag finns så effektivt som möjligt. Vad kan vi justera i människors beteenden i nästa steg? Det sista steget är egentligen att bygga nytt, så att vi tänker på att vi använder rätt saker. Den utgångspunkten har vi jobbat med i Sverige. Jag tycker att det är bra att i ambitionen att inte minska transporter i Europa utan snarare öka dem också ha med sig den principen.

Anf. 143 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Ja, det här var spännande. Jag vill påminna om att om man bygger väg ökar bilismen, men lägger man räls åker folk mer tåg. Det har erfarenheterna visat, och det gäller även i Sverige, i Stockholm och i EU. Därför är det ingen bra idé att bygga nya motorvägar om man vill minska klimatpåverkan och om man vill att folk ska åka mer kollektivt. Det finns inte oändligt med pengar heller. Använder man pengarna

till att bygga motorväg blir det sannolikt, tyvärr, inte så mycket kvar att bygga räls för.

Jag vill påminna om att man inte ska skilja på trafikslagen. Man måste se dem tillsammans. Man kan inte säga att var och en ska sköta sitt. Detta säger både EU i sin vitbok och forskningen.

Naturligtvis är det bra med samordning av transporter, men jag vill som sagt påminna om att det inte räcker, enligt forskarna. Vad gäller klimat- och miljöpåverkan är, som jag tidigare påpekade, ökad rörlighet som mål både orealistiskt och faktiskt väldigt skadligt. Även om resorna görs energieffektivare äts besparingen upp av den ökade trafikvolymen. Det har också erfarenheten visat.

Hur ska exempelvis fördubblat flygande till 2050, som förutspås i vitboken, klaras utan ökad belastning på klimatet? Somligt resande som man tvingas till på grund av dålig samhällsplanering minskar faktiskt människors livskvalitet. Att minimera eller rent av eliminera tiden människor förspiller i bilköer på väg till jobbet långt bort, dit det inte går spårvagn eller buss, är verkligen angeläget. Det är framtidens lösningar, inte 60-talets, vill jag påstå. Då frigörs också mer utrymme, både fysiskt utrymme och miljöutrymme, för verkligt nödvändiga och/eller roliga resor. Vi har alltså verkligen allt att vinna på att på allvar, på riktigt, börja tillämpa fyrstegsprincipens två första steg för att undvika att slösa pengarna på dyrbara och klimatskadliga investeringar både i Sverige och i EU. Det är sunt förnuft och god hushållning med resurser.

Mot bakgrund av detta hoppas jag verkligen att ministern kommer att förespråka fyrstegsprincipen i EU framöver.

Anf. 144 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Annika Lillemets kunde nog inte låta bli att ta upp flyget som en stor bov när det gäller utsläpp, inte minst av koldioxid.

Nu kommer vi ganska snart att få handel med utsläppsrätter som gäller även flyget, vilket jag tror är bra. Men även här går Sverige i bräsch när det gäller hur man kan jobba med mycket rakare flygningar och hur man kan jobba med gröna inflygningar, som vi vet minskar både bränsleförbrukningen och i sin tur också CO₂-utsläppet. Jag tror att det handlar om att se att till exempel transportslaget flyg kommer att behövas. Frågan är: Vad gör vi för att minska den skadliga effekten av utsläppen? Där ligger Sverige före.

Det är ganska riktigt i och för sig, och det kanske finns en logisk förklaring, som Annika Lillemets säger. Bygger man väg ökar bilismen. Det är riktigt. Bygger vi järnväg ökar tågresandet. Ja, det är också riktigt. Vi behöver ha både och.

Det bästa måste naturligtvis vara att hitta den rätta kombinationen för människor när de ska ta sig från dörr till dörr men också för företagen. Det handlar om att de ska kunna göra ett val för hela resan från punkt A till punkt B på det smidigaste sättet. Där ska de också ha förutsägbarhet i både tid och kostnad och framför allt tillförlitlighet. Då behövs kombinationen av alla olika trafikslag.

Just därför har vi Trafikverket, som är en ny myndighet som jobbar just trafikslagsövergripande och som vid varje tillfälle kan göra analyser när man gör en investering. På vilket sätt påverkar det människors bete-

ende, och vad får det för konsekvenser? Då kan vi också fatta ett beslut om vilken investering som är den bästa.

Jag är glad över att Annika Lillemets också i grunden tycker att fyrstegsprincipen, som vi har börjat med här, är bra, även om vi uppenbarligen har olika uppfattningar om huruvida transporterna ska vara fler eller färre.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på interpellationerna 2010/11:386 och 387 om flygförbindelsen Östersund–Umeå och tillgång till specialistsjukvård

Anf. 145 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Marie Nordén har frågat mig på vilka grunder jag tagit ställning till att rätten till fungerande flygresor till och från regionsjukhuset i Umeå inte är nödvändig längre. Isak From har frågat mig på vilka grunder jag har verkat för förändringar som går tvärt emot tidigare fattade riksdagsbeslut avseende flygtrafiken mellan Östersund och Umeå. Jag besvarar de här två interpellationerna gemensamt.

Anslaget för trafikavtal, alltså före detta Rikstrafiken, gör mycket nytta runt om i landet. Pengarna möjliggör ett större utbud av interregional kollektivtrafik än vad som annars skulle ha varit fallet. I Norrlands inland är den upphandlade flygtrafiken betydelsefull för befolkning, näringsliv och offentliga förvaltningar på grund av de långa avstånden. Trafiken möjliggör påtagligt kortare restider än vad som annars skulle ha varit fallet.

Riksdagen beslutade 1980 att Jämtlands län skulle ingå i norra sjukvårdsregionen, vars regionsjukhus är Norrlands universitetssjukhus i Umeå. Socialutskottet anförde i sitt betänkande angående förslaget till förändring att en förutsättning för utökningen av Umeåregionen med Jämtlands län var att resmöjligheterna förbättrades för patienter från länet som skulle få regionsjukvård i Umeå. Riksdagen beslutade 1993 att staten skulle trygga en grundläggande flygtrafik mellan Östersund och Umeå och tillskjuta medel för att möjliggöra en upphandling av flygtrafik.

Resvaneundersökningar visar att användningen av flyglinjen har förändrats på så sätt att det nu är få patienter som reser med den. Av den anledningen menar jag att riksdagen bör fatta beslut om att den berörda flyglinjen inte längre ska särbehandlas jämfört med övriga linjer.

Förslaget i vårändringsbudgeten innebär inte att regeringen tagit ställning till att det är omotiverat att upphandla flyglinjen Östersund–Umeå ytterligare minst en avtalsperiod. Tvärtom har regeringen möjliggjort en fortsatt upphandling genom att i slutet av förra året fatta beslut om en så kallad allmän trafikplikt för sträckan. Därmed har Trafikverket kunnat genomföra ett konkurrensutsatt anbudsförfarande i syfte att teckna avtal med ett flygföretag. Myndighetens ambition är att inom kort teckna avtal med ett företag för att bedriva trafik på sträckan. Givetvis måste den totala kostnaden för Trafikverkets trafikavtal rymmas inom den bemyndiganderam som riksdagen beslutat ska gälla för anslaget för trafikavtal.

Regeringens förslag i vårändringsbudgeten om att åtagandet att upprätthålla flygtrafik mellan Östersund och Umeå bör upphöra handlar alltså om att besluten om trafikavtal ska tas på rätt nivå. Riksdagen fattar normalt beslut endast om anslaget för trafikavtals storlek och ändamål men låter regeringen eller dess myndighet ta ställning till den exakta användningen av medlen. Jag menar att regeringens förslag är i linje med tidigare riksdagsbeslut på så sätt att riksdagen inte bör fatta beslut om användningen av anslaget för trafikavtal linje för linje.

Anf. 146 MARIE NORDÉN (S):

Fru talman! Jag får tacka ministern för svaret även om det inte var det jag hoppades på.

Vi debatterade just den här frågan om tillgång till specialistsjukvård på lika villkor med socialminister Hägglund tidigare i vår, då vi fick de första signalerna om att Rikstrafiken och nu Trafikverket förordade en omprioritering, eller ska vi säga nedprioritering, vad gäller upphandlingen av flyget mellan Östersund och Umeå.

Jag måste säga att det under debatten blev smärtsamt uppenbart för oss att socialministern inte riktigt förstod vad vi pratade om eller att det inte fanns de kunskaper man hade önskat med tanke på att han har ansvar just för frågan om rättvis och tillgänglig sjukvård för alla i hela landet.

Jag fick inget direkt svar av socialministern under debatten, men jag hade ändå en förhoppning om att han skulle ta med sig frågan till infrastrukturministern och resten av regeringen. Naturligtvis hade jag också hoppats att det här skulle slippa komma upp i vårändringsbudgeten, men tyvärr fick vi beskedet nu, och det var helt motsatt mot vad vi försökte uppnå med vår tidigare interpellation.

Jag måste därför tyvärr återigen konstatera att regeringen inte riktigt vill se hur olika förutsättningarna och villkoren ser ut i landet och att vi i Norrlands inland drar det korta strået igen.

Ministern beskriver helt korrekt bakgrunden till varför vi har haft eller har ett statligt ansvar och ett riksdagsbeslut för en fungerande flygförbindelse mellan Östersund och Umeå. Varken förutsättningarna, orsaken eller behovet har dock förändrats, och jag vill börja med att kommentera den resvaneundersökning som ministern hänvisar till. Den har genomförts som enkäter till resande under 15 dagar med totalt 213 svar från resande mellan Östersund och Umeå, det vill säga 1 procent av det upphandlade antalet platser som är 19 500.

Jag tycker att det är häpnadsväckande att regeringen kan grunda sitt förslag på ett så undermåligt och definitivt osäkert beslutsunderlag och att man över huvud taget drar några långtgående slutsatser utifrån 1 procent av totalen. Det visar på något sätt att regeringen inte riktigt tar frågan på allvar, och jag tycker att man borde ställa högre krav på beslutsunderlag. Om jag hade varit minister hade jag sagt att detta inte duger – vi kan inte grunda våra slutsatser på ett så litet underlag som 213 enkätsvar, varav 11 resande har svarat att man är patienter. 11 personer är alltså grunden för att ministern säger att underlaget är för bräckligt. Jag tycker att ministern borde säga att det här inte duger!

Visst har resandet för patienter förändrats sedan 80- och 90-talet då vi tog beslutet, men det betyder inte på något sätt att vi inte fortfarande har behov av en flyglinje som staten säkrar mellan Östersund och Umeå för

att få en fungerande specialistsjukvård. Det är just det som är en av orsakerna till att vi tycker att enkätsvaret är odugligt, för man har inte tagit reda på vilka som reser i tjänsten.

Det är ju så att sjukvården och samarbetet mellan sjukhusen har förändrats under de år som gått, allt för att förbättra för patienterna, effektivisera vården och öka kompetensen hos personalen. Det innebär till exempel att i stället för att patienter ska resa till Umeå varje gång de behöver träffa en specialist så reser specialisten till Östersunds sjukhus då det är möjligt. Det gäller till exempel onkologen, som är där två dagar i veckan för att gå igenom eftervård.

Jag tycker att det finns anledning för ministern att fundera på hur man kan fatta ett beslut grundat på ett så undermåligt underlag. Tycker verkligen ministern att det räcker, och är färre resande grundorsaken till att man ska dra in flyglinjen?

Anf. 147 ISAK FROM (S):

Fru talman! Marie Nordén har föredragit bakgrunden alldeles förträffligt bra. Orsaken till att vi står här i kväll i denna sena timme är regeringens vårandringsbudget för 2011, där det föreslås att statens åtagande att upprätthålla flygtrafiken mellan Östersund och Umeå upphör. Precis som Marie Nordén debatterade även jag denna fråga med socialministern, och i debatten framkom inget annat än okunskap om förutsättningarna för specialistsjukvården i norra sjukvårdsregionen.

Nu vet jag att företrädare för norra sjukvårdsregionen och landstingen har uppvaktat infrastrukturministern, så hon är ju väl insatt i ärendet. Jag får tacka statsrådet för svaret, för jag ser i svaret att infrastrukturminister Catharina Elmsäter-Svärd ändå ser en stor nytta med det statliga ansvaret för bland annat flyget i Norrland. Sedan ser hon inte behovet av att politiskt prioritera, men det är ändå rätt som statsrådet lyfter fram att politiken inte ska gå in och detaljstyra enskilda linjer.

Men politiken har väl ändå ett ansvar, fru talman, för att möjliggöra likvärdiga förutsättningar i landet och för att ta ansvar för strukturerna? Om nu staten tidigare har pekat ut ett speciellt område för samarbete inom specialistsjukvården får det beslutet i sig konsekvenser. Det beslutet kom 1980 och innebar att Jämtlands län tillhör norra sjukvårdsregionen med upptagningsområde för Norrlands universitetssjukhus i Umeå. År 1993 togs ytterligare ett riksdagsbeslut som bestämde att staten ekonomiskt skulle trygga flygtrafiken mellan Östersund och Umeå för att garantera patienterna rimliga resmöjligheter till Norrlands universitetssjukhus. Beslutet har senare förtydligats ett antal gånger av tidigare regeringar.

Beslutet innebär att det ska, säger man, finnas fungerande förbindelser med flyg eller järnväg. Järnväg kan ju vara ett alternativ framöver, men just nu med den sittande regeringen syns inte en snabbtågsjärnväg från Östersund till Umeå särskilt nära i tiden. Framgent kanske det är så, kan vi hoppas. Med nya politiker vid styret kan det bli så.

Fru talman! Det här kommer upp till votering. Vi kommer dock inte att votera om infrastrukturministerns interpellationssvar, utan vi kommer att votera kring det som står i vårandringsbudgeten. Där står det tydligt att statens åtagande att upprätthålla flygtrafiken mellan Östersund och Umeå upphör. Är det då så att regeringen med sitt agerande i förslaget

till vårändringsbudget vill dra in den här linjen så får det konsekvenser. Blir beslutet nedläggning så bryts en kommunikationslinje uppe i norra Sverige som i dag överbryggat långa avstånd, möjliggör regional samverkan och kompetensutbyte inom inte bara sjukvården utan även läkarutbildningen, universitetet och det övriga näringslivet.

Snälla nån! Statsrådet vet behovet och nyttan av att upprätthålla flygtrafiken på de svaga linjerna. Hon säger sig också förstå vikten av det statliga ansvaret för flyget till dessa orter. Då kan vi fundera över vad som krävs. Kan infrastrukturministern förklara det för oss? Vad krävs för att regeringen ska ändra sig och prioritera denna linje?

Anf. 148 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret! Vi talar här om den mest glesbefolkade delen av Sverige. Vi pratar om över halva Sverige som har sin sjukvård i Umeå för vissa former av specialistvård.

Alternativet till att flyga mellan Östersund och Umeå, om man ska åka med någon sorts kollektiv trafik, är en bussresa på upp mot sex timmar. Då ska man ha turen att bo i Östersund. Jämtlands län är ett av våra större län. De som bor längre bort i länet kanske har en bussresa på åtta timmar till Umeå. I restid pratar vi alltså om en stockholmare som ska åka tåg inte bara till Köpenhamn, utan nästan till Hamburg för att komma till sjukhuset. Det finns särskilda skäl att ge speciellt stöd till den här delen av landet på grund av de extremt långa avstånden. I grunden handlar det om att garantera människor en likvärdig tillgång till god hälso- och sjukvård.

Man kan tolka statsrådets svar på olika sätt. I svaret står det att det inte innebär att regeringen har tagit ställning till att det är omotiverat att upphandla flyglinjen Östersund–Umeå ytterligare en avtalsperiod. Tvärtom har regeringen möjliggjort en fortsatt upphandling.

Man kan av svaret få intrycket att allt kommer att fortsätta som förut och att det finns en garanti för att linjen kommer att upphandlas. Min fråga till statsrådet är: Är det en garanti? Står statsrådet här och lovar att flyglinjen kommer att fortsätta? Eller är det en så kallad slamkrypare och något som man kan tolka lite hur som helst? Är det en tänjbar formulering?

Jag är varm anhängare av järnvägstrafik. Järnvägstrafiken är ju gravt eftersatt i norra Sverige. Vi kunde se det i somras när det var en olycka i Bräcke, tror jag. Då klipptes halva Sverige av på grund av att det bara är enkelspår mellan norra och södra Sverige. Det fick stora ekonomiska konsekvenser.

Det innebär inte att tågtrafiken saknar potential i norra Sverige. När Botniabanan kommer i full drift senare i år blir det möjligt att pressa restiden mellan Östersund och Umeå, då man byter i Sundsvall, till ned mot fem timmar. Det är fortfarande mycket lång restid – för lång, skulle jag vilja säga.

Man skulle kunna ha direkt tågtrafik mellan Umeå och Östersund, men det kräver en upprustning av den del av Ådalsbanan som går till Långsele. Den är i dag eftersatt när det gäller underhåll och inte möjlig att bedriva persontrafik på. Då skulle man kunna ha betydligt snabbare och effektivare tågtrafik mellan Umeå och Östersund. Det är något som

vi skulle vilja se. Det skulle kunna komplettera och delvis ersätta flygtrafiken på längre sikt.

I dag finns inte det alternativet. Vad jag vet har inte regeringen några planer på att satsa på direkt persontågstrafik mellan Umeå och Östersund. Jag vill ändå fråga om regeringen planerar för en direkt tågtrafik mellan Östersund och Umeå. Har man som politisk målsättning att en sådan tågtrafik ska starta? En sådan upprustning kommer i och för sig att ta flera år.

Om inte heller det är fallet är det här enbart en direkt försämring av möjligheten till kommunikationer i övre Norrland. Jag tror att det är skadligt för de patienter som behöver en bekväm och snabb resa för att få sjukvård. Det är också skadligt för samarbetet i övre Norrland och möjligheten att binda ihop oss och inleda ett närmare regionalt samarbete.

Jag vill ha svar på de två frågorna. Garanterar regeringen fortsatt trafik, och vilka planer har man för järnvägstrafiken mellan Jämtlands län och Västerbotten?

Anf. 149 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Tack för bra frågor från samtliga i debatten.

Marie Nordén är inne på att regeringen inte vill se skillnaderna i landet. Jag tycker att det är lite tveksamt att tolka det så snävt. I så fall skulle vi ju inte ha trafikavtal som är till för att se till att täcka upp där det kommersiella inte fungerar.

Marie Nordén säger att underlaget inte har förändrats. Visst har resandet förändrats. Jämtlands läns landsting för statistik eftersom man betalar för sjukresor. De har inte i sina argument nämnt kopplingen till patienter. Det antal patienter som reser har minskat kraftigt. Däremot är det, som Marie Nordén var inne på, personalen och näringslivet som nyttjar kommunikationen.

I diskussionen ingår att lösa upp det ursprungliga beslutet när man gjorde sjukvårdsregionerna. Det syftade till patienterna. Vi har ändå sett att det finns andra skäl att fortsatt upphandla. Det var därför man förra året fattade beslut om att det skulle vara allmän trafikplikt.

Diskussionen om huruvida det ska upphandlas eller inte pågår just nu.

Det kommer nog att vara bara några få dagar kvar innan vi ser resultatet av det när generaldirektören på Trafikverket fattar det slutliga beslutet.

Isak From sade att jag trots allt borde vara lite bekant med hur situationen är där uppe eftersom jag också har blivit uppvaktad av de olika Norrlandslandstingen. Jag kan i sammanhanget nämna att det egentligen inte rörde denna linje utan framför allt möjligheten att ha beredskap på de olika flygplatserna i norr, inte minst för akutflyget. Då kan jag avslöja lite fint i denna kammare för er som är här inne att vi har en ambition att hitta en långsiktig lösning på det också. Det kommer att finnas med i budgeten till hösten.

Vad krävs då för att regeringen ska prioritera denna linje? Som jag har sagt har regeringen sagt, vilket också står i svaret, att det är motiverat att upphandla trafiken mellan Umeå och Östersund minst en avtalsperiod ytterligare. Trafikverket är i gång med att genomföra ett konkurrensutsatt anbudsförfarande. Syftet är att teckna ett avtal.

Det som jag tycker är viktigt är att hålla fast vid det som gäller för alla andra linjer – jag utgår nämligen från att man inte vill särskilja sig från de andra som har trafikavtal – nämligen att det är riksdagen som fattar det övergripande beslutet om ändamål och storlek på själva anslaget. Sedan är det regeringen eller den myndighet som vi säger ska göra det som beslutar vilka linjer som ska upphandlas. Det innebär egentligen att förslaget som ligger i vårbudgeten handlar mer om att det inte ska behöva krävas några speciella riksdagsbeslut utan att det ska ske på lika sätt som gäller i övrigt med de flyglinjer som ingår i själva upphandlingen av trafikavtal.

Anf. 150 MARIE NORDÉN (S):

Fru talman! I grund och botten handlar denna debatt om rätten till jämlik vård på lika villkor.

Jag vill börja med att korrigera lite grann av det som ministern säger. Jag menar att förutsättningarna för, behovet av och orsaken till den särställning som denna linje har inte har förändrats.

Utifrån en resvaneundersökning är kunskapen alldeles för dålig för att man ska kunna dra så långtgående slutsatser. Jag menar att vi vet för lite om hur resandet ser ut. Jämtlands läns landsting kritiserar också med all rätt resvaneundersökningen. Vi vet att det är lite färre patienter som reser i dag än tidigare. Men vi vet också att det är fler personal som reser på grund av att man har ändrat sättet att jobba. Man har också tänkt på personalen och patienterna när man har en buss som går i stället för att man alltid reser med flyget.

Jag menar att denna linje har en särställning, och jag tycker att den ska fortsätta ha det utifrån att då vi tog beslutet om att öka underlaget till Norrlands universitetssjukhus med patienter från Jämtlands län var det villkorat att det skulle finnas en bra och väl fungerande kommunikation genom ett upphandlat flyg och att staten skulle vara garant för det. Det är också därför som vi har ett riksdagsbeslut om detta. Då ska vi inte straffas för att vården har utvecklats och att det inte alltid är patienter som reser utan personal för att det är bättre. Det är fråga om huruvida flyget behövs.

Ministern säger att det handlar om att beslutet ska ligga på rätt nivå. Det menar jag att det faktiskt gör i dag.

Precis som Jonas Sjöstedt säger finns det anledning att vara orolig. Även om ministern vill garantera att upphandlingen ska fortsätta känns det ändå som att det är alldeles för skakiga grunder med tanke på att man kan dra dessa slutsatser utifrån ett så dåligt och undermåligt underlag.

Det som jag blir mest upprörd över är att det sägs att det är för få som reser med flyget och att det skulle vara grunden för att man inte ska särbehandlas jämfört med andra linjer. Förutom att resvaneundersökningen inte alls är tillförlitlig anser jag att resonemanget att det är för få resande och att det skulle göra linjen mindre viktig är helt felaktigt. Jag skulle hålla med om detta om resandet handlade om andra saker och om orsaken till resandet skulle vara någonting annat än att ta sig till sitt region-sjukhus för att få specialistsjukvård. Det är inga nöjesresor som vi talar om i detta fall. Det finns anledning att faktiskt se detta utifrån ett annat perspektiv. Varför reser man?

Sedan är det ett problem att man i dag har en kriterielista över vad man klassar. Det gäller den tillgänglighetsanalys som finns i dag, som man använde sig av på Rikstrafiken och nu använder på Trafikverket, där resor till regionsjukvård ligger på femte plats. Före går alltså resor till Stockholm, resor från Stockholm och nöjesresor. Det finns alltså en lista där internationella resor går före. Kultur, service och speciella inköp går också före resor för att ta sig till sitt specialistsjukhus eller regionsjukhus.

Detta tycker jag att det finns anledning att faktiskt föra ett resonemang om. Det genomsyrar nämligen också möjligheten att avfärda behovet av att ha en särställning när det gäller resorna till regionsjukhuset. Det skulle jag alltså vilja att ministern förde ett resonemang om: Hur ser hon på kriterielistan, och tycker ministern att det är rimligt att internationella resor, kultur och service går före resor till regionsjukhuset?

Anf. 151 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tycker ändå att det låter som att ministern i stort sett lovar en fortsatt trafik. Samtidigt ger ministern svar på nya frågor, och det kan vi vara tacksamma för. Jag har även interPELLERAT i frågan om flygplatsberedskap, så jag ser positivt på detta löfte från ministern. Vi får se om jag får anledning att återkomma i höst kring denna viktiga fråga.

Jag vill också hänvisa lite grann till det Marie Nordén var inne på, nämligen resvaneundersökningen. Den är väldigt dåligt underbyggd. Oavsett vilket beslut man går på är just denna resvaneundersökning sällsynt dålig. Under 15 dagar har man haft 213 enkätsvar från resande, och det tycker jag inte att man kan bygga en sådan här rapport på. Svarsfrekvensen var dessutom 70 procent. Jag tycker att vi bör hjälpas åt för att se till att det blir bättre.

Utvecklingen av hälso- och sjukvården går mot alltmer samarbete, och teknikutvecklingen gör också att patienterna slipper resa i allt större utsträckning. Samtidigt är det precis som Marie har varit inne på så att kontakterna ökar mellan sjukvårdspersonalen i Östersund, men även i Luleå och Umeå. Vad man måste komma ihåg i diskussionen är nämligen att denna flygtrafik, denna linje, fortsätter upp till Luleå. Det ska alltså ses som en helhet. Även Norrbottens del av norra sjukvårdsregionens samarbete är faktiskt beroende av detta.

De tjänsteköp som sker mellan Norrlands universitetssjukhus och de övriga länssjukhusen innebär ofta att läkare åker från Umeå och bemannar funktioner i Östersund eller i Sundeby i Norrbotten. Man bemannar tjänster som onkologi, medicinska konsulter, barn- och neonatalvård, neofysiklabb, labbtjänster och så vidare.

När läkarna vidareutbildar sig krävs det också att de fullgör sin praktik på andra sjukhus, helst universitetssjukhus. Norrbottens och Jämtlands läns läkare gör i regel detta på Nus. Inom norra sjukvårdsregionen pågår det hela tiden samarbeten inom respektive specialistområde som ger kompetensutveckling för alla anställda med bland annat erfarenhetsutbyten och regionmöten.

Eftersom fungerande kommunikationer är helt nödvändiga för samarbete vill jag avslutningsvis veta vad statsrådet avser att göra för att bibehålla tillgängligheten och utveckla samarbetet inom specialistsjukvården.

Fru talman! Jag skulle återkomma till vad statsrådets besked egentligen innebär för flygtrafiken. Jag uppfattade det som att man nu skjuter ansvaret till Trafikverket. Syftet är att teckna ett avtal, men garantier finns inte. Jag menar att det här inte är gott nog. Även om det skulle bli ett avtal i år vet vi inte hur det blir nästa år eller året därefter, och då har man skjutit ansvaret någon annanstans.

Statsrådet frågar oss, kanske retoriskt, om vi anser att man ska särskilja den här flyglinjen från andra. Svaret är: Ja, vi anser det. Vi anser att det finns särskilda skäl av hänsyn till patienter som ska till sjukhuset till Umeå. Man har förespeglats möjligheten att få flyga. Just därför är den här flyglinjen värd en egen post.

Jag skulle vilja be statsrådet att med några ord kommentera utvecklingspotentialen för tågtrafiken över Norrland mellan Västerbotten och Jämtland. Jag vill inte sätta den i motsatsställning till flygtrafiken, men jag menar att det finns stora möjligheter att förbättra kommunikationerna, antingen med tågtrafik över Långsele eller kanske direkttåg över Sundsvall eller något annat. Vad är regeringens tankar om hur man ska förbättra den svårt eftersatta tågtrafiken?

Jag tycker att man ska se detta i ett vidare perspektiv. Det pågår i övre Norrland en diskussion om hur vi ska organisera vårt framtida samarbete, möjligen i en sorts storregion över Norrland. Det finns en betydande skepsis på många håll, inte minst i Jämtland, mot en storregion. Man fruktar att allting kommer att hamna vid kusten, att det kommer att hamna i Umeå, att man själv inte kommer att få ta del av det, att kommunikationerna kommer att vara dåliga.

Själv är jag försiktigt positiv till en storregion. Jag tror att vi behöver samarbeta mycket mer över Norrland, men det förutsätter goda kommunikationer. Det förstärker bilden av att man kommer att erbjuda service till några men inte till alla. Det tror jag hämmar våra möjligheter att utveckla det regionala samarbetet.

Fru talman! Kriterielistan för trafikavtal har funnits väldigt länge. Något som har kommit upp i sammanhanget på senare tid är på vilket sätt man ska förhålla sig inte minst till hela den stora framväxande turistnäringen, som är i behov av transporter som bidrar till tillväxt. Nu lägger Marie Nordén till diskussionen om sjukvården i sammanhanget. Jag kan i dag bara säga att vi har kriterier som gäller just nu, men det är klart att det ständigt kommer upp diskussioner om vad som egentligen ska ingå.

I den här debatten får jag väl säga att det känns skönt att flyget upplevs som positivt. Det är annat än vad vi hört tidigare under kvällen. Då är frågan: Lovar jag nu, hur ska man tolka det jag säger? Jag förtydligar det som står i svaret: Regeringen tycker att det är motiverat att upphandla Umeå–Östersund minst en avtalsperiod till. För Jonas Sjöstedts upplysning: Det är inte för ett år i taget, utan en avtalsperiod är från hösten och fyra år framåt. Det är omfattningen av avtalet i sådana fall.

Utifrån att vi fattade beslut förra året om att just den här sträckan skulle vara med allmän trafikplikt har det givit möjligheter för Trafikverket att utföra ett konkurrensutsatt anbudsförfarande. Det handlar inte om

det Jonas Sjöstedt sade tidigare, att jag skjuter ansvaret till Trafikverket, utan det ligger i deras uppdrag att göra detta. Syftet ska vara att teckna ett avtal. Som jag sade tidigare kommer beslutet om några dagar och fattas av generaldirektören.

Oavsett om man tycker om regioner eller inte kan vi se på detta utifrån de människor som bor i hela Norrlandsregionen, om vi kallar det för region. Vi vet att sjukvården i dag är ojämlik över landet; det är ett känt faktum. Det har betydelse för en i vilket landsting man befinner sig i. Jag tror att det framöver kommer att vara ännu viktigare att ha utbyte av specialister, vare sig man får vård någon annanstans eller i sin närhet så att specialisterna kommer hem till en, i syfte att minska ojämlikheten.

Det som har varit med i diskussionen med Jämtlands läns landsting, som har tagit upp detta, är att det framför allt är personal – jag tror att Marie Nordén nämnde det tidigare – som ska ha det här utbytet. Det är en sak som gör att det finns andra skäl än just patientunderlag, som vi vet har minskat oavsett vilken mätning man än har gjort, för att fortsatt upphandla detta. Det är därför vi har den här turordningen.

Däremot kan jag inte i dag – och får eller bör inte heller – tala om vad utgången blir, för det vet jag faktiskt inte. Det kan jag heller inte lägga mig i. Men med avtalet om allmän trafikplikt har vi möjliggjort att man nu är mitt uppe i en sådan upphandling.

Anf. 154 MARIE NORDÉN (S):

Fru talman! Det känns bra, även om jag inte känner mig helt lugn. Även om ministern inte säger helt klart ut att det är klart, vet vi att i alla fall fyra år framåt ska vi ha säkrat Umeåflyget.

Jag tycker ändå att det finns anledning för ministern att fundera på just beslutsunderlaget. Jag kanske tjarar, men ministern har inte riktigt kommenterat mitt tjar om att man fattar beslut utifrån det här underlaget, att man över huvud taget låter det komma igenom. Man ska skicka tillbaka det och säga: Vi är inte nöjda. Vi kräver ett bättre underlag för att kunna dra några slutsatser över huvud taget.

Nu säkrar vi det här fyra år framåt. Men vi debatterar så ofta i kamraren just myndigheters sätt att agera och får då svaret att det är ett myndighetsbeslut. Det är därför som jag inte känner mig helt säker och trygg i att vi lämnar över det här beslutet till Trafikverket, som precis har prioriterat ned den här flygsträckan från nivå ett till nivå två. När man då lämnar ifrån sig en sådan här undersökning, som man ändå har gjort, tycker jag inte att det känns så lugnt.

Turismen är viktig, men då kanske inte utifrån upphandlingskriterier. Att satsa på vägar och järnvägar och se till att de sträckor som trafikeras under turistsäsong graderas upp och att man får ett bättre sätt att mäta mängden trafik är en annan sak.

Jag vill också fråga statsrådet om de landsting som har skickat skrivelsen med frågan till statsrådet. De har inte fått något svar, och det tycker jag är lite anmärkningsvärt.

Men jag har fått ett löfte från ministern om att den här linjen är säkrad i alla fall fyra år framåt. Jag beklagar att inte särställningen lever kvar och att man inte följer upp och tar det politiska ansvaret på riktigt, för nu lämnar man på sikt över det som ett ansvar till Trafikverket.

Anf. 155 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tackar infrastrukturministern för en bra debatt och diskussion här i kammaren.

Regeringen kan ta initiativ till att lyfta in kriterierna för sjukvård i ett kommande regleringsbrev eller liknande till Trafikverket, för kommunikationerna för att möjliggöra utbyte inom specialistsjukvården kommer ju inte att bli mindre, precis som statsrådet var inne på tidigare. Av Riks- trafikens, nuvarande Trafikverkets, egen tillgänglighetsanalys framgår dessutom behovet tydligt av en flygförbindelse från Jämtland för att klara uppsatta kriterier för möjligheten att ta sig till region- och universitets- sjukhuset i Umeå inom rimlig tid med angivna restidsgränser på tre respektive fyra timmar. Avståndet mellan Östersund och Umeå är som bekant 40 mil, vilket innebär en restid, som vi har hört tidigare här, på fem timmar, med buss sex timmar.

Jag tror att ingen här vill se en lösning med flyg via Arlanda. Alltför mycket infrastruktur är i dag uppbyggd på kommunikationsvägarna norr- söder och söder-norr i stället för att se behovet av öst-västliga fungerande förbindelser. Det tror jag att vi gemensamt måste jobba betydligt bättre med.

Jag vill ändå tacka ministern för hennes tydlighet här att i stort sett lova fyra år till.

Ministern har inte riktigt kommenterat Jonas Sjöstedts fråga om tåg- förbindelserna. Framgent tror vi att de är de enda rimliga kommunikationsvägarna, men i nuläget är det faktiskt flyget som är den enda fungerande.

Anf. 156 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Det är bäst att jag börjar med Jonas Sjöstedts fråga om tågen. Han nämnde att Ådalsbanan kräver upprustning. Det är på gång. Tyvärr blev det något försenat, men minns jag rätt ska upprustningen vara klar till 2012. Det kommer att få konsekvenser också när det gäller Botniabanan, precis som Jonas Sjöstedt sade. Den övriga sträckningen finns inte med i planen nu, men jag tror att Ådalsbanan när den kommer på plats får betydelse.

Dina känslor, Marie Nordén, styr du själv över. Dem kan jag inte styra åt dig. Du är givetvis i din fulla rätt att fundera över vad som är riktigt eller inte och hur man ska tolka det jag säger.

För att undvika missförstånd vill jag vara tydlig med att jag inte här i dag har givit ett löfte om att det blir fyra år till. Jag upprepar det jag har sagt: Regeringen har ansett det motiverat att upphandla sträckan. Därför fattades det redan förra året ett beslut om att det skulle vara en allmän trafikplikt på sträckan. Detta har möjliggjort för Trafikverket att göra den upphandling som pågår och som generaldirektören inom några dagar kommer att fatta beslut om.

Tecknas det ett avtal kommer det att gälla från oktober i år och fyra år framåt. Det exakta beskedet får vi om några dagar.

Jag tackar för en bra debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2010/11:110

7 juni

*Svar på
interpellationer*

23 § Svar på interpellation 2010/11:392 om Arlanda flygplats utsläppstak

Anf. 157 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jonas Sjöstedt har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att Arlanda flygplats inte ska överskrida utsläppstaket för koldioxidutsläpp.

Stockholm-Arlanda flygplats ägs och drivs sedan den 1 april 2010 av Swedavia AB. Det är således Swedavia AB som har ansvaret för att beslutade miljövillkor för flygplatsen, inklusive utsläppstaket för koldioxidutsläpp, uppfylls.

Swedavia AB har i en skrivelse till regeringen den 18 oktober 2010 hemställt om att regeringen ska förbehålla sig prövningen av tillåtligheten för Arlanda flygplats med stöd av 17 kap. miljöbalken. Även Naturvårdsverket har uppmärksammat regeringen på frågan. Vidare har bolaget den 2 maj i år lämnat in en ansökan till mark- och miljödomstolen om ett nytt miljötillstånd för hela verksamheten vid Arlanda flygplats.

Regeringen kommer inom kort att ta ställning till skrivelserna från Swedavia AB och Naturvårdsverket. Jag kan inte föregripa dessa ställningstaganden och således inte i dag närmare diskutera regeringens syn på miljöbalksprövningen av Arlanda flygplats.

Anf. 158 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag beklagar att statsrådet inte är beredd att ge sig in i en sakdiskussion om hur denna mycket allvarliga fråga ska lösas. Senast i dag såg jag att företrädare för Swedavia var ute i massmedierna och påkallade uppmärksamhet på att man akut måste få nya miljövillkor för att kunna fortsätta verksamheten som pågår i dag och inte överskrida utsläppstaken som blir bindande i år.

I yttersta fall skulle ett överskridande av utsläppstaken kunna innebära inskränkningar i trafiken på Arlanda. Det är av nationellt intresse att så inte sker. Arlanda har stor ekonomisk betydelse, och det handlar om att använda de investeringar som har gjorts på ett förnuftigt och företagsekonomiskt rationellt sätt. Det vore ett slöseri att inte kunna använda Arlanda flygplats fullt ut.

Det vore också ett stort nederlag att ge upp de miljökrav som man har satt och höja utsläppstaket. Det vore inte en acceptabel lösning.

Statsrådet hänvisar till Swedavia som ansvariga för verksamheten, och det är naturligtvis sant på ett plan. Men när Luftfartsverket, Swedavias företrädare, utredde frågan på regeringens uppdrag och för något år sedan tog fram en handlingsplan för vad man ska göra för att minska utsläppen från flygplatsen konstaterade man: "Dessa åtaganden är inget som LFV självt klarar. Det är avgörande att även andra aktörer bidrar, inte minst inom kollektivtrafiken."

Det här beror på att merparten eller drygt hälften av utsläppen inte kommer från flyget eller från flygplatsen utan från trafiken till och från flygplatsen. Det kan Swedavia göra mycket lite åt i praktiken. I själva verket har andelen av utsläppen som kommer från flyget och från driften av flygplatsen minskat. Det är alltså trafiken som är huvudproblemet.

En ganska uppenbar lösning är att öka det kollektiva resandet till flygplatsen och på så sätt minska utsläppen från privatbilismen. I dag

reser 45 procent av dem som åker till Arlanda kollektivt. Man kan jämföra det med Kloten Zürich där 60 procent av resenärerna reser kollektivt till flygplatsen.

Hur ska man då få fler att åka kollektivt till Arlanda? Det finns grovt sett två metoder. Man inför biltullar, gör det dyrare att åka dit med bil, eller sänker priset på kollektivtrafiken – vanlig enkel marknadsekonomi helt enkelt.

Jag menar att den senare möjligheten är den som är att föredra, inte minst för dem som arbetar på flygplatsen och i dag ofta har dyra resor till och från arbetet, ofta arbetar skift och har obekväma arbetstider.

Till Arlanda flygplats reser ungefär 10 miljoner resenärer årligen. Tåglinjen Arlanda Express har en kapacitet på 10 miljoner resenärer per år. Nu reser inte alla från centrala Stockholm, och det är naturligtvis en högre belastning vissa tider på dygnet, men i dag är tågtrafiken till Arlanda fullständigt underutnyttjad. Det gäller dels att fler skulle kunna resa med Arlanda Express, dels att fler pendeltåg och fjärrtåg skulle kunna ledas in på den fjärrtågstation som finns på Arlanda. Trots att man gjorde den mycket kotsamma investeringen att bygga spåret dit har det inte använts till sin fulla kapacitet. Det här är inget mindre än ett nationalekonomiskt slöseri, menar jag.

Förklaringen till det här är enkel. Arlandabanan är driven av en privat ägare. Det kallas A-Train och är ägt av ett australiensiskt investmentbolag. De har helt enkelt väldigt lite intresse av att öka resandet, eftersom deras huvudintresse är att göra maximal vinst på verksamheten. Då kan man ta 240 kronor för en enkel resa till Arlanda, vilket inte en privatperson eller en familj på semester betalar utan de sätter sig på flygbussen. Då tar man ut höga avgifter för pendeltåg och fjärrtåg som stannar på tågstationen, vilket gör att biljetterna blir dyra och de väljer att inte lägga trafiken den vägen.

Min fråga till ministern är: Överväger ni att vidta åtgärder för att öka tågtrafiken till Arlanda flygplats?

Anf. 159 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Jonas Sjöstedt också tar upp den betydelse som Arlanda har som nav för hela Sverige, för människor och näringsliv över huvud taget men inte minst när det gäller gods med högt värde, och det är verkligen inte bara för Stockholm.

Arlanda har halverat sina egna utsläpp sedan 2004 och de har som mål att helt och hållet fasa ut dem till 2020. Det stämmer att den situation som de har i dag bygger på det tillstånd som gavs med tillåtlighetsprövningen redan 1991 när man skulle bygga den tredje banan och som ger inskränkningar. Det är därför som de också säger att det är viktigt att samarbeta med andra.

Arlanda var den första flygplatsen i världen att bli miljöackrediterad med Airport Carbon Accreditation, ett EU-program. Det finns åtta sådana miljömärkta flygplatser, varav fem är i Sverige. Arlanda är en av dem. Det är ett oerhört medvetet arbete som man gör.

När det gäller samarbetet med andra är det framför allt fråga om transporterna. Arlanda är den enda flygplatsen i världen där man får räkna in utsläppen för dem som åker till och från Arlanda, oavsett var man startar. Det är inte bara inom området. Åker man från Uppsala eller

Prot. 2010/11:110
7 juni

*Svar på
interpellationer*

Härnösand, vad man nu skulle kunna tänka sig, får man räkna hela den sträckan.

Då är det naturligtvis så att det kollektiva resandet måste öka. A-Train, eller Arlandabanan, ökar sitt resande. De har också rabatterade resor för familjer och privatpersoner. Det är även på gång hur andra ska kunna trafikera den järnvägsrälisen, vilket nu alltså kommer att bli möjligt. Vidare pågår diskussioner – och det finns ett ganska långt gången avtal – om att sätta in fler tåg mellan Stockholm och Uppsala som kommer att stanna på Arlanda, vilket jag tror är bra.

Jag kommer inte riktigt ihåg hur många som arbetar ute på Arlanda flygplats, men det är en stor arbetsplats. Jag tror att det handlar om 15 000–16 000 personer. Det är klart att det är viktigt att inte heller de kommer dit med bil. Det man bland annat gjort som är viktigt är att se till att det finns tillgång till fordonsgas. Jag har själv varit med och invigt en fordonsgasmack och en elladdningsstolpe. En ambition har dessutom varit att alla taxibilar, som också är en form av kollektivtrafik, ska vara miljöfordon. Redan i dag är man uppe i 80 procent miljöfordon och räknar med att ganska snart nå målet om 100 procent. Det handlar alltså om att jobba med de delarna.

Andra saker som vi från regeringens sida arbetar med för att minska flygets klimatpåverkan, där vi kan påverka lite till, är inte minst det fortsatta arbete som görs i samarbete mellan Luftfartsverket, SAS och Swedavia vad gäller de gröna flygningarna. Bara sedan 2006 har man gjort ungefär 50 000 gröna flygningar där varje resa jämfört med en vanlig resa innebär mindre utsläpp på 150 kilo. Det blir alltså rätt mycket. Man har även kvar möjligheten med rakare flygvägar.

Det som också finns med och som jag tror kommer att vara bra från och med nästa år är handeln med utsläppsrätter. Då är det viktigt att ta bort den dubbelreglering som gäller för Arlanda. Det finns förstås flera faktorer som måste in i den prövning som nu ska ske. Det gäller att behålla kravet på miljö men ändå se till att vi inte minskar trafiksäkerheten på flygsidan på Arlanda.

Anf. 160 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Jag delar uppfattningen om alla de åtgärder som statsrådet redogör för. De är bra och viktiga för att minska utsläppen av växthusgaser från Arlanda flygplats. Uppenbarligen är det inte tillräckligt för att klara utsläppstaket i och med att trafiken till flygplatsen har ökat såsom den har gjort.

Om man ska få en kraftig ökning av kollektivtrafiken är det tågtrafiken som har potential. Här menar jag att vi har ett huvudproblem när det främst är de som får sin resa betald av någon annan, till exempel vi riksledamöter, som åker med Arlandatåget medan vanliga människor helt enkelt tycker att det är för dyrt att betala över 100 kronor mer per person för att åka in till Stockholm.

Uppenbart är att den privata ägaren av banan tjänar på att inte ha konkurrenter som stannar där, alltså andra pendeltåg och annan fjärrtågstrafik. Därmed har man byggt in en själv Motsättning i konstruktionen. Jag menar att det står i motsatsställning till samhällsnyttan.

Staten har en option på att ta över Arlandabanan från det privata konsortiet och inlemma det i Trafikverkets normala system. Jag menar att

staten borde använda den optionen och då använda inflytandet över banan till att sänka priserna både för fjärr- och pendeltåg och för Arlanda Express.

I ett nummer av Ekonomisk Debatt nyligen skriver Rickard Wall, doktor i nationalekonomi, om en omfattande studie han gjort för Arlanda flygplats. Han har beräknat vad det skulle innebära om man halverade priset på Arlanda Express. Man skulle förstås slå ut flygbusstrafiken. Man skulle också ta betydande marknadsandelar av taxitrafiken och av persontrafiken. När han räknar in kostnaderna för trafiken, även miljökonsekvenserna, är hans slutsats att detta vore samhällsekonomiskt lönsamt. Det är alltså en klassisk motsättning till att en sak som är privatekonomiskt lönsam för en australiensisk investmentbank inte är samhällsekonomiskt rationell. Dessutom skulle resenärerna få pålitliga och snabba transporter.

Om staten använde optionen och kanske kombinerade den med en viss biltull – det är en möjlighet, även om jag tror att ett billigt, rationellt kollektivtrafikresande är det absolut viktigaste – skulle man uppnå flera saker. Man skulle uppnå något som är samhällsekonomiskt lönsamt. Man skulle ge anställda och resenärer billigare, snabbare och mer pålitliga transporter, med gott miljösamvete, till arbete eller resa. Man skulle sannolikt klara utsläppstaken för Arlanda flygplats utan att behöva rucka på de miljökrav man faktiskt har satt upp. Man skulle få mindre trafik till Arlanda, mindre trängsel på flygplatsen, sannolikt färre olyckor på vägen och man skulle få en mycket mer rationell användning av den stora investering som Arlandabanan har varit.

Jag menar att man med den privatisering som investeringen innebar har tappat möjligheten att uppnå alla dessa samhällsnyttor, och man bör därför återföra den möjligheten till samhället.

Jag skulle vilja fråga statsrådet om man överväger att använda optionen för att i förtid återföra Arlandabanan till det normala trafiksystemet för att uppnå det här. Då skulle man dessutom lösa det mycket besvärliga problemet med utsläppstaket.

Jag tror också att en modern flygplats som ska vara attraktiv integrerar tågtrafiken fullt ut. Den som i dag landar i Paris eller Frankfurt räknar med att kunna ta ett snabbtåg eller pendeltåg vidare och att det är en integrerad del av trafiksystemet. Att så inte har skett på Arlanda är dåligt både för flygplatsen och för miljön. Jag menar att det är dags att göra någonting åt det.

Anf. 161 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jonas Sjöstedt frågar mig om staten har för avsikt att använda sin option i förtid. Det är inte en diskussion som vi har just nu.

Jag delar inte den uppfattning som Jonas Sjöstedt här framför att det inte skulle finnas ett intresse från Arlandabanan eller A-Train att vilja hitta fler lösningar så att mer människor använder tåget för att ta sig till Arlanda från Stockholm. I så fall skulle inte de diskussioner som jag vet pågår faktiskt pågå när det gäller att knyta ihop det från Stockholm, och då inte bara från Stockholms central utan även söderifrån, via Arlanda och till Uppsala. Där har man diskussioner om att släppa in andra trafikanter på rälsen. Det finns alltså ett givet intresse.

Prot. 2010/11:110
7 juni

*Svar på
interpellationer*

Förutom tågen handlar det om kollektivtrafiken och hur man planerar dels från Sigtuna och Märstaområdet, där många bor som jobbar på arbetsplatsen Arlanda, dels för bussar som drivs med alternativa drivmedel. Där var till exempel den investering som gjordes med fordonsgas ganska bisarr när man fick åka till Uppsala för att tanka och sedan åka tillbaka. Det görs ändå en hel del.

Den sammanvägda delen, hur man ska ha tillåtlighetsprövningen och jämföra dagens tillstånd med det som ska gälla framöver, är på vilket sätt man kan minska det totala utsläppet. Och då är frågan hur det ska räknas. Jag vet att Arlanda vill bli prövat utifrån god miljö, och det bör också vara med gällande regler, som är tidsenliga för dagen.

Anf. 162 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Jag vill först beklaga att man inte är beredd att använda denna möjlighet som finns att inlemma Arlandabanan i Trafikverkets system. Det hade varit den enda rationella lösningen på det här problemet. Jag tycker att jag anar lite av ideologiska skygglappar här. Det finns en naturlig rationalitet i att strukturer som järnvägen ägs och drivs gemensamt, att de har överordnade mål som är miljöhänsyn, samhällsnytta och samhällsekonomi.

Arlandabanan agerar egentligen helt rationellt utifrån sina förutsättningar när det är dyrt att resa och dyrt att stanna på Arlanda, för det maximerar deras vinst. Om man skulle halvera priset skulle de kanske få dubbelt så många som reser. De skulle också få större kostnader och skulle minska sin vinst.

Det här visar hur olämpligt det är att lämna över centrala investeringar som järnväg till privata händer, som inte har de mer övergripande samhällsmålen. Som socialist måste jag säga att det visar hur privatiseringarna sliter sönder möjligheten att ha ett gemensamt trafiksystem.

Jag hoppas verkligen att regeringen inte kommer att försöka "lösa" det här genom att ge upp de miljömål som är satta, när det finns en rationell lösning precis framför ögonen.

Det är viktigt att man planerar för pendeltågstrafik till Arlanda. Det är välkommet. Det borde ha skett för väldigt länge sedan. Det borde ha skett redan när järnvägen invigdes. Det är tidvis en ganska öde station på Arlanda. Jag menar att det är att beklaga.

Vi kommer att motionera om att använda optionen för att inlemma Arlandabanan i Trafikverkets system. Det finns bara vinnare på den lösningen: resenärerna, miljön och de arbetande på Arlanda. Den enda förloraren skulle möjligen vara en australiensisk investmentbank, och det priset tycker jag är värt att betala.

Anf. 163 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Det är möjligt, som Jonas Sjöstedt säger, att det kan finnas vissa ideologiska skillnader. Men det viktigaste för mig är egentligen att människor kan ta sig fram oavsett vem som äger tågen som man åker i, vem som kör dem eller vem som äger rälsen.

Jag har också sett att Arlandabanan har den högsta kundnöjdheten men också den högsta tillförlitligheten inte minst när det har varit tuff vinter. Det har varit till nytta för resenärerna.

Det är självklart att det hade varit mycket bättre om man mycket tidigare hade haft möjligheten att åka tåg. Jag tillhör exempelvis de som uppskattade att man tidigare kunde ta tåget till Södertälje och kliva av vid Arlanda och insåg att det var mycket sämre att inte ha den möjligheten, bara detta att man gör omstigningen på Stockholms Central.

Därför tror jag att det arbete som har tagits på pendeltågssidan är bra. Jag vet att det inte kommer att ske i år utan blir först nästa år, om allt går som det är tänkt att det ska vara möjligt.

På tågssidan är vi beroende av inte minst att Citybanan kommer på plats. Men den har vi inte på plats förrän 2017. Det hade varit mycket bättre om den hade varit på plats. På så sätt får vi använda de förutsättningar som vi har.

Det är uppenbarligen så att det brinner i knutarna för Arlanda. Jag vill inte se en sådan ordning att de tvingas dra ned på sina flygrörelser därför att marktransporterna betyder så mycket. Jag vet att det pågår ett oerhört intensivt arbete. Men låt oss framför allt se hur och på vilket sätt Arlanda ska miljöprövas, där man fortfarande tar hänsyn till att utsläppen minskar och där Arlandas egen ambition som flygplats är att helt och hållet fasa ut CO₂-utsläppen till år 2020.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2010/11:110

7 juni

---

*Svar på
interpellationer*

24 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Förste vice talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2010/11:39 för tisdagen den 31 maj i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från miljö- och jordbruksutskottet.

25 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2010/11:130 till finansutskottet

26 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Finansutskottets betänkande 2010/11:FiU39
Socialutskottets betänkande 2010/11:SoU14
Socialutskottets utlåtande 2010/11:SoU17
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU23
Trafikutskottets betänkanden 2010/11:TU25 och TU26
Justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU25
Kulturutskottets betänkanden 2010/11:KrU8 och KrU10

27 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2010/11:149 Avgifter enligt lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

2010/11:151 Nytt unionsregister för utsläppsrätter

2010/11:152 Införande av hållbarhetsbesked i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen

2010/11:156 Bättre förutsättningar för skatteväxlingar mellan kommuner och landsting

Motioner

med anledning av skr. 2010/11:139 Riksrevisionens granskning av kostnadskontroll i stora järnvägsinvesteringar

2010/11:T18 av Stina Bergström m.fl. (MP)

2010/11:T19 av Anders Ygeman m.fl. (S)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2010/11:AU11 Fas 3 i jobb- och utvecklingsgarantin

Utrikesutskottets betänkanden

2010/11:UU15 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

2010/11:UU16 Ramavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Korea, å andra sidan

2010/11:UU17 Ramavtal om partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Indonesien, å den andra

Justitieutskottets betänkanden

2010/11:JuU7 Polisfrågor

2010/11:JuU19 Riksrevisionens styrelses redogörelse om polisens brottsförebyggande arbete

Civilutskottets betänkande

2010/11:CU28 Slutande av avtal vid internationella köp av varor

28 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 20 maj

2010/11:418 Lönebidragsanställning

av *Eva-Lena Jansson* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2010/11:419 Olyckor och bristande säkerhet på arbetsplatser

av *Eva-Lena Jansson* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2010/11:420 Fas 3

av *Eva-Lena Jansson* (S)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2010/11:421 Sveriges behov av fler specialistsjuksköterskor

av *Eva Olofsson* (V)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:422 Folkbibliotekets roll i samhället

av *Bengt Berg* (V)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2010/11:423 EU:s budget och informationskampanjer

av *Jonas Sjöstedt* (V)
till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2010/11:424 Jämställdhet i förskolan

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

2010/11:425 Invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2010/11:426 Ungas boende

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2010/11:427 Behov av skydd mot rovdjur

av *Sven-Erik Österberg* (S)
till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:428 Initiativ i regionfrågan

av *Sven-Erik Österberg* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)

2010/11:429 Miljöbalkens ändamålsenlighet

av *Sven-Erik Österberg* (S)
till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:430 Försäljning av delar av Vattenfall

av *Karin Åström* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)

2010/11:431 Turkiets parlamentsval

av *Hans Linde* (V)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2010/11:432 Foster som lever efter abort

av *Julia Kronlid* (SD)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:433 Mobil- och Internetkostnader utomlands

av *Monica Green* (S)
till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2010/11:434 IT-miljön i offentlig verksamhet

av *Monica Green* (S)
till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2010/11:435 IT i skolan

av *Monica Green* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

Prot. 2010/11:110

7 juni

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 31 maj.

29 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 7 juni

2010/11:557 Minskat trafikarbete för att nå miljömål
av *Jens Holm* (V)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 juni.

30 § Kammaren åtskildes kl. 23.47.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 16.04,
av förste vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 94 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 19 § anf. 121 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till utskott och EU-nämnden	1
4 § Meddelande om frågestund.....	2
5 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	2
6 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
7 § Svar på interpellation 2010/11:370 om kost- och näringsfrågor i vård och omsorg	4
Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	4
Anf. 2 LAILA OLSEN (S)	6
Anf. 3 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	7
Anf. 4 LAILA OLSEN (S)	8
Anf. 5 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	9
Anf. 6 LAILA OLSEN (S)	9
Anf. 7 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	10
8 § Svar på interpellation 2010/11:413 om gårdsförsäljning.....	10
Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	10
Anf. 9 CHRISTER ENGELHARDT (S)	11
Anf. 10 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	12
Anf. 11 CHRISTER ENGELHARDT (S)	13
Anf. 12 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	14
Anf. 13 CHRISTER ENGELHARDT (S)	14
Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	15
9 § Svar på interpellation 2010/11:397 om kontroll av kosttillskott	15
Anf. 15 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	15
Anf. 16 LARS LILJA (S)	16
Anf. 17 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	17
Anf. 18 LARS LILJA (S)	18
Anf. 19 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	19
Anf. 20 LARS LILJA (S)	20
Anf. 21 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	20
10 § Svar på interpellation 2010/11:405 om idrott för alla.....	21
Anf. 22 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M).....	21
Anf. 23 BERIT HÖGMAN (S).....	22
Anf. 24 PETER JOHNSON (S)	23
Anf. 25 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M).....	24
Anf. 26 BERIT HÖGMAN (S).....	25
Anf. 27 PETER JOHNSON (S)	25
Anf. 28 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M).....	26
Anf. 29 BERIT HÖGMAN (S).....	27

Anf. 30 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M)	28
11 § Svar på interpellation 2010/11:414 om Skapande skolas	
eventuella mervärde för alla elever	29
Anf. 31 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M)	29
Anf. 32 ISAK FROM (S)	30
Anf. 33 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M)	31
Anf. 34 ISAK FROM (S)	32
Anf. 35 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M)	33
Anf. 36 ISAK FROM (S)	33
Anf. 37 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M)	34
12 § Svar på interpellationerna 2010/11:352 och 400 om	
ungas väg in på arbetsmarknaden	35
Anf. 38 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M)	35
Anf. 39 SARA KARLSSON (S)	35
Anf. 40 ESABELLE DINGIZIAN (MP)	36
Anf. 41 FINN BENGTSSON (M)	37
Anf. 42 HANIF BALI (M)	38
Anf. 43 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M)	39
Anf. 44 SARA KARLSSON (S)	40
Anf. 45 ESABELLE DINGIZIAN (MP)	41
Anf. 46 FINN BENGTSSON (M)	42
Anf. 47 HANIF BALI (M)	42
Anf. 48 PETER PERSSON (S)	43
Anf. 49 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	44
Anf. 50 HANS EKSTRÖM (S)	44
Anf. 51 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M)	45
Anf. 52 SARA KARLSSON (S)	46
Anf. 53 ESABELLE DINGIZIAN (MP)	46
Anf. 54 PETER PERSSON (S)	47
Anf. 55 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	47
Anf. 56 HANS EKSTRÖM (S)	47
Anf. 57 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M)	48
Ajournering	48
Återupptagna förhandlingar	49
13 § Svar på interpellation 2010/11:353 om utdrag ur	
belastningsregistret för arbetssökande	49
Anf. 58 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M)	49
Anf. 59 JOSEFIN BRINK (V)	50

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	51
Anf. 61 JOSEFIN BRINK (V)	52
Anf. 62 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	53
Anf. 63 JOSEFIN BRINK (V)	54
Anf. 64 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	54

**14 § Svar på interpellationerna 2010/11:362 och 389 om
småföretagens behov av yrkesutbildad arbetskraft..... 55**

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	55
Anf. 66 HANS EKSTRÖM (S)	55
Anf. 67 MARIA STENBERG (S)	56
Anf. 68 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	57
Anf. 69 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	58
Anf. 70 HANS EKSTRÖM (S)	59
Anf. 71 MARIA STENBERG (S)	60
Anf. 72 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	61
Anf. 73 PETER PERSSON (S)	62
Anf. 74 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	62
Anf. 75 HANS EKSTRÖM (S)	64
Anf. 76 MARIA STENBERG (S)	64
Anf. 77 PETER PERSSON (S)	65
Anf. 78 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	65

**15 § Svar på interpellationerna 2010/11:369, 380 och 381 om
kvinnors situation på arbetsmarknaden 66**

Anf. 79 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	66
Anf. 80 PATRIK BJÖRCK (S)	67
Anf. 81 KERSTIN NILSSON (S)	68
Anf. 82 RAIMO PÄRSSINEN (S)	69
Anf. 83 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	70
Anf. 84 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	71
Anf. 85 PATRIK BJÖRCK (S)	72
Anf. 86 KERSTIN NILSSON (S)	73
Anf. 87 RAIMO PÄRSSINEN (S)	74
Anf. 88 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	75
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI	
ENGSTRÖM (M).....	75
Anf. 90 PATRIK BJÖRCK (S)	77
Anf. 91 KERSTIN NILSSON (S)	77
Anf. 92 RAIMO PÄRSSINEN (S)	77

Anf. 93 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	78
16 § Svar på interpellation 2010/11:373 om åtgärder för en fungerande arbetsmarknad	78
Anf. 94 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	78
Anf. 95 JENNIE NILSSON (S)	79
Anf. 96 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	81
Anf. 97 JENNIE NILSSON (S)	82
Anf. 98 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	83
Anf. 99 PATRIK BJÖRCK (S).....	84
Anf. 100 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	85
Anf. 101 JENNIE NILSSON (S)	86
Anf. 102 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	86
Anf. 103 PATRIK BJÖRCK (S).....	87
Anf. 104 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	87
17 § Svar på interpellation 2010/11:383 om åtgärder mot den växande klyftan i sysselsättning mellan kvinnor och män	88
Anf. 105 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	88
Anf. 106 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	89
Anf. 107 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	90
Anf. 108 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	91
Anf. 109 JENNIE NILSSON (S)	92
Anf. 110 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	93
Anf. 111 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	94
Anf. 112 JENNIE NILSSON (S)	94
Anf. 113 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	95
18 § Svar på interpellation 2010/11:306 om bristande infrastruktur som flaskhals för tillväxt.....	95
Anf. 114 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	95
Anf. 115 PETER PERSSON (S).....	96
Anf. 116 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	97
Anf. 117 PETER PERSSON (S).....	98
Anf. 118 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	99
Anf. 119 PETER PERSSON (S).....	100
Anf. 120 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	100

19 § Svar på interpellation 2010/11:315 om flygledartjänsterna.....	101
Anf. 121 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	101
Anf. 122 LEIF PETTERSSON (S).....	102
Anf. 123 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	103
Anf. 124 LEIF PETTERSSON (S).....	104
Anf. 125 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	104
Anf. 126 LEIF PETTERSSON (S).....	105
Anf. 127 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	106
20 § Svar på interpellationerna 2010/11:356, 363 och 366 om Västerdalsbanan och Lysekilsbanan	106
Anf. 128 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	106
Anf. 129 SIV HOLMA (V)	107
Anf. 130 TINA EHN (MP).....	108
Anf. 131 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	109
Anf. 132 SIV HOLMA (V)	110
Anf. 133 TINA EHN (MP).....	111
Anf. 134 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	112
Anf. 135 SIV HOLMA (V)	113
Anf. 136 TINA EHN (MP).....	114
Anf. 137 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	114
21 § Svar på interpellation 2010/11:376 om fyrstegsprincipen i EU.....	115
Anf. 138 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	115
Anf. 139 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	115
Anf. 140 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	117
Anf. 141 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	117
Anf. 142 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	118
Anf. 143 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	119
Anf. 144 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	120
22 § Svar på interpellationerna 2010/11:386 och 387 om flygförbindelsen Östersund–Umeå och tillgång till specialistsjukvård.....	121
Anf. 145 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	121
Anf. 146 MARIE NORDÉN (S).....	122

Anf. 147 ISAK FROM (S).....	123
Anf. 148 JONAS SJÖSTEDT (V).....	124
Anf. 149 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	125
Anf. 150 MARIE NORDÉN (S).....	126
Anf. 151 ISAK FROM (S).....	127
Anf. 152 JONAS SJÖSTEDT (V).....	128
Anf. 153 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	128
Anf. 154 MARIE NORDÉN (S).....	129
Anf. 155 ISAK FROM (S).....	130
Anf. 156 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	130
23 § Svar på interpellation 2010/11:392 om Arlanda flygplats utsläppstak	131
Anf. 157 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	131
Anf. 158 JONAS SJÖSTEDT (V).....	131
Anf. 159 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	132
Anf. 160 JONAS SJÖSTEDT (V).....	133
Anf. 161 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	134
Anf. 162 JONAS SJÖSTEDT (V).....	135
Anf. 163 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	135
24 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott	136
25 § Hänvisning av ärende till utskott	136
26 § Förnyad bordläggning.....	136
27 § Bordläggning.....	137
28 § Anmälan om interpellationer	137
29 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	139
30 § Kammaren åtskildes kl. 23.47.	139

Tryck: Elanders, Vällingby 2011